

Lagradsremiss

En gymnasieutbildning för alla

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 15 februari 2018

Anna Ekström

Eva Lenberg
(Utbildningsdepartementet)

Lagradsremissens huvudsakliga innehåll

Lagradsremissen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som syftar till att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Förslagen innebär bl.a. att stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Detta gäller alla skolformer som omfattas av bestämmelserna om stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vid övergångar mellan skolformer, eller inom en skolform, ska sådan information lämnas som behövs för att underlätta elevens övergång. Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor som följer elevens kunskapsutveckling och studiesituation och som ska uppmärksamma om eleven behöver stöd. Rektorn ska ges ett förtydligt ansvar att utreda upprepad eller längre frånvaro och kommunernas ansvar för hur ungdomar är sysselsatta (kommunernas aktivitetsansvar) ska justeras för att bli mer träffsäkert.

Strukturen och kvaliteten på introduktionsprogrammen i gymnasieskolan ska förbättras. Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd. Eleverna ska ha rätt till en garanterad minsta undervisningstid och nyanlända elevers kunskaper ska bedömas vid mottagandet till språkinträdning. Rätten att fullfölja utbildningen ska knytas till elevens individuella studieplan. Preparandutbildningen ska ersättas av en bredare utbildning inom programinriktat val, och elever som har fyllt 19 år och bedöms klara av ett nationellt högskoleförberedande program ska få möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav för att kunna börja programmet.

Delar av lagstiftningspaketet föreslås träda i kraft den 1 juli 2018 och andra delar den 1 juli 2019.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	6
3	Ärendet och dess beredning	27
4	Alla ungdomar behöver en gymnasieutbildning som förbereder för livet som vuxen	28
4.1	Genomströmningen i gymnasieskolan är för låg och stödet till eleverna behöver förbättras	28
4.2	Nuvarande reglering	30
4.2.1	Stödstrukturer för eleven i skolan	30
4.2.2	Kommunernas ansvar för hur ungdomar är sysselsatta	36
4.3	Stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet	36
4.4	Alla elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor	46
4.5	Viss information ska lämnas vid övergångar inom och mellan skolformer	53
4.5.1	Vid elevers skolbyte har information inte överlämnats i tillräcklig utsträckning	53
4.5.2	En överlämning ska göras när det behövs för att underlätta övergången för eleven	54
4.6	Rektorns ansvar att utreda upprepade eller längre frånvaro bör förtydligas	71
4.7	Skriftliga ordningsomdömen bör inte införas i gymnasieskolan	76
4.8	Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar bör justeras för att bli mer träffsäkert	77
4.8.1	Nuvarande reglering har vissa brister	77
4.8.2	Målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar bör ändras	78
5	Introduktionsprogrammets struktur och kvalitet bör förbättras	83
5.1	Introduktionsprogrammen är viktiga för att fler unga ska fullfölja en gymnasieutbildning	83
5.2	Nuvarande reglering	84
5.2.1	Vilka är utbildningsvägarna för ungdomar som inte är behöriga till gymnasieskolans nationella program?	84
5.2.2	Det ska finnas en utbildningsplan för ett introduktionsprogram och det ska upprättas en individuell studieplan för eleven.	86
5.3	Utbildningsplanen för ett introduktionsprogram ska innehålla vissa uppgifter	87
5.4	Eleverna på introduktionsprogrammen ska ha rätt till en minsta garanterad undervisningstid	90

5.5	Rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram ska förtydligas.....	94
5.5.1	Det har funnits otydligheter i regleringen om rätten att fullfölja ett introduktionsprogram och vissa otydligheter kvarstår.....	94
5.5.2	En elev ska ha rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram enligt såväl utbildningsplanen som den individuella studieplanen.....	95
5.6	En nyanländ elevs kunskaper ska bedömas vid mottagandet till introduktionsprogrammet språkintröduktion.....	99
5.7	Preparandutbildningen och programinriktat individuellt val ska ersättas av programinriktat val.....	102
5.7.1	Nuvarande reglering.....	102
5.7.2	Preparandutbildningen ska ersättas av en bredare utbildning inom programinriktat val.....	103
5.8	Undantag för elever på introduktionsprogram från vissa behörighetskrav till högskoleförberedande program.....	111
5.9	Korrigerig av en bestämmelse om gymnasiesärskolan.....	115
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	117
7	Konsekvenser.....	120
7.1	Konsekvenser för kommunerna.....	120
7.2	Konsekvenser för enskilda huvudmän.....	128
7.3	Konsekvenser för staten.....	128
7.4	Konsekvenser för elever.....	129
7.5	Konsekvenser för skolans personal.....	130
7.6	FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	131
7.7	Konsekvenser för jämställdheten och integrationen.....	132
7.8	Konsekvenser för EU-rätten.....	133
8	Författningskommentar.....	133
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77).....	158
Bilaga 2	Lagförslaget i betänkandet En gymnasieutbildning för alla, i relevanta delar.....	169
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet En gymnasieutbildning för alla.....	181
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94).....	183

Bilaga 5	Lagförslag i betänkandet Saknad! i relevant del.....	185
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Saknad!	186

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹
dels att 17 kap. 5, 9, 22 och 31–34 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubrikerna närmast före 17 kap. 5, 17 och 31 §§ ska utgå,
dels att 3 kap. 1, 3, 5 a och 8 §§, 15 kap. 11, 16 och 33 §§, 16 kap. 30, 31 och 33 §§, 17 kap. 2–4, 6–8, 10, 13–17, 19–21, 23–25, 26 a, 28–30 och 35 §§, 18 kap. 1, 14, 16 och 22 §§, 28 kap. 5 § och 29 kap. 9, 26 och 27 §§ och rubrikerna närmast före 17 kap. 7 och 35 §§ ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 17 kap. 18 § ska sättas närmast före 17 kap. 17 §,
dels att det ska införas sex nya paragrafer, 3 kap. 12 g §, 15 kap. 19 a §, 16 kap. 32 a §, 17 kap. 14 a § och 18 kap. 19 a och 26 a §§, och närmast före 3 kap. 12 g §, 15 kap. 19 a §, 17 kap. 6 och 14 a §§ och 18 kap. 19 a och 26 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillämpningsområde (2 §),
- barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (3 §),
- information om barnets och elevens utveckling (4 och 5 §§),
- stöd i form av extra anpassningar (5 a §),
- särskilt stöd (6–12 §§),
- mottagande och undervisning av nyanlända elever (12 a–12 f §§), *och*

– mottagande och undervisning av nyanlända elever (12 a–12 f §§),
– överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer (12 g §), *och*

- allmänna bestämmelser om betyg (13–21 §§).

3 §³

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar

¹ Senaste lydelse av 17 kap. 31 § 2015:73

17 kap. 34 § 2016:550.

² Senaste lydelse 2015:246.

³ Senaste lydelse 2014:458.

ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av *en* funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav *eller kravnivåer* som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås *eller de kravnivåer som gäller* ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Lydelse enligt SFS 2017:1104

Föreslagen lydelse

5 a §⁴

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, *såvida inte annat följer av 8 §.*

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås *eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 8 §,* ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

8 §⁵

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig

⁴ Senaste lydelse 2017:1104.

⁵ Senaste lydelse 2017:1104.

skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

Nuvarande lydelse

skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås *eller de kravnivåer som gäller*, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen *enligt 5 a §*, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. *Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.*

Föreslagen lydelse

Överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer

12 g §

När en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar till den mottagande

skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen.

När en elev byter skolform från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, ska den mottagande skolenheten informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven, om det inte är obehövt.

15 kap.

11 §⁶

Utbildningen i gymnasieskolan ska, med undantag för gymnasial lärlingsutbildning som avses i 16 kap. 11 §, i huvudsak vara skolförlagd. Även introduktionsprogrammen programriktat *individuellt* val, yrkesintroduktion och individuellt alternativ samt vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år får utformas så att de inte är i huvudsak skolförlagda.

Utbildningen i gymnasieskolan ska, med undantag för gymnasial lärlingsutbildning som avses i 16 kap. 11 §, i huvudsak vara skolförlagd. Även introduktionsprogrammen programriktat val, yrkesintroduktion och individuellt alternativ samt vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år får utformas så att de inte är i huvudsak skolförlagda.

16 §

En elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Om förutsättningarna för en utredning om särskild stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

⁶ Senaste lydelse 2014:530.

Mentor

19 a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

33 §⁷

Varje huvudman för en fristående gymnasieskola ska ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan. Mottagandet till en viss utbildning får dock begränsas till att avse

1. elever som är i behov av särskilt stöd, och
2. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

När det gäller *utbildningar* som inte *utformas* för en grupp elever och yrkesintroduktion som *utföras* för en grupp elever finns särskilda regler om när huvudmannen för en fristående skola är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetskraven för utbildningen i 17 kap. 29 §. I övrigt är en huvudman för en fristående skola inte skyldig att ta emot ungdomar till sådan utbildning.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 16 kap. 54 § andra stycket eller 17 kap. 34 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådan utbildning som avses i första stycket andra meningen.

När det gäller *programriktat val* som inte *har utformats* för en grupp elever, yrkesintroduktion, *individuellt alternativ* och *språkintroduktion* finns särskilda bestämmelser i 17 kap. 29 § om när huvudmannen för en fristående skola är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetskraven för sådan utbildning.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 16 kap. 54 § andra stycket.

⁷ Senaste lydelse 2012:120.

16 kap.

30 §

För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen.

För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska *eller svenska som andraspråk*, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen.

31 §

För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska, engelska, matematik och i minst nio andra ämnen.

För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska *eller svenska som andraspråk*, engelska och matematik och i minst nio andra ämnen.

32 a §

En sökande till ett högskoleförberedande program som är elev på ett introduktionsprogram och som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 19 år saknar godkänt betyg i ett eller två av de ämnen som krävs enligt 31 §, men som uppfyller övriga behörighetskrav, ska ändå anses behörig, om den sökande

- 1. har godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk, och*
- 2. bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet.*

Första stycket får inte tillämpas samtidigt som 32 §.

33 §

En sökande som på annat sätt än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne ska vid tillämpningen av behörighetsreglerna anses ha godkänt betyg i ämnet. *Vidare ska godkänt betyg i svenska som andraspråk likställas med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna.*

En sökande som på annat sätt än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne ska vid tillämpningen av behörighetsreglerna anses ha godkänt betyg i ämnet.

17 kap.

2 §

- Introduktionsprogrammen är
- *preparandutbildning*,
 - programinriktat *individuellt* – programinriktat val,
- val,
- yrkesintroduktion,
 - individuellt alternativ, och
 - språkintröduktion.

3 §⁸

Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § är syftet med

– *preparandutbildning* att elever som fullföljt årskurs 9 i grundskolan utan att ha uppnått behörighet till ett visst nationellt program ska uppnå sådan behörighet,

– *programinriktat individuellt val* att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett nationellt yrkesprogram och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet,

– *yrkesintroduktion* att elever ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram,

– *individuellt alternativ* att elever ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller till arbetsmarknaden, och

– *språkintröduktion* att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.

4 §

Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever.

Yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev.

Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev.

Programinriktat val och yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev.

⁸ Senaste lydelse 2015:246.

Utbildningens omfattning och
garanterad undervisningstid

6 §

Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen *finner* att det är förenligt med syftet med elevens utbildning.

Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier.

Eleverna har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen bedömer att det finns särskilda skäl.

Plan för utbildningen och
individuell studieplan

Utbildningsplan och individuell
studieplan

7 §

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen.

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. *Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.*

För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om den individuella studieplanen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare* föreskrifter om *utbildningsplanen och* den individuella studieplanen.

8 §

Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ gäller 9–12 §§ för de olika introduktionsprogrammen.

Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ gäller 10–12 §§ för de olika introduktionsprogrammen.

10 §

Programinriktat *individuellt* val står öppet för ungdomar som inte har alla de godkända betyg som krävs för behörighet till ett *yrkesprogram* enligt 16 kap. 30 §, men från grundskolan har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk och

- i engelska eller matematik samt i minst fyra andra ämnen, eller
- i engelska och matematik samt i minst tre andra ämnen.

Programinriktat val står öppet för ungdomar som inte har alla de godkända betyg som krävs för behörighet till ett *visst nationellt program* enligt 16 kap. 30 eller 31 §, men från grundskolan har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk och

13 §

En ansökan till programinriktat *individuellt* val eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ges in till den sökandes hemkommun.

En ansökan till programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till denne.

14 §

Den huvudman som anordnar utbildningen prövar om en sökande till programinriktat *individuellt* val eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever är behörig och om den sökande ska tas emot.

Den huvudman som anordnar utbildningen prövar om en sökande till programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever är behörig och om den sökande ska tas emot.

Bedömning av en elevs kunskaper

14 a §

När en nyanländ elev tas emot till språkintröduktion ska elevens kunskaper bedömas, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan enligt 7 § kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen. Vad som avses med nyanländ framgår av

3 kap. 12 a §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.

15 §⁹

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den *plan för utbildningen* som gällde när utbildningen inleddes eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan.

En elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan. Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan.

Om en elev har medgett att *huvudmannens utbildningsplan* ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

16 §¹⁰

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds *preparandut-*

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den *utbildningsplan* som gällde när utbildningen inleddes *och den individuella studieplanen*, eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan *och en ny individuell studieplan*.

En elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan *och en ny individuell studieplan*. Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan *och en ny individuell studieplan*.

Om en elev har medgett att *den individuella studieplanen* ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds *programinrik-*

⁹ Senaste lydelse 2017:892.

¹⁰ Senaste lydelse 2012:109.

bildning, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion.

tat val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion. Erbjödandet om programinriktat val ska avse utbildningar som är inriktade mot ett allsidigt urval av de nationella program som kommunen anordnar eller erbjuder genom samverkansavtal.

Utöver det som följer av första stycket ansvarar hemkommunen för att elever från grundsärskolan erbjuds yrkesintroduktion och individuellt alternativ, om de önskar sådan utbildning. Hemkommunen behöver dock inte erbjuda sådan utbildning om det med hänsyn till elevens bästa finns synnerliga skäl att inte göra det.

Hemkommunen får erbjuda språkintröduktion enligt 17 kap. 12 § till elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

17 §

En kommun eller ett landsting som anordnar ett yrkesprogram får anordna programinriktat individuellt val som är inriktat mot yrkesprogrammet.

Ett landsting som anordnar ett nationellt program får anordna programinriktat val som är inriktat mot det nationella programmet.

19 §¹¹

En kommun eller ett landsting som anordnar programinriktat *individuellt* val eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En kommun eller ett landsting som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller landstinget ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

20 §

Statens skolverk får för programinriktat *individuellt* val besluta att utbildningen ska stå öppen för sökande från hela landet (riks-

Statens skolverk får för programinriktat val som har utformats för en grupp elever vid en gymnasieskola med offentlig huvud-

¹¹ Senaste lydelse 2015:176.

rekrytering).

man besluta att utbildningen ska stå öppen för sökande från hela landet (riksrekrytering).

Beslut om riksrekrytering ska ange under vilken tid beslutet ska gälla och hur många platser utbildningen får omfatta.

21 §

En kommun som anordnar *preparandutbildning*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintröduktion får ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen.

Även ett landsting som anordnar yrkesintroduktion, som inte har utformats för en grupp elever eller individuellt alternativ, får ta emot behöriga ungdomar till utbildningen oberoende av vilken kommun de kommer från.

En kommun som anordnar *programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintröduktion får ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen.

Även ett landsting som anordnar *programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever eller individuellt alternativ, får ta emot behöriga ungdomar till utbildningen oberoende av vilken kommun de kommer från.

23 §

En kommun som på programinriktat *individuellt* val har antagit en elev som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av dennes hemkommun (interkommunal ersättning).

Första stycket gäller även ett landsting som på programinriktat *individuellt* val antagit en elev som inte är hemmahörande i samverkansområdet för utbildningen.

Om inte den anordnande huvudmannen och hemkommunen kommer överens om annat, ska den interkommunala ersättningen beräknas enligt 24–27 §§.

En kommun som på programinriktat val har antagit en elev som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av dennes hemkommun (interkommunal ersättning).

Första stycket gäller även ett landsting som på programinriktat val antagit en elev som inte är hemmahörande i samverkansområdet för utbildningen.

24 §

Den interkommunala ersättningen vid programinriktat *individuellt* val består av

1. ersättning för den del av ut-

Den interkommunala ersättningen vid programinriktat val består av

1. ersättning för den del av ut-

bildningen som motsvarar det *yrkesprogram* som det programinriktade *individuella* valet är inriktat mot, och

2. ersättning för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *yrkesprogrammet*. Ersättning enligt *denna punkt* ska utgå under högst ett år.

bildningen som motsvarar det *nationella program* som det programinriktade valet är inriktat mot, och

2. ersättning för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *det nationella programmet*.

Ersättning enligt *första stycket 2* ska lämnas under högst ett år.

25 §

Om hemkommunen inte erbjuder det aktuella *yrkesprogrammet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 motsvara anordnarens självkostnad.

Om hemkommunen erbjuder det aktuella *yrkesprogrammet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska ersättningen i stället uppgå till den lägre kostnaden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den ersättning som avses i 24 § 2.

Om hemkommunen inte erbjuder det aktuella *nationella programmet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 motsvara anordnarens självkostnad.

Om hemkommunen erbjuder det aktuella *nationella programmet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska ersättningen i stället uppgå till den lägre kostnaden.

26 a §¹²

En kommun eller ett landsting som enligt 19 § andra stycket har tagit emot en elev på programinriktat *individuellt* val eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Detsamma gäller den kommun eller det landsting som enligt 21 a § har tagit emot en elev på *preparandutbildning*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintrouktion.

En kommun eller ett landsting som enligt 19 § andra stycket har tagit emot en elev på programinriktat val *som har utformats för en grupp elever* eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Detsamma gäller den kommun eller det landsting som enligt 21 a § har tagit emot en elev på *programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alterna-

¹² Senaste lydelse 2015:176.

tiv eller språkintröduktion.

Om den anordnande huvudmannen och elevens hemkommun inte kommer överens om annat ska ersättningen för utbildningen motsvara anordnarens självkostnad.

28 §

En fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program får anordna *preparandutbildning*, individuellt alternativ och språkintröduktion.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram får anordna *programinriktat individuellt val som är inriktat mot yrkesprogrammet samt yrkesintröduktion*.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program får anordna *programinriktat val som är inriktat mot det nationella programmet*, individuellt alternativ och språkintröduktion.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram får anordna yrkesintröduktion.

29 §

Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en elev till yrkesintröduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en elev till programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det. Bidraget ska bestämmas enligt 35 §.

30 §

Av 15 kap. 33 § framgår när huvudmannen för en fristående skola som anordnar programinriktat *individuellt val* är skyldig att ta emot behöriga sökande till utbildningen.

Vad som gäller för urval bland mottagna sökande och antagning till utbildningen följer av 15 kap. 12–14 §§.

Av 15 kap. 33 § framgår när huvudmannen för en fristående skola som anordnar programinriktat *val som har utformats för en grupp elever* är skyldig att ta emot behöriga sökande till utbildningen.

Bidrag från hemkommunen för
programinriktat individuellt val

Bidrag från hemkommunen för
programinriktat val

35 §¹³

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på programinriktat *individuellt* val vid skolenheten som var behörig för utbildningen vid den tidpunkt när denna påbörjades.

Bidraget består av

1. bidrag för den del av utbildningen som motsvarar det *yrkesprogram* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. bidrag för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *yrkesprogrammet*. Bidrag enligt *denna punkt* ska utgå under högst ett år.

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på programinriktat val vid skolenheten som var behörig för utbildningen vid den tidpunkt när denna påbörjades.

Bidraget består av

1. bidrag för den del av utbildningen som motsvarar det *nationella program* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. bidrag för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *det nationella programmet*.

Bidrag enligt *andra stycket 2* ska lämnas under högst ett år.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

18 kap.

1 §¹⁴

I detta kapitel finns

– allmänna bestämmelser (2–20 §§),

– bestämmelser om betyg (21–26 §§),

– bestämmelser om gymnasiesärskola med offentlig huvudman (27–33 §§, och

– bestämmelser om fristående gymnasiesärskola (34–37 §§).

– bestämmelser om betyg (21–26 a §§),

– bestämmelser om gymnasiesärskola med offentlig huvudman (27–33 §§), och

14 §¹⁵

I 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gym-

I 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymna-

¹³ Senaste lydelse 2015:73.

¹⁴ Senaste lydelse 2012:109.

¹⁵ Senaste lydelse 2012:109.

nasieskolan för vissa elever från grundskolan.

sieskolan för vissa elever från grundskolan *och elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.*

16 §¹⁶

En elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasiesärskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Mentor

19 a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

22 §¹⁷

På de nationella programmen ska betyg sättas på varje avslutad kurs och efter genomfört gymnasiesärskolearbete.

På ämnesområden ska betyg inte sättas. Om en elev på ett individuellt program har läst en kurs i ett ämne enligt 19 kap. 15 §, ska betyg sättas enligt 23–26 §§.

Om en elev på ett individuellt program har läst en kurs i ett ämne enligt 19 kap. 15 §, ska betyg sättas *när kursen är avslutad.*

¹⁶ Senaste lydelse 2012:109.

¹⁷ Senaste lydelse 2012:109.

Om en elev har läst en kurs enligt gymnasieskolans ämnesplan ska, i stället för vad som föreskrivs i 23–26 §§, betyg sättas enligt bestämmelserna i 15 kap. 22–27 §§ om betygssättning i gymnasieskolan.

Regeringen får meddela föreskrifter om hur betygssättningen ska gå till. Föreskrifterna får innebära undantag från bestämmelsen i 3 kap. 16 § om vem som beslutar om betyg.

Ämnesområden

26 a §

Betyg ska inte sättas på ämnesområden. För ämnesområdena ska det finnas kravnivåer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om kravnivåer.

28 kap.

5 §¹⁸

Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13 eller 14 §,

2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 31 eller 35 § eller 19 kap. 17 kap. 35 § eller 19 kap. 45 §, 45 §,

3. avstängning enligt 5 kap. 17 eller 19 §,

4. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,

5. skolskjuts enligt 9 kap. 15 b § första stycket, 9 kap. 15 c § första stycket, 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,

6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 § eller 18 kap. 32 § första stycket,

7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,

8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 eller 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §,

9. bidrag enligt 25 kap. 11 §,

¹⁸ Senaste lydelse 2017:1115.

10. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller
11. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

29 kap.

9 §¹⁹

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är sysselsatta som har fullgjort sin skolplikt *men* inte har fyllt 20 år *och* inte genomför *eller har fullföljt* utbildning på nationella program i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning (*aktivitetsansvar*).

Hemkommunen *har inom ramen för ansvaret uppgiften att* erbjuda de ungdomar som *berörs* lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. Kommunen ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

Kommunen ska föra ett register över de ungdomar som *omfattas av ansvaret enligt* första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den dokumentation och den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt *andra och tredje* styckena.

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är sysselsatta som

1. har fullgjort sin skolplikt *eller har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt,*

2. inte har fyllt 20 år,

3. inte genomför utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning, *och*

4. *inte har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat.*

Hemkommunen *ska* erbjuda de ungdomar som *avses i första stycket* lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. Kommunen ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

Kommunen ska föra ett register över de ungdomar som *avses i första* stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den dokumentation och den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt *första–tredje* styckena.

¹⁹ Senaste lydelse 2014:1002.

26 §²⁰

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 31 §, 19 kap. 45 § och 25 kap. 11 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor, fristående skolor och enskilt bedriven pedagogisk omsorg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun eller ett landsting att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

27 §²¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 8 kap. 21–23 §§, 9 kap. 19–21 §§, 10 kap. 37–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, 16 kap. 52–55 §§, 17 kap. 31–34 §§ och 19 kap. 45–47 §§, när bidraget avser en elev som ges utbildning till följd av 2 och 3 §§ eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 19 kap. 45 § och 25 kap. 11 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor, fristående skolor och enskilt bedriven pedagogisk omsorg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 8 kap. 21–23 §§, 9 kap. 19–21 §§, 10 kap. 37–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, 16 kap. 52–55 §§ och 19 kap. 45–47 §§, när bidraget avser *ett barn eller* en elev som ges utbildning till följd av 2 och 3 §§ eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018 i fråga om 3 kap. 1, 3, 5 a, 8 och 12 g §§, 15 kap. 11, 16 och 33 §§, 16 kap. 30, 31, 32 a och 33 §§, 17 kap. 2–4, 6, 8, 10, 13–17, 19–21, 23–25, 26 a, 28–30 och 35 §§, 18 kap. 1, 14, 16, 22 och 26 a §§, 28 kap. 5 § och 29 kap. 9, 26 och 27 §§ och i övrigt den 1 juli 2019.

2. Bestämmelserna i 15 kap. 11 och 33 §§, 17 kap. 2–4, 8, 10, 13, 14, 16, 17, 19–21, 23–25, 26 a, 28–30 och 35 §§, 28 kap. 5 § och 29 kap. 26 och 27 §§ i den nya lydelsen och bestämmelserna i de nya 16 kap. 32 a § och 17 kap. 14 a § tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2019.

²⁰ Senaste lydelse 2012:109.

²¹ Senaste lydelse 2012:109.

3. För utbildning som påbörjats före den 1 juli 2019 gäller 15 kap. 11 och 33 §§, 17 kap. 2–4, 8, 10, 13, 14, 16, 17, 19–21, 23–25, 26 a, 28–30 och 35 §§, 28 kap. 5 § och 29 kap. 26 och 27 §§ i den äldre lydelsen.

4. De upphävda bestämmelserna i 17 kap. 5, 9, 22 och 31–34 §§ gäller dock fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2019.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 19 mars 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och därmed få de kunskaper som behövs såväl i arbetslivet som för fortsatta studier. Utredningen hade inom ramen för detta i uppdrag att överväga om det bör bli obligatoriskt för alla unga kvinnor och män att gå en gymnasieutbildning eller om andra åtgärder som ger ungdomar drivkrafter att påbörja och fullfölja en sådan utbildning är att föredra (dir. 2015:31). Utredningen antog namnet Gymnasieutredningen. Den 23 juli 2015 fick utredningen i uppdrag att också ta ställning till förslagen i Yrkesprogramsutredningens delbetänkande En yrkesinriktning inom teknikprogrammet (SOU 2015:29) (dir. 2015:82). Den 18 december 2015 fick utredningen i uppdrag att även analysera förutsättningarna för att införa ett system där betyg sätts för ett helt ämne, dvs. ämnesbetyg, i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (dir. 2015:141).

Gymnasieutredningen överlämnade den 31 oktober 2016 betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77). I denna lagrådsremiss behandlas förslagen i betänkandets avsnitt 25.1 punkterna 4 och 6, 25.3 punkten 2, 25.4 punkten 4, 25.5 punkten 1, 25.6 punkten 1, 25.8, 25.13, 25.14, 25.16 punkterna 1 och 3, 25.17 punkten 1, 25.18 punkterna 1, 2, 5 och 6 och 25.20 punkten 1. En sammanfattning av betänkandet och betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 1* respektive *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2016/04660/GV).

Regeringen beslutade den 19 november 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga elevers problematiska frånvaro i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Utredaren skulle också analysera orsakerna till frånvaron och föreslå hur skolans arbete med att främja närvaro och vidta åtgärder vid frånvaro, kan förbättras. Utredningen antog namnet Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro. I december 2016 överlämnade utredningen betänkandet Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94). I denna lagrådsremiss behandlas förslaget i betänkandets avsnitt 13.3.4. En sammanfattning av betänkandet och betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 4* respektive *bilaga 5*. Betänkandet har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2017/00057/S).

Under den fortsatta beredningen har vissa myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, som överensstämmer i huvudsak med utredningarnas förslag i sak, men som bl.a. innebär andra författningstekniska lösningar (se vidare avsnitt 4.3, 4.4, 4.5.2, 4.6, 4.8.2, 5.4, 5.5.2, 5.6, 5.7.2, 5.8 och 5.9). Statens skolverk, Statens skolinspektion och Skolväsendets överklagandenämnd har beretts tillfälle att yttra sig över ett komplett utkast till lagrådsremiss. Skol-

väsandets överklagandenämnd har angett att den inte har några synpunkter på utkastet till lagrådsremiss. Skolverket och Skolinspektionen har inkommit med synpunkter som behandlas i avsnitt 4.5.2, 4.6, 5.5.2 och 7.1. Vidare har Idéburna skolors riksförbund, Friskolornas riksförbund, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Sveriges Skolledarförbund beretts tillfälle att yttra sig över ett utdrag ur utkastet till lagrådsremiss som avser förslagen i avsnitten 4.3, 4.5.2, 4.6 och 5.8. Idéburna skolors riksförbund har inte inkommit med några synpunkter. Däremot har det inkommit synpunkter från Friskolornas riksförbund, SKL och Skolledarna. Dessa behandlas i avsnitt 4.5.2. Med anledning av synpunkterna har förslaget i avsnitt 4.5.2 justerats i förhållande till utkastet. De inkomna yttrandena finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2016/04669/GV).

Riksdagen har i ett tillkännagivande anfört att gymnasiestudier fortsatta ska vara frivilliga (bet. 2014/15:UbU10, punkt 2, rskr. 2014/15:162.). Utredningen har inte lämnat något förslag om att göra gymnasieskolan obligatorisk utan har gjort bedömningen att andra åtgärder är att föredra. Regeringen lämnar heller inte något förslag om att gymnasieskolan ska vara obligatorisk i denna lagrådsremiss. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

I lagrådsremissen behandlas även riksdagens tillkännagivande om att införa skriftliga ordningsomdömen på högstadiet och i gymnasieskolan (bet 2014/15:UbU11, punkt 3, rskr. 2014/15:201), se avsnitt 4.7.

4 Alla ungdomar behöver en gymnasieutbildning som förbereder för livet som vuxen

4.1 Genomströmningen i gymnasieskolan är för låg och stödet till eleverna behöver förbättras

Genomströmningen i gymnasieskolan är inte tillräckligt hög

En slutförd gymnasieutbildning ökar påtagligt ungas möjligheter till arbete eller vidare studier. De allra flesta ungdomar i Sverige påbörjar numera en utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan inom två år efter avslutad grundskola eller motsvarande utbildning. I en internationell jämförelse är övergången hög mellan det obligatoriska skolväsendet och gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, men det finns fortfarande unga som inte börjar gymnasieskolan och det är alltför många elever som inte slutför eller som inte når målen för sina studier. Samhället och skolan behöver därför ta ett större ansvar för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.

Närmare en femtedel av eleverna som börjar i gymnasieskolan är inte behöriga till ett nationellt program utan börjar i stället på ett introduktionsprogram. Av dessa är 72 procent män och 28 procent kvinnor. Introduktionsprogrammen syftar bl.a. till att eleverna ska bli förberedda för

nationella program i gymnasieskolan, för gymnasial utbildning inom vuxenutbildningen eller för arbetsmarknaden. De fyller därmed en mycket viktig funktion. Många av utmaningarna med introduktionsprogrammen kan kopplas till den stora andelen nyanlända elever i gymnasieåldern, men elevgruppen som går introduktionsprogram är heterogen, vilket innebär att utbildningen måste anpassas för att kunna möta varje enskild elev.

Genomströmningen i gymnasieskolan har under en tioårsperiod i det närmaste varit oförändrad trots olika insatser, bl.a. i form av en omfattande gymnasiereform 2011. Ungefär en fjärdedel av eleverna som påbörjar sina studier på ett nationellt program når inte examen inom tre år. Av dessa är fler män än kvinnor. Många unga kvinnor och män är därmed inte tillräckligt förberedda för arbete eller vidare studier efter avslutad gymnasieskola.

För de ungdomar som inte fullföljer en gymnasial utbildning är det ofta svårt att etablera sig i arbetslivet. Unga som varken arbetar eller studerar utgör en särskilt utsatt grupp i samhället. Gruppen är heterogen och kan ha en bakgrund med t.ex. skolmisslyckanden, långvarig arbetslöshet, ekonomiska problem eller ohälsa. Dessa ungdomar har ofta behov av samordnat stöd från ett flertal aktörer. Det är av stor betydelse att ungdomar som inte har en fullföljd gymnasieutbildning ges möjlighet att påbörja eller återgå till utbildning.

Det behövs bättre stödstrukturer för att alla ungdomar, såväl kvinnor som män, ska fullfölja en gymnasieutbildning

För att öka genomströmningen behövs flera insatser, bl.a. mer flexibla vägar till nationella program, men också en bredd av insatser i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan så att fler ungdomar får möjlighet att fullfölja en utbildning med så goda resultat som möjligt.

Alla elever behöver få en bra start och en utbildning av hög kvalitet i gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan. Övergången från det obligatoriska till det frivilliga skolsystemet kan emellertid för vissa elever vara problematisk och kräva goda stödstrukturer för att eleverna ska nå målen för utbildningen. En elev som lämnar grundskolan går från ett relativt sammanhållet och tydligt utmejslat utbildningssystem till en gymnasieskola med en mängd olika inriktningar som kräver olika vägval och ställningstaganden. Mycket i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan fungerar väl, men alla elever når inte målen och några avbryter studierna. Det finns inget enkelt svar på vad som påverkar genomströmningen i gymnasieskolan men den kan vara beroende av såväl individuella som organisatoriska faktorer. I takt med att allt fler, och numera i princip alla, elever går över i gymnasieskolan har elevgruppen också blivit alltmer heterogen, vilket ställer ytterligare krav på utbildningen.

Det följer av skollagen (2010:800) att elever i barn- och ungdomsutbildningens skolformer som behöver det ska få ett aktivt lärarstöd och individanpassade åtgärder. Gymnasieutredningen konstaterar att gymnasieskolan i vissa fall arbetar uppdelat och fragmentariskt. Systemet med en stor mängd kurser på de nationella programmen bidrar till detta. Utredningen anser vidare att skolors ansvarstagande för att individanpassa undervisningen och ge elever stöd inte heller förefaller vara lika

etablerat i gymnasieskolan som i grundskolan. För att alla elever ska få förutsättningar till en välfungerande skolgång utan avbrott och uppehåll behöver övergångarna inom och mellan skolformer fungera väl, t.ex. övergången från grundskolan till gymnasieskolan eller från introduktionsprogram till nationella program inom gymnasieskolan. Elever med dokumenterade behov av stödinsatser ska inte behöva vänta på stöd eller stöta på hinder som skulle ha kunnat undvikas genom samverkan och överlämning av information om elevens stödbehov när de byter skola. Information om tidigare insatser kan vara avgörande för elevens skolframgång.

Vissa utmaningar är specifika för respektive skolform, andra är gemensamma. Det är dock viktigt att bestämmelserna för gymnasiesärskolan i så stor utsträckning som möjligt harmonierar med bestämmelserna för gymnasieskolan, dels av likvärdighetsskäl, dels för att samverkan underlättas.

Även om nästan alla elever påbörjar en gymnasieutbildning är det ett relativt stort antal som inte når målen för utbildningen. Statens skolverk redovisar i sin uppföljning av elever som slutförde gymnasieskolans nationella program läsåret 2015/16 utan att få ett examensbevis (Nära examen, rapport 461, 2017) att ungefär hälften av de elever som efter avslutad utbildning på ett nationellt program fått ett studiebevis i stället för en gymnasieexamen endast saknade godkända betyg i en eller ett par av de kurser som krävs för en gymnasieexamen. Av eleverna med studiebevis var 60 procent män och 40 procent kvinnor. Dessa elever skulle med ett stöd eller bättre stöd kunna nå målen för utbildningen i högre utsträckning än idag.

Utöver bristande stödinsatser är frånvaro en stor riskfaktor för studiemisslyckanden och studieavbrott. Frånvaro kan på sikt leda till att eleverna hamnar utanför arbetsmarknaden, i psykisk ohälsa och utanförskap. Det är därför viktigt att skolorna uppmärksammar elever med frånvaro, följer upp frånvaron och att arbete med att främja närvaro görs hos alla huvudmän och på alla skolor.

Det finns ungdomar som trots olika stödinsatser inom utbildningen aldrig påbörjar eller fullföljer en utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Kommunerna har ett särskilt ansvar att följa upp och erbjuda dessa ungdomar individuella åtgärder, i första hand med syfte att motivera dem att fortsätta sin utbildning. Det är viktigt att kommunernas aktivitetsansvar riktas mot den grupp som har störst behov av insatser.

4.2 Nuvarande reglering

4.2.1 Stödstrukturer för eleven i skolan

Alla elever ska ges stöd och stimulans

I skollagens inledande bestämmelser anges att det i utbildningen ska tas hänsyn till elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt (1 kap. 4 §). Närmare bestämmelser om barns och elevers utveckling mot målen finns i 3 kap. skollagen. Enligt en inledande bestämmelse i det kapitlet ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande

och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser och de elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 3 §). Av läroplanerna framgår att ansvaret att ge stöd och stimulans och att uppmärksamma och stödja elever som är i behov av särskilt stöd ligger på alla som arbetar i skolan (avsnitt 2.1 förordningen [SKOLFS 2011:44] om läroplan för gymnasieskolan respektive avsnitt 2.1 förordningen [SKOLFS 2013:148] om läroplan för gymnasiesärskolan; motsvarande skrivning finns även i läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer samt för vuxenutbildningen).

Stöd kan ges i form av extra anpassningar eller särskilt stöd

Om det inom ramen för undervisningen eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven i första hand skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 a § skollagen). Sådant stöd kan vara att hjälpa en elev med att planera och strukturera sina studier, till exempel med hjälp av ett särskilt schema över skoldagen eller extra tydliga instruktioner eller stöd för att sätta igång arbetet. Att hjälpa till med att förstå texter, att förklara ett ämnesområde på ett annat sätt eller ge extra färdighetsträning såsom lästräning är också att anse som stöd i form av extra anpassningar. Till stöd i form av extra anpassningar hör även specialpedagogiska insatser under en kortare tid. Även särskilda läromedel eller utrustning i form av t.ex. tidsstöd, dvs. hjälpmedel för att förstå och passa tider, samt digital teknik med anpassade programvaror kan som huvudregel anses falla inom ramen för stöd i form av extra anpassningar (prop. 2013/14:160 s. 21 och 36). Vad som är lämpliga extra anpassningar måste avgöras från fall till fall. Bestämmelserna om stöd i form av extra anpassningar gäller i samtliga skolformer och fritidshemmet.

Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd i form av extra anpassningar har getts inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska en anmälan göras till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om utredningen visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 8 § skollagen). Bestämmelserna om särskilt stöd gäller endast i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (3 kap. 6 § skollagen).

Vilka åtgärder kan vidtas inom ramen för särskilt stöd?

Av förarbeten framgår att insatser som är att betrakta som särskilt stöd är t.ex. enskild undervisning, elevassistent eller mer omfattande eller regel-

bundna specialpedagogiska insatser, dvs. insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra inom ramen för den ordinarie undervisningen. Även insatsernas omfattning och varaktighet måste beaktas (prop. 2013/14:160 s. 21).

Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Stödet ska som huvudregel ges inom den elevgrupp som eleven tillhör (3 kap. 7 § skollagen) Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen). Från och med den 1 juli 2018 gäller att en anpassad studiegång i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program (prop. 2016/17:143, bet. 2016/17:UbU23, rskr. 2016/17:339, SFS 2017:620).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för elever som behöver särskilt stöd

För en elev som ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas (3 kap. 9 § skollagen). Av förarbeten framgår att syftet med att ställa krav på åtgärdsprogram är att det ska finnas ett dokument för planering och utvärdering av elevens utbildning, så att förutsättningarna för elevens fortsatta lärande blir de bästa. Av programmet ska bl.a. behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå (prop. 2009/10:165 s 289 f.). Arbetet med åtgärdsprogrammet ska utgå från elevens behov, styrkor och svårigheter samt från en analys av vilka hinder och möjligheter som finns i elevens omgivning. Även elevens och dennes vårdnadshavares syn på skolsituationen och förslag till tänkbara lösningar ska vägas in. Programmet ska omfatta elevens hela skolsituation. Det är således viktigt att lägga fokus på elevens hela studiemiljö och inte på den enskilda elevens svårigheter. Insatserna ska relatera till målen i läroplanerna och uppställda kunskapskrav och vara möjliga att följa upp och utvärdera. Det bör också framgå vem som är ansvarig för att stödinsatserna genomförs, följs upp och utvärderas (prop. 2009/10:165 s. 290 och 665).

Skolverket har tagit fram Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (SKOLFS 2014:40) som är tänkta att fungera som ett praktiskt redskap i arbetet med att stödja en elev i behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Av råden framgår bl.a. rektorns ansvar för att bl.a. skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet med åtgärdsprogrammen ska bedrivas på skolenheten.

Genom utvecklingssamtalet följs elevens kunskapsutveckling och studiesituation upp

Minst en gång varje termin ska ett utvecklingssamtal hållas för varje elev. I grundskolan och motsvarande skolformer ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas samt om vilka

insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen och kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska rektorn se till att eleven i ett utvecklingssamtal ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation. Också en elevs vårdnadshavare ska få sådan information. I gymnasiesärskolan ska utvecklingssamtalet genomföras med elevens individuella studieplan som grund, se nedan (10 kap. 12 §, 11 kap. 15§, 12 kap. 12 § 13 kap. 12 §, 15 kap. 20 § och 18 kap. 20 § skollagen).

I låg- och mellanstadiet i de obligatoriska skolformerna ska dessutom skriftliga individuella utvecklingsplaner upprättas

I de årskurser i de obligatoriska skolformerna där betyg inte ges ska skriftliga individuella utvecklingsplaner upprättas. Planerna regleras i skollagens respektive skolformskapitel. De ska innehålla omdömen om elevens kunskapsutveckling men också de insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Planerna ska upprättas en gång per år vid ett av utvecklingssamtalen i årskurs 1–5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan samt i årskurs 1–6 i specialskolan. De ska även upprättas en gång per läsår för elever i årskurs 6–9 i grundsärskolan i de fall betyg inte sätts. Motsvarande gäller för elever i årskurs 7–10 i specialskolan som läser enligt grundsärskolans kursplaner (10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ och 13 kap. 13 § skollagen).

I de högre årskurserna i de obligatoriska skolformerna behöver skriftliga individuella utvecklingsplaner inte upprättas. En skyldighet att upprätta sådana planer har funnits även i de högre årskurserna, men avskaffades 2013 efter förslag i propositionen Minskade krav på dokumentation i skolan (prop. 2012/13:195, bet. 2013/14:UbU5, rskr. 2013/14:19). Skälet var att arbetet med att upprätta sådana planer upplevdes som en administrativ börda av lärarna, samtidigt som det ursprungliga syftet med att införa krav på skriftliga individuella utvecklingsplanerna ansågs uppfyllas i de högre årskurserna genom andra inslag i skolsystemet. Bakgrunden till att det hade införts krav på skriftliga individuella utvecklingsplaner 2006 var bl.a. att det då inte sattes betyg förrän i årskurs 8 i grundskolan och att det ansågs finnas ett behov av att ge en tydligare och mer regelbunden information till elever och vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling. 2013 hade dock ett antal ändringar genomförts, bl.a. sätts numera betyg från årskurs 6 i grundskolan, grundsärskolan (när betygs sätts i den skolformen) och sameskolan samt från årskurs 7 i specialskolan. En betygsskala med fler steg har införts och det finns numera bestämmelser i skollagen om att eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygsättningen och att de som beslutar betyg på begäran ska informera berörda elever och vårdnadshavare om skälen för betygsättningen. Vidare har nya läroplaner med kursplaner samt kunskapskrav för den obligatoriska skolan införts. De nya kursplanerna är nationellt styrande och mer konkreta och tydligare än de tidigare. Kunskapskraven är dessutom tydligare än de tidigare

betygskriterierna. Det har vidare införts nationella prov i fler ämnen än tidigare i årskurs 6 och 9 i grundskolan och motsvarande skolformer. Med dessa nya inslag i skolsystemet bedömde regeringen att det behov av skriftlig information om elevens kunskapsutveckling som hade funnits innan de skriftliga individuella utvecklingsplanerna infördes, var väl tillgodosedda i de årskurser där betyg sätts. I samband med att kravet på skriftliga individuella utvecklingsplaner togs bort i de högre årskurserna i de obligatoriska skolformerna ändrades regleringen av utvecklingssamtalen så att det tydligare framgår att utvecklingssamtalet även ska behandla de insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Informationen till elever och föräldrar vid utvecklingssamtalet ska med andra ord motsvara den som tidigare gavs i den skriftliga individuella utvecklingsplanen. Det finns dock inget hinder för skolor att göra egna bedömningar om det finns behov av att upprätta skriftliga utvecklingsplaner även i de fall då det inte finns någon skyldighet att göra det. För att uppföljningen av varje elevs kunskapsutveckling och behov av stöd ska säkerställas finns det därför möjlighet att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner i situationer när en sådan dokumentation inte är obligatorisk, men ändå anses tillföra något, t.ex. i de fall det finns skäl att dokumentera vissa anpassningar av skolmiljön som behöver göras för att en elev med funktionsnedsättning ska få de bästa förutsättningarna för sin kunskapsutveckling (prop. 2012/13:195 s. 15 f.).

I det obligatoriska skolväsendet ska det göras en bedömning av nyanlända elevers kunskaper

För grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan gäller att nyanlända elevers kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Detta gäller också för vissa andra elever som varit bosatta utomlands (3 kap. 12 c § skollagen). Bedömningen ska utgöra underlag för beslut om vilken årskurs och undervisningsgrupp som eleven ska placeras i samt hur den kommande undervisningen i de olika ämnena ska planeras (3 kap. 12 d och 12 e §§ skollagen).

Om elever inte har fått godkända betyg i grundskolans ämnen ska deras kunskapsutveckling dokumenteras i en skriftlig bedömning

Om en elev får ett icke godkänt betyg i ett avslutat ämne i grundskolan ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet göras. Av bedömningen får också de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

En skriftlig bedömning ska i motsvarande fall ges även för elever på gymnasieskolans introduktionsprogram som läst grundskoleämnen. (10 kap. 22 § skollagen och 8 kap. 20 § gymnasieförordningen [2010:2039]).

I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska individuella studieplaner upprättas

För varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det upprättas en individuell studieplan som beskriver innehållet i varje enskild elevs

utbildning. Den individuella studieplanen ska bl.a. innehålla uppgifter om vilken studieväg eleven går på och elevens val av kurser. Den ska också innehålla information om elevens eventuella studier i grundskolans ämnen samt om andra insatser för elever på introduktionsprogram (17 kap. 7 § skollagen, 1 kap. 7 § gymnasieförordningen och avsnitt 2.6 förordningen [SKOLFS 2011:144] om läroplan för gymnasieskolan).

För viss utbildning i gymnasiesärskolan finns kravnivåer i stället för kunskapskrav

Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever i gymnasiesärskolan som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program. I de individuella programmen ska vissa ämnesområden ingå, bl.a. natur och miljö, individ och samhälle samt språk och kommunikation (19 kap. 14 § skollagen). Om eleven har förutsättningar för det får rektorn besluta att en elev på ett individuellt program ska läsa en kombination av ämnen, som normalt läses på nationella program, och ämnesområden (19 kap. 15 § skollagen). För varje ämne ska det finnas en ämnesplan och för varje ämnesområde ska det finnas en ämnesområdesplan (19 kap. 22 § skollagen). Utbildningen inom ämnena på de nationella programmen ges i form av en eller flera kurser och på varje avslutad kurs ska ett betyg sättas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för en kurs. På ämnesområden ska betyg inte sättas (19 kap. 24 § och 18 kap. 22 och 23 §). Av gymnasieförordningen framgår det att det av ämnesområdesplanerna, i stället för kunskapskrav, ska framgå ämnesområdets kravnivåer (1 kap. 5 a § gymnasieförordningen [2010:2039]).

Det finns krav på närvaro även i de frivilliga skolformerna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är frivilliga skolformer. Det betyder dock inte att den elev som valt att gå i skolformen får vara frånvarande. Av skollagen framgår att eleven ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om en elev utan giltigt skäl uteblir ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare informeras samma dag om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver inte vårdnadshavaren informeras samma dag (15 kap. 16 § och 18 kap. 16 § skollagen). I gymnasieförordningen anges att om en elev på grund av sjukdom eller annan orsak inte kan delta i skolarbetet ska detta snarast anmälas. Rektorn får bevilja en elev i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ledighet från skolarbetet för enskilda angelägenheter eller om det är nödvändigt för att eleven ska kunna utföra uppgifter som har samband med gymnasial lärlingsanställning samt i mindre omfattning befrielse från vissa undervisningspass eller annat skolarbete (12 kap. 1 och 2 §§ gymnasieförordningen).

När en elev börjar eller slutar vid en gymnasieskola eller gymnasiesärskola med en annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen. Detsamma gäller om en elev som inte fyllt 20 år utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning (15 kap. 15 § respektive för 18 kap. 15 § skollagen).

Samverkan och övergångar mellan skolformer regleras i läroplanerna

Av läroplanerna framgår att grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. För gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller att skolan ska nära samverka med de obligatoriska skolformerna och att samarbetet med de övriga skolformerna ska utvecklas. Det ska finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar mellan skolformer. Kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningarna ska utbytas för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd (förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, förordningen [SKOLFS 2010:255] om läroplan för grundsärskolan, förordningen [SKOLFS 2010:250] om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall, förordningen [SKOLFS 2010:251] om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall, förordningen [SKOLFS 2011:144] om läroplan för gymnasieskolan och förordningen [SKOLFS 2013:148] om läroplan för gymnasiesärskolan).

4.2.2 Kommunernas ansvar för hur ungdomar är sysselsatta

En kommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar som är bosatta i kommunen är sysselsatta. Det gäller de ungdomar som har fullgjort sin skolplikt men inte har fyllt 20 år och inte genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Detta kallas för kommunernas aktivitetsansvar (29 kap. 9 § skollagen).

Kommunen har inom ramen för aktivitetsansvaret uppgiften att erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. Kommunen ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt och föra ett register över de ungdomar som omfattas av aktivitetsansvaret.

4.3 Stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet

Regeringens förslag: Stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt. Detta ska gälla för alla skolformer som omfattas av bestämmelserna om stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd.

Det ska framgå av skollagen att det ska finnas kravnivåer för de ämnesområden som ingår i de individuella programmen i gymnasiesärskolan. Det ska tydliggöras att elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser samt att elever som lätt når de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Det ska vidare tydliggöras att stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen ska ges även när det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kravnivåer som gäller för ett ämnesområde. Det ska också tydliggöras att den anmälningsskyldighet och utredningsskyldighet som enligt skollagen gäller i fråga om särskilt stöd även gäller när det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kravnivåer som gäller för ett ämnesområde.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avser endast stöd i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, inte i övriga skolformer. Utredningen har inte föreslagit att det av skollagen ska framgå att det för ämnesområden i gymnasiesärskolan ska finnas kravnivåer. Utredningen har också en annan författningsteknisk lösning för att tydliggöra att bestämmelserna om stöd gäller även för alla elever i gymnasiesärskolan.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig om förslaget att stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt, tillstyrker eller har ingenting att invända. Detta gäller bl.a. *Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Sameskolstyrelsen, Tillväxtverket, Degerfors, Göteborgs, Karlskogas, Stenungsunds, Stockholms, Torsås och Varbergs kommuner, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Friskolornas riksförbund, Lärarnas riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Vägledarförening, Föräldraalliansen Sverige, Autism- och Aspergerförbundet, Riksförbundet Attention, Stiftelsen Chalmers tekniska högskola, Svenskt Näringsliv, Trä- och Möbelföretagen, Grafiska företagen, GS – Facket för skogs-, trä-, och grafisk bransch och Transportföretagen.*

Universitets- och högskolerådet (UHR) för fram att en form av stöd kan vara att samtliga elever i början av gymnasieskolan får en introduktion till gymnasieskolans ”friare undervisningsform”. *Synskadades Riksförbund* anser att det behövs ett förtydligande av vad som är extra anpassningar, särskilt stöd och andra anpassningar. *Luleå tekniska universitet* anser att det behöver bli tydligare hur individanpassning kan ske och vems ansvar det är.

Vissa remissinstanser understryker vikten av en helhetssyn på både elev och lärmiljö, däribland *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* som betonar vikten av att arbetet med utredning, anpassning och stöd ska ha ett främjande och förebyggande fokus och att elevhälsan också måste beaktas. *Barn- och elevombudet* framhåller vikten av att skolan i sin utredning om stöd även utreder elevens eventuella sociala svårigheter, för att se till att eleven får det stöd han eller hon eventuellt

behöver. *Autism- och Aspergerförbundet* betonar vikten av att både extra anpassningar och särskilt stöd dokumenteras samt att man vid behov kartlägger en elevs svårigheter. *Handikappförbunden (HSO)* anser att ett förstärkt stöd innebär ökat fokus på eleven som problemet och att det bara handlar om pedagogiska lösningar. HSO anser, liksom *Afasiförbundet/Talknuten*, att det är viktigt att ha fokus på hela lärmiljöns betydelse, den fysiska, sociala och pedagogiska, för elevens möjligheter att nå målen.

Några remissinstanser påtalar vikten av specialpedagogisk kompetens i skolan. *Läraryrket* tillstyrker förslaget men vill påpeka den stora bristen på speciallärare och specialpedagoger. *Riksförbundet Attention* tillstyrker utredningens förslag men framhåller vikten av att kunskap om bemötande, anpassningar och stöd finns hos elevens samtliga lärare. *Afasiförbundet/Talknuten* påtalar att det behövs kompetensutveckling av lärare och specialpedagoger.

En majoritet av remissinstanserna som yttrat sig om förslaget att tydliggöra att alla elever i gymnasiesärskolan omfattas av skollagens bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd tillstyrker eller har ingenting att invända. Bland dessa finns *Statens skolverk, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Tillväxtverket, Degerfors, Göteborgs, Malmö, Norrtälje, Oskarshamns, Stockholms, Strömsunds och Varbergs kommuner, SKL, Lärarnas riksförbund, Sveriges vägledarförening och HSO*.

Skolväsendets överklagandenämnd avstyrker förslaget att en ny paragraf som enbart gäller för gymnasiesärskolan (9 a §) ska införas i 3 kap. skollagen. Nämnden anser bl.a. att det är lämpligare att utforma bestämmelserna så att de kan tillämpas på samtliga skolformer, t.ex. genom att i bestämmelserna om stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd, ange ”de kunskapskrav eller motsvarande krav som minst ska uppnås”. På så sätt, anser nämnden, kan införandet av ytterligare en paragraf undvikas.

Skälen för regeringens förslag

Bristande stöd kan leda till studiemisslyckanden

Alla elever behöver någon form av ledning och stöd för sin kunskapsutveckling – vissa mer, andra mindre. Gymnasieutredningen konstaterar att bristande stöd i olika sammanhang framhålls som en av de huvudsakliga orsakerna till studieavbrott. Det finns olika förklaringar både inom och utanför skolväsendet till vad som leder till att elever avbryter sina studier och lämnar gymnasieskolan eller går kvar utan att nå utbildningens mål. Gymnasieutredningen konstaterar att forskning visar att elever som avbrutit sin utbildning ofta efterfrågat särskilt stöd som bättre hade svarat mot just deras behov och svårigheter samt uppgett att stödet till dem kommit för sent, haft för liten omfattning eller till och med saknats.

Det finns brister i det stöd som ges i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

De närmare bestämmelserna om barns och elevers utveckling mot målen och om olika stödåtgärder finns i 3 kap. skollagen. *Synskadades Riksförbund* anser att det behövs ett förtydligande av vad som är extra anpassningar, särskilt stöd och andra anpassningar. En närmare redogörelse för vad som ryms inom de olika stödformerna har lämnats i avsnitt 4.2.

Enligt Gymnasieutredningen visar forskning att det särskilda stödet till elever är mer bristfälligt i gymnasieskolan än i grundskolan. Skolverkets tidigare utbildningsinspektion konstaterade vid en granskning av gymnasieskolan före reformeringen 2011 att det då var vanligast att elever som behövde särskilt stöd fick det i ett eller flera av ämnena engelska, matematik och svenska. Dessa ämnen utgjorde några av de s.k. kärnämnen. Motsvarigheten till kärnämnen är i dag s.k. gymnasiegemensamma ämnen som innefattar ovanstående ämnen samt ämnena idrott och hälsa, historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap. Stöd i karaktärsämnen, dvs. sådana ämnen genom vilka de olika gymnasieprogrammen får sin karaktär, t.ex. yrkesämnen på yrkesprogrammen, erbjöds däremot sällan (Utbildningsinspektion 2004 – Sammanställningar och analyser av inspektionsresultaten, Rapport 266, 2005). I Gymnasieutredningens referens- och fokusgrupper har framkommit att mönstret är detsamma i dagens gymnasieskola. Även *Transportföretagen* påpekar att det är ovanligt att en elev får särskilt stöd i karaktärsämnen. Enligt uppgifter till utredningen är stöd i samband med karaktärsämnen inom arbetsplatsförlagt lärande ännu mer ovanligt, trots att det inte finns något undantag från bestämmelserna om stöd när det gäller sådant lärande.

Vad ska man tänka på när det gäller stöd vid kursutformad utbildning?

Gymnasieutredningen har erfarit att gymnasieskolans kursutformning kan innebära svårigheter att ge adekvat stöd. Kraven på stödåtgärder är i huvudsak kopplade till att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås för ett godkänt betyg, dvs. minst betyget E. För gymnasieskolan gäller kunskapskraven enskilda kurser. En stor del av kursen kan dock ha genomförts innan stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd sätts in och sedan avslutas kursen utan att stödåtgärderna följer med i den resterande utbildningen. Detta skapar brister i kontinuitet när det gäller stödet och bidrar inte till att stärka helheten i elevens utbildning. En elev som är i behov av stöd i en kurs, exempelvis i form av tydligare instruktioner eller hjälp att strukturera sina studier, kan ha detta behov även i andra ämnen eller kurser. På motsvarande sätt kan elever med t.ex. läs- och skrivsvårigheter behöva stöd i läs- och skrivprocessen i fler ämnen än svenska eller svenska som andraspråk då förmåga att läsa och skriva utgör grundläggande kunskaper som eleven behöver för att tillgodogöra sig nödvändiga kunskaper även i övriga skolämnen. Motsvarande problematik finns även i gymnasiesärskolan eftersom den också till stora delar är kursutformad. Regeringen anser därför, i likhet med Gymnasieutredningen, att bedömningen av en elevs stödbehov i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör göras utifrån en helhetsbedömning av elevens förutsättningar att klara hela utbildningen.

Det kan t.ex. innebära att stödåtgärder bör sättas in redan i inledningen av en kurs.

Det bör förtydligas i lagtexten att stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet

Gymnasieutredningen föreslår att skollagens bestämmelser om extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen och om särskilt stöd (3 kap. 5 a och 8 §§) ska kompletteras med en ny bestämmelse om att stödet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. *Skolväsendets överklagandenämnd* avstyrker förslaget. Nämnden framför att det redan följer av gällande rätt att huvudmannen ska se till en elevs hela skolsituation. Nämnden anser vidare att särlösningar i sådan reglering i 3 kap. skollagen som är gemensam för flera olika skolformer i möjligaste mån bör undvikas. Formuleringen i utredningens förslag kan enligt nämnden uppfattas på så sätt att stödet i övriga skolformer inte ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Om ett förtydligande behövs bör enligt nämnden förtydligandet göras lika för samtliga skolformer.

Som framgått av avsnitt 4.2 gäller bestämmelserna om särskilt stöd i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det framgår av förarbetena att ett åtgärdsprogram ska omfatta elevens hela skolsituation. Det betonas i förarbetena att det är viktigt att lägga fokus på elevens hela studiemiljö (prop. 2009/10:165 s. 290 och 665). Mot denna bakgrund delar regeringen nämndens uppfattning att det redan följer av gällande rätt att bedömningen av en elevs behov av särskilt stöd, även i gymnasiet och gymnasiesärskolan, ska göras utifrån en helhetsbedömning av elevens förutsättningar att klara hela utbildningen. Som framgått ovan tillämpas dock bestämmelserna inte alltid på det sättet och det särskilda stödet till elever är mer bristfälligt i gymnasieskolan än i grundskolan.

Enligt Gymnasieutredningens fokusgrupper är det mindre vanligt att en elev endast har behov av stöd i ett ämne och regeringen anser, i likhet med *SKL*, att det är angeläget att undvika en fragmentisering av utbildningen. Ett helhetsperspektiv på elevernas skolsituation är en viktig förutsättning för att t.ex. förebygga studieavbrott. I de allra flesta fall kan samordning mellan lärare och annan berörd skolpersonal, exempelvis när det gäller arbetssätt och hjälpmedel, bidra till att skapa mer sammanhang, helhet och kontinuitet i utbildningen för eleven vilket förbättrar förutsättningarna för att eleven ska fullfölja utbildningen. Det kan dock finnas fall där det är uppenbart obehövt att ge stöd med utgångspunkt i utbildningen som helhet. Det kan exempelvis handla om när en elevs stödbehov är uppenbart begränsat till enbart en kurs.

Med hänsyn till de brister som har konstaterats när det gäller det särskilda stödet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan anser regeringen att det finns skäl att föra in det krav på ett helhetsperspektiv vid utformningen av stödåtgärder, som för närvarande enbart kommer till uttryck i förarbetsuttalandena, direkt i lagtexten i 3 kap. 8 § skollagen, med en ventil för fall när det är uppenbart obehövt. Av skäl som

Skolväsendets överklagandenämnd har framfört bör förtydligandet utformas så att det träffar alla skolformer som bestämmelserna om särskilt stöd är tillämpliga på.

Vad som ovan anförts om ett helhetsperspektiv gäller självfallet även i det fall en elev ges särskilt stöd i form av anpassad studiegång. Med elevens utbildning i dess helhet avses i ett sådant fall utbildningen såsom den utformats enligt beslut om anpassad studiegång. Motsvarande bör gälla exempelvis för elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för vilka det har fattats ett beslut om reducerat program (9 kap. 6 § gymnasieförordningen [2010:2039]).

Som framgått ovan har Gymnasieutredningen föreslagit att en ändring även bör göras i bestämmelserna om extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Till skillnad från bestämmelserna om särskilt stöd gäller dessa bestämmelser även inom kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (särvux). Utgångspunkten för utbildningen inom dessa skolformer är den enskildes behov och förutsättningar (20 kap. 2 § skollagen). Även inom komvux och särvux kan elever som har behov av stöd, exempelvis i form av att få tydligare instruktioner eller hjälp med att strukturera sina studier, ha detta behov i flera kurser. Regeringen anser därför att det finns skäl att i lagtexten förtydliga att även extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen bör göras med utgångspunkt från elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. Förtydligandet bör utformas så att det träffar samtliga skolformer.

Skollagens bestämmelser om stöd behöver förtydligas så att det framgår att de även omfattar gymnasiesärskolan

Som framgått ovan gäller såväl bestämmelserna om stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen som bestämmelserna om särskilt stöd i gymnasiesärskolan. Eftersom utbildningen i gymnasiesärskolan endast ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning (18 kap. 4 § skollagen) ses skolformen ibland som en stödform i sig. Regeringen vill understryka att skolformen i sig inte ersätter det stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd som en elev kan vara i behov av. I och med att undervisningsgrupperna ofta är relativt små i gymnasiesärskolan är det dock ofta möjligt att arbeta med extra anpassningar i relativt stor utsträckning för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven, vilket i vissa fall kan minska elevernas behov av särskilt stöd. Gymnasieutredningen konstaterar att det verkar råda en viss oklarhet om huruvida bestämmelserna om extra anpassningar och särskilt stöd även omfattar elever som i stället för kurser normalt sett läser ämnesområden på individuella program i gymnasiesärskolan. För ämnesområden, som består av estetisk verksamhet, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, natur och miljö, individ och samhälle samt språk och kommunikation finns det inte några kunskapskrav. I stället ska det i ämnesområdesplanerna anges kravnivåer (19 kap. 14 § skollagen och 1 kap. 5 a § gymnasieförordningen [2010:2039]). Det faktum att stödbestämmelserna i skollagen anger en handlingsskyldighet när det kan

befaras att eleven inte kommer att nå kunskapskraven och att det inte finns kunskapskrav för ämnesområdena kan enligt Gymnasiutredningen vara en bidragande orsak till osäkerheten bland verksamma i gymnasiesärskolan om huruvida även elever på individuella program har rätt till extra anpassningar och särskilt stöd. Av propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165) framgår inte att särskilt stöd i gymnasiesärskola skulle vara begränsat till elever på nationella program. Regeringen bedömer att avsikten inte har varit att utesluta elever på individuellt program i gymnasiesärskolan från att ha rätt till särskilt stöd. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen och *Skolverket*, att skollagen behöver förtydligas i syfte att främja en likvärdig tillämpning av stödbestämmelserna i gymnasiesärskolan.

Hur bör förtydligandet göras?

Gymnasiutredningen har föreslagit att det ska införas en ny paragraf i 3 kap. skollagen med rubriken "Kunskapskrav i gymnasiesärskolan". Av paragrafen ska det enligt utredningen framgå att när det i 5 a och 8 §§ anges att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, avses för gymnasiesärskolans del att det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för kurser eller de kravnivåer för ämnesområden som ska uppnås. *Skolväsendets överklagandenämnd* avstyrker att det ska införas en ny paragraf i 3 kap. och anser att det i stället är lämpligare att utforma de befintliga bestämmelserna om dels stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, dels särskilt stöd, så att de kan tillämpas på samtliga skolformer. Regeringen delar uppfattningen att en särskild paragraf för gymnasiesärskolan inte bör införas i 3 kap. skollagen. Eftersom kravnivåer i dag bara regleras på förordningsnivå bör det i 18 kap. skollagen, som innehåller bestämmelser om gymnasiesärskolan, införas bestämmelser om att det för ämnesområden i gymnasiesärskolan ska finnas kravnivåer. Vidare bör bestämmelserna i 3 kap. 5 a och 8 §§ skollagen justeras så att det anges att stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen ska ges respektive anmälan om särskilt stöd görs till rektorn, om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav "eller de kravnivåer" som gäller. Slutligen bör även den inledande bestämmelsen i 3 kap. 3 § skollagen, som innehåller bestämmelser om den ledning och stimulans som ska ges alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet, justeras på motsvarande sätt. I bestämmelsen bör det anges att elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav "eller kravnivåer" som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser samt att elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås "eller de kravnivåer som gäller" ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Sammantaget innebär dessa förslag att det i skollagen infogas en reglering om kravnivåer som är förenlig med lagens systematik.

Vem eller vilka har ansvaret för att stöd ges?

Luleå tekniska universitet anser att det behöver bli tydligare hur individanpassningen ska ske och vems ansvar det är. I läroplanerna för gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan slås fast att alla som arbetar i skolan ska ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt samt uppmärksamma och stödja elever som är i behov av särskilt stöd. Det anges vidare att rektorn har ett särskilt ansvar för att lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar, samt att undervisningen ska utformas så att elever som behöver särskilt stöd eller andra stödåtgärder får detta (förordningen [SKOLFS 2011:144] om läroplan för gymnasieskolan samt förordningen [SKOLFS 2013:148] om läroplan för gymnasiesärskolan). Regeringen föreslår dessutom i avsnitt 4.4 att varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet samt att mentorn ska uppmärksamma tecken på att en elev kan behöva stöd.

I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller samma krav på utredning om särskilt stöd som i de obligatoriska skolformerna

Autism- och Aspergerförbundet anser att utredningen resonerar helt riktigt när det gäller att ha en helhetssyn på eleven och att man inom gymnasieskolan måste bredda typen av anpassningar och stöd för elever i behov av det. Förbundet betonar att stödet för elever med autism alltid ska vara individuellt utformat utifrån elevens specifika behov och förutsättningar. För detta krävs enligt förbundet att man gör en pedagogisk kartläggning före upprättande av åtgärdsprogram och särskilt stöd. Förbundet framför att det finns ett sådant krav i grundskolan och anser att ett sådant krav också ska finnas i gymnasieskolan. Förbundet anser vidare att extra anpassningar ska framgå av elevens individuella studieplan på motsvarande sätt som särskilt stöd framgår av en elevs åtgärdsprogram.

Som framgår av avsnitt 4.2 ska en elev i såväl de obligatoriska skolformerna som i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, om det inom ramen för undervisningen eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, i första hand skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 a § skollagen). Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd i form av extra anpassningar har getts inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska en anmälan göras till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation (3 kap. 8 §). Av Skolverkets allmänna råd, som gäller för alla skolformer där stöd ges, framgår att den som utreder en elevs behov av särskilt stöd bör kartlägga elevens skolsituation och utifrån kartläggningen göra en pedagogisk bedömning av om eleven är i behov av särskilt stöd, och i så fall bedöma vilket behov av stöd eleven har (Skolverkets allmänna råd

med kommentarer om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, SKOLFS 2014:40). Att det vid utredningen bör göras en kartläggning och en pedagogisk bedömning rekommenderas alltså redan för såväl grundskolan som gymnasieskolan.

Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd och ett åtgärdsprogram ska utarbetas och beslutas av rektorn (3 kap. 8 och 9 §§). Något motsvarande krav på dokumentation och beslut finns inte när det gäller extra anpassningar som vidtas i årskurser där det ges betyg. Som framgår av avsnitt 4.2 ska det dock i årskurser där det inte ges betyg upprättas skriftliga individuella åtgärdsplaner. Det framgår av Skolverkets allmänna råd med kommentarer att extra anpassningar ska dokumenteras i sådana planer. I samband med att kravet att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner avskaffades för de årskurser i de obligatoriska skolformerna där det ges betyg anförde dock regeringen att det inte finns något hinder för skolor att göra egna bedömningar om det finns behov av att upprätta skriftliga utvecklingsplaner även i de fall då det inte finns någon skyldighet att göra det. För att uppföljningen av varje elevs kunskapsutveckling och behov av stöd ska säkerställas finns det därför möjlighet att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner i situationer när en sådan dokumentation inte är obligatorisk, men ändå anses tillföra något, t.ex. i de fall det finns skäl att dokumentera vissa anpassningar av skolmiljön som behöver göras för att en elev med funktionsnedsättning ska få de bästa förutsättningarna för sin kunskapsutveckling (prop. 2012/13:195 s. 15 f.). På motsvarande sätt finns det inget hinder mot att den individuella studieplanen i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan dokumentera extra anpassningar som behöver göras i undervisningen. Tvärtom delar regeringen *Autism- och Aspergerförbundets* uppfattning att det är lämpligt att göra så. I avsnitt 4.5 föreslår regeringen att när en elev i en obligatorisk skolform ska övergå till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska den skolenhet som eleven lämnar, till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven. Det är lämpligt att den mottagande skolenheten i samband därmed gör en bedömning av vilken information som bör skrivas in i den individuella studieplanen.

Elever ska förberedas inför övergången till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

UHR lyfter fram att det finns forskning som visar att stödinsatser för underrepresenterade grupper vid övergång till högre studier har effekt främst första terminen. För att undvika den ”gymnasiechock” som utredningen beskriver kan inträffa när eleven påbörjar gymnasieskolan anser UHR att en form av stöd kan vara att samtliga elever i början av gymnasieskolan får en introduktion till gymnasieskolans ”friare undervisningsform”. I läroplanerna för de obligatoriska skolformerna anges att de ska samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till och att läraren ska förbereda eleverna inför övergångar till annan skolenhet eller skolform. Det regleras också i läroplanerna för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan att de skolformerna ska samverka med de obligatoriska skolformerna. Huvudmän för gymnasieskolan och gymna-

siesärskolan ska alltså redan enligt befintliga bestämmelser vara väl förberedda att ta emot elever som byter skolform. Dessutom föreslås, som nämns ovan, i avsnitt 4.5, att det ska införas bestämmelser i skollagen om att den skolenhet som eleven lämnar, till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att det inte behöver lämnas ytterligare förslag om introduktion i gymnasieskolan.

Samverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning och lärare är viktig för en bättre genomströmning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Några remissinstanser påtalar vikten av specialpedagogisk kompetens i skolan. *Lärarnas Riksförbund* anser att det för att de föreslagna bestämmelserna ska få effekt krävs ökade statliga satsningar för stöd och särskilt stöd, att fler speciallärare och specialpedagoger måste anställas i gymnasieskolan och att det bör införas en skärpning i skollagen som innebär att skolorna blir skyldiga att se till att det finns tillgång till utbildade speciallärare eller specialpedagoger i elevhälsan. Även *Lärarförbundet* anser att elevers rätt till examinerade speciallärare och specialpedagoger behöver stärkas i skollagen och anser att det krävs ökade satsningar på goda villkor för lärare som vill vidareutbilda sig till speciallärare eller specialpedagog.

Enligt skollagen ska det finnas elevhälsa för eleverna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och det regleras bl.a. vilka kompetenser som ska ingå i elevhälsan. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses (25 kap. 2 § skollagen). I Skolverkets allmänna råd framhålls också vikten av att elevhälsans kompetenser involveras i ett tidigt skede i arbetet med extra anpassningar. På så sätt kan de stödinsatser som sätts in bli adekvata och ett helhetsperspektiv på eventuella stödbehov underlättas. Regeringen delar förbundens uppfattning att det behövs fler utbildade speciallärare och specialpedagoger i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Regeringen anser dock att den nuvarande regleringen om tillgång till specialpedagogisk kompetens är tillräcklig. Regeringen avser emellertid att noga följa utvecklingen vad gäller tillgången till utbildade speciallärare och specialpedagoger i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Några remissinstanser som är positiva till utredningens förslag om stödåtgärder, däribland *Barn- och elevombudet* och *HSO*, framhåller att det är viktigt att utgå ifrån elevens hela lärmiljö, dvs. även den fysiska och sociala miljön. Regeringen instämmer i detta och vill i sammanhanget, i likhet med *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, understryka vikten av elevhälsans arbete. Vid utredningen av en elevs behov av särskilt stöd ska samråd ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 8 § skollagen).

Genom den utveckling som innebär att i princip alla ungdomar påbörjar en utbildning i gymnasieskolan har också behovet av stöd och

specialpedagogiska insatser ökat. Gymnasieutredningen konstaterar att olika kompetenser inom skolan i flera fall har svårt att samverka och att dessa inte får tillräckligt stöd av huvudmannen och rektorn för att göra det. Gymnasieutredningen anser att elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen inte används i tillräcklig utsträckning som strategiska resurser i det förebyggande arbetet. Ett systematiskt arbete med att förebygga studieavbrott och ett strategiskt arbete kring ungdomar som riskerar att avbryta sina studier, samt samverkan mellan berörda aktörer, kan öka möjligheterna till förbättrad genomströmning i gymnasie- och gymnasiesärskolan.

För att b.l.a. utreda samverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning och övrig skolpersonal har regeringen tillsatt utredningar med uppdrag inom detta område. Utredningen Bättre möjligheter för elever i de obligatoriska skolformerna att nå de kunskapskrav som minst ska nås (U 2017:07) har i uppdrag att analysera hur elevhälsoarbetet kan utvecklas och föreslå insatser som kan bidra till att skapa ett mer aktivt och väl fungerande elevhälsoarbete och därmed stärka elevhälsans kompensatoriska roll. Utredningen har möjlighet att lämna förslag rörande gymnasieskolan. Vidare har regeringen tillsatt utredningen En utvecklad studie- och yrkesvägledning (U 2017:10) som b.l.a. har i uppdrag att analysera hur studie- och yrkesvägledarens roll kan stärkas och i högre grad integreras i verksamheten. Regeringen avvaktar resultatet av dessa utredningar innan vidare insatser övervägs.

4.4 Alla elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor

Regeringens förslag: Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska uppmärksamma om eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen har inte föreslagit att mentorn ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation ”med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet”. Utredningen har föreslagit att som mentor får bara den anlitas som har relevanta kunskaper och erfarenheter för uppdraget och även i övrigt anses vara lämplig.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrat sig tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens förslag, bl.a. *Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Barn- och elevombudet, Barnombudsmannen, Degerfors, Göteborgs, Norrtälje, Stenungsunds, Torsås och Varbergs kommuner, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Vägledarförening Föräldraalliansen Sverige, Handikappförbunden (HSO), Afasiförbundet/Talknuten, Autism- och Aspergerförbundet och Sveriges Elevkårer.*

Flera andra remissinstanser är positiva men lämnar vissa synpunkter med anledning av förslaget. *Statens skolinspektion* anser att mentorskapet

redan idag är en etablerad funktion i gymnasieskolan. Skolinspektionens erfarenhet visar att mentorn har en nyckelroll på skolorna för att eleverna ska få ett adekvat stöd i undervisningen och att det därmed finns en risk att mentorn får ta ett stort ansvar för elevernas möjligheter att få särskilt stöd. Skolinspektionen anser därför att det är viktigt att det förtydligas hur mentorernas ansvar och uppgifter förhåller sig till rektorns och lärarnas ansvar. *Göteborgs kommun* tillstyrker men anser att det är oklart vad mentorsrollen ska innehålla och vilken kompetens som krävs. *Malmö kommun* anser att det är positivt att alla elever ska ha en mentor som samlat följer eleven men att det bör betonas att mentorn ska ha en tydlig koppling till elevens studiesituation. *Friskolornas riksförbund* och *Academedias AB* tillstyrker att varje elev ska ha en mentor som samlat ska följa elevens utveckling och studiesituation. När det gäller att mentorn ska fungera som samordnare mellan skolans funktioner vill förbundet påpeka att det är rektorn som ska besluta om sin enhets inre organisation och har ansvaret för att fördela resurser inom enheten efter elevernas förutsättningar och behov. Rektorn har sedan möjlighet att leda och fördela arbetet inom skolan. *Riksförbundet Attention* ser positivt på förslaget om mentorer men vill samtidigt framhålla vikten av att relationen mellan elev och mentor är god för att den ska fungera som den är tänkt. Förbundet påtalar också att om inte tillräcklig kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar finns hos en mentor så är det viktigt att behovet av kompetensutveckling tillgodoses.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ser det som nödvändigt att varje elev i gymnasieskolan har en utpekad person som utifrån ett elevcentrerat arbetssätt löpande följer elevens studiesituation och förlöpande utveckling mot kunskaper, färdigheter och avsedda kvalifikationer i övrigt. I förhållande till det mer traditionella begreppet ”klassföreståndare” kan här tolkas en förväntning på en mer aktivt elevstödjande roll.

Statskontoret avstyrker utredningens förslag och anser att en reglering av mentorsfunktionen är ett exempel på en statlig reglering av skolans arbetssätt som inte nödvändigtvis underlättar arbetet för att stödja alla elever. Statskontoret anser att regleringen föreskriver ett specifikt arbetssätt och minskar möjligheterna till lokal och individuell anpassning. Även *Täby kommun* är negativ till förslaget och anser att det minskar rektors möjlighet att fördela resurser, utveckla arbetssätt och organisera skolan på det sätt som motsvarar elevernas behov. *Universitetskanslersämbetet (UKÄ)* avstyrker förslaget då UKÄ anser att förslaget riskerar att förvärra lärarbristen. *Svenskt Näringsliv* anser att det bör finnas ett friutrymme för skolorna att välja hur de bäst organiserar den här typen av verksamhet. Även *Trä- och Möbelföretagen* och *GS – Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch* är tveksamma till reglering i lag. *Grafiska företagen* förordar att endast huvudmannens samlade ansvar för elevens utveckling och studiesituation regleras.

Skälen för regeringens förslag

En mentor kan få en helhetsbild av elevens studiesituation och vara till stöd för eleven i utvecklingen att bli vuxen

Gymnasieskolans kunskapsinnehåll är organiserat i ämnen. De flesta ämnen är i sin tur indelade i flera kurser för att ämnesstudiernas omfattning ska kunna variera mellan olika program och inriktningar. Att gymnasieskolan är kursutformad innebär att ett nationellt program består av ett antal ”byggstenar” i form av kurser som kombineras på olika sätt. Vissa kurser är obligatoriska för alla elever att läsa, vissa är obligatoriska för elever på ett visst eller vissa program eller inom en viss inriktning, och andra är valbara. Även elever på introduktionsprogram läser kurser i de fall de läser gymnasieämnen. På gymnasiesärskolans nationella program läser eleverna kurser och på de individuella programmen läser de både kurser och ämnesområden. Elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan läser vanligtvis flera kurser i ett ämne och utbildningarna innehåller också oftast fler ämnen än utbildningen i de obligatoriska skolorna. En följd av detta är att eleverna ofta möter många lärare under sin gymnasieutbildning. Att utbildningen är kursutformad innebär vidare att eleverna får slutliga betyg i varje kurs och inte ett slutligt betyg per ämne. För att få en gymnasieexamen ska en elev ha godkända betyg motsvarande minst 2 250 poäng av 2 500 möjliga poäng samt godkända betyg i vissa angivna kurser (16 kap. 26–28 §§ skollagen).

Med anledning av kursutformningen ser regeringen ett behov av att det finns någon som har ett övergripande ansvar för att följa en elevs kunskapsutveckling och studiesituation för att få en helhetsbild av elevens utbildning. Det är viktigt att eleverna har en person de kan bygga en förtroende- och tillitsfull relation till och som kan ha en samlad bild av deras studiesituation.

Det finns enligt Gymnasieutredningen flera goda exempel på skolor där elevernas mentorer har en nyckelroll i arbetet med att tidigt upptäcka tecken på annalkande studieavbrott och studiemisslyckanden. Mentorns roll innebär ofta att löpande följa elevens utveckling. Utredningen konstaterar att forskning om studieavbrott och studiemisslyckanden pekar på att ett helhetsperspektiv på eleverna i relation till skolsituationen är en viktig faktor för att förebygga studieavbrott. Internationella studier visar, enligt utredningen, att effektiva metoder för att förebygga studieavbrott bl.a. kan vara att stärka elevers involvering och motverka distansering. Inom ramen för arbetet med Plug In (ett projekt som samordnas av SKL) har ett antal framgångsfaktorer för att motverka att elever avslutar studierna i förtid identifierats. Dessa framgångsfaktorer kan sammanfattas i begreppen uppföljning, bemötande, flexibilitet och samverkan.

Ett aktivt uppföljningsarbete är en förutsättning för att kunna utforma insatser i rätt tid och säkerställa att ansvarsfördelningen är tydlig. Att elever upplever bemötandet i skolan som gott är avgörande för att de ska komma till skolan, delta i undervisningen och för att olika stödinsatser ska vara verksamma. För ungdomar som har negativa skolerfarenheter och inte har studerat eller varit i sysselsättning under en längre period kan vägen tillbaka till studier ta lång tid och behöva omfatta mindre traditionella åtgärder som kräver flexibilitet på såväl organisationsnivå

som i de specifika insatserna. För elever som riskerar att avbryta sina studier eller inte nå målen för sin utbildning ska få det stöd de behöver krävs samverkan mellan olika kompetenser i och utanför skolan.

Gymnasieutredningen konstaterar att ett medvetet arbete med att skapa förtroendefulla och positiva relationer mellan elever, lärare och andra vuxna på skolan har positiv påverkan på elevers förutsättningar att klara skolarbetet på flera sätt. Bemötande och förhållningssätt är särskilt betydelsefullt i samspelet med elever som har tidigare negativa skolerfarenheter. Ett individcentrerat arbetssätt bör vara en grundläggande utgångspunkt i arbetet med att förebygga och motverka studiemisslyckanden. Utredningen konstaterar att ett sådant arbetssätt i många fall kan vara en förutsättning för att övriga insatser ska kunna få avsedd effekt. Mentorn kan ha en viktig roll i ett sådant individcentrerat arbetssätt och tack vare sin helhetsbild av elevens utbildning vara den som uppmärksammar de första signalerna på att åtgärder behöver vidtas. *Barnombudsmannen, Riksförbundet Attention* och *Sveriges Elevkårer* understryker vikten av en god och tillitsfull relation mellan mentor och elev. En tillitsfull relation har också av Skolinspektionen bedömts vara en framgångsfaktor för att elever ska fullfölja sin utbildning (Gymnasieskolors arbete med att förebygga studieavbrott, rapport 2015:04 Statens skolinspektion). *SKL* pekar på behov av ett bredare elevstöd för att gymnasieskolan ska vara en skola för alla och anser att det för vissa elever med tiden visat sig finnas behov av en roll som mer innebär att förmedla vuxenvärldens normer. Enligt *SKL* handlar det om att stödja eleven i att utvecklas i sin roll som ansvarstagande samhällsmedborgare. Regeringen delar denna uppfattning och anser att ett tillitsfullt samarbete mellan vuxna och ungdomar i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, inklusive mellan en mentor och en elev, kan uppmuntra ungdomar att växa in i rollen som ansvarstagande unga vuxna. Enligt läroplanen ska alla elever i skolan bl.a. få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta både självständigt och tillsammans med andra och det är skolans mål att varje elev tar personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö. Även förmågan att ta ansvar kan utvecklas tillsammans med en mentor. Återkommande träffar med samma person genom hela utbildningen ger också goda förutsättningar för att skapa tillit. Detta kan bl.a. bidra till att fler av de elever som enligt Skolverkets rapport 461 Nära examen 2017, ligger väldigt nära att slutföra sina studier med gymnasieexamen faktiskt lyckas med det.

Regeringen bedömer att alla elever gynnas av att ha en mentor. Även elever som har lätt att nå kunskapskraven kan ha nytta av att ha en mentor för att ges stimulans att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Regeringen anser således att starka skäl talar för att det för varje elev ska finnas någon med ett utpekat ansvar för en helhetsbild av elevens studiesituation.

Hur förhåller sig en mentors ansvar i förhållande till rektorns och den övriga skolpersonalens ansvar?

Som nämnts tidigare har eleverna enligt skollagen rätt till stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen om det kan befäras att eleverna inte kommer att nå de kunskapskrav som minst

ska uppnås (3 kap. 5 a §). Om det genom uppgifter från lärare eller övrig personal i skolan, från elever eller föräldrar eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar, ska det anmälas till rektorn. Rektorn ska sedan se till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation (3 kap. 8 §).

Om en elev trots extra anpassningar riskerar att inte nå kunskapskraven ska det alltså anmälas till rektorn. Anmälningsskyldigheten gäller såväl lärare som övrig skolpersonal. Lärare som undervisar i en kurs eller ett ämne följer upp hur eleven utvecklas i förhållande till kunskapskraven. Det ligger därmed i sakens natur att det är den undervisande läraren i en kurs eller ett ämne som har särskilt goda förutsättningar att upptäcka elevens svårigheter att nå kunskapskraven i den kursen eller i det ämnet.

Om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation ska även det utredas av rektorn. Med uttrycket ”andra svårigheter i sin skolsituation” avses sådana situationer där en elev behöver särskilt stöd även om det just då inte finns anledning att befara att eleven inte ska nå de kunskapskrav som minst ska nås (prop. 2009/10:165 s. 664). Det framgår inte av lydelsen av bestämmelserna om särskilt stöd att en anmälan ska göras till rektorn. Sådana svårigheter är inte nödvändigtvis lika lätt för undervisande lärare att upptäcka. Det får dock anses rimligt att bestämmelserna innebär att all skolpersonal som upptäcker tecken på sådana svårigheter också är skyldiga att anmäla det till rektorn så att en utredning kan göras. Eftersom elever i den kursutformade gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ofta har många olika undervisande lärare kan en mentor, med hänsyn till sitt helhetsperspektiv på elevens studiesituation, ha bättre förutsättningar att upptäcka sådana ”andra svårigheter” tidigt. Det kan också vara så att mentorn upptäcker att en elev har behov av stöd överlag men får stöd endast i vissa kurser där stödbehovet upptäckts, trots att behovet finns även i andra kurser.

Gymnasieutredningen har föreslagit att det i lagtexten ska anges att mentorn ska uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

SKL och *Skolinspektionen* vill att det ska förtydligas hur mentors roll förhåller sig till övrig skolpersonals ansvar. *Göteborgs kommun* tillstyrker förslaget men anser att det är oklart vad mentorsrollen ska innehålla.

Regeringen menar att det följer av gällande rätt att all skolpersonal har ett ansvar att anmäla behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Så som regeringen nyss anfört har dock en undervisande lärare och en mentor olika förutsättningar att upptäcka en elevs olika svårigheter. Den undervisande läraren ser bäst hur eleven förhåller sig till kunskapskraven i den kurs eller det ämne som läraren undervisar i. Med hänsyn till sitt helhetsperspektiv anser regeringen att en mentor, i synnerhet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, kan ges en utpekad roll i att uppmärksamma tecken på om en elev behöver stöd, eftersom mentorn har särskilt goda förutsättningar att upptäcka om en elev uppvisar andra svårigheter än att inte nå kunskapskraven och att upptäcka generella svårigheter som har betydelse för flera kurser och ämnen. När det gäller rektorns roll

följer det av skollagen att det är rektorn som är ansvarig för att utreda behov av särskilt stöd (3 kap. 8 §). Regeringen anser således att rollfördelningen mellan rektorn, undervisande lärare och den av utredningen föreslagna mentorn är tydlig.

När det gäller utredningens förslag om att mentorn ska uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal, anser *Skolinspektionen* att det finns en risk för att mentorn får ta ett stort ansvar för elevernas möjligheter att få särskilt stöd. *Friskolornas riksförbund* och *Academedias AB* anser inte att denna del av förslaget bör genomföras då de bedömer att en sådan skrivning riskerar att urholka det ansvar som all skolpersonal har. Regeringen anser dock inte att en sådan reglering skulle förminska det ansvar som all personal i skolan har att uppmärksamma tecken på svårigheter, och inte heller rektorns ansvar för att alla elever ska få det stöd de behöver. I stället innebär det att ett ansvarsområde som inte är tydligt reglerat idag regleras, nämligen uppgiften att utifrån en helhetsbild av elevens situation signalera att en elev behöver stöd.

För att alla elever ska få en likvärdig utbildning anser regeringen att det bör anges i skollagen att varje elev ska ha en mentor. Det bör då också anges vad mentorn ska ha för uppgifter. Utredningen har föreslagit att mentorn samlat ska följa elevens utveckling och studiesituation. För att betona det helhetsperspektiv som en mentor bör ha anser regeringen att det i stället bör anges att mentorn ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Av skäl som angivits ovan bör det också anges i lagtexten att mentorn särskilt ska uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal. Mentorns skyldighet att uppmärksamma tecken på att en elev kan behöva stöd och så fall informera berörd skolpersonal inskränker dock inte övrig skolpersonals skyldighet att agera.

Rektorn ska fortfarande organisera den egna verksamheten

Statskontoret avstyrker Gymnasieutredningens förslag och anser att regleringen föreskriver ett specifikt arbetssätt och minskar möjligheterna till lokal och individuell anpassning. Även *Täby kommun* är negativ till förslaget och anser att det minskar rektorns möjlighet att fördela resurser, utveckla arbetssätt och organisera skolan på det sätt som motsvarar elevernas behov. *Svenskt Näringsliv* anser att det bör finnas ett friutrymme för skolorna att välja hur de bäst organiserar den här typen av verksamhet. Även *Trä- och Möbelföretagen* och *GS – Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch* är tveksamma till reglering i lag. *Grafiska företagen* förordar att endast huvudmannens samlade ansvar för elevens utveckling och studiesituation regleras.

Regeringen menar att det även med den föreslagna regleringen finns friutrymme kvar på huvudmannanivå i tillräcklig omfattning för lokal och individuell anpassning av verksamheten. Som regeringen återkommer till nedan föreslås t.ex. inte att det ska regleras att det ska vara en lärare som ska vara mentor. Inte heller regleras på vilket sätt personen i fråga ska skaffa sig helhetsbilden. Regeringen instämmer i *Läraryrskommitténs* synpunkt att det i slutändan alltid är rektorns ansvar att skapa en

arbetsorganisation som överensstämmer med skolans och lärarnas behov. Regeringen anser vidare, liksom *Täby kommun*, att det är centralt att rektorn ansvarar för skolans inre arbetssätt och att rektorn har möjlighet att utifrån elevernas behov förändra arbetssätt och resursfördelning och menar att det också är fullt möjligt med förslaget.

Rektorn bör avgöra vem som ska vara mentor

Gymnasieutredningen har föreslagit att som mentor får bara den anlitats som har relevanta kunskaper och erfarenheter för uppdraget och även i övrigt anses vara lämplig. *UKÄ* avstyrker förslaget eftersom det riskerar att förvärra lärarbristen. *Läraryrket* välkomnar förslaget att alla elever ska ha rätt till en mentor som samordnar stödinsatser och har ett övergripande ansvar och perspektiv på elevens studiesituation. Den del av mentorsuppdraget som rör elevens kunskapsutveckling i mer snäv mening anser förbundet att legitimerade lärare är bäst skickade att utföra. Förbundet understryker även betydelsen av att tillgången på alla de stödfunktioner så som elevhälsa, studie- och yrkesvägledning etc. måste vara god för att en mentor ska kunna sätta elevens behov i fokus. Praktiska och administrativa uppgifter anser förbundet kan utföras av t.ex. lärarassistenter. *Göteborgs kommun* tillstyrker förslaget men tycker att det är oklart vilken kompetens som krävs.

Den kompetens som krävs för att vara mentor finns redan bland skolans personal. Regeringen anser inte att en mentor nödvändigtvis behöver vara en lärare, utan det kan även vara fråga om personer med t.ex. utbildning till studie- och yrkesvägledare. För uppdraget som mentor krävs bl.a. kunskap om gymnasieskolans respektive gymnasiesärskolans struktur. Även andra erfarenheter och kunskaper kan givetvis vara relevanta för mentorsuppdraget. Exempelvis framför *Riksförbundet Attention* att det är viktigt att mentorens behov av kompetensutveckling tillgodoses om kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inte är tillräcklig. Regeringen vill i sammanhanget framhålla att huvudmannen är skyldig att se till att personalen vid skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling (2 kap. 34 § skollagen). Denna skyldighet omfattar även de personer som utses till mentorer.

Regeringen delar utredningens uppfattning om vilka krav som bör ställas på den som ska vara mentor, dvs. att personen bör ha relevanta kunskaper och erfarenheter för uppdraget och även i övrigt anses vara lämplig. Regeringen anser dock att detta ligger i sakens natur och att det inte behöver regleras i skollagen. Då rektorn, precis som *Friskolornas riksförbund* framför, alltså är den som ska besluta om en skolenhets inre organisation, och har ansvaret för att fördela resurser inom enheten efter elevernas förutsättningar och behov, följer det naturligt att rektorn även beslutar om vem som bör vara mentor.

Academedia undrar om mentorn ska vara en person som är anställd i verksamheten eller om en huvudman kan anlita en utomstående konsult att verka som mentor. Det kan konstateras att det i 23 kap 3–4 §§ skollagen framgår att uppgifter i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan i viss utsträckning kan överlämnas på entreprenad, bl.a. undervisning i yrkesämnen och estetiska ämnen. Det finns inte några bestämmelser som hindrar att även mentorskapet överlämnas på entreprenad, så länge men-

torerna har förutsättningar att följa elevernas kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevernas utbildning i dess helhet. Det behöver dock förstås göras en bedömning i det enskilda fallet av om en sådan lösning är lämplig.

4.5 Viss information ska lämnas vid övergångar inom och mellan skolformer

4.5.1 Vid elevers skolbyte har information inte överlämnats i tillräcklig utsträckning

Brister i överlämningen kan få konsekvenser för elevens utveckling

Alla elever gör olika typer av övergångar under sin skoltid. De byter klass, skolenhet och skolform. Vissa elever byter skola fler gånger än andra t.ex. på grund av att familjen flyttar. Att övergången till en ny skola eller klass fungerar väl är en viktig faktor för att elever ska lyckas med sina studier. Det ställer stora krav på samverkan och rutiner hos avlämnande och mottagande verksamheter. Genom att information som är viktig för elevens fortsatta skolgång överlämnas till den nya skolenheten kan eleven ges goda förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Som nämnts i avsnitt 4.2 finns bestämmelser om övergångar och samverkan mellan skolformer i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna. Av bestämmelserna framgår bl.a. att förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen. Det ska även finnas samarbetsformer som ska förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar. Lärarens ansvar för samverkan vid övergångar pekas särskilt ut. Läraren ska bl.a. särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.

Överlämning av uppgifter vid övergångar mellan olika klasser, stadier och skolenheter förekommer ofta och fungerar ofta väl. Enligt Gymnasieutredningen varierar dock sättet att hantera frågan om överlämning stort mellan olika huvudmän och skolor. Det förekommer att betydelsefull information inte förs över till den nya skolan eller att den når fram först när problem redan har uppstått, t.ex. när behov av stödinsatser uppdagats först efter flera månader vid den nya skolan. Ofta läggs enligt Gymnasieutredningen ett stort ansvar på eleven själv att informera den nya skolan om vilka anpassningar som eleven behöver och har haft i den tidigare skolan.

En bristfällig överlämning av relevanta uppgifter kan innebära att viktig kunskap som en skola har om elever och som skulle kunna hjälpa eleverna att lyckas i sina fortsatta studier inte tas tillvara. Det påverkar i synnerhet elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Eleverna kan t.ex. gå miste om fysiska eller pedagogiska anpassningar eller inte bli bemötta på ett adekvat sätt. En dålig start i en ny skolform, t.ex. gymnasieskolan, försämrar elevernas förutsättningar att nå utbildningens mål. Att den mottagande skolan inte får relevanta uppgifter kan

t.ex. försvåra upprättandet av den individuella studieplanen för en elev som börjar på ett introduktionsprogram.

I en utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken konstaterar Myndigheten för delaktighet att det finns problem med försenade eller obefintliga åtgärder i samband med byten mellan skolor och årskurser. Detta kommer bl.a. till uttryck i att andelen elever med åtgärdsprogram ökar kontinuerligt från årskurs 1 till 5 för att sedan minska till årskurs 7 då det är vanligt att elever byter skola. Minskningen kan enligt myndigheten bero på att uppgifter om vilket stödbehov eleven har inte följer med eleven vid skolbytet, vilket i sin tur kan leda till allvarliga konsekvenser för elever som riskerar att få ett glapp i det stöd de behöver (Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011–2016, Myndigheten för delaktighet, 2016). Även för elever som lätt klarar kunskapskraven men som av olika skäl behöver särskild utmaning och stimulans i undervisningen kan en bristande överlämning leda till att de inte ges förutsättningar att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Två utredningar har utrett frågan om överlämning utifrån två olika perspektiv

Gymnasieutredningen har haft i uppdrag att bl.a. analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Utredningen föreslår att grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete för att stödja elevernas utveckling i ett långsiktigt perspektiv. Utredningen föreslår vidare att en systematisk överlämning ska ske när elever övergår från grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Även utredningen Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro (U 2015:11) har utrett frågan om överlämning vid övergångar. Utredningen har haft i uppdrag att bl.a. kartlägga långvarig och ofta återkommande frånvaro, analysera orsakerna till frånvaron och att föreslå hur arbetet med närvarofrämjande åtgärder kan förbättras. I sitt betänkande Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94) utgår utredningen från Gymnasieutredningens förslag men anser att skyldigheten att överlämna ska gälla vid alla övergångar, inte bara vid övergångar mellan skolformer. Utredningen föreslår att en systematisk överlämning ska göras när elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från en skolenhet till en annan skolenhet inom skolformen eller mellan skolformerna.

4.5.2 En överlämning ska göras när det behövs för att underlätta övergången för eleven

<p>Regeringens förslag: När en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de nämnda skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar, till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som</p>
--

kan behövas för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om en elev byter skolenhet inom en skolform.

När en elev byter skolform från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, ska den mottagande skolenheten informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven, om det inte är obehövt.

Gymnasieutredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår en inledande mening i den nya paragrafen om att skolformerna ska sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Utredningen föreslår också ett krav på att överlämningen ska vara systematisk. Utredningen föreslår inte att förskoleklassen eller sameskolan ska omfattas av förslaget och inte heller att överlämning ska göras vid övergång till en annan skolenhet inom skolformen eller vid övergångar mellan grundskolan, grundsärskolan och specialsolan. Utredningen föreslår inte heller att överlämningen endast ska avse sådana uppgifter som kan behövas för att underlätta övergången för eleverna. Vidare föreslår utredningen inte att den mottagande skolenheten i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska informera den överlämnande skolenheten om att den mottagande skolenheten har tagit emot eleven.

Remissinstanserna om Gymnasieutredningens förslag: En majoritet av remissinstanserna som yttrat sig är positiva till utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Universitet- och högskolerådet*, *Arbetsförmedlingen*, *Statens institutionsstyrelse (SiS)*, *Staffanstorps* och *Stenungsunds kommuner*, *Lärarnas riksförbund*, *Svenskt Näringsliv* och *Svensk Ventilation*.

Flera remissinstanser som är positiva anser samtidigt att förslaget bör justeras. Bland annat anser *Skolverket* och *Riksförbundet Attention* att regleringen om överlämning bör gälla mellan fler skolformer och även inom skolformer. *SiS* anser att överlämning av uppgifter i synnerhet är viktigt vid placeringar vid särskilda ungdomshem och önskar se en skrivning där kravet på samverkan ska gälla vid alla övergångar mellan skolor. Flera remissinstanser, bl.a. *Skolinspektionen*, *Båstads* och *Malmös kommuner* samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, påtalar att även den avlämnande skolan ska ha ansvar för överlämningen. Vidare önskar ett antal remissinstanser, däribland *Båstads kommun*, *Göteborgsregionens kommunalförbund* och *Autism- och Aspergerförbundet*, ett klargörande av vad som avses med relevanta uppgifter och att det ska framgå att det rör elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. *Malmö kommun* anser att förslaget bör avse dokumentation som redan ska ha upprättats, såsom pedagogiska utredningar, åtgärdsprogram och skriftliga bedömningar. *Nacka kommun* understryker bl.a. att informationen inte ska grundas på ett allmänt tyckande om eleven, och att det är önskvärt att staten ansvarar för att utveckla stöd kring överlämningen. Även *Skolverket* och *Luleå tekniska universitet* önskar ett nationellt stöd. *Luleå tekniska universitet* önskar att riktlinjer ska finnas i form av allmänna råd. *Sveriges Skolledarförbund* önskar ett digitalt system och påtalar svårigheter med överlämningsmöten för skolor i stora

upptagningsområden. *Föräldraalliansen Sverige* ser gärna överlämnings-samtal där elev och vårdnadshavare deltar och *Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning (DHB)* påtalar vikten av en välutformad och professionell dokumentation.

Det finns också ett antal remissinstanser som lyfter frågor om sekretess och behov av samtycke från vårdnadshavare och elever vid överlämning av uppgifter om eleven. *Täby kommun* och *Synskadades riksförbund (SRF)* anser att även sekretessbelagda uppgifter bör kunna vara en del av överlämningen. SRF anser det synnerligen angeläget att alla uppgifter om behov av stöd lämnas över till gymnasieskolan. *Uppsala universitet* vill däremot se ett tillägg om att överlämningen enbart får ske i den utsträckning sekretessbestämmelser inte hindrar utelämnande av uppgifter. *Handikappförbunden (HSO)* vill att elev och föräldrar ska ges en möjlighet att påverka processen och lämna sitt samtycke. *Skolverket* anför att frågan om hur sekretessbelagda uppgifter ska hanteras behöver utredas.

Lärarnas riksförbund vill understryka att förslaget inte får innebära en orimligt ökad arbetsbelastning för lärare och studie- och yrkesvägledare. *Läraryrket* betonar att förslaget kräver att lärare avsätter tid för uppgiften. *Sveriges Vägledarförening* betonar att förslaget blir lättare att genomföra på mindre orter.

Några remissinstanser avstyrker förslaget även om de är positiva till intentionen. *Skolväsendets överklagandenämnd* frågar om det inte är lämpligare att rikta de resurser som behöver tas i anspråk så att överlämningen avser elever som bedömts ha behov av särskilt stöd eller extra anpassningar. *SKL* anför att ett förtroendefullt samarbete i första hand bör vara en fråga om att stimulera ett utvecklingsarbete där goda erfarenheter lyfts fram lokalt och att det är mindre lämpligt att reglera frågan på nationell nivå. *Göteborgs kommun* anför att en direkt överlämning inte är möjlig i ett område med ett mycket stort antal grund- och gymnasieskolor samt att det behövs direktiv och rutiner för överlämningen där även övergångar inom skolformer bör beaktas. *Friskolornas riksförbund* anför att förslaget innebär en alltför stor administrativ arbetsuppgift för den mottagande gymnasieskolan.

Förslaget från utredningen Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk frånvaro (härefter benämnd utredningen Att vända frånvaro till närvaro): Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avviker från regeringens förslag på motsvarande sätt som Gymnasieutredningens förslag, med undantag av att sameskolan omfattas av förslaget och även att överlämning ska göras vid övergång till en annan skolenhet inom skolformen och vid övergångar mellan alla de nämnda skolformerna.

Remissinstanserna om förslaget från utredningen Att vända frånvaro till närvaro: En majoritet av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget är positiva till utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Statens skolinspektion*, *Statens skolverk*, *Barnombudsmannen*, *Staffanstorps* och *Uppsala kommuner*, *Autism- och Aspergerförbundet*, *Handikappförbunden (HSO)*, *Idéburna skolors riksförbund*, *Läraryrket*, *Lärarnas riksförbund*, *Sveriges elevkårer* och *Sveriges skolkuratorers förening*. Skolinspektionen anser att en överföring av information kan skapa bättre förutsättningar för eleven i den nya skolan och Sveriges elevkårer lyfter

fram att en systematisk överlämning kan bidra till att elever snabbare får stöd efter behov. Enligt Autism- och Aspergerförbundet skapar en överlämning vid övergångar kontinuitet vilket kan främja och förebygga att elever med autism på sikt inte blir hemma från skolan, och anser att det är särskilt glädjande att förslaget rör alla övergångar. Även andra remissinstanser, bl.a. *Afasiförbundet/Talknuten*, påtalar att en överlämning är viktig för elever med funktionsnedsättning. Anpassningar för eleven behöver enligt Afasiförbundet finnas på plats när eleven byter så att eleven får en tillgänglig utbildning.

HSO önskar att även förskolan ska omfattas av regleringen och anför att den kunskap som finns i förskolan om barnet och barnets behov är viktig information för skolan att arbeta vidare med för att kunna ge tidiga insatser. Även *Riksförbundet Attention* är av samma åsikt. *Statens institutionsstyrelse (SiS)* anser att även utbildning vid ett särskilt ungdomshem enligt 24 kap. 8–9 §§ skollagen bör omfattas av regleringen. *Skolverket* vill särskilt rikta uppmärksamhet mot nyanlända elever och den kartläggning av elevernas kunskaper som ska ske, vilken ger en viktig information vid överlämning.

Ett antal instanser lyfter elevens och vårdnadshavares roll vid övergångar, bl.a. *Barnombudsmannen* som påtalar vikten av Barnkonventionens artikel 12 om barnets rätt att uttrycka åsikter medan *Nätverket Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa* lyfter fram att det för elever med psykisk ohälsa eller behov av särskilt stöd blir extra viktigt att i god tid förbereda en överlämning tillsammans med eleverna. *Göteborgs universitet* pekar på vikten av vårdnadshavares och elevers delaktighet. *Föräldraalliansen Sverige* anser att ett det bör vara ett förtroendefullt samarbete mellan skola och vårdnadshavare kring överlämningen och att dokumenten bör ägas av eleven för elevens trygghet och säkerhet.

Vissa remissinstanser önskar ett tydliggörande av hur förslaget om överlämning förhåller sig till de sekretessbestämmelser som kan bli aktuella, bl.a. *Barn- och elevombudet*, *Skolverket* samt *Skolinspektionen*. *Datainspektionen* har inget att erinra mot förslaget i sak men saknar en analys avseende vilka personuppgifter som kommer att behandlas, hur och med vilket rättsligt stöd. Det behövs också enligt myndigheten en bedömning utifrån EU:s nya dataskyddsförordning om huruvida det behövs kompletterande nationella regler för att skolan ska kunna utföra de föreslagna uppgifterna. *Skolverket* påtalar vidare att det kan behövas nationellt stöd i arbetet med att systematisera överlämning. *Sveriges skolledarförbund* och *Nacka kommun* anser att staten bör tillhandahålla ett digitalt system.

Malmö kommun har förslag till justeringar av utredningens förslag och föreslår tillägget ”oavsett huvudman” i den föreslagna lydelsen för att uppmärksamma övergångar för elev som byter skola inom kommunen. Hemkommunen bör enligt Malmö kommun ha ett ansvar för att upprätta rutiner för elevers övergångar oavsett huvudmannaskap.

Skolväsendets överklagandenämnd avstyrker förslaget men anser att om förslaget ändå genomförs bör överlämningen enbart omfatta elever som bedömts ha behov av särskilt stöd och extra anpassningar. Även *Burlövs kommun* avstyrker förslaget och anför att arbetet med överlämningar redan görs och att överlämningarna enbart kan förbättras genom lokalt utvecklingsarbete. *Friskolornas riksförbund* ser positivt på att

information följer med eleven men avstyrker lagförslaget då det är svårt i praktiken om samtycke saknas. Förbundet anser att det blir omöjligt att fullt ut möta upp ett sådant författningskrav för en fristående skola. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* ser positivt på förslagets inriktning men avstyrker en reglering i skollagen.

Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, vars förslag överensstämmer med förslaget i rutan till den del förslaget avser att den skolenhet som eleven lämnar ska till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven. Regeringens förslag innebär att det därutöver införs en bestämmelse om att den mottagande skolenheten vid övergång från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska informera den överlämnande skolenheten om att eleven har tagits emot, om det inte är obehövligt. *Statens skolverk* och *Skolväsendets överklagandenämnd* har inga synpunkter på förslaget och *Sveriges skolledarförbund* ser positivt på det. *Friskolornas riksförbund* tillstyrker förslaget om överlämning mellan skolformerna förskoleklass, grundskola, grundsärskola, sameskola och specialskola samt mellan skolenheter i dessa skolformer. Förbundet avstyrker däremot förslaget om överlämning av uppgifter till gymnasieskolan och frågar hur överlämningsskyldigheten ska kunna utföras för en fristående skola om avlämnande skola inte vet till vilken skolenhet eleven övergår. *Statens skolinspektion* föreslår att både den mottagande och den avlämnande skolenhetens ansvar regleras. *SKL* anser att huvudansvaret för informationsöverföringen inklusive inhämtande av samtycke bör ligga på den avlämnande skolan, men att den mottagande skolan också måste ha en beredskap.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering är inte tillräckligt tydlig

Såväl Gymnasieutredningen som utredningen Att vända frånvaro till närvaro föreslår att en systematisk överlämning ska ske när elever övergår från en skolenhet till en annan. Gymnasieutredningens förslag avser övergångar från grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan medan förslaget från utredningen Att vända frånvaro till närvaro även avser övergångar mellan skolenheter i alla de nämnda skolformerna.

Som har nämnts i avsnitt 4.2 finns det i läroplanerna bestämmelser om övergångar och samverkan mellan skolformer. Som *Burlövs kommun* anför bedrivs vidare på många håll ett aktivt utvecklingsarbete med överlämning av uppgifter vid övergångar. Som Myndigheten för delaktighet har konstaterat finns det dock problem med försenade eller obefintliga åtgärder i samband med byten mellan skolor och årskurser. Det innebär att den reglering om övergångar som finns i läroplanerna inte har fått tillräckligt genomslag och möjligen inte uppfattas som tillräckligt tydlig. Att extra anpassningar eller särskilt stöd glöms bort eller försenas i samband med att elever byter skola eller lärare kan medföra att en elev kan komma efter i skolan och kan få svårt att komma i kapp senare. Då gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är frivilliga kan vidare eleven

välja att hoppa av utbildningen om skolarbetet känns övermäktigt, vilket är särskilt allvarligt då en genomförd gymnasieutbildning i det närmaste är en förutsättning för att en person ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Det är också viktigt att de elever som vill kunna gå vidare till eftergymnasiala studier får förutsättningar att göra det. Det är vidare allvarligt med en försenad eller utebliven överlämning till gymnasieskolan då eleverna där inte får ämnesbetyg utan kursbetyg och då varje kursbetyg räknas vid ansökan till exempelvis universitet och högskola. Regeringen anser således att det är viktigt av likvärdighetsskäl och för att alla elever ska få de bästa möjligheterna att efter skolan etablera sig på arbetsmarknaden eller gå vidare till eftergymnasiala studier att alla elever med behov av en överlämning ska få en sådan redan från början, oavsett vilken skolenhet de tillhör.

Regeringen delar således utredningarnas bedömning att det bör införas en reglering i skollagen om att det ska göras en överlämning av uppgifter om eleverna när de övergår från en skolform till en annan. Regeringen anser vidare, i likhet med utredningen Att vända frånvaro till närvaro, att en överlämning även ska ske när elever övergår från en skolenhet till en annan inom en skolform. Vilka uppgifter som bör överlämnas, vilka skolformer regleringen bör omfatta samt betydelsen av sekretess- och tystnadspliktsregleringen återkommer regeringen till nedan.

Mellan vilka skolformer bör överlämning göras?

När det gäller frågan mellan vilka skolformer överlämning av information om eleverna bör göras föreslår Gymnasieutredningen att en överlämning ska göras när elever övergår från grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Utredningen Att vända frånvaro till närvaro föreslår att överlämning även bör göras vid övergångar från sameskolan till grundskolan och när elever i övrigt byter skolform.

Regeringen har i propositionen Skolstart vid sex års ålder (prop. 2017/18:9) föreslagit att den obligatoriska skolan ska göras tioårig genom att även förskoleklassen ska bli en obligatorisk skolform. Riksdagen beslutade den 15 november 2017 i enlighet med regeringens förslag (bet. 2017/18:UbU7, rskr. 2017/18:43). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2018 och ska tillämpas på utbildning från och med höstterminen 2018.

Då båda utredningarna har föreslagit att de obligatoriska skolformerna ska omfattas av förslaget att det ska införas en uttrycklig reglering i skollagen om att det ska göras en överlämning av uppgifter om eleverna när de övergår från en skolform till en annan skolform, och då förskoleklassen framöver kommer att ingå i den obligatoriska skolan, anser regeringen att förslaget ska omfatta även förskoleklassen.

HSO och *Riksförbundet Attention* anser att en reglering om överlämning av information även bör omfatta övergången från förskolan till skolan. Regeringen instämmer med förbunden om att ett överlämningsarbete behövs även när barn övergår från förskola. Samverkan mellan förskolan och förskoleklassen, skolan och fritidshemmet regleras i läroplanen för förskolan (förordningen [SKOLFS 1998:16] om läroplan för förskolan). Där regleras också att det ska finnas samarbetsformer som

syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet. Regeringen bedömer dock att det inte finns ett tillräckligt beredningsunderlag för att även behandla den frågan i denna lagrådsremiss.

SiS anser att även särskilda ungdomshem bör omfattas av regleringen om överlämning av uppgifter. Utbildning vid särskilda ungdomshem är en särskild utbildningsform som regleras i 24 kap. skollagen. Ungdomshemmen drivs av SiS. Här bor barn och ungdomar som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn. Grunden för en placering på ett ungdomshem kan vara att barnet eller ungdomen lever ett destruktivt liv med missbruk och kriminalitet. Det kan också vara så att föräldrarna inte kan ge det stöd som barnet eller den unge behöver. Barn och ungdomar som är placerade på hemmet och som inte kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt ska fullgöra den genom att delta i utbildning vid ungdomshemmet. Ungdomar som inte längre är skolpliktiga och som tillhör gymnasieskolans eller gymnasiesärskolans målgrupp får också delta i utbildning vid hemmen. Det framgår av skollagen att utbildningen vid särskilda ungdomshem ska motsvara utbildningen i respektive skolform och att relevanta bestämmelser i skollagen ska tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att eleven vistas i ett elevhem (24 kap. 8 och 9 §§ skollagen). Detta innebär t.ex. att bestämmelserna om barns och elevers utveckling mot målen i 3 kap. skollagen är tillämpliga i utbildning i särskilda ungdomshem även om den utbildningsformen inte nämns i 3 kap. skollagen. Regeringen bedömer därmed att bestämmelserna om överlämning av information om eleverna vid övergångar mellan olika skolformer och mellan skolenheter inom en skolform, som föreslås placeras i 3 kap. skollagen, kommer att gälla även vid övergångar till och från de särskilda ungdomshemmen. Mot bakgrund av elevernas utsatta situation är det regeringens uppfattning att det är mycket viktigt att dessa elever får en god överlämning.

Det bör ske en avgränsning i fråga om vilka uppgifter skyldigheten att överlämna information ska omfatta

I lagförslagen från utredningarna görs ingen uttrycklig avgränsning av i vilka fall överlämning ska ske eller vilka uppgifter som ska överlämnas, även om det i motivtexten anges att överlämningen ska avse relevanta uppgifter som kan behövas för att underlätta elevers övergångar mellan skolor. *Skolväsendets överklagandenämnd* och *Göteborgsregionens kommunalförbund* önskar ett förtydligande av om överlämning av information ska ske för samtliga elever eller endast för de elever där det tidigare har funnits behov av stöd. Regeringen anser att det är elevernas behov av en överlämning som bör styra om en överlämning ska göras. Elevernas behov bör också styra vilka uppgifter som ska överlämnas till den nya skolenheten. Det innebär att det för många elever som t.ex. övergår från grundskolan till gymnasieskolans nationella program inte behövs någon särskild överlämning. När det gäller elever som är i behov av stöd är det i princip alltid angeläget att det görs en överlämning av information så att elevens nya skolenhet kan sätta in stödåtgärder redan i början av elevens fortsatta utbildning. Nedan behandlas först frågan vilka uppgifter som typiskt sett bör överlämnas vid en övergång till en ny

skolenhet i samma skolform eller en ny skolform och hur en avgränsning i fråga om vilka uppgifter skyldigheten ska omfatta bör komma till uttryck i lagtexten. Därefter behandlas frågan om denna skyldighet ska tillåtas genombryta de bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt som finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) och skollagen.

Överlämningen bör avse uppgifter om stödinsatser...

För att elever som har haft stöd under sin tidigare skolgång ska få en bra start på den nya skolenheten inom samma skolform eller i en ny skolform är det särskilt viktigt att uppgifter om vilka stödinsatser som erbjudits ingår i den information som överlämnas. Detta gäller både extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen och särskilt stöd. Om det finns ett åtgärdsprogram bör även det överlämnas. Ibland kan det bedömas vara relevant att överlämna den utredning som ligger till grund för åtgärdsprogrammet till den mottagande skolenheten. Det kan dock finnas uppgifter som en elev eller elevens vårdnadshavare inte vill ska överlämnas till en ny skola och som normalt omfattas av sekretess eller tystnadsplikt. Som nämnts ovan återkommer regeringen nedan till frågan om skyldigheten att överlämna information ska tillåtas genombryta regleringen om sekretess och tystnadsplikt.

... och ibland uppgifter om elevens kunskapsutveckling och studieresultat...

I vissa fall kan uppgifter om stödinsatser som har getts till en elev behöva kompletteras med uppgifter om en elevs kunskapsutveckling, studieresultat eller studiesituation i övrigt vid överlämning till den mottagande skolan. Sådana uppgifter kan vara relevanta att lämna över även när en elev inte har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Det kan t.ex. vara fråga om att en elev byter skola under pågående läsår, utan att t.ex. betyg har satts. I ett sådant fall kan även information om tidigare undervisningsinnehåll behöva överlämnas. Elever som av olika skäl behöver särskild utmaning och stimulans i undervisningen, t.ex. särskilt begåvade elever, behöver också ofta en överlämning av kunskapsutveckling och hur huvudmannen har arbetat med olika insatser för att så långt som möjligt stärka elevens progression. Vilka uppgifter som är relevanta att överlämna är alltså i hög grad beroende av elevens studiesituation och av när under skoltiden övergången sker. När det gäller nyanlända elever ska en bedömning av elevernas kunskaper göras (3 kap. 12 c § skollagen, se även regeringens förslag till ny bestämmelse i 17 kap. 14 a § i denna lagrådsremiss). Regeringen konstaterar att många nyanlända flyttar och byter huvudman, vilket ställer krav på att information överförs från en skolenhet till en annan. Resultat av kartläggning av nyanlända elevers kunskaper är därför något som kan behöva överlämnas. *Skolverket* framhåller också i sitt remissyttrande att en fungerande överlämning är viktigt just för nyanlända elever.

... men det krävs en bedömning från den avlämnande skolans sida

Det är angeläget att den avlämnande skolan gör en noggrann bedömning av vilka uppgifter som är lämpliga att lämna över till den nya skolan. Utöver uppgifter om studieresultat, kunskapsutveckling och stödinsatser

kan det även finnas andra uppgifter som rör elevens studiesituation och som är relevanta att lämna över, t.ex. åtgärder som vidtagits för att motverka frånvaro för en elev med problematisk frånvaro. Enligt utredningen Att vända frånvaro till närvaro är en bakgrund med frånvaro i grundskolan snarare regel än undantag bland elever som gör studieavbrott i gymnasieskolan. Regeringen anser att en avlämnande skola endast ska lämna över uppgifter som är relevanta för att underlätta elevens fortsatta skolgång. Uppgifter om frånvaro som inte varit problematisk för en elev som antagits till ett nationellt program i gymnasieskolan behöver t.ex. inte överlämnas, inte heller uppgifter om extra anpassningar som en elev haft tidigare men inte längre är i behov av. Uppgifter av personlig karaktär som på något sätt kan vara negativ för eleven bör inte heller lämnas över. Många elever kan vid bytet från grundskola till gymnasieskola rentav gagnas av att få en nystart och de är inte nödvändigtvis betjänta av att uppgifter om dem följer med till den nya skolan. Inför en överlämning bör därför avlämnande skola göra en bedömning av om en överlämning överhuvudtaget behövs. Om skolan bedömer att en överlämning behövs bör skolan göra en bedömning av vilka uppgifter som är relevanta att överlämna till den nya skolan med hänsyn till elevens fortsatta skolgång. Oftast behöver detta göras i samråd med eleven och vid behov även med vårdnadshavare. Regeringen delar SKL:s uppfattning att de uppgifter som överlämnas ska ta sin utgångspunkt i målen för utbildningen men däremot inte beskriva egenskaper hos individen. I fråga om elever som har klarat av sin skolgång i grundskolan eller motsvarande utan särskilda svårigheter, och som blir antagna till ett nationellt program i gymnasieskolan, bör det i praktiken sällan behövas någon särskild överlämning.

När det gäller utformningen av lagtexten har båda utredningarna föreslagit att det i 3 kap. skollagen ska anges att grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv samt att en systematisk överlämning ska ske vid övergångar mellan de nämnda skolformerna. Utredningen Att vända frånvaro till närvaro har dessutom föreslagit att detta även ska gälla vid övergångar inom skolformer. Med anledning av de förtydliganden som har efterfrågats av vissa remissinstanser och för att underlätta tillämpningen anser regeringen att lagtexten behöver preciseras. Det bör framgå direkt av lagtexten att de uppgifter som ska överlämnas är sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven. Regeringen återkommer till lagtextens utformning i övrigt nedan.

Vissa uppgifter om enskilda personliga förhållanden skyddas ibland av sekretess och tystnadsplikt

De båda utredningarna begränsar inte skyldigheten att överlämna information om en elev till en skolenhet i ny skolform eller till en ny skolenhet inom samma skolform om det gäller sekretess eller tystnadsplikt för uppgifterna, men bedömer i sina motivtexter att det ibland kan behövas samtycke från vårdnadshavare och elev för att uppgifter ska kunna lämnas till en annan skola. Flera remissinstanser har frågor om och

synpunkter på hur sekretess, tystnadsplikt och samtycke ska fungera vid överlämning mellan skolenheter. *Barn- och elevombudet, Skolverket och Skolinspektionen* anser att det bör tydliggöras hur förslaget om överlämning förhåller sig till de sekretessbestämmelser som kan bli aktuella. *Täby kommun* och *Synskadades riksförbund (SRF)* anser att även sekretessbelagda uppgifter bör kunna omfattas av skyldigheten. *Uppsala universitet* vill att överlämningen enbart ska få ske i den utsträckning sekretessbestämmelser inte hindrar utlämnande av uppgifter och *HSO* vill att elev och föräldrar ska lämna sitt samtycke. Nedan behandlas först huvudreglerna i fråga om offentlighet, sekretess och tystnadsplikt i de aktuella skolformerna. Därefter behandlas frågan om skyldigheten att göra en överlämning vid övergångar ska tillåtas genombryta de bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt som finns.

Närmare om sekretess och tystnadsplikt

För skolor med offentlig huvudman gäller den i tryckfrihetsförordningen grundlagsfästa offentlighetsprincipen som bl.a. innebär att allmänheten har rätt att ta del av offentliga uppgifter i allmänna handlingar. Uppgifter i allmänna handlingar är offentliga om det inte finns en uttrycklig bestämmelse om sekretess i OSL. Bestämmelser om sekretess i skolverksamhet som bedrivs av en offentlig huvudman finns i 23 kap. OSL. Bestämmelserna innebär bl.a. att uppgifter om enskildas personliga förhållanden i elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats bara får lämnas ut om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Uppgifter om enskildas personliga förhållanden i särskild elevstödande verksamhet i övrigt omfattas av sekretess om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Detsamma gäller för uppgift som hänför sig till ärenden om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Det görs ett undantag från det sekretessreglerade området för beslut i ärenden i särskild elevstödande verksamhet i övrigt, om tillrättaförande av en elev och om skiljande av en elev från vidare studier. Sådana beslut är alltså offentliga (23 kap. 2 § OSL). Eftersom en utredning om särskilt stöd ligger utanför de insatser som bedrivs inom elevhälsan omfattas en sådan utredning av bestämmelsen om sekretess i särskild elevstödande verksamhet i övrigt. Åtgärdsprogram däremot utgör ett beslut och det faller därmed utanför det sekretesskyddade området. Regleringen innebär alltså att uppgifter om en elevs personliga förhållanden i en utredning om särskilt stöd kan omfattas av sekretess, men att ett beslutat åtgärdsprogram är en offentlig allmän handling. Det framgår av förarbeten till bestämmelsen om åtgärdsprogram att uppgifter från utredningen inte i onödan bör tas in i åtgärdsprogrammet utan att det i stället kan göras hänvisningar till utredningen (prop. 2013/14:160 s. 29). Utanför det sekretesskyddade området faller uppgifter som hänför sig till elevens studiesituation i mera begränsad bemärkelse. Uppgifter om framför allt en elevs betyg, studieresultat eller frånvaro kan inte anses hänförliga till elevstödande verksamhet i den betydelse detta begrepp har i OSL. Sådana uppgifter är alltså i regel offentliga. Det bör dock uppmärks-

sammas att uppgifter om en elevs frånvaro kan vara sekretesskyddade i ärenden om tillrättaförande av en elev.

Elevhälsa som avser medicinsk insats omfattas av bestämmelserna om hälso- och sjukvårdssekretess (25 kap. 1–14 §§ OSL). Huvudregeln är att det gäller sekretess för uppgift om enskilda hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För enskilt bedriven skolverksamhet gäller inte offentlighetsprincipen. Däremot finns det bestämmelser om tystnadsplikt i 29 kap. 14 § skollagen. Där anges att den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen inte obehörigen får röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier. Frågan om ett utlämnande utgör ett obehörigt röjande måste tolkas mot bakgrund av vad som gäller enligt OSL. Om en uppgift som omfattas av tystnadsplikt lämnas ut i en situation där ett utlämnande hade varit tillåtet enligt OSL bör utlämnandet inte anses vara ett obehörigt röjande. Mer om vad som utgör ett tillåtet utlämnande av uppgift som omfattas av sekretess anges nedan.

Regeringen har denna dag, den 15 februari 2018, beslutat lagrådsremissen Offentlighetsprincipen ska gälla i fristående skolor. I den föreslås att tryckfrihetsförordningens regler om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter ska gälla hos enskilda som godkänts som huvudmän för fristående skolor för handlingar i den verksamhet som godkännandet omfattar. Vid tillämpningen av OSL ska då huvudmän för fristående skolor jämföras med myndigheter. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2019. Detta innebär att de regler om offentlighet och sekretess som redogörs för i förevarande lagrådsremiss då även kommer att gälla i fristående skolor. Med fristående skola avses skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådant fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola (1 kap. 3 § skollagen).

Selektessen och tystnadsplikten gäller inte mellan skolenheter med en och samma huvudman

En uppgift för vilken sekretess gäller får inte röjas för enskilda eller för andra myndigheter (8 kap. 1 § OSL). Detta innebär att skolor med en offentlig huvudman (en kommun, ett landsting eller staten) inte utan prövning kan lämna över sekretesskyddade uppgifter till fristående skolor eller skolor i en annan kommun eller med annan offentlig huvudman. Vidare gäller enligt 8 kap. 2 § OSL sekretess, inte bara gentemot allmänheten och andra myndigheter, utan även mellan olika verksamhetsgrenar inom en myndighet, när de är att betrakta som självständiga till varandra. När det gäller kommuner innebär regleringen i 8 kap. 2 § OSL att sekretessgränsen inom en kommun anses gå mellan olika nämnder, inte mellan olika skolenheter som sorterar under samma

nämnd. Det finns inte heller några sekretessgränser mellan olika skolformer under samma nämnd. Mellan en grundskola och en gymnasieskola som är inordnade under samma nämnd gäller således inte sekretessen. Som nämnts ovan faller den medicinska delen av elevhälsan under hälso- och sjukvårdssekretessen i 25 kap. OSL. Denna del av elevhälsan och skolan i övrigt anses vara olika verksamhetsgrenar i OSL:s mening. En sekretessgräns uppstår dock bara om de också är självständiga i förhållande till varandra (8 kap. 2 § OSL), vilket de är om de sorterar under olika nämnder. Till viss del möjliggörs dock ett informationsutbyte genom sekretessbrytande bestämmelser även om den medicinska delen av elevhälsan och skolverksamheten i övrigt sorterar under olika nämnder, vilket regeringen återkommer till nedan. När det gäller förhållandet mellan anställda inom en myndighet framgår av förarbetsuttalanden och JO-uttalanden att det anses följa av grunderna för sekretessregleringen att en befattningshavare inte har någon obegränsad frihet att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till sina arbetskamrater. Däremot finns det inget hinder mot att lämna uppgifter mellan befattningshavare inom en myndighet i den utsträckning som är normal för och behövlig för ett ärendes handläggning och verksamhetens drivande i övrigt. Det finns inte heller något hinder mot att en handläggare rådfrågar andra befattningshavare om ett ärende, åtminstone om det framstår som objektivt försvarbart (prop. 1990/91:11 s. 24 och JO 1983/84 s. 262).

De ovan beskrivna sekretessgränserna gör att olika regler gäller i fråga om överlämnande av sekretesskyddade uppgifter beroende på dels om den avlämnande och den mottagande skolan har en och samma huvudman, dels om den avlämnande och den mottagande skolan är inordnade under samma kommunala nämnd. När en skola med kommunal huvudman överlämnar uppgifter inom kommunen krävs det alltså normalt sett en bedömning av om uppgifterna omfattas av sekretess om den mottagande skolan är inordnad under en annan nämnd, men inte om den mottagande skolan är inordnad under samma nämnd. Också hos en enskild huvudman kan olika gränser för tystnadsplikt gälla.

Mot bakgrund av de sekretessgränser som gäller konstaterar regeringen att det utan en uttrycklig reglering i skollagen måste göras en bedömning från fall till fall om en överlämning av sekretesskyddade uppgifter från en skolenhet till en annan kan göras utan att begära ett samtycke från den som berörs av uppgifterna. Starka skäl talar därför för att den uttryckliga regleringen som föreslås, dvs. att skolenheter vid övergångar ska överlämna sådana uppgifter som kan behövas för att underlätta övergången för eleven, ska tillåtas bryta igenom bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt.

Skyldigheten att lämna över uppgifter vid övergångar bör bryta sekretessen och tystnadsplikten

Det finns vissa bestämmelser i OSL som är sekretessbrytande. Att sekretess till skydd för en enskild inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet om den enskilde samtycker till det följer av 12 kap. och gäller med de begränsningar som anges där (10 kap. 1 § OSL). Ett samtycke från den enskilde till att uppgifterna lämnas ut

bryter alltså sekretess till skydd för den enskilde. Sekretess hindrar inte heller att en uppgift lämnas från en myndighet till en enskild eller till en annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL). Av 10 kap. 28 § OSL följer vidare att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Den tystnadsplikt som gäller i fristående skolor gäller bara obehörigt utlämnande av uppgifter. Om det framgår av en bestämmelse i lag att uppgifter ska överlämnas är det inte fråga om ett obehörigt utlämnande.

Regeringen konstaterar att såväl Gymnasieutredningen som utredningen Att vända frånvaro till närvaro bedömer att det ibland bör krävas samtycke från eleven och vårdnadshavaren för överlämnande av vissa uppgifter. Det är också den ordningen som gäller i dag när det inte finns en uttrycklig reglering om att en överlämning av uppgifter ska göras. Om en sådan uttrycklig reglering införs kan en överlämning från en kommunal skola till en annan skola med offentlig huvudman göras utan samtycke med stöd av den sekretessbrytande regeln i 10 kap 28 § OSL, eftersom den utlämnande skolan då har en uppgiftsskyldighet och uppgifterna lämnas till en annan myndighet. Vidare bör en överlämning från en skola med offentlig huvudman till en fristående skola kunna göras utan samtycke med stöd av den sekretessbrytande regeln i 10 kap. 2 § OSL, eftersom den utlämnande skolan behöver lämna uppgiften för att kunna fullgöra sin verksamhet. På motsvarande sätt kan det inte anses vara ett obehörigt lämnande av uppgifter om en fristående skola lämnar uppgifter till en annan skola i enlighet med en sådan uttrycklig skyldighet.

Som nämnts ovan har flera remissinstanser frågor om och synpunkter på hur sekretess, tystnadsplikt och samtycke ska fungera vid överlämning mellan skolenheter. *Täby kommun* och *SRF* anser att även sekretessbelagda uppgifter bör kunna omfattas av skyldigheten. *Uppsala universitet* vill att överlämningen enbart ska få ske i den utsträckning sekretessbestämmelser inte hindrar utlämnande av uppgifter och *HSO* vill att elev och föräldrar ska lämna sitt samtycke. *Friskolornas riksförbund* avstyrker utredningarnas förslag om att en överlämning ska göras och påtalar problem med hur överlämningen ska fungera i praktiken om samtycke saknas.

Det framgår av regeringsformen att alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola (2 kap. 18 § regeringsformen). Av skollagen följer att alla ungdomar som är bosatta i landet, och vars skolplikt har upphört, har rätt till utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan (15 kap. 5 § och 18 kap. 4 § skollagen). Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (3 kap. 3 § skollagen). Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningssituationen eller, efter en utredning, särskilt stöd (3 kap. 5 a och 8 §§). Som anförts ovan föreslås att bara sådana uppgifter om eleven ska lämnas över som kan behövas för att underlätta övergången för eleven. Mot bakgrund av detta anser regeringen att starka

skäl talar för att bestämmelsen om överlämnande av sådan information som behövs för att underlätta en övergång till en annan skolenhet bör utformas så att den blir en sådan uppgiftsskyldighet som enligt 10 kap. 2 och 28 § OSL gör det möjligt för en skola med offentlig huvudman att lämna uppgifter till en annan skola utan att inhämta samtycke. På motsvarande sätt gör en sådan uttrycklig uppgiftsskyldighet att det inte blir ett obehörigt röjande av uppgifter när en fristående skola lämnar över uppgifter om eleven. Bestämmelsen om överlämning bör alltså enligt regeringen, till skillnad mot vad *Uppsala universitet* och *HSO* anser men i linje med vad *Täby kommun* och *SRF* anför, utformas så att den bryter igenom sekretess och tystnadsplikt i OSL:s och skollagens mening. Detta innebär att ett uttryckligt samtycke från elev eller vårdnadshavare inte behöver inhämtas vid överlämnande av sekretesskyddade uppgifter.

Det är dock angeläget att det finns ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och eleven och elevens vårdnadshavare

För barn under 18 år gäller att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all verksamhet enligt skollagen och att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas (1 kap. 10 § skollagen). Så som anförts ovan är det bara sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven som ska lämnas över när en elev övergår från en skolenhet till en annan. Även om bestämmelsen om överlämning föreslås vara sekretessbrytande delar regeringen *Barnombudsmannens* synpunkt att eleven behöver vara delaktig i processen kring överlämning. Regeringen anser att det är angeläget att skolan beaktar elevens och vårdnadshavarens rätt till insyn och information och att skolan har en kommunikation med de berörda kring vilka uppgifter som överlämnas och varför. Det förekommer att vårdnadshavare eller elever motsätter sig en informationsöverföring mellan avlämnande och mottagande skola. Det är viktigt att överlämningsarbetet görs på ett systematiskt sätt så att det finns rutiner och professionell dokumentation och att det finns en kommunikation med elever och vårdnadshavare inför övergångar. På så sätt kan situationer där man är oense om vad en eventuell överlämning behöver omfatta så långt det är möjligt undvikas. Om skolan och eleven eller vårdnadshavaren ändå är oense om vad som ska lämnas över kan det finnas skäl för skolan att göra ytterligare en bedömning av vad som är bäst för barnet och om överlämningen av uppgifter ändå behövs för att underlätta övergången. En sådan bedömning måste göras utifrån barnets ålder. För ett äldre barn som motsätter sig överlämning, t.ex. vid övergången från grundskolan till gymnasieskolan, kan det finnas skäl att anta att en överlämning inte underlättar övergången mellan skolformerna och därför bör undvikas.

Det bör bedrivas ett systematiskt arbete med överlämnande av uppgifter vid övergångar både hos avlämnande och mottagande skolenheter

Som anges ovan bör en överlämning endast avse sådana uppgifter som kan behövas för att underlätta övergången för eleverna. För många elever som t.ex. övergår från grundskolan till ett nationellt program i gymnasieskolan kommer det inte att behövas en överlämning. *Friskolornas riksförbund* avstyrker utredningens förslag bl.a. med hänvisning till att

förslaget innebär en alltför stor administrativ arbetsuppgift. Regeringen anser att en förutsättning för att skolorna ska lyckas med ett överlämningsarbete är att huvudmännen arbetar organiserat och systematiskt med överlämning vid övergångar.

Många skolor har redan i dag rutiner för olika typer av övergångar. För en avlämnande skola innebär rutinerna att skolan förbereder och färdigställer dokumentation för en elev som ska byta skola. I så stor uträkning som möjligt bör det vid överlämnningar vara möjligt att använda sådan dokumentation som skolorna ändå har varit skyldiga att ta fram, t.ex. ett åtgärdsprogram. Skolan behöver också ha rutiner för hur eleven och elevens vårdnadshavare görs delaktiga i processen och informeras om överlämningen. Den mottagande skolan behöver ha rutiner för att ta emot informationen och förbereda mottagandet av eleven och de eventuella insatser som behövs. Det bör hos den avlämnande skolan finnas rutiner för hur samtliga elevers behov av överlämning kan beaktas, även om det för de flesta elever innebär en notering om att ingen särskild överlämning behövs.

Gymnasieutredningen bedömer att det bör vara rektorn vid den mottagande gymnasieskolan som efterfrågar uppgifterna hos den grundskola där eleven tidigare gått. Flera remissinstanser har påtalat att ansvaret för överlämning inte enbart kan läggas på den mottagande skolans rektor, då det är den avlämnande skolan som har information om eleven. Exempelvis anser *Friskolornas riksförbund* och *Göteborgs kommun* att det är en alltför stor administrativ börda för den mottagande gymnasieskolan att efterfråga information om och be om samtycke för överlämning för en elev som ännu inte finns på skolan, i synnerhet med tanke på de stora upptagningsområden vissa fristående skolor har. *SKL* anser att huvudansvaret för överlämning behöver vila på den avlämnande skolan och att det behöver ske i dialog med eleven och elevens vårdnadshavare. *SKL* anser att ett välstrukturerat överlämnande från grundskolan som kan hjälpa gymnasieskolan att snabbt planera och utforma utbildningen för elever är en viktig framgångsfaktor, inte minst för elever som riskerar att bli obehöriga och hänvisas till ett introduktionsprogram.

Regeringen instämmer i *SKL:s* syn på vikten av ett strukturerat överlämningsarbete. Regeringen anser att övergången till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är särskilt viktig eftersom det finns risk för att eleverna tappar det stöd de tidigare har haft vid denna övergång. Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, vars förslag överensstämmer med förslaget i rutan till den del förslaget avser att den skolenhet som eleven lämnar ska till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven. *Statens skolverk* och *Skolväsendets överklagandenämnd* har inga synpunkter på förslaget och *Sveriges skolledarförbund* ser positivt på det. *Friskolornas riksförbund*, som tillstyrker förslaget till den del det gäller överlämning mellan skolformerna förskoleklass, grundskola, grundsärskola, sameskola, specialskola och mellan skolenheter i dessa skolformer, avstyrker förslaget om överlämning av uppgifter till gymnasieskolan. Förbundet anser att kommuner har tillgång till uppgifter om var och på vilka skolor kommunens elever befinner sig. Förbundet framhåller att sådan tillgång inte finns hos fri-

stående verksamheter, framför allt inte på ett systematiskt sätt. Förutom genom att fråga eleven finns det, enligt förbundet, i dag ingen annan lösning för hur skolan ska få reda på vart eleven tar vägen. Regeringen delar förbundets synpunkt att det kan vara svårt för den avlämnande skolenheten inom grundskolan eller grundsärskolan att veta vart en elev kommer att ta vägen. För att underlätta för skolhuvudmännen vid överlämningen från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan anser regeringen att den mottagande skolenheten ska informera den avlämnande skolenheten om att den har tagit emot en elev. Den mottagande skolenheten bör kunna ta reda på vilka skolenheter eleverna kommer ifrån t.ex. i samband med att uppgifter om elevernas adresser, vårdnadshavare och andra uppgifter om eleverna inhämtas. Detta bör kunna utföras av administrativ personal på ett sätt som innebär en effektiv informationsöverföring till de avlämnande skolenheter som kan vara aktuella och bör inte påverka de undervisande lärarnas arbetsbörda. Detta bör dock inte behövas om det t.ex. lokalt upparbetas rutiner som involverar både offentliga skolhuvudmän och huvudmän för fristående skolor och som innebär att den avlämnande skolan på ett enkelt sätt kan ta reda på vart eleverna tar vägen. Bestämmelsen om att en huvudman inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska informera den avlämnande skolenheten om att den har tagit emot en elev, bör därför förses med ett undantag som innebär att så inte behöver ske, om det är obehövligt. Någon motsvarande skyldighet för den mottagande skolenheten att informera den avlämnande skolenheten om att den har tagit emot en elev bedöms inte behövas vid andra former av övergångar. Förslaget ligger i linje med utredningens bedömning att det bör vara rektor vid den mottagande gymnasieskolan som efterfrågar uppgifterna hos den grundskola där eleven tidigare gått, men är mindre långtgående, dels då informationsskyldigheten kan hanteras av administrativ personal, dels då den är försedd med ett undantag.

Förslaget bidrar till att ansvaret för överlämningen till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan delas mellan den mottagande och överlämnande skolenheten vilket *Skolinspektionen* och *SKL* anser önskvärt. Den avlämnande skolenheten bör kommunicera med eleven och vårdnadshavaren när ett överlämnande av information är aktuellt. Som framgått ovan är det inte regeringens avsikt att det ska behövas en överlämning av information för samtliga elever. Om en gymnasieskola eller gymnasiesärskola inte får någon information från den avlämnande enheten bör den kunna utgå från att någon överlämning av information inte behövs. Den mottagande skolenheten bör se till att uppgifter om elever kan tas emot och tas om hand. Rutiner för arbetet, ett delat ansvar mellan skolenheterna och användandet av den information som redan finns tillgänglig om t.ex. elevers stödbehov bör minska den administrativa bördan. När det finns en fungerande rutin för överlämning, kan överlämningsarbetet på sikt spara tid för verksamheten t.ex. i och med att nya utredningar om särskilt stöd kan undvikas. Det finns således starka skäl för att överlämningen ska ske på ett systematiskt sätt. Som regeringen återkommer till nedan anser dock regeringen inte att detta behöver komma till uttryck i lagtexten.

Ett par remissinstanser, däribland *Sveriges skolledarförbund*, vill se ett nationellt digitalt system för överlämningen som bl.a. tydliggör vilken

information som är relevant i sammanhanget. Regeringen anser dock, i linje med utredningarna, att formerna för överlämning bör utvecklas lokalt eller regionalt. I fråga om övergång mellan skolformer kan rutiner-na för informationsöverföring mellan skolor t.ex. kopplas till de system som används vid antagning av elever. För övergången till gymnasial utbildning har många kommuner eller regioner redan ett gemensamt antagningssystem för området som även används till överlämning, vilket *Göteborgsregionens kommunalförbund* ger ett exempel på i sitt remissvar.

Regeringen delar bl.a. *Skolverkets* bedömning att ett nationellt stöd till huvudmän och skolor kan behövas för det systematiska arbetet med överlämningar. Sådant stöd finns redan i form av Skolverkets stödmaterial *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer*, där det bl.a. finns exempel på olika blanketter som kan användas vid övergångar.

När det gäller den närmare utformningen av lagtexten har båda utredningarna föreslagit att det ska införas en ny paragraf i 3 kap. skollagen som anger att grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv samt att en systematisk överlämning ska ske vid övergångar mellan de nämnda skolformerna. Utredningen Att vända frånväro till närvaro har dessutom föreslagit att regleringen om strävan att samarbeta även ska gälla sameskolan och att systematisk överlämning även ska ske vid övergångar inom skolformer. Med hänsyn till de synpunkter och invändningar som har framförts av remissinstanserna anser dock regeringen att lagtexten behöver preciseras. Som framgått ovan anser regeringen att den överlämnande skolenheten ska ha ett ansvar att lämna över information och att den mottagande skolenheten inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha ett ansvar att informera den avlämnande skolenheten om att den har tagit emot en elev. Regeringen anser således att det i lagtexten bör anges att när en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar, till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som kan behövas för att underlätta övergången för eleven, samt att detsamma gäller om en elev byter skolenhet inom en av de angivna skolformerna. Vidare föreslås att när en elev byter skolform från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, ska den mottagande skolenheten informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven, om det inte är obehövligt. För att detta ska fungera i praktiken behöver förstås skolorna bedriva ett sådant systematiskt arbete som har beskrivits i detta avsnitt. Regeringen anser dock inte att ordet ”systematisk” behöver användas i lagtexten utan att lagtexten bör ta sikte på den överlämning av uppgifter som ska ske beträffande den enskilda eleven. Den föreslagna lagtexten innebär bl.a. att inga uppgifter behöver överlämnas om det inte bedöms behövas för att underlätta elevens övergång till den nya skolenheten.

Det pågår arbete med en reglering om dataskydd på skolområdet som ska komplettera EU:s nya dataskyddsförordning

Datainspektionen har inget att erinra mot förslaget i sak men saknar en analys avseende vilka personuppgifter som kommer att behandlas, hur och med vilket rättsligt stöd. Det behövs också enligt myndigheten göras en bedömning utifrån EU:s dataskyddsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG [allmän dataskyddsförordning]) om huruvida det behövs kompletterande nationella regler för att skolan ska kunna utföra de föreslagna uppgifterna.

De förslag som lämnas i denna lagrådsremiss träder i kraft vid olika tidpunkter, men den tidigaste ikraftträdandetidpunkten är den 1 juli 2018. Då har EU:s dataskyddsförordning, som ersätter det s.k. dataskyddsdirektivet (direktiv 95/46/EG), börjat tillämpas. Dataskyddsdirektivet har i Sverige genomförts genom personuppgiftslagen (1998:204, PUL). I lagrådsremissen Ny dataskyddslag (Ju2017/10015-1) har det föreslagits dels en ny lag som ska komplettera den nya dataskyddsförordningen, dels att PUL ska upphävas. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå kompletterande regleringar för behandling av personuppgifter inom utbildningsområdet, med undantag för forskningsverksamhet. Utredningen, som har tagit sig namnet Utbildningsdatautredningen, har lämnat betänkandet EU:s dataskyddsförordning och utbildningsområdet (SOU 2017:49). Betänkandet har remitterats och bereds nu inom Regeringskansliet. De frågor som Datainspektionen tar upp kommer att behandlas inom ramen för det lagstiftningsärendet.

4.6 Rektorns ansvar att utreda upprepad eller längre frånvaro bör förtydligas

Regeringens förslag: Vid upprepad eller längre frånvaro i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag avser bara en utredningsskyldighet avseende ogiltig frånvaro och innehåller inte något undantag för det fall det är obehövligt med en utredning. Utredningen föreslår inte en upplysningsbestämmelse om att det även ska inledas en utredning om särskilt stöd om förutsättningarna för en sådan är uppfyllda.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag, bl.a. *Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolestyrelsen, Universitets- och högskolerådet, Malmö högskola, Göteborgs, Norrtälje, Stenungsunds och Varbergs kommuner, Sveriges skolledar-*

förbund, Lärarnas riksförbund, Sveriges Vägledarförening, Riksförbundet Attention, Handikappförbunden (HSO), Chalmers tekniska högskola, Svenskt Näringsliv, Teknikföretagen och IF Metall.

Ett antal remissinstanser som ställer sig positiva till utredningens förslag framför dock vissa synpunkter. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)* lyfter fram vikten av förebyggande åtgärder, såsom en trygg skolmiljö för att förhindra avhopp. *Riksförbundet för döva och hörselskadade barn (DHB)* anser att skolan måste ta ett större ansvar för att få tillbaka eleven i studier och så långt det är möjligt ge dem förutsättningar att klara målen. *Norrtälje kommun* pekar på att många ungdomar jobbar vid sidan av studierna och ibland prioriterar arbete före studier med olovlig frånvaro som följd. *Läraryrket* stödjer förslaget men vill inte se juridiska formkrav för utredningen eller möjlighet att överklaga. Förbundet anser att frånvaro redan utreds på gymnasieskolor med väl fungerande strukturer men att det på många skolor saknas organisatoriska resurser.

Några remissinstanser som är positiva till förslaget föreslår vissa förtydliganden eller justeringar. *Skolinspektionen*, som ser särskilt positivt på förslaget, anser att det behöver tydliggöras hur den föreslagna bestämmelsen förhåller sig till gällande bestämmelser om särskilt stöd för att förhindra eventuella konflikter vid tillämpningen av bestämmelserna. *Barn- och elevombudet* som delar utredningens syn på att det är viktigt att identifiera de bakomliggande orsakerna till elevers frånvaro anser att det vore värdefullt om det gavs exempel på vad rektorns utredningsansvar innebär. *Statens institutionsstyrelse (SiS)* anser att ansvaret för att utreda omfattande frånvaro ska gälla oavsett om frånvaron är att betrakta som giltig eller ogiltig.

Skolväsendets överklagandenämnd avstyrker förslaget. Nämnden bedömer att rektors utredningsskyldighet följer av bestämmelserna om särskilt stöd och anser därför att utredningsskyldigheten lämpligen kan förtydligas genom allmänna råd i stället för att föras in i lagtexten.

Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, vars förslag överensstämmer med förslaget i rutan. *Statens skolverk, Skolväsendets överklagandenämnd, SKL, Friskolornas riksförbund* och *Sveriges skolläraryrkeförbund* tillstyrker förslaget eller har inte något att invända mot det. Inte heller *Skolinspektionen* har något att invända mot förslaget men anger att det utöver rektors ansvar är viktigt att framhålla även huvudmannens ansvar för att elevers frånvaro uppmärksammas och utreds.

Skälen för regeringens förslag

Omfattande frånvaro är en varningssignal som kan indikera att elever inte kommer att fullgöra sin gymnasieutbildning

Under läsåret 2016/2017 fick enligt Centrala studiestödsnämnden (CSN) knappt åtta procent av eleverna som beviljats studiebidrag, sitt bidrag indraget på grund av ogiltig frånvaro. Andelen har ökat sedan 2014 då Statens skolverk kartlade närvaro och frånvaro i gymnasieskolan. Kartläggningen visar att frånvaron varierar mellan kommuner och olika grupper av elever. Män är till exempel frånvarande i större utsträckning än kvinnor. Det förekommer att elever och vårdnadshavare anmäler från-

varo på felaktiga grunder varför andelen elever med hög frånvaro sannolikt i själva verket är större än andelen elever som fått sitt studiebidrag indraget (Frånvaro och närvaro i gymnasieskolan – en nationell kartläggning, Skolverket, rapport 416, 2014). Regeringen anser att det är allvarligt att frånvaron är så omfattande i gymnasieskolan.

Frånvaro leder i många fall till sjunkande studieresultat och ibland även till att eleven inte når målen för utbildningen. Enligt en rapport från Skolverket var bl.a. hög frånvaro en av de viktigaste orsakerna till att gymnasieelever inte fick godkända betyg i en eller flera kurser (Risk för icke godkänt, Skolverket, 2010). För en elev som går ett nationellt program betyder det till exempel att hon eller han riskerar att inte få en gymnasieexamen. Även Skolverkets uppföljning av gymnasieskolan med fokus på introduktionsprogrammen visar att hög frånvaro är en vanlig orsak till att elever inte når behörighet till nationella program (Introduktionsprogram, Skolverket, rapport 413, 2014). Frånvaro kan således indikera att en elev håller på att distansera sig från skolan, vilket på sikt kan leda till studieavbrott och i förlängningen därmed ökade risker för arbetslöshet och utanförskap. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har i projektet Plug In identifierat framgångsfaktorer för att förhindra studieavbrott varav en sådan faktor är att uppmärksamma tidiga varnings signaler i form av just frånvaro.

Rektorns ansvar att utreda frånvaro behöver tydliggöras i skollagen

Som angetts i avsnitt 4.2. finns bestämmelser om att elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om en elev utan giltigt skäl uteblir ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare informeras samma dag om att eleven har varit frånvarande (15 kap. 16 § och 18 kap. 16 § skollagen). Om en elev går i en skola som elevens hemkommun inte är huvudman för, ska vidare skolans huvudman snarast meddela hemkommunen om en elev som inte fyllt 20 år utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning. Det påpekas i lagtexten att denna skyldighet inte påverkar huvudmannens ansvar att ge stöd eller särskilt stöd till eleven (15 kap. 15 §). Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro ska betyg inte sättas (15 kap. 27 §). Om en elev har påbörjat en utbildning och därefter utan anmälan uteblir från utbildningen under mer än en månad i följd, utan att detta har berott på sjukdom eller beviljad ledighet, ska eleven anses ha avslutat utbildningen. Rektorn får dock besluta att eleven inte ska anses ha avslutat utbildningen om det finns synnerliga skäl (12 kap. 4 a § gymnasieförordningen [2010:2039]).

Mot bakgrund av den samlade bilden av risker med omfattande frånvaro anser Gymnasieutredningen att huvudmännen i högre utsträckning än i dag behöver arbeta systematiskt med att förhindra studieavbrott och föreslår därför att rektorns ansvar att se till att en elevs upprepade eller längre ogiltiga frånvaro utreds ska tydliggöras i skollagen. Regeringen bedömer att det är viktigt att arbeta förebyggande och anser, i likhet med utredningen och *Skolinspektionen*, att det är viktigt att utreda bakomliggande orsaker till elevers frånvaro och bristande måluppfyllelse, så att lämpliga åtgärder i god tid kan vidtas så att eleverna ska uppnå utbild-

ningsmålen. Även *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* och *Riksförbundet Attention* understryker vikten av att arbeta förebyggande med att främja närvaro. Regeringen anser därför att det finns starka skäl att i skollagen tydliggöra rektorns ansvar att utreda frånvaro.

Skolväsendets överklagandenämnd avstyrker förslaget och anser att utredningsskyldigheten är något som redan följer av bestämmelserna om särskilt stöd och anför att ett förtydligande av rektors ansvar kan göras i allmänna råd i stället för i lag. Allmänna råd är generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende (1 § författningssamlingsförordningen [1976:725]). Skolverket har utfärdat allmänna råd (SKOLFS 2012:34) om att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan där det bl.a. framgår att rektorn bör se till att orsaker till frånvaro utreds skyndsamt. Råden baseras bl.a. på skollagens bestämmelser om att rektorn ska utreda elevens behov av särskilt stöd som Skolväsendets överklagandenämnd hänvisar till (3 kap. 8 § skollagen).

Det är dock inte givet att en elev som är frånvarande inledningsvis bedöms ha svårigheter i sin skolsituation eller bedöms behöva särskilt stöd, även om elevens frånvaro på sikt kan leda till just detta. Elever med omfattande frånvaro kan tvärtom i vissa fall inledningsvis bedömas ha goda förutsättningar att nå kunskapskraven och träffas därmed inte alltid av bestämmelserna om särskilt stöd från början. Frånvaron kan dock leda till att eleven inte får så goda betyg som eleven skulle ha kunnat få. I förlängningen kan frånvaron leda till att eleven får problem med att få godkänt resultat eller att skolan bedömer att det saknas underlag för bedömning av elevens kunskaper och att betyg därför inte kan sättas vilket i sin tur kan innebära att eleven till slut hoppar av utbildningen. Mot bakgrund av skollagens bestämmelser om att elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, rektorns skyldighet att informera vårdnadshavaren om frånvaro samma dag, huvudmannens skyldighet att snarast meddela hemkommunen om en elev som inte fyllt 20 år utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning, bestämmelserna om att alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utvecklingens mål och rektorns skyldighet att utreda behov av särskilt stöd, delar regeringen i och för sig *Skolväsendets överklagandenämnds* uppfattning att det får anses följa av skollagens bestämmelser att rektorn har en skyldighet att se till att upprepad eller längre frånvaro utreds. Regeringen anser dock till skillnad från överklagandenämnden att detta behöver tydliggöras ytterligare i skollagen.

Omfattande frånvaro behöver utredas även om den är anmäld

Frånvaro som beviljats av rektorn är liksom sjukdom att betrakta som giltig frånvaro. Enligt Skolverkets nationella kartläggning av frånvaro och närvaro i gymnasieskolan finns emellertid en oklarhet om vad som ska tolkas som ogiltig eller giltig frånvaro i de fall det inte rör sig om beviljad ledighet, då många huvudmän tolkar giltig frånvaro som från-

varo som anmäls av myndig elev eller elevs vårdnadshavare (Skolverket, rapport 416, 2014). Enligt *Skolinspektionen* dras ofta den felaktiga slutsatsen att anmäld frånvaro är detsamma som giltig frånvaro. Det förekommer alltså att elever eller vårdnadshavare anmäler frånvaro som är att betrakta som ogiltig, vilket ibland kan förekomma för att t.ex. undvika vissa lektionsmoment eller för att hinna till ett extraarbete. *Norrtälje kommun* lyfter t.ex. problemet att ungdomar ibland prioriterar arbete före studier.

Gymnasieutredningen föreslår att rektorns ansvar att se till att frånvaro utreds ska begränsas till ogiltig frånvaro. Regeringen menar dock att eftersom det i praktiken ofta inte görs någon åtskillnad på ogiltig och oanmäld frånvaro kan anmäld frånvaro, som egentligen borde betraktas som giltig, missas om rektorns utredningsansvar begränsas till att endast omfatta ogiltig frånvaro. Regeringen delar också *SiS:s* uppfattning att en omfattande frånvaro har negativ inverkan på elevens kunskapsutveckling oavsett orsak. Regeringens bedömer därför att rektorn bör ansvara för att upprepad eller längre frånvaro utreds oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro. En utredning ska dock inte behöva göras i de fall en utredning är obehövlig, som t.ex. vid redan beviljad ledighet eller om rektorn redan har kännedom om återkommande behov av vårdbesök. Detta bör framgå av bestämmelserna.

Utredningens omfattning och form bör avgöras i det enskilda fallet men det är angeläget med dokumentation och uppföljning

Regeringen anser att frågan om hur omfattande en utredning av frånvaro behöver vara måste avgöras i det enskilda fallet. *Barn- och elevombudet* anser att det vore värdefullt med exempel på vad rektorns utredningsansvar innebär. Regeringen anser att det i vissa fall kan räcka med en enklare utredning, t.ex. att vid en längre anmäld sjukfrånvaro begära in sjukintyg från eleven eller elevens vårdnadshavare. I andra fall kan det behöva utredas om elevens frånvaro beror på en för eleven otillfredsställande lärandemiljö, t.ex. bristande bemötande eller behov av särskilt stöd.

I enlighet med vad *Läraryrket* anför, föreslås inte bestämmelsen innehålla några detaljerade krav eller formkrav på hur utredningen om frånvaro ska genomföras. Fokus bör vara på att i samråd med elev, och i förekommande fall med vårdnadshavare, sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. På så sätt kan arbetet med att tidigt fånga upp elever som löper risk att avbryta studier eller som mår dåligt stärkas. I detta arbete är det viktigt att samråd sker med elevhälsan.

Det är också viktigt att skolan dokumenterar arbetet med att åtgärda frånvaro och att det finns goda rutiner för uppföljning av frånvaron, t.ex. så att elever inte kan vara frånvarande utan att det framgår av skolans frånvarorapportering. I kommentarerna till Skolverkets allmänna råd om att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan anges att skolan behöver dokumentera sitt arbete med att utreda problem och vidta åtgärder för att komma till rätta med frånvaron. Arbetet med en elevs frånvaro kan pågå under lång tid och bestå av omfattande utredningsmaterial. Det är därför angeläget med tydliga rutiner för hur arbetets alla delar dokumenteras. Dokumentationen

innebär också ett stöd under arbetets gång och skapar kontinuitet. Det är därtill viktigt att rektorn ser till att åtgärder följs upp och om de visat sig verkningslösa, att nya åtgärder prövas och utvärderas för att få eleven att delta i utbildningen. (Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan, s. 22 f.).

I vissa fall kan frånvaron utredas tillsammans med andra frågor

Regeringen delar *Skolinspektionens* synpunkt att det är lämpligt att tydliggöra hur den föreslagna bestämmelsen förhåller sig till gällande bestämmelser om särskilt stöd för att förhindra eventuella konflikter vid tillämpningen. I vissa fall kan det t.ex. vid en utredning om frånvaro framgå att kriterierna för en utredning om särskilt stöd eller kränkande behandling är uppfyllda. I sådana fall ska även bestämmelserna för dessa utredningar följas. Regeringen föreslår i lagtexten en erinran som innebär att en utredning om särskilt stöd ska inledas om förutsättningarna för en sådan utredning är uppfyllda. Motsvarande erinran föreslås inte när det gäller en utredning avseende kränkande behandling. Detta beror på att utredningsskyldigheten gällande kränkande behandling åligger huvudmannen och inte rektorn (se 6 kap. 10 § skollagen).

Regeringen vill dock framhålla att även om flera utredningskrav har aktualiserats så finns det inget som hindrar att arbetet samordnas i den utsträckning som det bedöms lämpligt. I praktiken kan det därför räcka med en sammanhållen utredning som uppfyller kraven som finns för de utredningar som har aktualiserats. I likhet med flera remissinstanser anser regeringen att det är mycket viktigt att inte ålägga lärare och rektorer fler och mer tidskrävande administrativa uppgifter än vad som är nödvändigt. Genom att i förekommande fall samordna arbetet utifrån de utredningskrav som har aktualiserats kan, enligt regeringens bedömning, arbetet bedrivas på ett mer effektivt sätt.

Slutligen bör det, som *Skolinspektionen* framhåller, nämnas att det följer av 2 kap. 8 § skollagen att det är huvudmannen som ansvarar för att skolenheten och rektorn ges förutsättningar att uppmärksamma och utreda elevers frånvaro.

4.7 Skriftliga ordningsomdömen bör inte införas i gymnasieskolan

Riksdagen har i ett tillkännagivande anfört att regeringen ska vidta åtgärder för att skolor ska kunna ge elever på högstadiet och i gymnasieskolan ett skriftligt ordningsomdöme (bet. 2014/15:UbU11, punkten 3, rskr. 2014/15:201). I betänkandet anfördes bl.a. att en trygg skolmiljö och studiero har en stor betydelse för elevernas möjligheter till en god kunskapsinhämtning. När det gäller grundskolan får en individuell utvecklingsplan, utöver omdömen om bl.a. elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven, även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det (10 kap. 12 och 13 §§ skollagen). Enligt regeringens bedömning medger således befintligt regelverk att skriftlig dokumentation, av den typ som

tillkännagivandet avser, upprättas inom ramen för en individuell utvecklingsplan i grundskolan. Detta har tidigare redovisats till riksdagen i Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2016 (skr. 2016/17:75). När det gäller gymnasieskolan har Gymnasieutredningen haft ett brett uppdrag att föreslå åtgärder för att fler ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Direktiven lämnade utrymme för utredningen att lämna förslag om skriftliga ordningsomdömen om utredningen ansåg att det var befogat för att uppnå de mål som utredningen syftade till. Utredningen har dock inte lämnat något sådant förslag. Regeringen delar riksdagens uppfattning att trygghet och studiero är viktigt för alla elever. Regeringen anser emellertid inte att det finns skäl att anta att skriftliga ordningsomdömen skulle motivera eller stödja elever att påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. En organisation med skriftliga ordningsomdömen skulle dessutom kräva av lärarna att de ägnar tid åt att skriva och administrera omdömen också om elever vars attityder och beteenden inte på något sätt stör arbetsron. Regeringen bedömer att de förslag om bättre stöd som lämnas i denna lagrådsremiss på ett bättre sätt än skriftliga ordningsomdömen kan bidra till att elevernas motivation och kunskapsinhämtning ökar och därmed till bättre studiero. Regeringen anser vidare att det är viktigt lärarresurserna används för undervisning och stöd för eleverna. Regeringen har därför inte för avsikt att vidta åtgärder för att elever i gymnasieskolan ska kunna få ett skriftligt ordningsomdöme. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

4.8 Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar bör justeras för att bli mer träffsäkert

4.8.1 Nuvarande reglering har vissa brister

Enligt skollagen ska en kommun löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar som är bosatta i kommunen är sysselsatta. Det gäller de ungdomar som har fullgjort sin skolplikt men inte har fyllt 20 år och som inte genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar innebär att kommuner har en skyldighet att erbjuda lämpliga individuella åtgärder som i första hand syftar till att de unga påbörjar eller återupptar en utbildning (29 kap. 9 §).

När det gäller ungdomar som blivit folkbokförda i Sverige vid en tidpunkt då de inte hade skolplikt framgår det inte tydligt av bestämmelserna om aktivitetsansvaret om sådana ungdomar omfattas av ansvaret eller inte. Skolverket har dock i sina allmänna råd tagit ställning för att nyanlända ungdomar som är folkbokförda i landet, och således skulle ha omfattats av skolplikt om de varit i skolpliktig ålder, omfattas av kommunernas aktivitetsansvar om de inte har fyllt 20 år och inte genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning (Kommunernas

aktivitetsansvar för ungdomar, Skolverkets allmänna råd med kommentarer, SKOLFS 2015:62).

Bestämmelserna om kommunernas aktivitetsansvar har vidare utformats så att ungdomar som har fullgjort sin skolplikt och inte har fyllt 20 år inte omfattas av aktivitetsansvaret om de genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Det innebär att elever på introduktionsprogram som inte har fyllt 20 år omfattas av kommunernas aktivitetsansvar, trots att de redan genomför en utbildning inom gymnasieskolan.

Det är vidare otydligt vad som i bestämmelserna avses med att en ungdom har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. En elev som har fullföljt en utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan kan antingen få ett examensbevis eller ett studiebevis. För en elev som har betyg från en utbildning som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng på ett nationellt program ska gymnasieexamen utfärdas, om kraven för examen är uppfyllda (16 kap. 26 § skollagen). Kraven varierar mellan olika program, men gemensamt är att eleven ska ha godkända betyg i utbildning som omfattar minst 2 250 gymnasiepoäng, och som innefattar vissa kurser och ett gymnasiearbete (16 kap. 27 och 28 §§ skollagen). En elev som uppfyller kraven för en gymnasieexamen får ett examensbevis. Studiebevis får den elev som inte uppnår kraven för examen men har läst en hel gymnasieutbildning om 2 500 gymnasiepoäng (8 kap. 12 § gymnasieförordningen). Det kan anses otydligt om det räcker att en elev har fullföljt en gymnasieutbildning och fått ett studiebevis för att eleven inte ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar eller om det krävs att eleven har en gymnasieexamen. För elever i gymnasiesärskolan finns inte samma tolkningsproblematik. En elev som genomfört sina studier inom gymnasiesärskolan kan enbart få ett gymnasiesärskolebevis. En elev får ett sådant bevis om han eller hon har läst en hel utbildning om 2 500 gymnasiesärskolepoäng (19 kap. 27 § skollagen).

4.8.2 Målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar bör ändras

Regeringens förslag: Bestämmelserna om målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar ska justeras så att det framgår att ansvaret omfattar ungdomar i kommunen som

- har fullgjort sin skolplikt eller har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt,
- inte har fyllt 20 år,
- inte genomför utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning, och
- inte har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte att även de som har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat ska falla utanför aktivitetsansvaret. Utredningen föreslår att de åtgärder som hemkommunen ska vidta i första hand ska syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en gymnasieutbildning, inte som nu, en utbildning. Utredningen föreslår också en bestämmelse om att en förtroendefull och systematisk samverkan mellan aktivitetsansvaret och gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska eftersträvas.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är positiva till eller har inget att erinra mot utredningens förslag. Det gäller bl.a. *Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket, Statens skolverk, Barnombudsmannen, Degerfors, Göteborgs, Norrköpings, Staffanstorps, Stenungsunds och Varbergs kommuner, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Svenskt Näringsliv, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Landsorganisationen i Sverige (LO).*

Migrationsverket välkomnar förslaget att kommunernas aktivitetsansvar till skillnad från i dag inte enbart ska gälla ungdomar som har fullgjort sin skolplikt i Sverige, utan även ska avse målgruppen nyanlända elever med uppehållstillstånd. Myndigheten påpekar att målgruppen kommer att vidgas till att även avse elever med uppehållskort på grund av uppehållsrätt, dvs. rätt för EU-medborgares familj som inte är EU-medborgare att bo och arbeta i Sverige så länge EU-medborgaren har uppehållsrätt genom arbete, studier, som egen företagare eller genom att leva på en pension eller ha tillräckliga medel för sin försörjning. Migrationsverket vill vidare uppmärksamma att vissa elever som saknar uppehållstillstånd, men har rätt att vistas i Sverige, inte kommer att omfattas av aktivitetsansvaret. *Malmö kommun* ser positivt på förslaget att nyanlända ungdomar omfattas av aktivitetsansvaret men vill att förslagen harmonieras med övriga regelförändringar som genomförs avseende tillfälliga och permanenta uppehållstillstånd och anför att aktivitetsansvaret därför fullt ut bör kopplas till folkbokföringen.

Statens skolverk bedömer att ett tillägg behöver göras i lagtexten eftersom det finns ungdomar som inte har någon gymnasieexamen, men som i stället har en motsvarande examen, exempelvis ungdomar som har avlagt International Baccalaureate (IB).

Socialstyrelsen anser att även asylsökande ungdomar borde omfattas av kommunernas aktivitetsansvar. Socialstyrelsen avstyrker därför förslaget om att ungdomar som går ett introduktionsprogram inte ska omfattas av aktivitetsansvaret.

Skälen för regeringens förslag

Även ungdomar som folkbokförts vid en ålder då de inte har skolplikt ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar om de uppfyller övriga kriterier

Enligt gällande bestämmelser omfattas ungdomar som har fullgjort sin skolplikt och som inte har fyllt 20 år av kommunernas aktivitetsansvar om de inte har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasie-

skolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning (29 kap. 9 § skollagen). Unga som nyligen har kommit till Sverige och inte har fullgjort skolplikt här i landet tillhör de grupper av unga som löper störst risk att hamna långt från arbetsmarknaden, särskilt om de inte fullföljer en gymnasieutbildning. Utmaningarna för dessa unga att påbörja och slutföra en gymnasieutbildning kan överlag antas vara större än för andra ungdomar. Gymnasieutredningen föreslår att aktivitetsansvaret inte enbart ska gälla ungdomar som fullgjort sin skolplikt i Sverige, i syfte att även täcka in målgruppen nyanlända ungdomar med uppehållstillstånd. Utredningen föreslår därför att även ungdomar som har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt, men som inte har fyllt 20 år och även i övrigt uppfyller övriga kriterier, ska tillhöra målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar. Som framgår av avsnitt 4.8.1 har vidare Skolverket i sina allmänna råd tagit ställning för att nyanlända ungdomar som är folkbokförda i landet, och som således skulle ha omfattats av skolplikt om de varit i skolpliktig ålder, redan i dag omfattas av kommunernas aktivitetsansvar om de inte har fyllt 20 år och inte genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Regeringen delar uppfattningen att lagstiftningen bör förtydligas på denna punkt.

Migrationsverket påpekar att förslaget att målgruppen ska kopplas till folkbokföringen innebär att målgruppen även kommer att omfatta elever med uppehållskort på grund av uppehållsrätt, då dessa kan folkbokföras. Migrationsverket anser att det är viktigt att även sådana elever omfattas av aktivitetsansvaret. Upphållsrätt avser den rätt EU-medborgare med tillhörande familj har att vistas i Sverige som arbetstagare, egen företagare, studerande eller med tillräckliga medel för försörjning. Ett uppehållskort kan ges till familjemedlemmar till en person med uppehållsrätt om dessa är medborgare i ett land utanför EU (3 a kap. utlänningslagen [2005:716]). I likhet med *Migrationsverket* anser regeringen att även denna grupp bör höra till målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar.

Migrationsverket påpekar att det finns barn som vistas lagligt i Sverige utan möjlighet till folkbokföring och därför inte kommer att omfattas av kommunernas aktivitetsansvar. Detta gäller ungdomar som har fått beslut om utvisning som förenats med en verkställighetsföreskrift om att beslutet inte får verkställas förrän barnet blivit 18 år, ungdomar som har ett beslut om utvisning som inhiherats enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716) samt ungdomar som har beviljats ny prövning av sina asylskäl enligt 12 kap. 19 § utlänningslagen. Regeringen konstaterar att ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige, däribland asylsökande ungdomar, men som anses bosatta i landet som huvudregel har rätt till gymnasieutbildning om de inte har fyllt 18 år (29 kap. 2 § skollagen). Vidare ska asylsökande erbjudas plats i gymnasieutbildning så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden (12 kap. 14 § gymnasieförordningen). Hemkommunen behöver därför kontinuerligt föra en dialog med olika myndigheter, till exempel Migrationsverket och socialtjänsten för att säkerställa att nyanlända barn och ungdomar i kommunen så snart som möjligt kommer i kontakt med skolväsendet.

Kommunernas aktivitetsansvar ska inte omfatta ungdomar som går ett introduktionsprogram

Att aldrig ha påbörjat eller att ha avbrutit en gymnasieutbildning är den faktor som tydligast påverkar risken att stå utanför studier och arbete. Det är därför av stor betydelse att ungdomar som inte har börjat eller har avbrutit en gymnasieutbildning ges möjlighet att påbörja eller återgå till utbildning.

Enligt nuvarande reglering omfattas ungdomar som går på gymnasieskolans introduktionsprogram av kommunernas aktivitetsansvar. Introduktionsprogrammen vänder sig till de elever som inte uppnått behörighet till nationella program i gymnasieskolan och syftar till förberedelse, eller introduktion, till annan gymnasial utbildning eller till arbetsmarknaden (se avsnitt 5.2.1). Gymnasieutredningen anser att det inte är rimligt att ungdomar som redan går i gymnasieskolan ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar och föreslår därför att elever som går på gymnasieskolans introduktionsprogram inte längre ska omfattas av aktivitetsansvaret. Utredningen anför att kommunernas ansträngningar inom ramen för kommunernas aktivitetsansvar i stället behöver fokusera på ungdomar utanför gymnasieskolan. Av de 115 200 ungdomar som 2016 omfattades av det aktivitetsansvaret gick 37 procent på gymnasieskolans introduktionsprogram, medan 40 procent av ungdomarna inte hade någon känd sysselsättning den dag ungdomen registrerades eller den dag kommunen fick kontakt med ungdomen (Redovisning av kommunernas aktivitetsansvar 2016, Skolverket). Därtill konstaterar såväl *Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar* som *Skolverket* att studier på introduktionsprogram är en av de vanligaste åtgärderna som erbjuds inom aktivitetsansvaret.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget att ungdomar som går ett introduktionsprogram inte längre ska omfattas av kommunens aktivitetsansvar. Socialstyrelsen anför som skäl att det finns en risk att asylsökande ungdomar har svårt att hitta motivation att börja ett gymnasieprogram eller fullfölja påbörjat program utifrån att det är osäkert om de får stanna i Sverige eller inte. Mot denna bakgrund anser Socialstyrelsen att asylsökande ungdomar också borde omfattas av kommunernas aktivitetsansvar. Som framgått ovan har asylsökande ungdomar som inte har fyllt 18 år rätt till utbildning. De har även rätt att fortsätta utbildningen efter 18 års ålder om de har påbörjat den före 18 års ålder (29 kap. 3 § skollagen). Regeringen vill i sammanhanget betona att de asylsökande ungdomar som går på gymnasieskolans introduktionsprogram omfattas av samma rätt till stödstrukturer, t.ex. i form av extra anpassningar och särskilt stöd och tillgång till en förebyggande och hälsofrämjande elevhälsa, som folkbokförda elever. Vidare bedömer regeringen att förslagen i denna lagrådsremiss som bl.a. innebär att alla elever ska ha en mentor och att rektors ansvar för att utreda frånvaro ska förtydligas (se avsnitt 4.4 och 4.6) ger bättre förutsättningar för dessa elever att klara av sina studier och för att förebygga studieavbrott. Regeringen delar alltså utredningens bedömning att målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar inte bör omfatta ungdomar som går ett introduktionsprogram.

Regeringen lämnade i propositionen Kompletteringar av den tillfälliga lagen för uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå förslag till lagar som syftar till att uppmuntra nyanlända ungdomar att studera på gymnasial nivå. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens proposition den 3 maj 2017 (prop. 2016/17:133, bet. 2016/17: Sfu19, rskr. 2016/17:239). Bestämmelserna, som är tillfälliga och gäller som längst till 2023, innebär bl.a. att ungdomar kan få längre uppehållstillstånd eller ett nytt uppehållstillstånd om den unge bedriver studier på gymnasial nivå. Regeringen anser till skillnad från *Socialstyrelsen* att det för närvarande inte finns skäl att ändra kommunernas aktivitetsansvar så att det omfattar asylsökande ungdomar.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar ska ändras på så sätt att ansvaret inte ska omfatta dem som genomför utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning.

Ungdomar som har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis ska inte heller omfattas av kommunernas aktivitetsansvar

Som nämnts i avsnitt 4.8.1 kan en fullföljd utbildning i gymnasieskolan innebära att eleven har fått ett examensbevis eller ett studiebevis medan en elev i gymnasiesärskolan endast kan få ett gymnasiesärskolebevis. Utredningen har föreslagit att målgruppen ska förtydligas genom att det införs en bestämmelse som innebär att aktivitetsansvaret inte omfattar de som har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis. Som tidigare nämnts har elever utan en gymnasieexamen betydligt sämre förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden och de har också behov av att komplettera sina betyg innan de blir behöriga till vidare utbildning. Skolverket har nyligen visat att många av de elever som avslutar sina studier med studiebevis enbart saknar ett eller ett fåtal godkända betyg för att ta en examen (Nära examen, 2017). Kommunerna gör en viktig insats för dessa ungdomar om de lyckas få dem att slutföra examen direkt i anslutning till gymnasieutbildningen. Regeringen anser därför att även ungdomar som avslutat gymnasieskolan med studiebevis ska ingå i målgruppen för kommunernas aktivitetsansvar.

Skolverket anför att de föreslagna bestämmelserna om målgruppen bör kompletteras eftersom det finns ungdomar som inte har någon gymnasieexamen, men som i stället har en motsvarande examen, exempelvis ungdomar som har avlagt International Baccalaureate (IB). Regeringen delar Skolverkets uppfattning. Förutom IB kan det vara fråga om elever som har gått i gymnasieskolan utomlands och där har avlagt examen eller motsvarande eller efter utbildning vid en folkhögskola har fått ett intyg om grundläggande behörighet till högskola eller yrkeshögskola. Regeringen föreslår således att kommunernas aktivitetsansvar inte ska gälla de som har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat.

Syftet med åtgärderna inom ramen för aktivitetsansvaret bör inte ändras

Som nämnts i avsnitt 4.2.2 har kommunen inom ramen för aktivitetsansvaret uppgiften att erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga indivi-

duella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. Gymnasieutredningen föreslår att de åtgärder som hemkommunen ska vidta i första hand ska syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en gymnasieutbildning. Regeringen vill framhålla att det kan finnas andra utbildningsvägar än gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som också kan leda till vidare studier eller arbete, t.ex. utbildning vid folkhögskola, och anser därför att det inte finns skäl att ändra bestämmelsen på det sätt som Gymnasieutredningen föreslår.

5 Introduktionsprogrammets struktur och kvalitet bör förbättras

5.1 Introduktionsprogrammen är viktiga för att fler unga ska fullfölja en gymnasieutbildning

Introduktionsprogrammen behöver utvecklas

Nästan alla ungdomar som avslutar grundskolan påbörjar en utbildning inom gymnasieskolan, antingen på ett av gymnasieskolans nationella program eller på ett introduktionsprogram. Majoriteten börjar på ett nationellt program. Elever som efter grundskolan saknar godkända betyg i flera ämnen och därför inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan ska erbjudas att påbörja ett introduktionsprogram. Inom introduktionsprogrammen kan eleverna erbjudas utbildning som kan byggas på och stegvis leda till gymnasieexamen eller yrkesutbildning som kan underlätta övergången till arbetslivet. I Statens skolverks uppföljning av gymnasieskolan framgår dock att syftet med introduktionsprogrammen inte alltid uppnås (Skolverket, 2017). Knappt en femtedel av de elever som 2011 påbörjade sin gymnasieutbildning på ett introduktionsprogram hade en gymnasieexamen fem år senare jämfört med fyra femtedelar för de elever som började på ett nationellt program. Drygt hälften av eleverna hade efter fem år inte övergått till ett nationellt program. Vissa av dessa elever har avbrutit sin utbildning medan andra har slutfört en utbildning med syfte att underlätta etableringen på arbetsmarknaden.

Ungdomar som nyligen anlät till Sverige påbörjar vanligtvis gymnasiala studier på ett introduktionsprogram. Sedan introduktionsprogrammen infördes 2011 har såväl antalet elever på introduktionsprogrammen liksom deras andel av samtliga gymnasieelever ökat, främst som ett resultat av att många ungdomar har sökt asyl i Sverige. För många nyanlända elever är det en stor utmaning att klara av att få de betyg och språkkunskaper som de behöver för att bli behöriga till ett nationellt program.

Elever som går på introduktionsprogrammen är en mycket heterogen grupp med olika behov, mål och förutsättningar. Därför behöver introduktionsprogrammen utvecklas för att säkerställa att de bättre svarar mot elevernas behov och motiverar dem att fullfölja sin gymnasieutbildning. Det är också nödvändigt att skapa flexibla vägar för att bli behörig till ett

nationellt program så att fler ungdomar får möjlighet att få en gymnasieexamen.

Det finns en bristande styrning och risk för en icke likvärdig utbildning på introduktionsprogrammen

Gymnasieskolans introduktionsprogram saknar nationellt fastställda examensmål och programmens struktur och innehåll, dvs. vilka grundskoleämnen och gymnasiekurser som ingår i elevernas utbildning, är inte reglerat i detalj. Den flexibilitet som detta innebär kan vara en fördel eftersom huvudmannen har frihet att utforma utbildningen utifrån såväl elevens behov som lokala förutsättningar, till exempel det lokala arbetslivets behov. Samtidigt kan variationen när det gäller undervisningstid, innehåll och vilka utbildningar som erbjuds bli så stor att elevernas möjlighet till en likvärdig utbildning inte kan säkerställas. Det handlar bl.a. om svårigheter att tillhandahålla det stöd eleverna behöver för att lyckas med sina studier och att det finns en osäkerhet om vad eleverna har för mål med sin utbildning. Gemensamt för introduktionsprogrammen är att utbildningen ska utformas utifrån elevens behov och förutsättningar men då krävs att dessa behov och förutsättningar bättre tydliggörs i den individuella studieplanen som ska upprättas för varje elev (se avsnitt 5.2.2). Det förutsätter i sin tur att skolan har information om varje elevs behov och förutsättningar och kunskap om tidigare skolerfarenheter. Den information som finns är dock ofta otillräcklig, vilket av naturliga skäl gäller särskilt för de elever som nyligen anlänt till Sverige.

Introduktionsprogrammen fyller en viktig funktion för många ungdomar i gymnasieåldern. Flera av utmaningarna med introduktionsprogrammen kopplas ofta till den stora andelen nyanlända elever i gymnasieåldern, men handlar främst om en större och återkommande utmaning – att kunna möta varje enskild elev. Regeringens förslag om stöd, mentor, överlämning och uppföljning av frånvaro (se avsnitt 4) bedöms kunna gynna alla elever, men i synnerhet eleverna på introduktionsprogrammen. För att fler elever ska kunna fullfölja en gymnasieutbildning bedömer regeringen att det även finns behov av att tydliggöra huvudmännens ansvar för utbildningen och förbättra introduktionsprogrammets kvalitet och struktur.

5.2 Nuvarande reglering

5.2.1 **Vilka är utbildningsvägarna för ungdomar som inte är behöriga till gymnasieskolans nationella program?**

Behörighetsregler vid mottagande till gymnasieskolans nationella program

Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program som kan vara yrkesprogram eller högskoleförberedande program. I bilaga 2 till skollagen (2010:800) finns en lista på de tolv yrkesprogrammen och de sex högskoleförberedande programmen. Som framgått ovan finns det i

gymnasieskolan även utbildningar i form av introduktionsprogram (15 kap. 7 § skollagen).

För att bli mottagen till ett nationellt program i gymnasieskolan krävs behörighet i form av ett visst antal godkända betyg från grundskolan eller motsvarande utbildning. För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg, dvs. minst betyget E, i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska och i minst fem andra ämnen. För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska och i minst nio andra ämnen. För behörighet till de flesta högskoleförberedande program krävs godkända betyg i specifika ämnen. För behörighet till ekonomiprogrammet, humanistiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet krävs godkända betyg i geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap. För behörighet till naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet krävs godkända betyg i biologi, fysik och kemi (16 kap. 29–31 och 33 §§ skollagen och 7 kap. 1 § gymnasieförordningen [2010:2039]).

Det finns även en möjlighet att antas till ett nationellt program med dispens för godkänt betyg i engelska. Regleringen innebär att en sökande till ett nationellt program som saknar godkänt betyg i engelska men som uppfyller övriga behörighetskrav ändå ska anses behörig om den sökande på grund av speciella personliga förhållanden inte har haft möjlighet att delta i undervisning i engelska under en betydande del av sin tid i grundskolan eller motsvarande utbildning. Den sökande ska även bedömas ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet (16 kap. 32 § skollagen).

De ungdomar som inte uppfyller ovan nämnda behörighetskrav ska i stället erbjudas utbildning på gymnasieskolans introduktionsprogram.

Det finns fem introduktionsprogram för elever som inte är behöriga till ett nationellt program

För de ungdomar som inte är behöriga till ett nationellt program finns det fem introduktionsprogram: preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintrouktion. Introduktionsprogrammen ska ge en individuellt anpassad utbildning, som tillgodoser elevernas olika utbildningsbehov och erbjuder tydliga utbildningsvägar. Introduktionsprogrammen ska leda till etablering på arbetsmarknaden och en så god grund för fortsatt utbildning som möjligt. I skollagen finns närmare bestämmelser om syftet med vart och ett av de fem introduktionsprogrammen (17 kap. 3 §). Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning är syftet med

- preparandutbildning: att elever som fullföljt årskurs 9 i grundskolan utan att ha uppnått behörighet till ett visst nationellt program ska uppnå sådan behörighet,
- programinriktat individuellt val: att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett nationellt yrkesprogram och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet,
- yrkesintroduktion: att elever ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram,

- individuellt alternativ: att elever ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller till arbetsmarknaden, och
- språkintröduktion: att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilket möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.

Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever. Yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev (17 kap. 4 §).

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds introduktionsprogrammen preparandutbildning, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion. Hemkommunen ansvarar även för att elever från grundsärskolan erbjuds yrkesintroduktion och individuellt alternativ, om de önskar en sådan utbildning. En kommun eller ett landsting som anordnar ett yrkesprogram får även anordna programinriktat individuellt val som är inriktat mot yrkesprogrammet (17 kap. 16 och 17 §§ skollagen).

För att en huvudman för en fristående skola ska få anordna preparandutbildning, individuellt alternativ och språkintröduktion måste skolan även anordna utbildning på ett nationellt program. En fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram får anordna programinriktat individuellt val mot yrkesprogrammet samt yrkesintroduktion (17 kap. 28 § skollagen).

5.2.2 Det ska finnas en utbildningsplan för ett introduktionsprogram och det ska upprättas en individuell studieplan för eleven

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen

Introduktionsprogrammets innehåll, bl.a. vilka grundskoleämnen och gymnasiekurser som ska ingå är endast delvis reglerat i lag och förordning. Med undantag för preparandutbildningen som ska pågå i ett år (17 kap. 5 § skollagen), är utbildningens längd inte heller reglerad. Utbildningen på ett introduktionsprogram ska därför följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen, dvs. kommunen, landstinget eller den enskilda huvudmannen för en eller flera fristående gymnasieskolor (17 kap. 7 § skollagen). Enligt förarbetena till den bestämmelsen bör utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll framgå av huvudmannens utbildningsplan (Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/10:165 s. 455).

För varje elev ska det också upprättas en individuell studieplan som beskriver innehållet i varje enskild elevs utbildning. Den individuella studieplanen ska bl.a. innehålla uppgifter om vilken studieväg eleven går på, vilka kurser som ingår i elevens program och elevens studier i grundskolans ämnen och andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling och som är avsedda att ingå i utbildningen. Rektorn ansvarar för att skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov (17 kap. 7 § skol-

lagen, 1 kap. 7 § gymnasieförordningen och avsnitt 2.6 förordningen [SKOLFS 2011:144] om läroplan för gymnasieskolan).

Utbildningen på introduktionsprogram ska motsvara heltidsstudier

Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning (17 kap. 6 § skollagen). I förarbetena till bestämmelsen framgår att utbildningen till sin omfattning bör vara likvärdig med utbildningar på nationella program (prop. 2009/10:165 s. 455). Elever på nationella program är garanterade ett visst antal undervisningstimmar. Den garanterade undervisningstiden är minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter för yrkesprogrammen och 2 180 för de högskoleförberedande programmen (16 kap. 17 och 18 §§ skollagen).

5.3 Utbildningsplanen för ett introduktionsprogram ska innehålla vissa uppgifter

Regeringens förslag: Det ska förtydligas i skollagen att utbildningsplanen för ett introduktionsprogram ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.

Det ska i skollagen upplysas om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om utbildningsplanen och den individuella studieplanen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Migrationsverket*, *Statens institutionsstyrelse*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Luleå tekniska universitet*, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Friskolornas riksförbund*, *Norrtälje*, *Oskarshamns* och *Stenungsunds kommuner*, *Autism- och Aspergerförbundet* och *Svenskt Näringsliv*.

Statens skolverk tillstyrker förslaget men anser att det kan kompletteras med ett krav på att huvudmannen årligen ska göra en översyn av planen för utbildningen inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. *Statens skolinspektion* ser positivt på att det förtydligas i skollagen vad utbildningsplanen ska innehålla men anser att det behöver förtydligas att kravet på att individualisera utbildningen gäller vid upprättande av utbildningsplanen även i de fall den görs för en grupp av elever.

Landsorganisationen i Sverige (LO) anför att förslaget innebär ytterligare en förstärkning av huvudmannens och skolornas ansvar för att stödja elevernas kunskapsutveckling i riktning mot de uppsatta målen för utbildningen. Tillsammans med den garanterade undervisningstiden (se avsnitt 5.4) innebär det att uppföljningen av skolans åtagande blir lättare att göra. *Lärarförbundet* anför att uppgifter om utbildningens syfte, innehåll och längd är sådant som lägger grunden för ett system som ger likvärdiga förutsättningar för undervisningen.

Skälen för regeringens förslag

Utbildningsplanens innehåll behöver förtydligas för att förbättra styrningen av introduktionsprogrammen

Som framgått ska styrningen av utbildningen på introduktionsprogrammen i huvudsak ske utifrån en plan för utbildningen som ska beslutas av huvudmannen. Skolverket har följt upp introduktionsprogrammet yrkesintroduktion och konstaterar att skolans personal ofta inte känner till att utbildningen ska planeras utifrån huvudmannens utbildningsplan och att huvudmän ibland inte har upprättat någon sådan plan eftersom de inte känner till att de är skyldiga att göra det (Skolverket, 2015). Denna bild bekräftas av Skolinspektionens granskning av introduktionsprogrammet språkintrouktion (Skolinspektionen, 2017). I de fall en plan för utbildningen finns upprättad är den sällan styrande för verksamheten eller påverkar utbildningens kvalitet. Skolinspektionen konstaterar att detta innebär en risk för en icke likvärdig utbildning.

Regeringen anser att myndigheternas rapporter talar för att innehållet i utbildningsplanen behöver bli tydligare för att vara ett bättre verktyg för huvudmannen vid utformning av utbildningen och på så sätt underlätta styrning, utveckling och uppföljning av utbildningen. Planen fyller en viktig funktion för att stärka elevernas rätt att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. I planen bör huvudmannen tydliggöra målsättningen för utbildningen på de olika introduktionsprogrammen. Därigenom kan utbildningsplanen även möjliggöra en bättre samverkan mellan olika verksamheter, till exempel mellan introduktionsprogram och nationella program eller mellan introduktionsprogram och kommunal vuxenutbildning, vilket kan underlätta för elever som går över till en ny utbildning. Det är viktigt att ungdomen och hans eller hennes vårdnadshavare har tillgång till information om möjliga innehåll i de olika introduktionsprogrammen och målsättningen med vart och ett av dessa. Det underlättar när ungdomar som inte är behöriga till ett nationellt program ska välja den utbildning som bäst svarar mot deras behov, intressen och förutsättningar. Utbildningsplanen bör därför vara ett bättre stöd i informationen om utbildningen på introduktionsprogrammen. Regeringen bedömer även, i linje med vad *LO* har anfört, att förslaget om förtydligandet av utbildningsplanen innebär att huvudmännen får bättre möjligheter att stödja eleverna mot de uppsatta målen för utbildningen. Regeringen anser också att förslaget innebär förbättrade förutsättningar att planera en enskild elevs utbildning och att upprätta elevens individuella studieplan. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det i skollagen ska förtydligas att utbildningsplanen för introduktionsprogrammen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.

Skolverket föreslår att det även ska ställas krav på att huvudmannen årligen ska göra en översyn av planen för utbildningen inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Regeringen delar myndighetens syn att utbildningsplanen bör revideras och vara en utgångspunkt i det lokala kvalitetsarbetet. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen (4 kap. 3–5 §§).

Systematiskt och kontinuerligt innebär att arbetet bör bedrivas strukturerat och uthålligt med fokus på en långsiktig utveckling. Varje huvudman och varje skolenhet bör hitta sina former och rutiner för kvalitetsarbetet. Regeringen ser därför inte ett behov att reglera hur ofta utbildningsplanen ska revideras.

Den individuella studieplanen ska även i fortsättningen utformas utifrån elevernas individuella förutsättningar och behov

Skolinspektionen anför att erfarenheten från tillsyn och kvalitetsgranskning visar att elever på introduktionsprogrammen inte alltid får en utbildning som utformas i enlighet med elevernas individuella förutsättningar och behov. Det finns enligt Skolinspektionen huvudmän och rektorer som planerar utbildningen för en grupp elever utan att ta hänsyn till elevernas individuella behov. En utbildning som inte möter varje elevs behov och målsättning medför en risk för hög frånvaro och avbrott från utbildningen. Skolinspektionen anser därför att det behöver förtydligas att kravet på att individualisera utbildningen gäller vid upprättande av utbildningsplanen även i de fall utbildningen utformas för en grupp av elever.

Även om ett introduktionsprogram har utformats för en grupp elever, dvs. det är fråga om en på förhand planerad utbildning som är sökbar för eleverna, måste utbildningsplanen lämna utrymme för en individanpassning av utbildningen. För en elev kan det till exempel handla om att minska eller öka omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet. För en annan elev kan det innebära att eleven ges möjlighet att läsa fler gymnasiekurser. Denna individanpassning görs i den individuella studieplanen. Regeringen bedömer därför att det inte finns behov att ytterligare reglera att kravet på att individualisera utbildningen även ska gälla då utbildningen utformas för en grupp av elever.

Som nämnts i avsnitt 4.3 är det vidare lämpligt att i den individuella studieplanen dokumentera sådana extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen som behöver göras i olika ämnen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om utbildningsplanen

I dag finns det en upplysningsbestämmelse i skollagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om den individuella studieplanen i förordning eller i myndighetsföreskrifter. Det kan även finnas anledning att närmare reglera hur huvudmannens utbildningsplan bör utformas. Bestämmelser på sådan detaljnivå bör dock inte finnas i lag. I stället bör den befintliga upplysningsbestämmelsen som gäller den individuella studieplanen utökas till att gälla även utbildningsplanen. Det bör således framgå av skollagen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om utbildningsplanen och den individuella studieplanen.

5.4 Eleverna på introduktionsprogrammen ska ha rätt till en minsta garanterad undervisningstid

Regeringens förslag: Eleverna på introduktionsprogrammen ska ha rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Utbildningens omfattning ska dock få minskas, om en elev begär det och huvudmannen för utbildningen bedömer att det finns särskilda skäl.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte att den garanterade undervisningstiden ska anges som ett genomsnittligt antal timmar i veckan.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot att garanterad undervisningstid införs för elever på introduktionsprogrammen. Detta gäller, bl.a. *Statens institutionsstyrelse, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Tillväxtverket, Degerfors, Malmö, Nacka, Norrtälje, Stockholms och Strömsunds kommuner, Region Värmland, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Vägledarförening, Handikappförbunden och Företagarna.*

Några remissinstanser, såsom *Statens skolverk, Stockholms universitet* och *Lärarnas riksförbund*, är positiva men understryker att möjligheten att minska undervisningstiden ska användas restriktivt. *Skolverket* anser vidare att syftet med den minskade omfattningen tydligt behöver framgå, liksom vilka andra åtgärder som vidtagits i förebyggande syfte. *Nationellt centrum för svenska som andraspråk* anser att det är positivt att elevens rätt till heltidsstudier på introduktionsprogram förtydligas och bedömer att det, tillsammans med att det ska bli mer restriktivt att minska omfattningen av elevens studier, kan leda till att fler elever får den undervisning de behöver och har rätt till. *Statens institutionsstyrelse* betonar rätten till individuell anpassning utifrån ungdomarnas behov och förutsättningar och önskar att förslaget utformas så att skolor vid särskilda ungdomshem ges tillräckliga möjligheter att erbjuda skola som en integrerad del i elevens vård och behandling. *Handikappförbundet* och *Riksförbundet Attention* anser att det måste finnas möjligheter att vid behov kunna minska antalet undervisningstimmar. De ser positivt på att utredningen särskilt lyfter fram att elever med funktionsnedsättningar och neuropsykiatrisk problematik trots stöd och anpassningar kan ha svårigheter att orka vistas i skolmiljön på heltid. *Göteborgs kommun* tillstyrker att eleverna ska ha rätt till minst 23 timmars undervisning i veckan men avstyrker att möjligheten att minska utbildningens omfattning ska tillämpas restriktivt.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ser positivt på inriktningen av förslaget men avstyrker lagregleringen eftersom de ser en viss risk att ett definierat minimiantal timmar i stället kan bli normerande.

Skälen till regeringens förslag

Det är osäkert om eleverna på introduktionsprogrammen får den undervisningstid de har rätt till

Tiden för lärande är, enligt OECD:s studie Quality time for students (2011), tillsammans med kvaliteten på undervisningen, en av de viktigaste faktorerna för elevers måloppfyllelse. Undervisningstiden är en högst väsentlig faktor för att lärare ska kunna erbjuda en kvalitativ undervisning som möter elevens behov och för att eleverna ska nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Som nämnts i avsnitt 5.2.2 ska utbildningen på introduktionsprogram bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning (17 kap. 6 § skollagen). I förarbetena till bestämmelsen framgår att utbildningen till sin omfattning bör vara likvärdig med utbildningar på nationella program (prop. 2009/10:165 s. 455). Elever på nationella program är garanterade ett visst antal undervisningstimmar, men den garanterade undervisningstiden är olika för yrkesprogram och högskoleförberedande program. Den garanterade undervisningstiden är minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter för yrkesprogrammen och 2 180 för de högskoleförberedande programmen (16 kap. 17 och 18 §§ skollagen).

Enligt Skolverkets rapport Undervisningstid och heltidsstudier i gymnasieskolan (2015) är huvudmännens styrning av introduktionsprogrammen begränsad, och bara tio procent av de tillfrågade huvudmännen uppgav att de i sin planering av utbildningen har specificerat hur många timmar heltidsstudier ska motsvara. En majoritet av rektorerna uppgav att eleverna på introduktionsprogram studerade heltid, men det framkom också att det bland rektorerna fanns olika uppfattningar om vad som utgör heltidsstudier. Av de tillfrågade rektorerna uppgav nästan en fjärdedel att eleverna inte studerade heltid. I Statens skolinspektions granskning av språkinträdning framkom att i stort sett samtliga besökta skolor uppgav att eleverna studerade heltid, men vad heltid innebar varierade mellan de besökta verksamheterna från 13 till 25 undervisningstimmar per vecka. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns starka likvärdighets-skäl som talar för att en reglering av den garanterade undervisningstiden för elever som läser på introduktionsprogram bör införas i skollagen.

Den garanterade undervisningstiden behöver utformas så att den är anpassad efter introduktionsprogrammets karaktär

Eftersom introduktionsprogrammen har olika syften och ska utformas utifrån elevens behov och intressen kan utbildningens längd variera. Därtill kan det under utbildningstiden uppstå behov av att göra förändringar i elevens individuella studieplan både när det gäller utbildningens längd och innehåll. Gymnasieutredningen framför därför att en total minsta garanterad undervisningstid för en utbildning på tre år av naturliga skäl inte bör anges för introduktionsprogrammen. Tiden bör enligt utredningen i stället vara reglerad på ett sådant sätt att erbjudandet av undervisningstid på ett enkelt sätt kan följas upp för kortare tidsintervaller. Utredningen bedömer att det är rimligt att elever på introduk-

tionsprogram har en minsta garanterad undervisningstid som motsvarar den på gymnasieskolans yrkesprogram. Där har eleven rätt till minst 2 430 timmar garanterad undervisningstid under utbildningens tre år, vilket motsvarar 23 timmar i veckan. Enligt utredningens förslag ska elevens rätt till heltidsstudier på introduktionsprogram förtydligas så att eleven har rätt till minst 23 timmar garanterad undervisningstid i veckan.

SKL avstyrker förslaget med motiveringen att det finns en viss risk i att definiera heltidsstudier till minst 23 timmar då det minimiantal timmar som anges kan bli normerande, dvs. att det kan komma att betraktas som ett "tak" snarare än en miniminivå. Regeringen delar *SKL*:s uppfattning att många elever har förutsättningar att tillgodogöra sig betydligt mer undervisning. Då det framgår av Skolverkets rapport att uppfattningen om vad heltid innebär varierade mellan de besökta verksamheterna från 13 till 25 undervisningstimmar per vecka anser dock regeringen att elever på introduktionsprogram, på motsvarande sätt som eleverna på nationella program, bör ha en minsta garanterad undervisningstid. Antalet undervisningstimmar kan dock variera mellan veckorna då det kan finnas inslag i utbildningen som ligger utanför undervisning som till exempel idrottsdagar eller skolövergripande aktiviteter. Inom introduktionsprogrammen förekommer det också att eleverna läser vissa ämnen integrerat med andra grupper vilket kan göra att schemat kan variera mellan veckorna. Regeringen anser därför att den minsta garanterade undervisningstiden på ett introduktionsprogram bör anges som i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan. Regeringen vill tydliggöra att den angivna tiden inte ska ses som ett "tak" för undervisningstiden. Tvärtom har många elever i stället behov av fler undervisningstimmar i veckan för att uppfylla syftet med utbildningen. Regeringen vill även betona att alla elever på introduktionsprogrammen ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Studier på introduktionsprogrammet språkintröduktion kan kombineras med kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) eller motsvarande studier vid folkhögskola (6 kap. 8 § gymnasieförordningen). *SKL* anför att några elever kan behöva den här typen av lösningar. Regeringen delar *SKL*:s uppfattning men vill framhålla elevens rätt till heltidsstudier på språkintröduktion där eleven även bör ges möjlighet att läsa grundskoleämnen och gymnasiekurser. Regeringen gör därför bedömningen att även i de fall där studier på introduktionsprogrammet språkintröduktion kombineras med sfi eller med motsvarande utbildning vid folkhögskola ska elevens rätt till 23 timmars garanterad undervisningstid i veckan på språkintröduktion gälla.

SKL anför också att några elever som saknar tidigare skolgång kan behöva andra lösningar såsom sfi och modersmål kombinerat med praktik vilket ger dem språkträning. Regeringen vill framhålla att skolorna vid beräkningen av uppfyllande av den garanterade undervisningstiden för elever på introduktionsprogram bör ta hänsyn till programmets varierande innehåll. På introduktionsprogrammen kan eleverna t.ex. delta i gymnasiekurser som helt eller delvis förläggs som arbetsplatsförlagt

lärande (APL). Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska då motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid (4 kap. 12 § gymnasieförordningen). I vissa av introduktionsprogrammen kan praktik, ingå. Yrkesintroduktion ska innehålla APL eller praktik och kan även innehålla annan yrkesutbildning. Om praktik ingår i elevens utbildning bör den garanterade undervisningstiden beräknas på samma sätt som för APL. På så sätt betonas att praktiken är en del av elevens utbildning och att lärare har ett ansvar att följa upp elevens utveckling och lärande även under praktikperioder.

Möjligheterna att minska utbildningens omfattning bör vara begränsade

En elev på ett nationellt program i gymnasieskolan kan, som en stödåtgärd, befrias från undervisning i en eller flera kurser eller gymnasiearbetet om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på något annat sätt (reducerat program). Eftersom beslut om ett reducerat program är en stödåtgärd ska det beslutas inom ramen för ett åtgärdsprogram. Detsamma gäller för gymnasiesärskolan. För den skolformen gäller som en alternativ förutsättning för ett reducerat program att eleven saknar förutsättningar att klara av ett fullständigt program (9 kap. 6 § gymnasieförordningen). Huvudmannen får besluta att undervisningen på ett nationellt program för en elev i gymnasieskolan får fördelas över längre tid än tre år, om eleven har läst ett reducerat program eller om det med hänsyn till elevens förutsättningar i övrigt finns särskilda skäl för det (16 kap. 15 § skollagen och 9 kap. 7 § skolförordningen). För utbildning på nationella program finns inte någon bestämmelse som innebär att en minskning av utbildningens omfattning är villkorad med att huvudmannen finner det förenligt med syftet med elevens utbildning.

Som framgår i avsnitt 5.2.2 får med nuvarande reglering utbildningens omfattning på ett introduktionsprogram minskas, om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning. I samband med införandet av rätten till heltidsstudier på de dåvarande individuella programmen konstaterades att det i undantagsfall måste finnas en möjlighet att frångå kravet på att studierna skulle omfatta heltid. För detta skulle, för det första, krävas att eleven själv begärde det. Vidare måste en sådan minskning av utbildningens omfattning vara förenlig med syftet för utbildningen. En typisk sådan situation ansågs föreligga när en elev önskade förena en anställning som lärling med studier på ett individuellt program. Ett annat fall som angavs som exempel för att det kunde vara motiverat att medge avsteg från huvudregeln är när en elev på grund av sin situation – t.ex. sjukdom, funktionsnedsättning eller sociala förhållanden – inte bedömdes ha förutsättningar att klara studier på heltid trots att utbildningen i övrigt gavs en individuell utformning avpassad efter just den eleven. Det betonades samtidigt att det var väsentligt att beslut att frångå huvudregeln om heltid inte fattades slentrianmässigt utan efter en noggrann prövning i det enskilda fallet och att ett beslut om mindre studieomfattning skulle omprövas så snart skäl förelåg (prop. 2004/05:1, utg.omr. 16, s. 85).

Gymnasieutredningen föreslår att bestämmelsen att en minskning av utbildningens omfattning ska vara förenlig med syftet för elevens utbildning tas bort och ersätts med en bestämmelse om att utbildningens om-

fattning ska kunna minskas om en elev begär det och huvudmannen för utbildningen finner att det finns särskilda skäl. *Göteborgs kommun*, som avstyrker förslaget, framhåller att en del elever med svårigheter i skolarbetet kan ha svårt att utnyttja rättigheten att studera på heltid och att det bör belysas huruvida tillämpningen av den föreslagna regleringen kan medföra organisatoriska och ekonomiska svårigheter för skolvårdshuvudmannen. *Statens institutionsstyrelse*) betonar rätten till individuell anpassning utifrån ungdomarnas behov och förutsättningar och önskar att förslaget utformas så att skolor vid särskilda ungdomshem ges tillräckliga möjligheter att erbjuda skola som en integrerad del i elevens vård och behandling.

Då tiden för lärande, tillsammans med kvaliteten på undervisningen, är en av de viktigaste faktorerna för elevers måluppfyllelse anser regeringen att möjligheten att göra undantag från den minsta garanterade undervisningstiden bör vara begränsade och att skälen för undantagen bör vara hänförliga till elevens behov. I likhet med utredningen anser regeringen att undantag ska kunna göras om eleven begär det och det finns särskilda skäl. Exempel på sådana skäl kan vara att en elev genomgår en medicinsk behandling, har en neuropsykiatrisk problematik eller funktionsnedsättning som gör att eleven har svårigheter att vistas i skolmiljön på heltid eller behöver långa raster mellan lektionerna. Regeringen anser i likhet med bl.a. *Skolverket* och *Lärarnas riksförbund* att flera andra stödåtgärder först bör ha prövats innan huvudmannen fattar beslut om minskad undervisningstid av sådana skäl. I vissa fall kan det dock vara uppenbart att undervisningstiden behöver minskas t.ex. på grund av en genomgripande medicinsk behandling. Regeringen föreslår således att regleringen ändras så att utbildningens omfattning ska få minskas om en elev begär det och huvudmannen bedömer att det finns särskilda skäl.

5.5 Rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram ska förtydligas

5.5.1 Det har funnits otydligheter i regleringen om rätten att fullfölja ett introduktionsprogram och vissa otydligheter kvarstår

De nationella programmen i gymnasieskolan är avsedda att genomgås på tre år (16 kap. 15 § skollagen). En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program har som huvudregel rätt att fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet (16 kap. 37 och 49 §§).

Det har tidigare varit oklart vad som gäller angående rätten att fullfölja ett introduktionsprogram, bl.a. i fråga om vad som gäller när en elev flyttar till annan en kommun. Sedan den 1 november 2017 gäller dock att en elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen (se propositionen Rätt att fullfölja introduktionsprogram i gymnasieskolan efter flytt till en annan kommun, prop. 2016/17:190, bet. 2017/18:UbU3, rskr. 2017/18:1). Rätten att

fullfölja knyts då till den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan. Under vissa förutsättningar har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den nya huvudmannens utbildningsplan (17 kap. 15 § skollagen).

Några av oklarheterna kring rätten att fullfölja introduktionsprogram återstår dock. Det gäller bl.a. att hur länge rätten att fullfölja ett introduktionsprogram gäller och att denna rätt enbart är knuten till huvudmannens utbildningsplan, inte till elevens individuella studieplan.

Det är som tidigare nämnts bara ett av introduktionsprogrammets längd som regleras i skollagen, nämligen preparandutbildningen. När det gäller övriga introduktionsprogram ska utbildningens längd anges i utbildningsplanen. Utbildningsplaner ser dock olika ut hos olika huvudmän, vilket innebär att syfte, längd och innehåll kan variera. Rätten att fullfölja utbildningen kan därför inte kopplas till utbildningens längd på samma sätt som gäller för nationella program.

Enligt propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 455) bör utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll framgå av utbildningsplanen. Denna plan, i kombination med elevens individuella studieplan, som ska innehålla de ämnen och kurser som eleven ska studera samt eventuella åtgärdsprogram, ska ge utbildningen den stadga och samtidigt den flexibilitet som är nödvändig (s. 455). Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas varför rätten att fullfölja ett introduktionsprogram bara är kopplad till utbildningsplanen och inte till den individuella studieplanen.

5.5.2 En elev ska ha rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram enligt såväl utbildningsplanen som den individuella studieplanen

Regeringens förslag: En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram ska ha rätt att fullfölja utbildningen enligt såväl huvudmannens utbildningsplan som den individuella studieplanen. Om eleven flyttar och byter huvudman ska rätten att fullfölja utbildningen utgå ifrån såväl den nya huvudmannens utbildningsplan som en ny individuell studieplan.

Om en elev har medgett att den individuella studieplanen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Regeringens bedömning: Det bör inte nu införas någon reglering om hur länge rätten att fullfölja utbildningen ska gälla.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Delar av utredningens förslag har tagits om hand i propositionen Rätt att fullfölja introduktionsprogram i gymnasieskolan efter flytt till en annan kommun (prop. 2016/17:190). Utredningen föreslår också att rätten att fullfölja utbildningen ska gälla tre år från det att eleven påbörjade utbildningen men att en elev ska ha rätt till utbildning till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år om det innebär en längre utbildningstid än tre år.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Statens skolinspektion, Migrationsverket, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Barn- och elevombudet, Tillväxtverket, Göteborgs, Norrtälje, Stockholms, Gotlands och Umeå kommuner, Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund, Sveriges Vägledarförening, och Svenskt Näringsliv.*

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tillstyrker förslaget om att rätten att fullfölja utbildning på introduktionsprogram ska knytas till den individuella studieplanen, och att detta ska gälla även vid flytt till en annan kommun. SKL anför dock att det i det fall en elev flyttar till en annan kommun kan uppstå svårigheter i att erbjuda exakt samma upplägg på den nya studieorten.

Några remissinstanser har invändningar mot förslaget att rätten att fullfölja introduktionsprogram ska knytas till den individuella studieplanen. *Malmö kommun* anser att ett förtydligande behövs om elevens rätt att fullfölja den individuella studieplanen hos den huvudman där eleven påbörjat utbildningen även om eleven flyttar. Kommunen anser att utbildningen i den nya hemkommunen bör anpassas med utgångspunkt i aktuell utbildningsplan i den nya hemkommunen. *Höganäs och Helsingborgs kommuner* ifrågasätter realismen i förslaget då den individuella studieplanen kan vara utformad från ett lokalt perspektiv som inte går att erbjuda på den nya orten. De båda kommunerna anser att nuvarande lagstiftning redan ger eleven rätt till välplanerad utbildning när studieplanen upprättas utifrån elevens behov och förutsättningar. *Skolväsendets överklagandenämnd* har inte något att invända mot förslaget att rätten att slutföra en utbildning även kopplas till den individuella studieplanen, men ifrågasätter om den rätten ska gälla även om eleven flyttar till en annan kommun. Överklagandenämnden uttrycker tvivel om att detta är genomförbart i praktiken.

Som nämnts i avsnitt 3 har några myndigheter getts tillfälle att lämna synpunkter på förslagen i denna lagrådsremiss. *Statens skolverk* har påpekat att det borde vara så att om en elev byter kommun ska den nya utbildningsplanen och den nya studieplanen bygga på elevens tidigare planer.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätten att fullfölja ett introduktionsprogram bör även kopplas till den individuella studieplanen

I den nuvarande regleringen knyts rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram hos huvudmannen, eller efter flytt till en annan kommun, hos den nya huvudmannen, till huvudmannens eller den nya huvudmannens plan för utbildningen (17 kap. 15 §). Det är dock problematiskt att elevens rätt att fullfölja utbildningen på introduktionsprogram endast kopplas till huvudmannens utbildningsplan och inte till den individuella studieplanen, bl.a. eftersom utbildningsplanen kan innehålla flera alternativa studievägar som varierar både i längd och till innehåll. Som framgår av avsnitt 5.3 ska den individuella studieplanen utformas utifrån huvudmannens utbildningsplan och med utgångspunkt i elevens behov, förutsättningar och intressen. Den individuella studieplanen är således en mer preciserad beskrivning av syfte,

längd och innehåll när det gäller den enskilde elevens utbildning. Eftersom introduktionsprogrammen saknar nationella examensmål behöver det vara tydligt för en elev som går på ett introduktionsprogram vad utbildningen ska syfta till och hur utbildningen planerats för att eleven ska få förutsättningar att nå målen för utbildningen. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns starka skäl till att elevens rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram även kopplas till den individuella studieplanen.

Rätten att fullfölja utbildning på introduktionsprogram avser inte endast en rätt att fullfölja ett visst introduktionsprogram hos huvudmannen utan innefattar även en rätt att därefter gå ett annat introduktionsprogram. Detta gäller såväl hos huvudmannen där eleven påbörjar sin utbildning som hos en ny hemkommun (17 kap. 15 § skollagen).

Gymnasiutredningen har föreslagit att en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen enligt utbildningsplanen och den individuella studieplanen hos huvudmannen eller, om eleven efter det att utbildningen påbörjats flyttar till en annan kommun, hos den nya hemkommunen. Vissa remissinstanser, däribland *Höganäs* och *Helsingborgs kommuner* och *SKL*, har invändningar mot förslaget att rätten att fullfölja introduktionsprogram ska knytas till den individuella studieplanen i de fall en elev flyttar till en annan kommun då det kan uppstå svårigheter i att erbjuda exakt samma upplägg på den nya studieorten. Även *Skolväsendets överklagandenämnd* ifrågasätter att rätten att fullfölja ett introduktionsprogram, om den kopplas till elevens individuella studieplan, ska gälla även om eleven flyttar till en annan kommun. Överklagandenämnden uttrycker tvivel om att detta är genomförbart i praktiken, och anför att det bör tydliggöras vad skyldigheten innebär.

Regeringen bedömer, i likhet med *Malmö kommun* och *SKL*, att elevens utbildning i den nya hemkommunen bör anpassas med utgångspunkt i den nya hemkommunens utbildningsplan. Ambitionen bör dock vara, i linje med vad *Skolverket* påpekar, att den nya huvudmannen erbjuder ett upplägg som med utgångspunkt i dennes utbildningsplan ligger så nära elevens ursprungliga studieplanering som möjligt när det gäller elevens nya individuella studieplan. Regeringen föreslår därför att en elev som flyttar till en annan kommun ska ha rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan. Under vissa förutsättningar, t.ex. då huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala för utbildningen (se 17 kap. 28–30 §§ skollagen) bör samma sak gälla elevens rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående skola.

Den individuella studieplanen kan bara ändras om en elev medger det

Rektorn har ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val samt att skolan i dialog med eleven upprättar och reviderar den individuella studieplanen (avsnitt 2.6 förordningen [SKOLF 2011:144] om läroplan

för gymnasieskolan). Det finns emellertid ingen bestämmelse om under vilka förutsättningar och på vems initiativ den individuella studieplanen får ändras. Det finns flera skäl till att en individuell studieplan kan behöva revideras. En elev kan utvecklas snabbare eller långsammare mot målet för utbildningen, exempelvis att bli behörig till ett nationellt program, än enligt planeringen i den ursprungliga individuella studieplanen. Även behörighetskrav till andra utbildningar eller krav från en tilltänkt yrkessektor kan förändras eller så kan det finnas särskilda skäl för att justera elevens undervisningstid. Det är därför viktigt att den individuella studieplanen kontinuerligt följs upp och att eleven är delaktig i processen.

Enligt 17 kap. 15 § skollagen i dess nuvarande lydelse har en elev, om eleven har medgett att huvudmannen utbildningsplan ändras, rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen. Gymnasieutredningen har föreslagit att detta ska ändras och att eleven, om eleven har medgett att den individuella studieplanen ändras, har rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade individuella studieplanen. Då huvudmannens utbildningsplan är riktad mot alla elever som avser att läsa eller läser det aktuella introduktionsprogrammet, delar regeringen uppfattningen att bestämmelsen bör ändras på det sätt som utredningen föreslår. På det sättet tydliggörs att huvudmannen inte kan ändra elevens individuella studieplan utan elevens medgivande.

Det bör inte nu införas en reglering om hur länge rätten att fullfölja utbildningen ska gälla

Gymnasieutredningen konstaterar att huvudmän och andra aktörer i vissa fall blandar samman bestämmelserna om rätten att påbörja en gymnasieutbildning och bestämmelserna om att fullfölja en redan påbörjad utbildning (15 kap. 5 § och 17 kap. 15 § skollagen). Sammanblandningen innebär att det finns huvudmän som tror att en elev som påbörjat en utbildning inte har rätt att fullfölja den efter 20 års ålder, vilket är en missuppfattning. Vidare konstaterar utredningen att vissa huvudmän per automatik skriver ut eleverna från gymnasieskolan efter tre års utbildning på introduktionsprogram, även om eleven inte har nått målen för utbildningen. För att lösa dessa problem föreslår utredningen ett förtydligande i lagtexten när det gäller hur länge en elev ska ha rätt att läsa på ett introduktionsprogram. Utredningen föreslår att rätten att fullfölja utbildningen ska utgå från huvudmannens utbildningsplan och elevens individuella studieplan men också gälla i tre år från det att eleven påbörjade utbildningen. Vidare föreslår utredningen att en elev ska ha rätt till utbildning till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år om det innebär en längre utbildningstid än tre år.

Regeringen bedömer att en sådan reglering kan medföra oklarheter om hur lagstiftningen ska tolkas. Målet för introduktionsprogrammen är att så fort som möjligt uppnå behörighet till ett nationellt program eller att förbereda för arbetsmarknaden. Utbildningens längd ska anpassas till varje elevs behov så att eleven får förutsättningar att nå målet för sin utbildning. För den enskilda eleven innebär det att utbildningen kan vara två år, tre år, eller kortare eller längre än så. Vid en lagstiftning om rätt till tre års utbildning finns risk för att huvudmännen planerar att utbildningen ska ta tre år utan att göra en individuell bedömning. Detta kan

krocka med syftet med introduktionsprogrammen och det finns en risk för att eleverna blir kvar på introduktionsprogram onödigt länge. Regeringen anser således att en reglering av hur länge en elev har rätt att läsa i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan kräver ytterligare överväganden. Regeringen anser också att de förslag om lagstadgade krav på vad huvudmannens utbildningsplan ska innehålla och rätten till en minsta garanterad undervisningstid på introduktionsprogrammen som lämnas i denna lagrådsremiss (se avsnitt 5.3 och 5.4) bidrar till en tydligare styrning av utbildningen på introduktionsprogrammen. Detta tillsammans med övriga förslag som lämnas i denna lagrådsremiss bör leda till att eleverna får bättre förutsättningar för att nå målen med sin utbildning snabbare.

5.6 En nyanländ elevs kunskaper ska bedömas vid mottagandet till introduktionsprogrammet språkintröduktion

Regeringens förslag: När en nyanländ elev tas emot till introduktionsprogrammet språkintröduktion ska elevens kunskaper bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om underlag för bedömningen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Universitets- och högskolerådet (UHR)*, *Migrationsverket*, *Tillväxtverket*, *Degerfors*, *Göteborgs*, *Norr-tälje*, *Staffanstorps*, *Stockholms* och *Varbergs kommuner*, *Läraryförbundet*, *Lärarnas Riksförbund*, *Sveriges Skolledarförbund* och *Svenskt Näringsliv*.

Nationellt centrum för svenska som andra språk, *Läraryförbundet*, *Lärarnas riksförbund* och *Tjänstemännens Centralorganisation* tillstyrker förslaget men vill betona vikten av ett nationellt framtaget kartläggningsmaterial. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att kravet bör införas först när ett sådant material finns tillgängligt. *UHR* instämmer i utredningens förslag och vill lyfta fram den information om utländska utbildningar som myndigheten tillhandahåller. *UHR* anser vidare att förslaget om kartläggning av tidigare lärande bör knytas till valideringsbegreppet.

Skälen för regeringens förslag

Eleverna på språkintröduktion bör snabbare komma vidare i sin utbildning

Introduktionsprogrammet språkintröduktion ska ge ungdomar som nyligen anlänt till Sverige en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket. Syftet är att göra det möjligt för eleverna att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning (17 kap. 3 § skollagen). Inför mottagandet av en elev till språkintröduktion ska huvudmannen göra en bedömning av elevens språkkunskaper. Bedömningen ska göras i god tid. Huvudmannen ska också säkerställa att kunskapsutvecklingen hos en elev på språkintröduktion fortlöpande bedöms, så att eleven så snart som möjligt kan komma vidare i sin utbildning (6 kap. 7 § gymnasieförordningen).

Enligt en nyligen gjord granskning av introduktionsprogrammet språkintröduktion (Skolinspektionen, 2017) har flertalet elever som mål att komma in på ett nationellt program. Enligt Statens skolverks rapport Uppföljning av språkintröduktion (Skolverket, 2017) är det i dag dock endast en dryg tredjedel av eleverna på språkintröduktion som påbörjar ett nationellt program inom tre år.

Nyanlända elever är en heterogen grupp där vissa elever har lång skolbakgrund och goda ämneskunskaper medan andra har bristande föregående utbildning eller helt saknar tidigare skolgång. Många elever har även yrkeserfarenhet och därigenom kunskaper inom ett visst yrkesområde. Till skillnad från grundskolan innehåller gymnasieskolan en stor variation av utbildningsvägar. Vid planeringen av elevens utbildning är det viktigt att huvudmannen beaktar behörighetskraven för gymnasieskolans olika utbildningsvägar men även möjligheterna till annan utbildning såsom folkhögskola eller vuxenutbildning. Den enskilda elevens utbildning på språkintröduktion behöver därför ha ett tydligt syfte och mål. För att utbildningen för en nyanländ elev ska kunna utformas ändamålsenligt behöver elevens bakgrund, skolerfarenhet, språk- och ämneskunskaper och eventuella yrkeserfarenheter vara kända. Språkintröduktionen kan då utformas så att eleverna ges förutsättningar att snabbare komma vidare i sin utbildning.

Flera remissinstanser, däribland *Nationellt centrum för svenska som andraspråk*, *Läraryrket*, *Lärarnas riksförbund* och *Tjänstemännens Centralorganisation* lyfter fram vikten av ett nationellt framtaget kartläggningsmaterial för bedömning av nyanlända elevers kunskaper. *SKL* anser att ett krav på bedömning av deras kunskaper bör införas först när ett sådant material finns. Regeringen delar remissinstansernas bedömning att det finns ett behov av stöd för kartläggning och bedömning av nyanlända elevers kunskaper. Av den anledning har regeringen gett Skolverket i uppdrag att ta fram stöd för bedömning och kartläggning av nyanländas tidigare utbildning och kunskaper och gett UHR i uppdrag att med utgångspunkt i sitt arbete med att bedöma utländsk gymnasial och eftergymnasial utbildning bistå Skolverket i arbetet med att ta fram stödmaterial till en kartläggning av nyanlända elever i gymnasieåldern. Regeringen vill också påpeka att Skolverket har tagit fram ett bedömningsmaterial för grundskolan och stöd för validering som, till vissa

delar, kan användas inom språkintröduktion. Till skillnad från *UHR* anser dock regeringen inte att kartläggningen bör knytas till valideringsbegreppet. Validering används i dag inte som begrepp i skollagen när det gäller gymnasieutbildning. Det finns dessutom olika tolkningar av vad validering innebär. Regeringen har därför gett Valideringsdelegationen (U 2015:10) i uppdrag att bl.a. arbeta för en samsyn när det gäller valideringens innebörd och funktion inom utbildningsväsendet (dir. 2015:120).

För att eleverna på språkintröduktion snabbare ska komma vidare i sin utbildning anser regeringen att starka skäl talar för att ändra regleringen så att det av skollagen framgår att vid mottagandet av en nyanländ elev till intröduktionsprogrammet språkintröduktion ska elevens kunskaper bedömas skyndsamt.

I vissa fall är elevens kunskaper redan kända. Det kan exempelvis röra sig om nyanlända elever som gått i språkintröduktion vid en annan skolenhet eller som gått i svensk grundskola och fått undervisning i flera ämnen men som ännu inte är behöriga till ett nationellt program och fortfarande behöver gå i språkintröduktion för att få en utbildning med tyngdpunkt i att utveckla sin svenska. Regeringen bedömer att förslaget om överlämning inom och mellan skolformer (se avsnitt 4.5) bör underlätta övergången för elever och ge den nya skolan en bättre beredskap att ta emot eleven. Därför föreslår regeringen att bedömningen av en nyanländ elevs kunskaper vid mottagandet till språkintröduktion endast ska göras om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig.

Bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen

Skolinspektionens kvalitetsgranskning av språkintröduktion visar att bedömningen av elevens språkkunskaper sällan ligger till grund för upprättandet av den individuella studieplanen. Granskningen visar även att det förekommer brister i den fortlöpande bedömningen av elevens kunskapsutveckling som därmed inte utgör en grund för planering av elevernas vidare studier. Att ta till vara informationen från den inledande kartläggningen och bedömningen av elevens kunskaper och erfarenheter och sedan utforma utbildningen efter den enskilda elevens behov bidrar till att eleverna snabbare kan komma vidare i sin utbildning. Därför föreslår regeringen att det i skollagen ska anges att bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen och göras skyndsamt så att en individuell studieplan kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet.

Många elever har haft ett kortare eller längre uppehåll i sina studier innan de anlände till Sverige och kan, då de får möjlighet att påbörja sina studier igen, utvecklas på olika sätt. Det är därför viktigt att i undervisningen vara uppmärksam på elevens kunskapsutveckling. Det kan bli nödvändigt att göra ändringar i studieplanen om eleven efter en tid visar en högre kunskapsnivå än vad den inledande kartläggningen visade. Som framgår av avsnitt 5.2.2 anges det redan i dag i läroplanen för gymnasieskolan att den individuella studieplanen ska revideras vid behov.

Det kan finnas anledning att meddela föreskrifter om underlag för bedömningen av en nyanländ elevs kunskaper. Bestämmelser på sådan detaljnivå bör dock inte finnas i lag. I stället bör regeringen eller den

myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.

5.7 Preparandutbildningen och programinriktat individuellt val ska ersättas av programinriktat val

5.7.1 Nuvarande reglering

Preparandutbildningen utformas för en enskild elev och syftar till att eleven ska bli behörig för ett nationellt program

Preparandutbildningen står öppen för ungdomar som saknar ett eller flera av de godkända betyg från grundskolan som krävs för behörighet till de nationella programmen. Några behörighetskrav i övrigt finns inte för preparandutbildningen. Det betyder att utbildningen kan bli aktuell både för elever som inte är behöriga till något nationellt program och för elever som är behöriga till ett yrkesprogram men inte till ett högskoleförberedande program. Preparandutbildning för en elev ska pågå högst ett år. Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns synnerliga skäl kan dock preparandutbildningen förlängas till två år. Preparandutbildningen ska utformas för en enskild elev och ska innehålla de grundskoleämnena som eleven inte har godkända betyg i och som eleven behöver för att uppnå behörighet till ett visst nationellt program. Vidare får preparandutbildningen även innehålla ytterligare grundskoleämnena, kurser från nationella program och, i mindre omfattning, andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling. (17 kap. 5 och 9 §§ skollagen och 6 kap. 3 § gymnasieförordningen).

Programinriktat individuellt val utformas för en grupp elever och syftar till att eleven ska bli behörig till ett yrkesprogram

Programinriktat individuellt val står öppet för ungdomar som inte har alla de godkända betyg från grundskolan som krävs för behörighet till ett yrkesprogram. För att vara behörig till programinriktat individuellt val krävs dock godkända betyg i minst sex ämnen varav ett alltid ska vara svenska eller svenska som andraspråk. Dessutom ska åtminstone ett av ämnena engelska eller matematik ingå. Utbildningen ska vara inriktad mot ett nationellt yrkesprogram och innehålla de grundskoleämnena som eleven saknar godkända betyg i och som krävs för att bli behörig till ett yrkesprogram. Eleven ska så snart som möjligt kunna antas till det programmet. Dessutom ska utbildningen innehålla kurser som ingår i ett nationellt yrkesprogram och arbetsplatsförlagt lärande (APL). Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever och är därmed sökbart, vilket innebär att utbildningen inrättas i förväg och att utbildningens huvudsakliga innehåll är fastlagt innan eleven söker utbildningen samt att, utöver bestämmelser om mottagande, även bestäm-

melser om urval och antagning ska tillämpas (17 kap. 3, 4 och 10 §§ skollagen och 6 kap. 4 § gymnasieförordningen).

5.7.2 Preparandutbildningen ska ersättas av en bredare utbildning inom programinriktat val

Regeringens förslag: Introduktionsprogrammet preparandutbildning ska tas bort. I stället ska introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val, som samtidigt ska byta namn till programinriktat val, syfta till att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet. Det nationella programmet som utbildningen är inriktad mot ska kunna vara såväl ett yrkesprogram som ett högskoleförberedande program.

Programinriktat val ska också få utformas för en enskild elev.

Statens skolverk ska kunna besluta om riksrekrytering för programinriktat val endast om det har utformats för en grupp elever.

Hemkommunen ska ansvara för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds programinriktat val. Erbjudandet ska avse utbildningar som är inriktade mot ett allsidigt urval av de nationella program som kommunen anordnar eller erbjuder genom samverkansavtal.

Ett landsting eller en enskild huvudman för en fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program ska få anordna programinriktat val som är inriktat mot det nationella programmet.

Om programinriktat val utformas för en enskild elev ska de bestämmelser om mottagande till offentlig huvudman som gäller för annan utbildning på introduktionsprogram som har utformats för enskilda elever gälla. De bestämmelser om interkommunal ersättning som gäller för programinriktat val som utformats för en grupp elever ska gälla även för programinriktat val som har utformats för en enskild elev. Huvudmannen för en fristående gymnasieskola ska vara skyldig att ta emot en elev till programinriktat val som har utformats för en enskild elev bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det. Bidraget från hemkommunen till den fristående skolan ska bestämmas på samma sätt som bidraget bestäms för programinriktat val som är utformat för en grupp elever.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte att programinriktat individuellt val ska byta namn till programinriktat val. Utredningen föreslår inte heller att Skolverkets bemyndigande att besluta att programinriktat val ska vara riksrekryterande ska begränsas till att avse utbildning som har utformats för en grupp elever. Utredningen föreslår inte att en huvudman för en fristående skola ska vara skyldig att ta emot en elev till programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Specialpedagogiska*

skolmyndigheten, Universitets- och högskolerådet, Tillväxtverket, Göteborgs, Norrköpings, Norrtälje, Oskarshamns, Varbergs och Stenungsunds kommuner, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Vägledarförening, Föräldraalliansen Sverige, Riksförbundet Attention, och Svenskt Näringsliv.

Stockholms kommun (Utbildningsnämnden) anser att förslaget innebär ökade möjligheter för de många elever som i dag går introduktionsprogram att komma in på högskoleförberedande program. Autism- och Aspergerförbundet och Handikappförbunden tillstyrker förslagen och anser att det är positivt att utredningen öppnar upp för bredare valmöjligheter inom introduktionsprogrammen då många elever med funktionsnedsättning går på ett introduktionsprogram. De ser också positivt på att hemkommunens ansvar att erbjuda programinriktat individuellt val stärks. Även Sveriges Elevkårer ser positivt på bredare valmöjligheter och lyfter fram studie- och yrkesvägledares roll.

Några remissinstanser tillstyrker eller ser positivt på förslaget men lämnar synpunkter om behörighetskraven till programinriktat individuellt val. Friskolornas riksförbund och Academedia AB anser att det bör finnas en möjlighet för elever som endast saknar behörighet i svenska eller svenska som andraspråk men som når de övriga behörighetskraven, att få dispens från kravet på godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att en fördjupad analys av konsekvenser för programinriktat individuellt val vid ändrade behörighetskrav för nationella program är nödvändig och är tveksamt till utredningens slutsats att behörighetskraven för programinriktat individuellt val ska vara oförändrade. Helsingborgs kommun anser att behörigheten i högre grad bör motsvara det nationella programmens behörighet som programmet hänförs till.

Skolväsendets överklagandenämnd påpekar att då behörighetskravet för programinriktat individuellt val förblir detsamma kan elever som läser denna inriktning på introduktionsprogrammen komma att sakna betyg i många fler ämnen för att bli behöriga till ett nationellt program än vad som är fallet i dag. Även Malmö kommun och Stockholms kommun (Utbildningsförvaltningen) är tveksamma till förslaget, bland annat därför att behörighetskraven till utbildningen föreslås bli desamma. Malmö kommun anför vidare att det är svårt att förutse konsekvenserna av att preparandutbildningen avvecklas då utredningens förslag om programinriktat individuellt val enligt kommunen inte är ett fullgott alternativ.

Några remissinstanser lämnar även synpunkter på hur utbildningen på programinriktat individuellt val ska erbjudas och utformas. Göteborgsregionens kommunalförbund och Helsingborgs kommun ser positivt på möjligheten att utforma utbildningarna för en grupp elever så att elever kan söka till programmet. Helsingborgs kommun ser vissa problem med programinriktat individuellt val som utformas för en enskild elev. Även SKL betonar att utformning av program som avser en enskild elev försvårar lösningar via samverkansavtal och att detta i förlängningen kan få negativa konsekvenser för elevers övergång till nationella program.

Malmö kommun och Stockholms kommun (Utbildningsförvaltningen) ser problem med huvudmannens skyldighet att erbjuda programmet samtidigt som dessa elever inte kan ges företräde före behöriga elever.

Skälen för regeringens förslag

Preparandutbildningen har haft svårt att fylla sitt syfte

Som framgått ska preparandutbildning för en elev pågå högst ett år. Om huvudmannen för utbildningen finner att det finns synnerliga skäl kan dock preparandutbildningen förlängas till två år. När preparandutbildning infördes anförde regeringen att målgruppen förutsattes vara studiemotiverade elever med en klar ambition att gå vidare till ett visst nationellt program. Regeringen kan dock konstatera att programmet har haft svårt att i tillräckligt stor utsträckning uppfylla syftet att elever ska bli behöriga till ett nationellt program. Skolverket har följt upp introduktionsprogrammen. Av uppföljningen framgår bl.a. att många rektorer har svårt att se en tydlig gränsdragning mellan preparandutbildning och introduktionsprogrammet individuellt alternativ. Vidare framgår att skälet till att en stor andel inte når behörighet till ett nationellt program inom ett år är elevernas bristande förkunskaper (Introduktionsprogram Skolverket, 2014). Regeringen konstaterar att relativt få elever på preparandutbildning enbart saknar ett fåtal betyg från grundskolan vilket innebär att de står relativt långt från att bli behöriga till ett nationellt program. En betydande andel av eleverna blir inte behöriga till ett nationellt program efter ett år, utan byter till introduktionsprogrammet individuellt alternativ.

Eleverna bör ges bättre möjligheter att inrikta sig mot ett nationellt program

Till skillnad från preparandutbildningen framträder programinriktat individuellt val som ett förhållandevis väl fungerande introduktionsprogram. Statens skolverks uppföljning visar att drygt två tredjedelar av de elever som 2011 påbörjade utbildning på ett programinriktat individuellt val har övergått till ett nationellt program inom loppet av fem år. Väl inne på ett nationellt program tar eleverna som kommer från programinriktat individuellt val i störst utsträckning en gymnasieexamen jämfört med elever som kommer från andra introduktionsprogram. Programinriktat individuellt val är avsett för ungdomar som saknar behörighet till ett nationellt yrkesprogram men som har dokumenterat god studieförmåga och som har för avsikt att söka sig till ett sådant program. Eleverna kan då läsa de grundskoleämnena som krävs för behörighet och samtidigt följa ett visst yrkesprogram och dess kurser.

Elevernas möjlighet att redan från början inrikta sin utbildning mot ett specifikt program är positivt ur motivationssynpunkt. Det ger möjlighet att påbörja studier i gymnasiekurser och att läsa kurser integrerat med elever på nationella program, vilket även kan vara positivt ur integrationssynpunkt. Då det programinriktade individuella valet har fungerat bättre än preparandutbildningen föreslår regeringen att preparandutbildningen bör avvecklas och att programinriktat individuellt val bör utökas så att det även ska kunna inriktas mot ett högskoleförberedande program.

Enligt nuvarande reglering får ett landsting eller en enskild huvudman för en fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram också anordna programinriktat individuellt val som är inriktat mot det yrkesprogrammet (17 kap. 17 och 28 §§ skollagen). Som en följd av att pro-

graminriktat individuellt val även ska få inriktas mot ett högskoleförberedande program bör dessa bestämmelser ändras så att landsting och enskilda huvudmän som anordnar ett nationellt program ska få anordna programinriktat val som är inriktat mot det nationella programmet.

Behörighetsreglerna bör vara desamma som de som i dag gäller för programinriktat individuellt val

Gymnasieutredningen bedömer att de behörighetskrav som gäller i dag för att bli mottagen på programinriktat individuellt val även ska gälla när programmet inriktas mot ett högskoleförberedande program. Som framgår av avsnitt 6.2.1 krävs det minst åtta godkända betyg från grundskolan för behörighet till ett yrkesprogram och tolv godkända betyg för behörighet till ett högskoleförberedande program. Detta innebär att det antal grundskoleämnen som en elev på programinriktat individuellt val som mest kommer att behöva läsa för att blir behörig till ett nationellt program kommer att bero på om utbildningen inriktas mot ett yrkesprogram eller högskoleförberedande program.

Malmö kommun anför att det är svårt att förutse konsekvenserna av utredningens förslag att avveckla preparandutbildningen då kommunen anser att utredningens förslag om programinriktat individuellt val inte är ett fullgott alternativ. *Friskolornas riksförbund* och *Academedia AB* har framfört att det bör finnas en möjlighet för elever som saknar godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk men som når de övriga behörighetskraven att gå programinriktat val genom att få en dispens från kravet på godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk. Regeringen bedömer att elever som i dag går på preparandutbildningen i stället kommer att ha möjlighet att inrikta sig mot ett nationellt program inom ramen för ett breddat programinriktat val. Om eleven inte uppfyller behörighetskraven till programinriktat val finns möjlighet till en individanpassad utbildning inom introduktionsprogrammen individuellt alternativ eller yrkesintroduktion. För nyanlända elever som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket finns också möjlighet att inom språkintrödningsprogrammet uppnå behörighet, antingen till programinriktat val eller direkt till ett nationellt program. Det finns inte heller några bestämmelser som innebär att en elev ska ha nått en viss nivå i svenska som andraspråk för att kunna gå vidare från språkintrödningsprogrammet till yrkesintroduktion eller individuellt alternativ. Regeringen anser således att det finns andra möjligheter för elever som saknar godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk att läsa in behörighet till nationella program i gymnasieskolan.

Flera remissinstanser, däribland *Skolväsendets överklagandenämnd* och *SKL*, pekar på att de föreslagna bestämmelserna innebär att en elev som går programinriktat val mot ett högskoleförberedande program som mest kommer att kunna sakna godkända betyg i sex grundskoleämnen vilket kan påverka genomströmningen. *Helsingborgs kommun* anser att behörigheten i högre grad bör motsvara det nationella programmets behörighet som programmet hänförs till, dvs. att det ska krävas fler godkända betyg för behörighet om utbildningen inriktas mot ett högskoleförberedande program. Även *SKL* är tveksamt till utredningens förslag att behörighetskraven för programinriktat individuellt val ska vara oför-

ändrade. För elever som läser programinriktat individuellt val i en annan kommun ska interkommunal ersättning för det stöd eleven behöver i syfte att uppnå behörighet utgå under högst ett år (17 kap. 35 § skollagen). Enligt SKL får det till konsekvens att eleverna i hög grad kommer att läsa enbart grundskoleämnen till en början. SKL anför att ett sådant upplägg kan leda till att fler elever tappar motivation.

Det finns i dag inga andra behörighetskrav till preparandutbildningen än att eleven saknar ett eller flera av de godkända betyg från grundskolan som krävs för behörighet till de nationella programmen. Det betyder att förslaget i praktiken innebär att behörighetskravet för de elever som avser läsa ett introduktionsprogram med inriktning mot ett högskoleförberedande program ökar från inga krav på godkända betyg till krav på godkända betyg i sex ämnen. Regeringen vill också understryka vikten av att den individuella studieplanen upprättas så att eleven ges möjlighet att inrikta sig mot ett nationellt program utifrån sina förutsättningar. Det innebär att utbildningen kan behöva organiseras på olika sätt t.ex. genom att elever går i separata klasser, eller genom att eleven läser delvis integrerat med det nationella programmet. Regeringen anser, till skillnad från SKL, att förslaget bör bidra till att höja elevernas motivation jämfört med dagens situation, dels eftersom behörighetskraven bidrar till att eleverna inte kan sakna mer än sex ämnen från grundskolan för att bli behöriga till ett högskoleförberedande program, dels eftersom programinriktat individuellt val även fortsättningsvis ska vara inriktat mot ett nationellt program och ha till syfte att eleverna så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet (17 kap. 23 § skollagen). Möjligheterna att läsa gymnasiekurser parallellt med grundskoleämnen kan därmed antas öka.

Regeringen anser vidare, i likhet med *Sveriges Elevkårer*, att studie- och yrkesvägledare har en betydande roll att fylla för en elev som inte är behörig till de nationella programmen så att eleven kan gå på det introduktionsprogram som bäst svarar mot dennes behov, intressen och förutsättningar. Skolans personal behöver ha höga förväntningar på elevernas förmåga, i undervisningen liksom i vägledningen inför fortsatt studie- och arbetsliv. Regeringen anser att elever med intresse, motivation och tydliga utbildningsmål bör ges möjlighet att så snabbt som möjligt komma vidare i sina studier genom tidig kontakt med nationella program, både yrkesprogram och högskoleförberedande program. Detta kan till exempel vara fallet för vissa nyanlända elever som i sina hemländer redan påbörjat en gymnasial utbildning. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att behörighetsreglerna för att tas emot på en bredare utbildning inom programinriktat val ska vara desamma som i dag gäller för programinriktat individuellt val.

Programinriktat individuellt val föreslås byta namn till programinriktat val

De olika introduktionsprogrammen ska erbjuda tydliga utbildningsvägar för elever som inte är behöriga till de nationella programmen. För att undvika sammanblandning med andra introduktionsprogram och för att tydliggöra att utbildningen ska riktas mot ett viss nationellt program

föreslår regeringen att den nya bredare utbildningen inom programinriktat individuellt val ska benämnas programinriktat val.

Hemkommunen ska ansvara för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds programinriktat val

Varje kommun har ett ansvar för att ungdomarna i kommunen erbjuds gymnasieutbildning av god kvalitet. Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på dessa ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål. Att elever får välja efter intresse bidrar till deras motivation och förutsättningar att slutföra utbildningen. Hemkommunen ska enligt nuvarande reglering erbjuda preparandutbildning, men är inte skyldig att erbjuda programinriktat individuellt val. Gymnasieutredningen föreslår att en sådan skyldighet ska införas.

Utredningen framhåller vidare att en elev som går på programinriktat val inte kan ges företräde till en utbildningsplats framför en elev som är behörig till det nationella program mot vilket utbildningen inriktas. *Malmö kommun* och *Stockholms kommun (Utbildningsförvaltningen)* ser problem med huvudmannens skyldighet att erbjuda programmet samtidigt som dessa elever inte kan ges företräde före behöriga elever. Regeringen vill dock understryka att elever som är behöriga till ett visst nationellt program inte får förfördelas i förhållande till elever på programinriktat individuellt val som inriktas mot det programmet. För att så inte ska ske vill regeringen betona att detta måste beaktas när huvudmännen dimensionerar såväl platserna till programinriktat val som platserna till nationella program.

Som en följd av att preparandutbildningen avskaffas föreslår regeringen att hemkommunen ska ansvara för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds programinriktat val. Erbjudandet ska avse utbildning som inriktas mot ett allsidigt urval av nationella program som kommunen anordnar själv eller erbjuder genom samverkansavtal. Urvalet bör så långt möjligt anpassas med hänsyn till ungdomars intresse.

Det bör vara möjligt att utforma utbildningen programinriktat val även för en enskild elev

Programinriktat individuellt val ska i dag utformas för en grupp elever. Som nämnts ovan innebär det att utbildningen är sökbar och därmed inrättas i förväg med ett huvudsakligt innehåll som är fastlagt innan elever söker utbildningen. Om antalet platser är färre än antalet sökande ska ett urval göras och platserna fördelas mellan de sökande med betygen från grundskolan som grund (6 kap. 1 § och 7 kap 2–4 §§ gymnasieförordningen). Utredningen föreslår att programinriktat individuellt val även ska få utformas för en enskild elev, vilket alltså innebär att utbildningen i de fallen inte utformas i förväg.

Helsingborgs kommun anser att utredningens förslag att utbildningen ska få utformas för en enskild elev kan innebära att huvudmannen utformar all utbildning för enskilda elever och på så sätt kan exkludera elever som genom ett betygsmässigt urval annars haft möjlighet till en utbildningsplats på programinriktat individuellt val om det hade varit sökbart. *SKL* framför att utformning av utbildningar som avser enskilda elever försvårar lösningar via samverkansavtal och bedömer att detta i

förlängningen kan få negativa konsekvenser för elevers övergång till nationella program. Regeringen ser, i likhet med bl.a. *Göteborgsregionens kommunalförbund*, positivt på modellen med sökbara utbildningar. Utbildningsalternativen blir tydliga och ungdomarna kan göra ett aktivt val av inriktning på sin utbildning trots att de ännu inte är behöriga till ett nationellt program. Regeringen bedömer samtidigt att möjligheten att utforma programinriktat val för en enskild elev är ett viktigt komplement till de sökbara utbildningarna. Mottagandet till programinriktat val som utformas för en enskild elev kan till exempel ske genom intervjuer av elever och kartläggning av deras kunskaper, en process som kan startas redan under grundskolans sista år eller under tiden eleven går på ett annat introduktionsprogram. Det öppnar upp för att skapa individuella lösningar och kunna utforma en utbildning utifrån elevernas skilda behov, intressen och förutsättningar. Att utbildningen utformas för en grupp elever eller för en enskild elev har inget att göra med antalet elever som tas emot eller hur utbildningen organiseras. En huvudman kan följaktligen utforma utbildningen både för en grupp elever och för en enskild elev. En huvudman kan till exempel erbjuda programinriktat val som utformats för en grupp elever mot ett urval av nationella program men utforma utbildningen för en enskild elev mot ett annat nationellt program om det, utifrån elevens behov och förutsättningar, är bäst för eleven. Regeringen anser att dessa olika möjligheter bör beaktas av huvudmannen i utformningen av programinriktat val så att eleverna får förutsättningar att uppnå syftet med utbildningen och bli behöriga till ett nationellt program. De olika studievägarna som erbjuds inom programinriktat val bör framgå av huvudmannens utbildningsplan så att eleverna har information om vad de olika vägarna innebär, till exempel när det gäller ansökan och urval. En kommun kan erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget (15 kap. 30 § skollagen). Regeringen konstaterar att det redan idag förekommer att en kommun ingår avtal med många kommuner om vissa utbildningar och avtal med en eller två kommuner om andra utbildningar. Regeringens förslag att bredda programinriktat val till att omfatta utbildningar inriktade mot alla nationella program, inte bara yrkesprogram, innebär att programmet bör kunna utformas på ett flexibelt sätt för att möjliggöra olika lokala lösningar för att möta elevernas skilda behov och bidra till att fler elever blir behöriga till nationella program. Regeringen föreslår därför att programinriktat val även ska få utformas för en enskild elev.

Det uppstår behov av ändringar till följd av att programinriktat val föreslås få utformas för en enskild elev

Enligt nuvarande bestämmelser får Statens skolverk meddela att programinriktat individuellt val ska vara riksrekryterande, dvs. att utbildningen ska stå öppen för sökande från hela landet (17 kap. 20 § skollagen). Eftersom programinriktat val föreslås få anordnas även för en enskild behöver denna bestämmelse ändras så att riksrekrytering bara får

beslutas när utbildningen på programinriktat val utformas för en grupp elever.

Förslaget om att programinriktat val även ska få utformas för en enskild elev innebär vidare att bestämmelser om mottagande, interkommunal ersättning och bidrag till fristående skolor behöver införas.

I dag finns bestämmelser om mottagande till utbildningar som utformats för en enskild elev hos en offentlig huvudman i skollagen (17 kap. 21–21 a §§). Regeringen anser att utbildningen på programinriktat val som utformats för en enskild elev ska omfattas av samma bestämmelser om mottagande till en offentlig huvudman som gäller för andra introduktionsprogram som utformas för en enskild elev.

Interkommunal ersättning för programinriktat individuellt val består enligt de bestämmelser som gäller i dag av två delar, dels ersättning för den del av utbildningen som motsvarar det nationella program som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, dels ersättning för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för yrkesprogrammet. Den senare ersättningen ska utgå under högst ett år medan ersättningen för den del av utbildningen som motsvarar det nationella program som programmet är inriktat mot i huvudsak utgår från de bestämmelser som gäller vid interkommunal ersättning för nationella program (17 kap. 24 och 25 §§ skollagen). Regeringen föreslår ingen ändring i denna del för programinriktat val som utformas för en grupp elever och anser att även programinriktat val som utformats för en enskild elev ska omfattas av samma bestämmelser.

Även bidrag från hemkommunen till fristående skolor för elever som går på programinriktat individuellt val består av de två delar som beskrivits ovan i fråga om interkommunal ersättning. Bidraget för den del av utbildningen som motsvarar det nationella program som det programinriktade individuella valet är inriktat mot beräknas på samma sätt som bidraget beräknas för det nationella programmet (17 kap. 35 och 36 §§). Regeringen anser att programinriktat val bör omfattas av dessa bestämmelser oavsett om det är utformat för en grupp elever eller för en enskild elev.

När det gäller en fristående skolas skyldighet att ta emot en elev till programinriktat individuellt val gäller idag samma regler om mottagande som gäller för nationella program. Detta innebär att den fristående skolan som huvudregel är skyldiga att ta emot alla behöriga sökande. För utbildning som utformats för en grupp elever finns bestämmelser om urval bland behöriga sökande (17 kap. 30 §). Regeringen föreslår inte någon ändring i denna del när det gäller programinriktat val som utformats för en grupp elever. När det gäller programinriktat val som utformas för en elev ska beaktas att fristående skolor i dag inte skyldiga ta emot elever till preparandutbildning (15 kap. 33 § andra stycket). För att inte utöka fristående skolors skyldighet att ta emot elever anser regeringen att en huvudman för fristående skola bara ska vara skyldig att ta emot en behörig sökande till en programinriktat val som utformats för en elev om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det.

5.8 Undantag för elever på introduktionsprogram från vissa behörighetskrav till högskoleförberedande program

Regeringens förslag: En sökande till ett högskoleförberedande program som är elev på ett introduktionsprogram och som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 19 år saknar godkänt betyg i ett eller två av de ämnen som krävs för behörighet, men som uppfyller övriga behörighetskrav, ska ändå anses behörig om den sökande bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet. Den sökande får inte sakna godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk. Utbildningen på det högskoleförberedande programmet ska påbörjas senast det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år.

Den nya undantagsbestämmelsen ska inte få tillämpas samtidigt som undantaget för godkänt betyg i engelska.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att undantaget från behörighetskraven ska gälla för alla nationella program, dvs. inte enbart högskoleförberedande program. Utredningen föreslår inte att den sökande måste ha godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenämnd, Universitets- och högskolerådet, Migrationsverket, Göteborgs, Norrtälje, Stockholms, Strömsunds och Varbergs kommuner, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges skolledarförbund, Autism- och Aspergerförbundet, och Riksförbundet Attention.*

Stockholms kommun välkomnar utredningens förslag och anför att det är av stor betydelse att alla som har möjlighet ges förutsättningar att fullfölja en gymnasieutbildning inom ramen för ett nationellt program. *Lärarförbundet* anser att förslaget är en pragmatisk lösning som gör det möjligt för en huvudman att vara flexibel i de fall där lärarna bedömer att en elev är mycket nära att bli behörig, och skulle klara ett nationellt program om hen antogs. *SKL* anser att det är positivt att utredningen föreslår en viss flexibilitet för de elever på introduktionsprogram som närmar sig den övre åldersgränsen för att påbörja ett nationellt program.

Några remissinstanser tillstyrker förslaget men lämnar synpunkter på hur många kurser som bör kunna undantas från behörighetskravet. *Statens institutionsstyrelse* bedömer att de förslag som syftar till att öka tillgängligheten till gymnasieskolan ger bättre förutsättningar för skolan att arbeta med elevernas motivation men anser att begränsningen till två ämnen i utredningens förslag till undantag är onödigt strikt. *Statens skolverk* anser att det bör övervägas om undantaget från behörighet i engelska kan ges utöver undantaget från behörighet i ett eller två ämnen som föreslås i betänkandet.

Helsingborgs kommun anför att utredningens förslag riskerar att bygga in ett väntande i systemet. Genom passivt handlande blir eleven under sitt nittonde år behörig om den saknar ett till två ämnen. Helsingborg kommun anser vidare att det bör tydliggöras om det, i likhet med dispens för engelska, ska vara en restriktiv lösning för ungdomar som startar sin gymnasieutbildning sent och där progressionen är tydlig. *Höganäs, Malmö* och *Torsås kommuner* anser att förslaget på olika sätt måste förtydligas, bl.a. vad gäller vilka ämnen som kan undantas, vem som ansvarar för bedömningen om eleverna klarar studierna och hur elevens brist på grundläggande kunskaper inom de ämnen som undantagits ska hanteras av gymnasieskolan.

Skälen för regeringens förslag

Vissa elever som har passerat åldersgränsen för att påbörja ett nationellt program har behov av den utbildning som gymnasieskolan erbjuder

Gymnasieskolan ska vara öppen endast för ungdomar som har avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, eller i vissa fall, 21 år (15 kap. 5 § och 36 §§ skollagen). Enligt 16 kap. 29 § gäller, utöver vad som anges i 15 kap. 5 § skollagen, vissa ytterligare behörighetskrav. Hänvisningen till 15 kap. 5 § har i praxis tolkats så att en elev på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan som blir behörig till ett nationellt program senast kan påbörja ett nationellt program det första kalenderåret det år eleven fyller 20 år (eller i vissa fall, 21 år).

Många elever som påbörjar sin gymnasieutbildning på ett introduktionsprogram hinner inte uppnå behörighet till ett nationellt program innan de har fyllt 20 år. Detta gäller i synnerhet nyanlända elever som påbörjar sin skolgång i Sverige i gymnasieskolan. Eleverna har då i stället möjlighet att gå vidare till kommunal vuxenutbildning. Det är dock endast ca en fjärdedel av de elever som är 19 år och går ett introduktionsprogram som sedan fortsätter att studera i kommunal vuxenutbildning eller på folkhögskola. Ungdomar som har avslutat sin utbildning i gymnasieskolan och har fyllt 20 år behöver aktivt söka till vuxenutbildning för att där fortsätta sina studier. Det innebär att många ungdomar inte fullföljer sina studier på gymnasial nivå. Regeringen bedömer därför, i likhet med utredningen, att elever på ett introduktionsprogram som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 19 år bedöms ha förutsättningar att klara studierna på ett nationellt program under vissa förutsättningar bör kunna anses behöriga även om de inte uppfyller alla ordinarie behörighetskrav. Om eleverna läser inom gymnasieskolan kommer de att omfattas av gymnasieskolans bestämmelser om elevhälsa och särskilt stöd (2 kap. 25, 27–28 §§ och 3 kap. 7–9 §§ skollagen), vilket kan förbättra förutsättningarna för eleverna att fullfölja sin utbildning.

Helsingborgs kommun anför att utredningens förslag om undantag från vissa behörighetskrav till nationella program i stället för en snabb genomströmning på introduktionsprogrammen riskerar att bygga in ett väntande i systemet. Regeringen vill, i likhet med *Statens institutionsstyrelse*, framhålla att förslaget, som syftar till att öka tillgängligheten till

gymnasieskolan, ger bättre förutsättningar för skolan att arbeta med elevernas motivation. Skolinspektionens granskning av språkintrouktion (2017) visar att det finns en utbredd stress bland eleverna att bli för gamla för att hinna påbörja ett nationellt gymnasieprogram. Regeringen anser att ett undantag från vissa behörighetskrav kan motivera eleverna då möjligheten att påbörja ett nationellt program kan komma att uppfattas som nåbar för fler elever.

Sveriges Vägledarförening är tveksam till om den föreslagna bestämmelsen skulle gynna eleverna och anför att ålderskillnaden och mognadsdifferensen mellan de yngre och äldre eleverna i gymnasieskolan kan leda till att äldre elever avbryter sina studier. Regeringen anser att vägen till en fullföljd utbildning på gymnasial nivå eller motsvarande kan se ut på olika sätt. För vissa elever kommer kommunal vuxenutbildning eller folkhögskola att vara den lämpligaste studievägen. För andra kommer den mer sammanhållna utbildningen på program som gymnasieskolan erbjuder att vara ett bättre alternativ. Vissa elever kan också ha läst en stor del av utbildningen på introduktionsprogram integrerat med ett nationellt program och redan ha fått betyg i flera gymnasiekurser. För dessa elever kommer det sannolikt att handla om en övergång till ett nationellt program snarare än att påbörja programmet från år ett. För att säkerställa att eleverna väljer den studieväg som ger dem bäst förutsättningar att fullfölja utbildningen anser regeringen att det är viktigt att skolan informerar och vägleder elever på introduktionsprogrammen om dessa olika studievägar inför deras val av fortsatt utbildning. Regeringen anser vidare att det är angeläget att skapa flexibla vägar för att bli behörig till ett nationellt program så att fler ungdomar får möjlighet att få en gymnasieexamen.

Det ska införas en ny möjlighet att göra undantag från behörighetskraven för att antas till ett högskoleförberedande program

Gymnasieutredningen föreslår att en elev på ett introduktionsprogram som saknar godkänt betyg i ett eller två ämnen men i övrigt uppfyller behörighetskraven ändå ska anses vara behörig till ett nationellt program. Enligt utredningens förslag ska eleven även bedömas ha förutsättningar att klara studierna på det nationella programmet. Vissa remissinstanser, däribland *Höganäs* och *Torsås kommuner*, anför att det behöver tydliggöras vilka ämnen som kan utgöra undantag vid antagning. Vidare anser *Helsingborgs kommun* att det bör förtydligas om den nya undantagsbestämmelsen ska vara en restriktiv lösning för ungdomar som startar sin gymnasieutbildning sent och där progressionen, dvs. kunskapsutvecklingen mot målen, är tydlig. Regeringen anser att en viktig utgångspunkt vid tillämpningen av undantagsbestämmelsen är att eleven bedöms ha förutsättningar att nå målen för programmet, dvs. att få en gymnasieexamen. Vilka ämnen som kan undantas bör därför avgöras av det sökta programmets inriktning och innehåll. Det kan exempelvis förekomma att en elev har goda kunskaper i sådana ämnen som är av särskild vikt för den sökta utbildningen, samtidigt som eleven ännu inte har fått godkända betyg i andra ämnen som inte bedöms vara lika avgörande för att nå målen för den aktuella utbildningen. Regeringen vill dock betona att det

är den enskilde elevens förutsättningar att nå målen för hela utbildningen som är central vid bedömningen.

Höganäs, Malmö och Torsås kommuner har anfört att det behöver tydliggöras vem som ansvarar för bedömningen om eleverna klarar studierna. Enligt nuvarande bestämmelse om behörighet och mottagande till ett nationellt program i gymnasieskolan är det huvudmannen för den sökta utbildningen som prövar om en sökande är behörig och om den sökande tas emot (16 kap. 36 § skollagen). Regeringen anser att det följer av denna bestämmelse att huvudmannen även bör ansvara för bedömningen av om eleven förutsätts klara studierna och därmed ska anses behörig trots att betyg i ett eller två ämnen saknas.

Språket är det främsta redskapet för lärande och är viktigt för integration och kunskapsutveckling. Det är svårt att utveckla kunskaper utan att förstå de språk som läraren talar eller som läromedlen är skrivna på. Ju mer avancerade språkkunskaper en individ har i ett språk desto bättre fungerar detta språk som verktyg i skolarbetet. Bristande kunskaper i svenska kan därför påverka resultatet inte enbart i kurser i ämnet svenska eller svenska som andra språk utan också i andra gymnasiekurser. Regeringen anser därför att möjligheten för 19-åringar till undantag från behörighetskraven inte ska omfatta undantag från godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk.

I samband med att gymnasieskolan reformerades 2011 höjdes behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program. Syftet var att förhindra att elever med bristande förkunskaper skulle tas emot på ett program och därmed riskera att misslyckas med att tillgodogöra sig och fullfölja utbildningen. Som framgår av avsnitt 5.2.1 krävs godkända betyg i minst åtta grundskoleämnen för behörighet till ett yrkesprogram och godkända betyg i minst tolv ämnen för behörighet till högskoleförberedande program. Om utredningens förslag att det ska införas en möjlighet till undantag från ett eller två av de ämnen som krävs för behörighet skulle genomföras i förhållande till yrkesprogrammen innebär det att det skulle räcka med godkända betyg i minst sex grundskoleämnen för behörighet till ett yrkesprogram. Det skulle i sin tur innebära att behörighetskraven skulle motsvara det som i dag gäller för introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val och som föreslås gälla för det breddade introduktionsprogrammet programinriktat val. Regeringen anser att en sådan förändring kräver ytterligare överväganden och avser i nuläget inte att ändra behörighetskraven till yrkesprogrammen. I förhållande till de högskoleförberedande programmen innebär förslaget att det skulle räcka med godkända betyg i tio ämnen för att bli behörig, vilket regeringen anser vara rimligt i de fall bedömningen görs att eleven har förutsättningar att nå målen för programmet, dvs. att få en gymnasieexamen. Undantaget från behörighetskraven bör således utformas så att en sökande till ett högskoleförberedande program som är elev på ett introduktionsprogram och som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 19 år saknar godkänt betyg i ett eller två av de ämnen som krävs för behörighet men uppfyller övriga behörighetskrav, ändå ska anses behörig om den sökande bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet. Den sökande ska inte få sakna godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk. Den sökta utbildningen ska få påbörjas senast det första kalenderhalvåret

det år den sökande fyller 20 år (eller i fall som avses i 15 kap. 36 § skollagen, 21 år; se 15 kap. 5 § och 16 kap. 29 § skollagen).

Den nya undantagsmöjligheten ska inte kunna kombineras med dispensen för engelska

Som framgår av avsnitt 5.2.1 finns möjlighet, att under vissa förutsättningar, antas till ett nationellt program även om eleven saknar godkänt betyg i engelska från grundskolan (16 kap. 32 § skollagen). *Skolverket* framhåller att engelska i flera fall kan vara ett av de två grundskoleämnen eleven saknar och att det bör övervägas om undantaget från godkänt betyg i engelska ändå ska kunna ges utöver undantaget på två ämnen, dvs. att det ska vara möjligt att få dispens från godkända betyg i sammanlagt tre ämnen. Även *Statens institutionsstyrelse* anser att en begränsning till endast två ämnen är onödigt strikt. Regeringen anser dock att det är viktigt att elever som antas eller övergår till ett högskoleförberedande program med stöd av den nya undantagsbestämmelsen har goda förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen och fullfölja sin utbildning. Regeringen anser att det finns risk för att en mer omfattande undantagsbestämmelse än vad som föreslås ovan kan komma att leda till eleverna inte lyckas med detta. Regeringen föreslår därför att den nya undantagsbestämmelsen inte ska få tillämpas samtidigt som undantaget för godkänt betyg i engelska.

5.9 Korrigering av en bestämmelse om gymnasiesärskolan

Regeringens förslag: En bestämmelse i skollagen som gäller en hänvisning till bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för vissa elever från grundsärskolan ska korrigeras så att det framgår att hänvisningen även avser elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen har föreslagit att benämningen ”vissa elever från grundsärskolan” ersätts med ”elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp”.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig om förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning (7 kap. 5 § skollagen).

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Om en tidigare utredning saknas eller om det av andra skäl bedöms nödvändigt ska hemkommunens prövning av om en sökande tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan föregås av en utredning mot-

svarande den som ska göras inför beslut om mottagande i grundsärskolan (18 kap. 4 och 5 §§).

Den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan inte tillhör skolformens målgrupp. Rektorn ska då anmäla det till elevens hemkommun som skyndsamt ska utreda frågan (7 kap. 5 a § och 18 kap. 6 §).

Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan finns i 18 kap. skollagen. I 18 kap. 14 § finns det en hänvisning som anger att det i 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för ”vissa elever från grundsärskolan”.

I andra stycket i den nämnda paragrafen i 17 kap. anges att hemkommunen ansvarar för att ”elever från grundsärskolan” erbjuds introduktionsprogrammen yrkesintroduktion och individuellt alternativt i gymnasieskolan, om de önskar sådan utbildning. Vidare anges att hemkommunen inte behöver erbjuda sådan utbildning om det med hänsyn till elevens bästa finns synnerliga skäl att inte göra det.

I 17 kap. 16 § tredje stycket anges att hemkommunen får erbjuda introduktionsprogrammet språkintröduktion i gymnasieskolan till ”elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp”.

Gymnasieutredningen föreslår att 18 kap. 14 § ska ändras på så sätt att den formulering som anges i hänvisningen till 17 kap. 16 § andra och tredje stycket, ”erbjudande om utbildning för vissa elever från grundsärskolan”, ska ersättas med ”erbjudande av utbildning för vissa elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp”. Regeringen instämmer i att elever från grundsärskolan i de allra flesta fall tillhör gymnasiesärskolans målgrupp. En sådan ändring som Gymnasieutredningen föreslår skulle dock enligt regeringens bedömning innebära att också 17 kap. 16 § andra stycket kan ändras till ”elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp” i stället för ”elever från grundsärskolan”. Regeringen anser dock att det är en alltför långtgående slutsats. Det har visat sig att det kan finnas elever som placerats i grundsärskolan på felaktig grund och de tillhör då inte gymnasiesärskolans målgrupp. Som nämnts finns det därför bestämmelser som anger att den som arbetar inom skolväsendet ska underrätta elevens rektor om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om något som tyder på att en elev i grundsärskolan inte tillhör skolformens målgrupp, varvid rektorn ska anmäla det till elevens hemkommun som skyndsamt ska utreda frågan. Regeringen anser därför att formuleringen ”elever från grundsärskolan” i hänvisningen i 18 kap. 14 § inte kan ersättas med formuleringen ”elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp”.

Paragrafens lydelse bör i stället kompletteras så att det anges att det i 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för ”vissa elever från grundsärskolan” och ”elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp”.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018 i fråga om

1. att det ska finnas kravnivåer för ämnesområden i de individuella programmen i gymnasiesärskolan,

2. att stödbestämmelserna i 3 kap. även ska gälla i förhållande till de kravnivåer som finns i gymnasiesärskolan,

3. att stöd i alla skolformer ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet,

4. överlämning av sådana uppgifter om elever som kan underlätta elevernas övergång mellan och inom skolformer,

5. rektorns skyldighet att se till att upprepad eller längre frånvaro utreds,

6. justeringarna av kommunernas aktivitetsansvar,

7. att elever på introduktionsprogrammen ska ha en minsta garanterad undervisningstid,

8. att elever ska ha rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram utifrån såväl utbildningsplanen som den individuella studieplanen,

9. den bedömning som ska göras av nyanländas kunskaper vid mottagandet till språkinträdning,

10. upphävandet av bestämmelserna om introduktionsprogrammet preparandutbildning och införandet av bestämmelser om programinriktat val,

11. undantag från behörighetskraven till högskoleförberedande program för elever på introduktionsprogrammen som fyller 19 år, och

12. korrigeringen av en bestämmelse om gymnasiesärskolan.

Vissa av de bestämmelser som ska träda i kraft den 1 juli 2018 ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2019. Detta gäller bestämmelserna under punkterna 9–10. Äldre bestämmelser om introduktionsprogrammet preparandutbildning ska gälla för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2019.

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2019 i fråga om

13. att varje elev ska ha en mentor, och

14. att utbildningsplanen för introduktionsprogram ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.

Gymnasieutredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2018 och att bestämmelserna om överlämning av uppgifter ska tillämpas direkt efter ikraftträdandet. Utredningen föreslår att förändringarna när det gäller programinriktat individuellt val och bedömning av nyanländas kunskaper ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den

30 juni 2018. Övriga bestämmelser ska enligt utredningen tillämpas från och med den 1 juli 2018.

Remissinstanserna om gymnasieutredningens förslag: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Tillväxtverket, Norrtälje* och *Varbergs kommuner, Autism- och Aspergerförbundet, Lärarnas Riksförbund* och *Stiftelsen Chalmers tekniska högskola*.

Göteborgs kommun avstyrker utredningens förslag och hävdar att beslutet om vilka förslag som ska genomföras måste fattas minst ett läsår innan ikraftträdandet. Kommunen anger att elever i grundskolan i allmänhet får information och vägledning inför gymnasievalet på höstterminen i årskurs nio och för att eleverna ska få korrekt underlag till sina val måste huvudmännen i god tid veta vilka förutsättningar som kommer råda inför nästa läsår. Även *Sveriges Vägledarförening* avstyrker av liknande skäl. Föreningen anger att tidsplanen försvårar arbetet för studie- och yrkesvägledare och annan personal som har till uppgift att stödja elever och deras föräldrar i valprocessen.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) vill framhålla att tidplanen för ikraftträdande och tillämpning är snäv och att den kommer att ställa höga krav på myndigheter, skolhuvudmän, hemkommuner och enskilda skolor.

Förslaget från utredningen Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk frånvaro (SOU 2016:94): Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna om förslaget från utredningen Att vända frånvaro till närvaro: Få remissinstanser har uttalat sig om förslaget till ikraftträdande. *Autism- och Aspergerförbundet* tillstyrker utredningens förslag och *Sveriges kommuner och landsting (SKL)* har inget att erinra mot det medan *Statens skolverk* bedömer att den föreslagna tidsplanen med ikraftträdande den 1 juli 2018 inte är rimlig.

Skälen för regeringens förslag

Ikraftträdandet för de flesta bestämmelser bör ske så snart som möjligt, den 1 juli 2018...

Regeringens avsikt med några av förslagen i denna lagrådsremiss är att tydliggöra det som anses vara gällande rätt. Det gäller bl.a. förslaget om att det ska framgå av skollagen att det ska finnas kravnivåer för de ämnesområden som ingår i de individuella programmen i gymnasieskolan. Syftet med den ändringen är att förtydliga att de elever i gymnasieskolan som läser ämnesområden också omfattas av bestämmelserna i 3 kap. skollagen om bl.a. extra anpassningar och särskilt stöd. Även förslaget om att stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet avser att tydliggöra gällande rätt. Detsamma gäller förslaget om att sådan information om elever som behövs för att underlätta elevernas övergång mellan skolformer eller inom skolformer ska överlämnas från den avlämnande skolenheten till den mottagande skolenheten. I förhållande till utredningens förslag innebär regeringens förslag i detta avseende att den reglering som för närvarande finns i läroplanerna lyfts upp och

preciseras på lagnivå. Även förslaget till lagreglering av rektorns skyldighet att se till att upprepad eller längre frånvaro utreds utgör ett förtydligande av gällande rätt.

Regeringen anser vidare att det är mycket angeläget att alla elever på introduktionsprogrammen snarast ges den heltidsutbildning som de redan i dag har rätt till. Av förarbetsuttalanden till bestämmelsen om heltidsutbildning anges att utbildningen till sin omfattning ska vara likvärdig med nationella program (prop. 2009/10:165 s. 455). Regeringens förslag om en garanterad undervisningstid på i genomsnitt minst 23 timmar i veckan är således ett förtydligande av gällande rätt.

Av hänsyn till elevernas rättssäkerhet är det angeläget att ovan nämnda bestämmelser träder i kraft så snart som möjligt. Mot denna bakgrund bör ändringarna i skollagen träda i kraft den 1 juli 2018.

Den föreslagna ändringen av kommunernas aktivitetsansvar innebär troligen att antalet individer som ingår i aktivitetsansvaret minskar, eftersom elever som genomför utbildning på gymnasieskolans introduktionsprogram inte längre omfattas av ansvaret. Då ändringen inte innebär något utökad ansvar för kommunerna bör den kunna träda i kraft den 1 juli 2018.

Övriga förslag som regeringen bedömer bör kunna träda i kraft den 1 juli 2018 och tillämpas direkt efter ikraftträdandet är elevers rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram utifrån såväl utbildningsplan som individuell studieplan samt korrigeringen av den hänvisning som avser möjlighet att läsa introduktionsprogram för gymnasieskolans målgrupp.

... medan andra ändringar kräver mer förberedelse och därför bör träda i kraft ett år senare, den 1 juli 2019

När det gäller förslaget om att varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor kan det finnas behov för huvudmännen att avsätta tid för att anpassa organisationen i de skolor som inte har mentorer som följer elevernas kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Viss förberedelse krävs även med anledning av förtydligandet av vad utbildningsplanen för introduktionsprogram ska innehålla. Mot denna bakgrund bör dessa bestämmelser träda i kraft den 1 juli 2019.

Vissa ändringar bör träda i kraft den 1 juli 2018 men tillämpas först på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2019

Huvudmännens information om vilka utbildningar som erbjuds i gymnasieskolan presenteras redan under höstterminen året innan utbildningen ska börja. För nationella program ska ett preliminärt beslut om antagning fattas i början av vårterminen närmast före utbildningens start. Det slutliga beslutet om antagning ska om möjligt fattas före den 1 juli det år utbildningen startar (7 kap. 7 § gymnasieförordningen [2010:2039]). Även för de introduktionsprogram som utformas för en grupp elever görs ett urvalsförfarande om antalet platser är färre än antalet sökande (6 kap. 1 § gymnasieförordningen) och antagningsförfarandet följer samma mönster som för nationella program. Mot denna bakgrund bör de ändringar som innebär att bestämmelserna om introduktionsprogrammet

preparandutbildning upphävs och att bestämmelser om introduktionsprogrammet programriktat val införs träda i kraft den 1 juli 2018, men tillämpas första gången för utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2019. Detsamma bör gälla för bestämmelserna om undantag från behörighetsvillkoren vid ansökan till högskoleförberedande program för elever på introduktionsprogram som fyller 19 år, där huvudmännen även behöver tid att göra bedömningar av om eleven har förutsättningar att klara utbildningen.

Äldre bestämmelser som gäller introduktionsprogrammet preparandutbildning – som regeringen föreslår ska utgå från och med den 1 juli 2019 – bör tillämpas på utbildning som påbörjats före den 1 juli 2019. På så sätt kan elever som antagits till programmet före detta datum slutföra utbildningen.

Regeringen bedömer att även lagändringarna avseende den bedömning av en nyanländs kunskaper som ska ske vid mottagandet till språkintröduktion bör träda i kraft den 1 juli 2018, men inte tillämpas förrän på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2019. Eventuella förordningsändringar och andra föreskrifter har då hunnit utfärdas och huvudmännen bör ha haft tillräckligt med tid på sig att förbereda sig för ett sådant åtagande.

7 Konsekvenser

7.1 Konsekvenser för kommunerna

Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget. Principen gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för en verksamhet. Finansieringsprincipen beskrivs närmare i ett informationsmaterial som regeringen och riksdagen ställde sig bakom i 2007 års ekonomiska vårproposition (prop. 2006/07:100).

Förslaget att stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet medför inget nytt åtagande för kommunerna

I avsnitt 4.3 föreslås att det ska förtydligas i skollagen att stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet om det inte är uppenbart obehövt. Som framgår av avsnitt 4.2 gäller bestämmelserna om stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie utbildningen och särskilt stöd för skolformerna förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det framgår av förarbetena till skollagen att ett åtgärdsprogram ska omfatta elevens hela skolsituation. Det betonas i förarbetena att det är viktigt att lägga fokus på elevens hela studiemiljö (prop. 2009/10:165 s. 290 och 665). Mot denna bakgrund delar regeringen *Skolväsendet överklagandenämnds* uppfattning att det

redan följer av gällande rätt att bedömningen av en elevs behov av stöd, även i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, ska göras utifrån en helhetsbedömning av elevens förutsättningar att klara hela utbildningen. Förslaget är således bara ett förtydligande av gällande rätt och innebär inget utökat åtagande för kommunerna. Den kommunala finansieringsprincipen aktualiseras inte.

Förslaget om att alla elever ska ha en mentor medför inte några ökade kostnader för kommunerna

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 §). Det framgår vidare av läroplanen för gymnasieskolan att rektorn och skolan har ett ansvar för att följa elevens utveckling och för att eleven ges möjlighet att nå målen för utbildningen. Bestämmelser om stödåtgärder finns bl.a. i 3 kap. skollagen. Som framgår av avsnitt 4.4 har huvudmännen i dag ingen skyldighet att se till att eleverna har mentorer. Regeringens förslag innebär att varje elev i gymnasieskolan och gymnasieskolan ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska utifrån sitt helhetsperspektiv uppmärksamma om eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal. Regeringen bedömer att förslaget inte innebär ökade kostnader för kommunerna då det redan finns ett ansvar för rektorn och skolan att följa elevens utveckling och sätta in stödinsatser så att eleven ges möjlighet att nå målen.

Förslaget om överlämning av elevuppgifter i samband med övergångar inom och mellan skolformer innebär delvis ett nytt åtagande för kommunerna

Det följer redan av gällande rätt att personal i de olika skolformerna ska utbyta kunskaper, erfarenheter och information i samband med övergångar. Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår att dessa skolformer och fritidshemmet ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Grundskolan, grundskoleklassen och specialskolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. För gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller att skolan ska nära samverka med de obligatoriska skolformerna och att samarbetet med de övriga skolformerna ska utvecklas. Det ska finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar mellan skolformer. Kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningarna ska utbytas för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd (se avsnitt 4.2).

Gymnasieutredningens förslag innebär dels att uppgifter ska lämnas om alla elever, dels att den mottagande skolan ska behöva begära information från den avlämnande skolan. Förslagen från utredningen Att vända frånvaro till närvaro omfattar även skolbyten inom en skolform. Även om arbete med informationsöverföring vid skolbyten sker redan i

dag bedömer Gymnasieutredningen att förslagen medför ett utökat åtagande jämfört med i dag och därmed vissa ökade kostnader för kommunerna. Även utredningen Att vända frånvaro till närvaro bedömer att förslagen medför ökade kostnader.

Skolväsendets överklagandenämnd ifrågasätter utredningarnas förslag och anser att det är lämpligare att rikta de resurser som behöver tas i anspråk så att överlämningen i stället endast avser de elever som bedömts ha behov av särskilt stöd eller extra anpassningar. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anför att huvudansvaret för överlämning bör vila på den avlämnande skolan och menar att utredningarnas förslag innebär ökade kostnader och att den kommunala finansieringsprincipen måste följas. *Göteborgs kommun* bedömer att förslagen är underfinansierade och menar att utredningens förslag skulle innebära ett behov på ca 300 000 kronor i ökade statsbidrag för Göteborgs del.

Regeringens förslag i avsnitt 4.5 avviker från utredningarnas förslag bl.a. på så sätt att överlämningen endast ska avse sådana uppgifter som kan behövas för att underlätta övergången för eleverna, vilket innebär en begränsning i förhållande till utredningarnas förslag. Regeringens mer avgränsade förslag innebär att resurserna, i likhet med vad *Skolväsendets överklagandenämnd* föreslår, på ett tydligare sätt kan fokuseras mot elever som är i behov av stödåtgärder eller elever som byter skolenheter under pågående termin. I fråga om elever som har klarat av sin skolgång i grundskolan eller motsvarande utan särskilda svårigheter, och som blir antagna till ett nationellt program i gymnasieskolan, bör det sällan behövas någon särskild överlämning. Regeringen delar även *SKL:s* synpunkt att huvudansvaret för överlämningen bör åvila den avlämnande skolenheten. Förslaget om överlämnande av sådan information om elever som behövs för att underlätta elevernas övergång mellan skolformer eller inom skolformer innebär, så som det har formulerats av regeringen, ett förtydligande av gällande rätt. I förhållande till gymnasieutredningens förslag innebär regeringens förslag att den reglering som för närvarande finns i läroplanerna lyfts upp och preciseras på lagnivå. I den del förslaget avser en skyldighet för en gymnasieskola eller en gymnasiesärskola att lämna information till den avlämnande skolenheten inom grundskolan eller grundsärskolan att den har tagit emot en elev innebär dock förslaget ett nytt åtagande. Detta bör kunna utföras av administrativ personal, t.ex. i samband med att uppgifter om elevernas adresser, vårdnadshavare och andra uppgifter om eleverna inhämtas, och bör inte påverka de undervisande lärarnas arbetsbörda. Förslaget är dessutom försett med ett undantag för det fall lämnande av information är obehövligt (se avsnitt 4.5). Någon motsvarande skyldighet för den mottagande skolenheten att informera den avlämnande skolenheten om att den har tagit emot en elev bedöms inte behövas vid andra former av övergångar. Förslaget innebär ett nytt åtagande och för detta har regeringen avsett 7 miljoner kronor årligen. Regeringen beräknar att den tillkommande kostnaden för kommunerna kommer att uppgå till totalt 7 miljoner kronor. Beräkningen bygger på att det läsåret 2016/17 fanns 10 000 elever i grundsärskolan och 110 000 elever i grundskolan dvs. totalt 120 000 elever. Vidare beräknar regeringen att förslaget i genomsnitt medför en ökad tidsåtgång på 13 minuter per elev för att ta reda på vilken skolenhet eleven kommer ifrån och att informera den

överlämnande skolan. Med en lönekostnad för personal på 270 kronor per timme blir det 7 miljoner kronor.

Förslaget att rektorn ska ha ett förtydligat ansvar att se till att upprepad eller längre frånvaro utreds innebär inte något nytt åtagande

I lagrådsremissen föreslås ett förtydligat ansvar för rektorn att utreda upprepad eller längre frånvaro. *Läraryrket* stödjer förslaget. Förbundet menar att frånvaro redan utreds på gymnasieskolor som har väl fungerande strukturer, men att det på många skolor saknas organisatoriska resurser för detta. Därför menar förbundet att skärpta krav behöver kopplas till att resurser tillförs. Som framgår av avsnitt 4.6 avstyrker *Skolväsendet överklagandenämnd* förslaget under återopande av att utredningsskyldigheten redan följer av bestämmelserna i skollagen. Av skäl som anges i avsnitt 4.6. delar regeringen överklagandenämndens uppfattning, men regeringen anser ändå att lagen bör förtydligas. Då regeringen inte anser att det är fråga om ett nytt åtagande aktualiseras inte den kommunala finansieringsprincipen.

Justeringen av kommunernas aktivitetsansvar så att ansvaret blir mer träffsäkert innebär minskade kostnader för kommunerna

Förslaget om en justering av kommunernas aktivitetsansvar innebär bl.a. att det inte längre ska omfatta uppföljning av elever som är inskrivna på ett introduktionsprogram eller ett individuellt program i gymnasiesärskolan och att kommunerna i stället kan prioritera insatser till elever som inte går i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Förslagen som innebär bättre stödstrukturer för alla ungdomar samt förslagen till förbättrad struktur och kvalitet inom introduktionsprogrammen förväntas vidare på sikt leda till att fler ungdomar kommer att fullfölja en gymnasieutbildning och därmed inte komma i fråga för insatser inom ramen för det kommunernas aktivitetsansvar. När det gäller kriteriet att en ungdom ska ha fullgjort sin skolplikt för att kunna omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret föreslås att det ska tydliggöras att nyanlända ungdomar mellan 16 och 20 år som har uppehållstillstånd och som har blivit folkbokförda vid en tidpunkt när de inte omfattats av skolplikt ska omfattas av aktivitetsansvaret. Regeringen samlade bedömning är att förslaget innebär minskade kostnader för kommunerna till följd av ett minskat kommunalt åtagande. Regeringen bedömer att minskningen uppgår till 1 miljon kronor för 2018, 2 miljoner kronor för 2019 och 3 miljoner kronor från och med 2021.

Konsekvenser av förslagen som rör introduktionsprogrammen

I avsnitt 6.5 föreslås att elever på introduktionsprogram ska ha rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Vidare föreslås begränsade möjligheter för huvudmännen att minska utbildningens omfattning. Några remissinstanser menar att förslaget kan få ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Bland annat anser *Norrköpings kommun* att det är ett bra förslag men framhåller att det förmodligen kommer att vara kostnadsdrivande då undervisningstiden på introduktionsprogrammen i dag ofta är kortare än 23 timmar. Även *Göteborgs kommun* påpekar att det inte är ovanligt att elever

på introduktionsprogrammen erbjuds ett något lägre antal undervisningstimmar men att undervisningen organiseras i grupper med färre elever och att ett krav på garanterad undervisningstid för elever med behov av anpassad utbildning kan medföra kostnadsökningar för skolhuvudmännen. Regeringen vill framhålla att det följer av nuvarande bestämmelser att utbildningen på introduktionsprogram redan ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier (17 kap. 6 § skollagen). Förslaget att införa en bestämmelse att elever på introduktionsprogram ska ha rätt till i genomsnitt minst 23 timmars garanterad undervisningstid i veckan innebär att omfattningen motsvarar den undervisningstid som i dag gäller för elever på yrkesprogram. Det framgår av förarbetena till nämnda bestämmelse att utbildningen inom introduktionsprogram till sin omfattning bör vara likvärdig med utbildningar på nationella program (prop. 2009/10:165, s. 455). Regeringen anser därför inte att förslaget om garanterad undervisningstid innebär ett utökat ekonomiskt åtagande för kommunerna. Däremot bedömer regeringen att undervisningstiden bör följas upp för varje elev och att kostnaderna för detta uppgår till 1 miljon kronor för 2018, 2,5 miljoner kronor för 2019, 4,4 miljoner kronor för 2020 och 5,4 miljoner kronor från och med 2021.

I avsnitt 6.6 föreslås att bedömningen vid mottagandet av nyanlända elever till introduktionsprogrammet språkintröktion ska utökas från att avse elevens språkkunskaper till att avse elevens kunskaper, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt och inte som nu, i god tid. Bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen och en sådan ska upprättas inom två månader. *Region Värmland* anför att kommunerna ska ekonomiskt kompenseras för de ökade kostnader som följer av utredningens förslag. Regionen anför att det i huvudsak handlar om kostnadsökningar när det gäller förstärkning av personalresurser och stödfunktioner för att genomföra föreslagna förändringar, bl.a. kravet på bedömning av nyanlända elevers kunskaper. Förslaget innebär en bredare bedömning av elevens tidigare kunskaper när eleven ska tas emot till språkintröktion, t.ex. vad gäller ämneskunskaper och tidigare yrkeserfarenhet. Enligt gällande bestämmelser framgår att bedömningen inför mottagandet av en elev på språkintröktion endast avser elevernas språkkunskaper. Samtidigt ska huvudmännen fortlöpande bedöma elevens kunskapsutveckling i övriga ämnen så att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin kunskapsutveckling (6 kap. 7 § gymnasieförordningen). Regeringen anser att förslaget att denna bredare bedömning ska göras redan vid mottagandet innebär en effektivisering av utbildningen eftersom en bredare bedömning av elevernas tidigare kunskaper kan leda till en bättre anpassad utbildning för eleven och därmed leda en ökad genomströmning. Regeringen bedömer därför att förslaget inte har någon kostnadseffekt för kommunerna.

Som nämnts i avsnitt 3 har några myndigheter och organisationer getts tillfälle att lämna synpunkter på förslagen i denna lagrådsremiss. *Statens skolverk* har påpekat att förslaget om att elever under vissa förutsättningar ska få möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav vid tillträde till högskoleförberedande program i gymnasieskolan kan ge upphov till ökade behov av anpassningar och särskilt stöd och därmed ökade kostnader. Regeringen menar att förslaget inte innebär något nytt

åtagande eftersom det innebär att elever under vissa omständigheter i stället för att gå på ett introduktionsprogram kommer att ges möjlighet att gå på ett högskoleförberedande program. Därmed bedömer regeringen att kostnaderna inte påverkas.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bl.a. i 14 kap. regeringsformen (RF). Enligt 14 kap. 3 § RF bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet (se prop. 2009/10:80 s. 296).

Förslag som enbart är ett förtydligande av gällande rätt innebär ingen inskränkning i den kommunala självstyrelsen och redovisas därför inte nedan.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen med anledning av förslaget om mentor

Förslaget att varje gymnasieelev ska ha en mentor (avsnitt 4.4) berör kommuner i deras egenskap av huvudmän för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Huvudmännen har i dag ingen skyldighet att se till att eleverna har mentorer. Förslaget att alla skolhuvudmän ska se till att alla elever har en mentor utgör således en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Som framgår i avsnitt 4.4 följer det av gällande rätt att en elev skyndsamt ska ges extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås samt att all skolpersonal har en skyldighet att anmäla om en elevs behov av särskilt stöd behöver utredas (3 kap. 5 a och 8 §§ skollagen). En sådan utredning ska göras om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots vidtagna extra anpassningar, eller om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Det finns enligt Gymnasieutredningen flera goda exempel på skolor där elevernas mentorer har en nyckelroll i arbetet med att tidigt upptäcka tecken på annalkande studieavbrott och studiemisslyckanden. En undervisande lärare och en mentor har olika förutsättningar att upptäcka en elevs olika svårigheter. Den undervisande läraren ser bäst hur eleven förhåller sig till kunskapskraven i den kurs eller det ämne som läraren undervisar i. En mentor kan dock, i synnerhet i den kursutformade gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, utifrån sitt helhetsperspektiv ha särskilt goda förutsättningar att upptäcka dels om en elev uppvisar andra svårigheter i sin studiesituation än att inte nå kunskapskraven, dels om en elev har vissa generella svårigheter men endast får stöd i vissa kurser där svårigheterna upptäckts trots att de generella svårigheterna har betydelse även för andra kurser. En mentor kan således ha en viktig roll när det gäller elever som har behov av stöd. Även elever som har lätt att nå kunskapskraven kan ha nytta av att ha en mentor för att få stimulans att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Det finns många skolor där eleverna har mentorer. Mentorer

finns dock inte i alla gymnasieskolor och gymnasiesärskolor. För att alla elever ska få en likvärdig utbildning anser regeringen att det bör anges i skollagen att varje elev ska ha en mentor. Förslaget innebär inte att det ska regleras att det ska vara en lärare som ska vara mentor, utan det kan även vara fråga om personer med t.ex. utbildning till studie- och yrkesvägledare, personal med specialpedagogisk kompetens eller personal med utbildning inom socialt arbete. Inte heller regleras på vilket sätt mentorn ska skaffa sig helhetsbilden. Eftersom rektor föreslås vara den som beslutar om vem som kan vara mentor och hur arbetet med mentorer i övrigt praktiskt ska organiseras anser regeringen att det även med den föreslagna regleringen finns utrymme kvar på huvudmannanivå för lokal och individuell anpassning av verksamheten. Mot denna bakgrund och vid en samlad bedömning anser regeringen att inskränkningen av den kommunala självstyrelsen får anses vara nödvändig och proportionerlig.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen med anledning av förslaget om överlämning

I den del förslaget avser en skyldighet för en gymnasieskola eller gymnasiesärskola att lämna information till den avlämnande skolenheten inom grundskolan eller grundsärskolan att den har tagit emot en elev innebär förslaget ett nytt åtagande vilket får vissa konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Det nya åtagandet om informationsskyldighet för den mottagande skolenheten bedöms utgöra en förutsättning för att förslaget om överlämning i sin helhet ska få de önskade positiva effekterna för eleverna. Förslaget är försett med ett undantag för det fall lämnande av information är obehövligt (se avsnitt 4.5). Mot denna bakgrund och vid en samlad bedömning anser regeringen att inskränkningen av den kommunala självstyrelsen får anses vara nödvändig och proportionerlig.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen med anledning av justeringen av kommunernas aktivitetsansvar

Förslaget om ett mer träffsäkert kommunalt aktivitetsansvar (avsnitt 5.7) innebär att det förtydligas att kommunernas aktivitetsansvar även omfattar ungdomar som ännu inte fyllt 20 år och som har blivit folkbokförda i Sverige vid en tidpunkt då de inte har skolplikt, under förutsättning att de uppfyller övriga kriterier för att omfattas av aktivitetsansvaret. Förslaget innebär vidare att en ung person inte omfattas av kommunernas aktivitetsansvar om han eller hon genomför utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning. Det innebär att ungdomar som går ett introduktionsprogram i gymnasieskolan eller ett individuellt program i gymnasiesärskolan inte längre omfattas av kommunernas aktivitetsansvar, så länge de går ett sådant program. Förslaget innebär också att en ungdom inte ska omfattas av aktivitetsansvaret om han eller hon har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat. Ändringen innebär att elever som har gått i gymnasieskolan och fått ett studiebevis i stället för ett examensbevis ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar. Regeringen konstaterar att förslaget innebär att totalt sett färre ungdomar kommer att om-

fattas av det kommunala aktivitetsansvaret. Förslaget innebär därmed inget utökat åtagande för kommunerna utan snarare ett totalt sett minskat åtagande och det är fråga om en förändrad inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Regeringen anser att justeringen av inskränkningen är motiverad och proportionerlig.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen med anledning av förslagen om introduktionsprogrammen

När det gäller elevers rätt att fullfölja ett introduktionsprogram föreslås att rätten ska omfatta en rätt att fullfölja utbildningen enligt såväl utbildningsplanen som den individuella studieplanen (avsnitt 5.5). Om en elev flyttar till en annan kommun ska eleven ha rätt att fullfölja utbildningen enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och utifrån en ny individuell studieplan. Förslaget innebär en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Regeringen bedömer dock att det är en liten inskränkning då alla kommuner enligt gällande rätt ska erbjuda introduktionsprogram och upprätta individuella studieplaner. För eleven är det viktigt att elevens rätt att fullfölja utbildningen på introduktionsprogram inte bara kopplas till utbildningsplanen utan även till den individuella studieplanen, bl.a. då utbildningsplanen kan innehålla flera alternativa studievägar och då den individuella studieplanen innehåller en mer preciserad beskrivning av syfte, längd och innehåll för den enskilde elevens utbildning. Om eleven flyttar till en ny kommun bör ambitionen för den nya huvudmannen vara att erbjuda ett upplägg som med utgångspunkt i dennes utbildningsplan ligger så nära elevens ursprungliga studieplanering som möjligt när det gäller elevens nya individuella studieplan. Begränsningen av den kommunala självstyrelsen får mot denna bakgrund anses vara både nödvändig och proportionerlig.

Regeringen bedömer att förslaget om att en nyanländs kunskaper ska bedömas vid mottagandet till språkintröduktion, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig (avsnitt 5.6) utgör en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Skälet är att förslaget innebär att huvudmännen redan när en elev ska tas emot till språkintröduktion ska göra bedömning av nyanländas kunskaper och inte som i dag, enbart en bedömning av elevens språkkunskaper. Bedömningen ska också göras skyndsamt och inte bara i god tid, den ska ligga till grund för den individuella studieplanen och en sådan ska upprättas inom två månader. Huvudmannen ska dock redan i dag fortlöpande bedöma elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen för att eleverna så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning (6 kap. 7 § gymnasieförordningen). Regeringen anser att förslaget att denna bredare bedömning ska göras redan inför mottagandet innebär en effektivisering av utbildningen eftersom en bedömning av elevernas tidigare kunskaper kan leda till en bättre anpassad utbildning för eleven och därmed leda en ökad genomströmning, vilket är viktigt för eleverna. Regeringen bedömer att begränsningen av den kommunala självstyrelsen är både nödvändig och proportionerlig.

Förslaget att preparandutbildningen ska ersättas av en bredare utbildning inom programinriktat val anser regeringen inte är en ny inskränkning i den kommunala självstyrelsen men dock en förändring av ins-

kränkningen. Förslaget bedöms leda till ökad genomströmning och regeringen anser därför att justeringen av inskränkningen är motiverad och proportionerlig.

Regeringen föreslår vidare att elever på introduktionsprogram som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 19 år eller senare under vissa förutsättningar ska få möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav vid tillträde till högskoleförberedande program i gymnasieskolan. Förslaget innebär att fler elever undantas från vissa behörighetskrav och därmed kan påbörja ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan, vilket medför att de snabbare kan komma vidare i sin utbildning. Förslaget innebär inget nytt åtagande eftersom det innebär att elever under vissa omständigheter i stället för att gå på ett introduktionsprogram kommer att ges möjlighet att gå på ett högskoleförberedande program. Kommunen har skyldighet att erbjuda behöriga elever utbildning på både introduktionsprogram och högskoleförberedande program. Förslaget innebär därmed inte något utökat åtagande för kommunerna, men en förändrad inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Då ändringen bedöms leda till att fler elever kan börja på nationella program och därmed får möjlighet att snabbare få en gymnasieexamen bedömer regeringen att ändringen är motiverad och proportionerlig.

7.2 Konsekvenser för enskilda huvudmän

Samtliga förslag i denna lagrådsremiss som riktar sig mot offentliga huvudmän ska också omfatta enskilda huvudmän, och de bedömningar som regeringen gör i fråga om konsekvenser för kommunerna gäller också enskilda huvudmän för fristående skolor. I februari 2017 fanns det enligt uppgifter från Statens skolinspektion 205 enskilda huvudmän för gymnasieskolor. Läsåret 2016/17 drev de 428 fristående gymnasieskolor med 87 637 elever. Förslagen och bedömningarna får samma konsekvenser för alla berörda företag vad gäller konkurrensförhållanden. Förslagen och bedömningarna bedöms inte heller påverka små eller stora företag på olika sätt.

7.3 Konsekvenser för staten

Förslaget om en justering av det kommunala aktivitetssansvaret innebär minskade kostnader för kommunerna till följd av ett minskat åtagande. Regeringen bedömer att minskningen uppgår till 1 miljon kronor för 2018, 2 miljoner kronor för 2019, 3 miljoner kronor för 2020 och 3 miljoner kronor från och med 2021. Vidare, som en följd av förslaget om en minsta garanterad undervisningstid på introduktionsprogrammen bedömer regeringen att undervisningstiden bör följas upp för varje elev och att kostnaderna för detta uppgår till 1 miljon kronor för 2018, 2,5 miljoner kronor för 2019, 4,4 miljoner kronor för 2020 och 5,4 miljoner kronor från och med 2021.

Anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner har ökats med 7,5 miljon kronor för år 2018 för förslag i syfte att öka kvalitet och genomströmning i gymnasieskolan. Anslaget har beräknats öka med 8 miljoner kronor för 2019, 8,9 miljoner kronor för 2020 och 9,9 miljoner kronor från och med 2021 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.6.1, bet. 2017/18:FiU3, rskr. 2017/18:118).

Sedan budgetpropositionen lämnades har regeringen gjort en förnyad bedömning som innebär att kostnaderna netto till följd av förslagen om ökad genomströmning och kvalitet i gymnasieskolan bedöms uppgå till 7 miljoner kronor för 2018, 7,5 miljon kronor för 2019, 8,4 miljoner kronor för 2020 och 9,4 miljoner kronor från och med 2021.

7.4 Konsekvenser för elever

Förslagen att allt stöd ska ges med utgångspunkt i utbildningen som helhet och om överlämning av sådan information om eleverna som behövs för att underlätta övergångar mellan skolenheter och skolformer, kommer bl.a. att innebära att stödåtgärder inte tappas bort vid byte av skolenhet eller skolform eller att stöd bara ges i enstaka kurser eller ämnen, trots att eleven har behov av stöd i fler ämnen. När de elever som har behov av stöd får stöd i alla de situationer då de behöver stöd och de upplever trygga överlämningar vid byten av skolenheter och skolformer höjs eleverna motivation och deras möjligheter att nå målen för utbildningen ökar. Förslagen om att alla elever ska ha en mentor och att rektorn ska vara skyldig att utreda upprepad eller längre frånvaro innebär också att skolorna får bättre förutsättningar att tidigt upptäcka tecken på annalkande studieavbrott och studiemisslyckanden och att eleverna får en tydlig signal om att närvaro är viktig och att vuxenvärlden engagerar sig. Förslaget om att justera kommunernas aktivitetsansvar innebär att åtgärderna fokuseras till de ungdomar som har störst behov av att påbörja eller slutföra en gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning.

Även förslagen om att ge introduktionsprogrammen en tydligare struktur och styrning kommer att leda till en förbättrad likvärdighet och kvalitet i utbildningen och kan därmed bidra till att fler elever kan fullfölja sina studier. Förslagen bidrar på olika sätt till att utbildningstiden på introduktionsprogram kan förkortas så eleverna snabbare kan komma in på ett nationellt program, gå vidare till annan utbildning eller etablera sig på arbetsmarknaden. Förslaget att utbildningsplanen ska innehålla vissa uppgifter innebär att den unge ges bättre förutsättningar att inför val till gymnasieskolan få information om de olika introduktionsprogrammen. En reglering av vad utbildningsplanen ska innehålla kan även underlätta för elever vid övergångar mellan olika utbildningar. Förslaget att eleverna på introduktionsprogram ska ha rätt till en minsta garanterad undervisningstid kommer att innebära att vissa elever erbjuds nästan dubbelt så mycket undervisningstid som i dag för att nå målen för sin utbildning. Förslaget om att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas inför mottagandet till språkintrödnation innebär att elever får

bättre förutsättningar att snabbt komma vidare och få en utbildning som motsvarar hans eller hennes kunskapsnivå. Förslaget att preparandutbildning och programinriktat individuellt val ska ersättas av programinriktat val som kan inriktas mot såväl yrkesprogram som högskoleförberedande program och förslaget att elever på introduktionsprogram ska få möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav vid tillträde till högskoleförberedande program i gymnasieskolan skapar nya vägar för att fler ungdomar ska kunna få en gymnasieexamen.

Regeringens samlade bedömning är att förslagen i denna lagrådsremiss kommer att medföra att fler elever påbörjar och slutför en gymnasieutbildning. Elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan kommer att ges stärkta möjligheter att lyckas med sina studier och få ökade möjligheter att ta en gymnasieexamen eller få ett gymnasiesärskolebevis. Förslagen bedöms också ha positiva effekter för elever inom de obligatoriska skolformerna då förslagen att allt stöd ska ges med utgångspunkt i utbildningen som en helhet och att en överlämning ska göras av sådan information om eleverna som behövs för att underlätta övergångar inom och mellan skolformer även omfattar dessa elever.

7.5 Konsekvenser för skolans personal

I avsnittet redogörs för de förslag som bedöms ha konsekvenser för skolans personal. Det rör sig om förslagen om att alla elever ska ha en mentor (avsnitt 4.4), förslaget om att eleverna på introduktionsprogrammen ska ha rätt till viss undervisningstid (avsnitt 5.4) och förslaget om att en nyanländs elevs kunskaper ska bedömas vid mottagandet till språkinträdning (avsnitt 5.6). Även de förslag i denna lagrådsremiss som enbart innebär förtydliganden av gällande rätt kan få konsekvenser för skolans personal om en huvudman i dag inte gör det som följer av nuvarande reglering. Sådana konsekvenser redovisas dock inte nedan.

Förslaget att alla elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha en mentor

Som framgår av avsnitt 5.4 anser regeringen att den kompetens som krävs för att anlitas som mentor redan finns bland skolans personal. Regeringen anser inte att en mentor nödvändigtvis behöver vara en lärare, utan det kan även vara fråga om personer med t.ex. utbildning till studie- och yrkesvägledare, personal med specialpedagogisk kompetens eller personal med utbildning inom socialt arbete. För uppdraget som mentor krävs bl.a. kunskap om gymnasieskolans respektive gymnasiesärskolans struktur. Även andra erfarenheter och kunskaper kan givetvis vara relevanta för mentorsuppdraget. Regeringen föreslår inte att det ska regleras i lag vem ska få anlitas som mentor. Rektorn är den som ska besluta om en skolens inre organisation och som har ansvaret för att fördela resurser inom enheten efter elevernas förutsättningar och bör också vara den som beslutar om vem som bör vara mentor. De uppgifter som mentorn föreslås utföra, dvs. att följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet och uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd följer bl.a. av

skollagens bestämmelser om barns och elevers utveckling mot målen och bestämmelserna om stöd och stimulans som finns i läroplanerna för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Förslaget om en minsta garanterad undervisningstid

I lagrådsremissen föreslås att elever på introduktionsprogram ska ha rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (avsnitt 5.4). Som framgått ovan är det inte fråga om ett nytt åtagande i sig, men regeringen anser att undervisningstiden bör följas upp för varje elev, vilket innebär en viss arbetsinsats för skolans personal. Regeringen har avsatt medel för detta arbete i budgetpropositionen för 2018.

Förslaget om en bedömning av en nyanländs kunskaper

Regeringen bedömer att förslaget att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas vid mottagandet till språkintröduktion (se avsnitt 5.6) inledningsvis kan komma att leda till visst merarbete för skolans personal även om skolorna i dag, utöver den språkliga bedömningen som ska göras inför mottagande till språkintröduktion, även bör ha gjort någon form av kartläggning av andra kunskaper för att kunna upprätta elevens individuella studieplan. I förlängningen anser dock regeringen att förslaget att den bredare bedömningen av elevens kunskaper, som enligt gällande rätt ska göras fortlöpande, ska göras redan vid mottagandet av eleven innebär en effektivisering av utbildningen eftersom en bredare bedömning av elevernas tidigare kunskaper kan leda till en bättre anpassad utbildning för eleven och därmed leda till en ökad genomströmning.

7.6 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige har tillträtt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 24 anges att konventionsstaterna, för att förverkliga rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning utan diskriminering och på lika villkor, ska säkerställa ett inkluderande, sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande. Människor med funktionsnedsättning får inte utestängas från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning. De ska ges skälig anpassning samt nödvändigt stöd utifrån individuella behov och förutsättningar för att underlätta deras ändamålsenliga utbildning.

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 §). I vissa fall kan stöd krävas i form av extra anpassningar och särskilt stöd för att eleverna ska nå målen för utbildningen. Regeringen bedömer att förslaget att stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt, tydligt gynnar

elever med funktionsnedsättning eftersom det är särskilt viktigt att stödet till dessa elever utgår från elevens individuella förutsättningar för att klara utbildningen. Förslaget att tydliggöra att skollagens bestämmelser om extra anpassningar inom ramen för den ordinarie utbildningen och särskilt stöd även gäller för elever som läser ämnesområden på individuella program i gymnasiesärskolan, och som därför har kravnivåer i stället för kunskapskrav att förhålla sig till, innebär att elever med vissa funktionsnedsättningar ges bättre och mer likvärdiga förutsättningar att få det stöd de har rätt till.

Regeringen bedömer också att förslaget om att utreda omfattande frånvaro och förslaget om överlämning vid övergångar inom och mellan skolformer kan bidra till att fler elever med funktionsnedsättning når målen för utbildningen.

Även förslagen om en förbättrad struktur och kvalitet på introduktionsprogrammen i gymnasieskolan bedöms ha positiva effekter för alla elever med funktionsnedsättning på introduktionsprogram och elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp eftersom dessa elever har tillträde till vissa introduktionsprogram. Regeringen bedömer också, liksom *Handikappförbunden*, att förslaget att ersätta preparandutbildning med en bredare utbildning inom programinriktat val kommer att gynna många elever med funktionsnedsättning eftersom många elever med funktionsnedsättning går på ett introduktionsprogram.

7.7 Konsekvenser för jämställdheten och integrationen

Regeringen bedömer att förslagen i denna lagrådsremiss kommer att bidra till förbättrade möjligheter för både kvinnor och män att nå målen för utbildningen och därmed få bättre förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.

Regeringen bedömer att vissa av förslagen särskilt gynnar nyanlända elever, bl.a. förslaget om en bredare bedömning av en nyanländ elevs kunskaper vid mottagande till språkintröduktion och förslaget att elever på introduktionsprogram ska få möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav till högskoleförberedande program. Båda dessa förslag förväntas leda till att nyanlända snabbare får möjlighet att komma vidare i utbildningssystemet. Bedömningen av elevens kunskaper inför språkintröduktion innebär att eleven fortare kan påbörja en utbildning anpassad just för hennes eller hans utbildningsbakgrund. Undantaget från behörighetskrav till högskoleförberedande program gynnar särskilt nyanlända som inte har genomgått en fullständig svensk grundskoleutbildning och därför inte har godkända betyg i alla ämnen som krävs för behörighet. Förslaget innebär att eleven snabbare kan påbörja ett nationellt gymnasieprogram och därmed har möjlighet att få en gymnasieexamen tidigare och fortare komma ut på arbetsmarknaden eller gå vidare till fortsatta studier.

Även förslaget att preparandutbildningen ska ersättas av ett breddat programinriktat val bedöms gynna elever som har kommit sent till Sverige, då det programinriktade valet har varit mer framgångsrikt än

preparandutbildningen och då det nu breddas så att det inte bara kan leda till studier inom yrkesprogram utan även till studier inom högskoleförberedande program. Även de förslag som syftar till att förbättra stödstrukturerna för eleven kan bidra till att nyanlända elever ges bättre förutsättningar att nå målen för sin utbildning och därmed ges bättre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden, då det ligger i sakens natur att elever som kommit sent till Sverige har extra stort behov av stödstrukturer.

7.8 Konsekvenser för EU-rätten

Förslagen berör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

3 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillämpningsområde (2 §),
 - barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (3 §),
 - information om barnets och elevens utveckling (4 och 5 §§),
 - stöd i form av extra anpassningar (5 a §),
 - särskilt stöd (6–12 §§),
 - mottagande och undervisning av nyanlända elever (12 a–12 f §§),
 - *överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer (12 g §),*
- och
- allmänna bestämmelser om betyg (13–21 §§).

I paragrafen anges innehållet i kapitlet.

Ändringen innebär att det anges att det i kapitlet finns bestämmelser om överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer.

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av *en funktionsnedsättning* har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav *eller kravnivåer* som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås *eller de kravnivåer som gäller* ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

I paragrafen finns bestämmelser om barnens och elevernas lärande och personliga utveckling.

I paragrafen görs en ändring som innebär ett förtydligande av att bestämmelserna även gäller för elever som läser ämnesområden på individuella program i gymnasiesärskolan. Förtydligandet framgår av att begreppet *kravnivåer* har införts i paragrafen vid sidan av begreppet kunskapskrav. Ändringen har samband med den nya bestämmelsen i 18 kap. 26 a § som bl.a. innebär att det för ämnesområden på de indivi-

duella programmen i gymnasiesärskolan ska finnas kravnivåer. Hittills har det inte reglerats i skollagen att det ska finnas kravnivåer för ämnesområden. Däremot finns det bestämmelser i 1 kap. 5 a § gymnasieförordningen (2010:2039) som anger att det av en ämnesområdesplan ska framgå ämnesområdets kravnivåer. Enligt 19 kap. 22 § skollagen ska det för varje ämnesområde i gymnasiesärskolan finnas en ämnesområdesplan. Vidare görs en rent språklig justering som inte innebär någon ändring i sak,

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

5 a § Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås *eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 8 §*, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

I *första stycket* har begreppet kravnivåer förts in vid sidan av begreppet kunskapskrav. Motsvarande ändring har gjorts i 3 §, se kommentaren till den paragrafen.

Av det nya *andra stycket* framgår att stöd i form av extra anpassningar ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. Det innebär att när det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska stödet i form av extra anpassningar ges med utgångspunkt i elevens hela utbildning och inte bara inriktas på ett eller ett fåtal ämnen, kurser eller andra utbildningsmoment. Stödet får dock inriktas på enbart ett specifikt ämne eller kurs eller en annan specifik del av en utbildning om det är uppenbart att elevens stödbehov är begränsat till just denna del av utbildningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

8 § Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås *eller de kravnivåer som gäller*, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen *enligt 5 a §*, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. *Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.*

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en anmälningsskyldighet i fråga om särskilt stöd, bestämmelser om utredning av behov av sådant stöd och när en elev ska ges sådant stöd.

I *första stycket* har begreppet kravnivåer förts in vid sidan av begreppet kunskapskrav. Motsvarande ändring har gjorts i 3 och 5 a §§. För en förklaring av vad kravnivåer innebär, se kommentaren till 3 §. För att tydliggöra paragrafens koppling till bestämmelserna om extra anpassningar har det vidare gjorts en hänvisning till 5 a §.

I *tredje stycket* införs en bestämmelse om att särskilt stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. En motsvarande bestämmelse har förts in i 5 a §, se kommentaren till den paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

12 g § När en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen.

När en elev byter skolform från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, ska den mottagande skolenheten informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven, om det inte är obehövt.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om överlämning av uppgifter om elever i vissa skolformer när de övergår från en skolform till en annan eller från en skolenhet till en annan skolenhet inom skolformen.

Bestämmelserna i *första stycket* innebär en skyldighet för den avlämnande skolenheten att lämna över viss information till den mottagande skolenheten vid elevövergångar mellan förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och vid elevövergångar inom en sådan skolform. Det är bara sådana uppgifter som behöver lämnas över för att elevens övergång ska underlättas som ska lämnas över. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om olika former av stöd som eleven har fått hos den avlämnande skolenheten och som kan behövas sättas in även hos den mottagande skolenheten. Det behöver sällan lämnas över information till gymnasieskolan om elever som har klarat av sin skolgång i grundskolan eller motsvarande utan särskilda svårigheter, och som blir antagna till ett nationellt program i gymnasieskolan. Det är den avlämnande skolenheten som ska bedöma om uppgifter behöver lämnas över till den mottagande skolenheten och i så fall vilka uppgifter som ska lämnas över.

Bestämmelserna innehåller sådana uppgiftsskyldigheter som är sekretessbrytande enligt 10 kap. 28 § första stycket OSL. Enligt den bestämmelsen hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Även den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 2 § OSL, som stadgar att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myn-

digheten ska kunna fullgöra sin verksamhet, blir tillämplig, eftersom de nya bestämmelserna innebär att det ingår i de avlämnande skolornas verksamhet att överlämna sådana uppgifter som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detta innebär att en skola med en offentlig huvudman kan lämna uppgifter med stöd av de nya bestämmelserna i förevarande paragraf till såväl andra skolor med offentlig huvudman som till fristående skolor. Verksamma inom fristående skolor omfattas av bestämmelser om tystnadsplikt i 29 kap. 14 § skollagen. Enligt de bestämmelserna får den som är eller har varit verksam inom enskilt bedrivna verksamhet enligt skollagen inte obehörigen röja viss information. Ett uppgiftslämnande som görs i enlighet med uppgiftsskyldighet i lag eller förordning görs dock inte obehörigen.

När det gäller frågan vilka uppgifter om en elev som kan behöva lämnas över för att underlätta övergången för eleven kan först konstateras att uppgifter om vilka stödinsatser som en elev har fått, och som bedöms behövas även hos den nya skolenheten, t.ex. extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller särskilt stöd, normalt behöver lämnas över för att underlätta elevens övergång. Om det finns ett åtgärdsprogram bör även det överlämnas. Ibland kan det bedömas vara relevant att även överlämna den utredning som ligger till grund för åtgärdsprogrammet till den mottagande skolenheten. Uppgifter om en elevs kunskapsutveckling, studieresultat eller studiesituation i övrigt kan vara relevanta att lämna över även när en elev inte har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Det kan t.ex. vara fråga om att en elev byter skola under pågående läsår innan betyg har satts. I ett sådant fall kan även information om tidigare undervisningsinnehåll behöva överlämnas. När det gäller elever som av olika skäl behöver särskilda utmaningar och stimulans i undervisningen, t.ex. särskilt begåvade elever, behöver ofta en överlämning göras av uppgifter om kunskapsutveckling och hur huvudmannen har arbetat med olika insatser för att så långt som möjligt stärka elevens progression. Många nyanlända flyttar och byter huvudman. Resultat av en kartläggning av en nyanländ elevs kunskaper är därför något som kan behöva överlämnas. Utöver uppgifter om studieresultat, kunskapsutveckling och stödinsatser kan det även finnas andra uppgifter som rör elevens studiesituation och som är relevanta att lämna över, t.ex. åtgärder som vidtagits för att motverka frånvaro för en elev med problematisk frånvaro. Uppgifter om frånvaro som inte varit problematisk för en elev som antagits till ett nationellt program i gymnasieskolan behöver inte överlämnas. Många elever kan vid bytet från grundskola till gymnasieskola rentav gagnas av att få en nystart och de är inte nödvändigtvis betjänta av att uppgifter om dem följer med till den nya skolan. Som nämnts ovan måste därför avlämnande skola göra en bedömning av om en överlämning av uppgifter överhuvudtaget behövs. Om skolan bedömer att en överlämning behövs måste skolan göra en bedömning av vilka uppgifter som är relevanta att överlämna till den nya skolan med hänsyn till elevens fortsatta skolgång. Oftast behöver detta göras i samråd med eleven och vid behov även med elevens vårdnadshavare. Om skolan och eleven eller elevens vårdnadshavare är oense om vad som ska lämnas över bör skolan göra ytterligare en bedömning av vad som är bäst för barnet (jfr 1 kap. 10 §). En sådan bedömning måste göras utifrån barnets ålder. För ett äldre barn som motsätter sig

överlämning, t.ex. vid övergången från grundskolan till gymnasieskolan, kan det finnas skäl att anta att överlämningen inte underlättar övergången. De uppgifter som överlämnas ska ta sin utgångspunkt i målen för utbildningen men däremot inte beskriva egenskaper hos individen.

Bestämmelserna i *andra stycket* innebär att en mottagande skolenhet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan måste informera den avlämnande skolenheten i grundskolan eller grundsärskolan om att skolenheten har tagit emot eleven. Den mottagande skolenheten bör kunna ta reda på vilka skolenheter eleverna kommer från t.ex. i samband med att uppgifter om elevernas adresser, vårdnadshavare och andra uppgifter om eleverna inhämtas. Informationsskyldigheten ska dock inte gälla om det är obehövt. Detta undantag kan t.ex. bli aktuellt om det lokalt upparbetas rutiner som involverar både offentliga skolhuvudmän och huvudmän för fristående skolor och som innebär att den avlämnande skolan på ett enkelt sätt kan ta reda på vart eleverna tar vägen.

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) samt i läroplanerna för motsvarande skolformer finns ytterligare bestämmelser om övergång och samverkan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.5.

15 kap.

11 § Utbildningen i gymnasieskolan ska, med undantag för gymnasial lärlingsutbildning som avses i 16 kap. 11 §, i huvudsak vara skolförlagd. Även introduktionsprogrammen programinriktat val, yrkesintroduktion och individuell alternativt samt vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år får utformas så att de inte är i huvudsak skolförlagda.

Paragrafen handlar om var utbildningen i gymnasieskolan ska vara förlagd.

Ändringen är en följd av att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val byter namn till programinriktat val, se kommentaren till 17 kap. 3 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

16 § En elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepade eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

I paragrafen finns bestämmelser om en elevs närvaro i gymnasieskolan och om rektorns anmälningsskyldighet vid frånvaro.

Tredje stycket är nytt. Av stycket framgår att rektorn, om en elev är frånvarande upprepade gånger eller under längre tid, ska se till att frånvaron utreds. Som framgår av andra stycket har rektorn även en anmälningsskyldighet i förhållande till vårdnadshavaren vid frånvaro. Om en

elev går i en skola som elevens hemkommun inte är huvudman för framgår det av 15 § att skolans huvudman snarast ska meddela hemkommunen om en elev som inte fyllt 20 år utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning. Det påpekas i lagtexten att denna skyldighet inte påverkar huvudmannens ansvar att ge stöd eller särskilt stöd till eleven. Av 27 § framgår också att elevens frånvaro kan leda till att eleven inte får något betyg.

I 12 kap. 1 och 2 §§ gymnasieförordningen (2010:2039) finns det bestämmelser som handlar om anmälningsskyldighet vid frånvaro och om ledighet. Utredningsskyldigheten enligt förevarande paragrafs tredje stycke vid upprepad eller längre frånvaro gäller oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro. Detta beror på att frånvaro, som visserligen anmälts men som egentligen borde betraktas som ogiltig, kan missas om rektorns utredningsansvar begränsas till att endast omfatta ogiltig frånvaro. En omfattande frånvaro har vidare negativ inverkan på elevens kunskapsutveckling oavsett orsak och kan ytterst leda till att eleven inte får betyg. Av lagtexten framgår dock att en utredning inte behöver göras om det är obehövt. Det kan t.ex. gälla vid en beviljad längre ledighet eller om rektorn redan har kännedom om återkommande behov av vårdbesök.

I sista meningen i förevarande stycke förtydligas att om det vid utredningen av frånvaro kan konstateras att förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska rektorn besluta att även en sådan utredning ska inledas. För att dubbelarbete inte ska utföras bör utredningsarbetet i de båda utredningarna samordnas i den utsträckning som bedöms möjligt och lämpligt i det enskilda fallet.

Paragrafen behandlas avsnitt 4.6.

19 a § Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att varje elev i gymnasieskolan ska ha en mentor.

Mentorn ska löpande följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska med sitt helhetsperspektiv särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd enligt 3 kap. Mentorn ska i så fall skyndsamt informera berörd personal. En mentor kan t.ex. upptäcka att en elev har behov av stöd överlag men endast får stöd i vissa kurser där stödbehovet upptäckts, trots att behovet finns även i andra kurser. Mentorn ska i så fall informera undervisande lärare om mentorn befarar att en elev kan behöva extra anpassningar i (3 kap. 5 a §). Mentorn ska också anmäla till rektorn enligt 3 kap. 8 § om mentorn befarar att en elev inte kommer att nå kunskapskraven eller om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Mentorns skyldighet att uppmärksamma tecken på att en elev kan behöva stöd och så fall informera berörd skolpersonal inskränker inte övrig skolpersonals skyldighet att agera enligt 3 kap. 5 a och 8 §§, dvs. att skyndsamt ge stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningssituationen eller att anmäla till rektorn att det kan

befaras att en elev, trots vidtagna extra anpassningar, inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Utöver att uppmärksamma tecken på att en elev kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal kan mentorn tilldelas andra lämpliga arbetsuppgifter där helhetsperspektivet på eleven är av betydelse. Mentorn kan t.ex. ges en sammanhållande roll i förberedelserna inför utvecklingssamtal enligt 20 § eller vid mottagande av uppgifter vid sådana överlämningar som ska göras enligt 3 kap. 12 g §. Det är rektorn som avgör hur mentorskapet ska organiseras vid skolenheten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4.

33 § Varje huvudman för en fristående gymnasieskola ska ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan. Mottagandet till en viss utbildning får dock begränsas till att avse

1. elever som är i behov av särskilt stöd, och
2. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

När det gäller *programinriktat val* som inte *har utformats* för en grupp elever, yrkesintroduktion, *individuellt alternativ och språkintröduktion* finns särskilda bestämmelser i 17 kap. 29 § om när huvudmannen för en fristående skola är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetskraven för *sådan utbildning*.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 16 kap. 54 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådan utbildning som avses i första stycket andra meningen.

I paragrafen finns bestämmelser om skyldigheten för huvudmän för fristående gymnasieskolor att ta emot ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen.

Andra stycket reglerar när huvudmannen för en fristående skola är skyldig att ta emot ungdomar till vissa utbildningar på gymnasieskolans introduktionsprogram. I paragrafen görs följdändringar med anledning av ändringar i 17 kap., som innehåller bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan. Vilka introduktionsprogram som finns regleras i 17 kap 2 §. Där ersätts programinriktat individuellt val av programinriktat val, se kommentaren till den paragrafen. Sistnämnda program kan, i likhet med introduktionsprogrammet yrkesintroduktion, utformas för en grupp elever eller för en enskild elev, medan introduktionsprogrammen individuellt alternativ och språkintröduktion ska utformas för en enskild elev, se 17 kap. 4 § och kommentaren till den paragrafen. I förevarande paragraf anges att det i fråga om programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion finns särskilda bestämmelser i 17 kap. 29 § om när huvudmannen för en fristående skola är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetskraven för utbildningen. Av 17 kap. 29 § framgår att huvudmannen för en sådan gymnasieskola bara är skyldig att ta emot en elev till yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen. Det följer av förevarande paragrafs första stycke att en huvudman för en fristående skola som

anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever är skyldig att ta emot behöriga sökande till utbildningen om inte mottagandet begränsas på det sätt som anges i första stycket andra meningen. Språkliga ändringar görs i paragrafen och sista meningen tas bort då den är överflödig.

Vad som gäller för urval bland mottagna sökande och antagning till utbildningen följer av 15 kap. 12–14 §§.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att hänvisningen till 17 kap. 34 § om tilläggsbelopp för preparandutbildning tas bort då den paragrafen upphävs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

16 kap.

30 § För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska *eller svenska som andraspråk*, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen.

I paragrafen finns bestämmelser om behörighet till yrkesprogram.

Ett av villkoren för behörighet är godkänt betyg i svenska. Av 33 § framgår att svenska som andraspråk ska likställas med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna. Detta anges nu i stället direkt i förevarande paragraf. Samtidigt utgår bestämmelsen i 33 §, se kommentaren till den paragrafen. Ändringen är redaktionell.

31 § För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska *eller svenska som andraspråk*, engelska och matematik och i minst nio andra ämnen.

I paragrafen finns bestämmelser om behörighet till högskoleförberedande program.

Ett av villkoren för behörighet är godkänt betyg svenska. Av 33 § framgår att svenska som andraspråk ska likställas med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna. Detta anges nu i stället direkt i förevarande paragraf. Samtidigt utgår bestämmelsen i 33 §, se kommentaren till den paragrafen. Ändringen är av redaktionell.

32 a § *En sökande till ett högskoleförberedande program som är elev på ett introduktionsprogram och som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 19 år saknar godkänt betyg i ett eller två av de ämnen som krävs enligt 31 §, men som uppfyller övriga behörighetskrav, ska ändå anses behörig, om den sökande*

- 1. har godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk, och*
 - 2. bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet.*
- Första stycket får inte tillämpas samtidigt som 32 §.*

Paragrafen, som är ny, innehåller särskilda bestämmelser om behörighet till ett högskoleförberedande program för elever på introduktionsprogram.

Enligt *första stycket* ska en elev på ett introduktionsprogram som vid utgången av det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 19 år saknar godkänt betyg i ett eller två av de ämnen som krävs för behörighet till ett

högskoleförberedande program enligt 31 §, under vissa förutsättningar ändå anses behörig till det sökta programmet. Enligt *första punkten* är en första förutsättning att eleven har godkänt betyg i svenska eller svenska som andra språk. Den andra förutsättningen, som framgår av den *andra punkten*, är att sökanden bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet. Sökanden har dock bara möjlighet att utnyttja detta undantag från behörighetskraven en begränsad tid. Det följer nämligen av 15 kap. 5 § att gymnasieskolan bara är öppen för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, eller i vissa fall, 21 år (15 kap. 5 och 36 §§ skollagen). Enligt 16 kap. 29 § gäller, utöver vad som anges i 15 kap. 5 § skollagen, vissa ytterligare behörighetskrav. Hänvisningen till 15 kap. 5 § har i praxis tolkats så att en elev på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan som blir behörig till ett nationellt program senast kan påbörja ett nationellt program det första kalenderåret det år eleven fyller 20 år (eller, i fall som avses i 15 kap. 36 §, 21 år) (jfr Skolväsendets överklagandenämnd, beslut 1999-08-04 dnr A 134).

Det eller de ämnen som eleven kan sakna godkänt betyg i enligt första stycket kan, med undantag för svenska eller svenska som andraspråk, vara vilket eller vilka som helst av de ämnen som det enligt 31 § krävs godkänt betyg i, dvs. engelska, matematik eller något eller några av de andra nio ämnena. Det finns dock redan enligt 32 § en generell möjlighet att göra undantag från kravet på godkänt betyg i engelska för behörighet till ett nationellt program. Av förevarande paragrafs *andra stycke* framgår att den nya undantagsbestämmelsen inte får tillämpas i kombination med undantaget för engelska i 32 §. Det innebär att engelska kan vara ett av de högst två ämnen som omfattas av möjligheten till undantag enligt den nya bestämmelsen.

Det är enligt 36 § huvudmannen för den sökta utbildningen som prövar om en sökande är behörig och om den sökande ska tas emot. I denna prövning ingår att ta ställning till om någon undantagsbestämmelse är tillämplig. Huvudmannens beslut i fråga om mottagande får enligt 28 kap. 12 § första stycket 7 överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.8.

33 § En sökande som på annat sätt än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne ska vid tillämpningen av behörighetsreglerna anses ha godkänt betyg i ämnet.

I paragrafen anges vad som anses vara likvärdigt med godkänt betyg i ett ämne.

Ändringen innebär att andra meningen har tagits bort. Meningen angav att godkänt betyg i svenska som andraspråk ska likställas med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna. I stället anges nu i 30, 31 och 32 a §§ att godkänt betyg i svenska ”eller svenska som andraspråk” är ett av villkoren för behörighet. Ändringen är redaktionell.

17 kap.

- 2 § Introduktionsprogrammen är
- programinriktat val,
 - yrkesintroduktion,
 - individuellt alternativ, och
 - språkintröduktion.

I paragrafen anges vilka introduktionsprogrammen är.

Ändringen innebär att introduktionsprogrammet preparandutbildning tas bort och att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val utökas och byter namn till programinriktat val.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

- 3 § Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § är syftet med

– *programinriktat val* att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet,

– *yrkesintroduktion* att elever ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram,

– *individuellt alternativ* att elever ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden, och

– *språkintröduktion* att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.

I paragrafen anges syftet med de olika introduktionsprogrammen.

Paragrafen ändras på så sätt att introduktionsprogrammet preparandutbildning tas bort. Vidare utvidgas syftet med programinriktat individuellt val, som byter namn till programinriktat val. Utvidgningen innebär att programmet, som hittills har syftat till att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett yrkesprogram, i stället ska syfta till att eleverna ska få en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program. En elev som går introduktionsprogrammet programinriktat val ska alltså kunna få en utbildning som är inriktad mot ett av yrkesprogrammen eller ett av de högskoleförberedande programmen.

I strecksatsen om individuellt alternativ görs en språklig ändring.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

- 4 § *Programinriktat val och yrkesintroduktion* får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev.

Paragrafen innehåller bestämmelser om introduktionsprogrammets utformning.

Ändringen innebär att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val, som har bytt namn till programinriktat val, se kommentarerna till 2 och 3 §§, inte bara ska få utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev. Ändringen är en följd av att introduktionsprogrammet preparandutbildning, som ska utformas för en enskild elev, tas bort. Yrkesintroduktion får liksom tidigare utformas för både en grupp

elever och för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram ska fortfarande utformas för en enskild elev. Ändringen innebär vidare att paragrafens tre stycken slås ihop till ett stycke.

Att en utbildning utformas för en grupp elever innebär att den blir vad som brukar kallas sökbar. Huvudmannen ska alltså inrätta utbildningen i god tid innan ansökningstiden går ut så att intresserade ungdomar kan söka den. Efter ansökningstidens utgång fattas först beslut om mottagande av de sökande som uppfyller kraven för mottagande. Räcker platserna till alla mottagna ska de också antas. Om platserna däremot inte räcker till alla mottagna, måste ett urval göras. Denna ordning är densamma som för de nationella programmen. Att ett program ska utformas för en grupp elever utesluter inte att det rent faktiskt bara blir en elev som antas till utbildningen. Det kan t.ex. inträffa om huvudmannen vid inrättandet bestämmer att utbildningen bara ska ha en plats eller om det bara finns en mottagen sökande. Det avgörande är att utbildningen har utformats i förväg och att deltagarna utses efter ett ansökningsförfarande (jfr prop. 2009/10:165 s. 804). Att utbildningen på ett introduktionsprogram utformas för en enskild elev innebär att huvudmannen med eleven diskuterar och kommer överens om hur utbildningen för just den eleven ska utformas. Utbildningen inrättas således inte i förväg och något ansökningsförfarande är inte aktuellt. Inget hindrar att flera elever har en utbildning med samma innehåll (jfr prop. 2009/10:165 s. 804).

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

6 § Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier.

Eleverna har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid). Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen *bedömer att det finns särskilda skäl.*

I paragrafen finns bestämmelser om omfattningen av utbildningen på introduktionsprogram.

Paragrafen har delats upp i två stycken. I *andra styckets första mening* anges i en ny bestämmelse att eleverna på introduktionsprogram har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan. Detta benämns *garanterad undervisningstid.*

Bestämmelsen om att utbildningens omfattning får minskas om en elev begär det bildar den *andra meningen* i andra stycket. Det ytterligare villkor för minskningen som i dag ställs, att huvudmannen finner att minskningen är förenlig med syftet med elevens utbildning, ändras till att huvudmannen ska bedöma att det finns särskilda skäl att minska undervisningstiden. Exempel på sådana skäl kan vara att en elev genomgår en medicinsk behandling, har en neuropsykiatrisk problematik eller funktionsnedsättning som gör att eleven har svårigheter att vistas i skolmiljön på heltid eller behöver långa raster mellan lektionerna.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.4.

7 § Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. *Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.*

För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utbildningsplanen och den individuella studieplanen.

Paragrafen reglerar utbildningsplanen för utbildningen på introduktionsprogram och elevens individuella studieplan.

I *första stycket* införs mer detaljerade bestämmelser om utbildningsplanen. Det anges att planen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd. Tillägget innebär en lagreglering av vad som anges i förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 455).

I *tredje stycket* ändras upplysningsbestämmelsen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan komma att meddela verkställighetsföreskrifter, så att upplysningsbestämmelsen även omfattar utbildningsplanen. Därutöver har redaktionella ändringar gjorts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.

8 § Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ gäller 10–12 §§ för de olika introduktionsprogrammen.

I paragrafen erinras om att de behörighetsregler som är gemensamma för all utbildning i gymnasieskolan gäller även för introduktionsprogrammen och att det för dessa program därutöver finns särskilda behörighetsvillkor som varierar mellan de olika programmen.

Hänvisningen till vad som gäller för preparandutbildningen enligt 9 § tas bort som en konsekvens av att preparandutbildningen avvecklas och 9 § därför upphävs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

10 § Programinriktat val står öppet för ungdomar som inte har alla de godkända betyg som krävs för behörighet till ett *visst nationellt program* enligt 16 kap. 30 eller 31 §, men från grundskolan har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, och

- i engelska eller matematik samt i minst fyra andra ämnen, eller
- i engelska och matematik samt i minst tre andra ämnen.

Paragrafen innehåller de särskilda behörighetskrav för introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val som gäller utöver vad som är föreskrivet för all utbildning i gymnasieskolan.

Programinriktat individuellt val har bytt benämning till programinriktat val, se kommentarerna till 2–4 §§, och har utökats så att det kan inriktas även mot högskoleförberedande program och inte bara mot ett yrkesprogram, se 3 §. För närvarande framgår det av förevarande paragraf att programinriktat individuellt val står öppet för ungdomar som saknar vissa av de godkända betyg som krävs för behörighet till ett yrkesprogram enligt 16 kap. 30 §. Ändringen innebär att det för behörighet till introduktionsprogrammet programinriktat val i stället krävs att den sökande inte är behörig till ett visst nationellt program enligt 30 eller 31 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

13 § En ansökan till programinriktat val *som har utformats för en grupp elever* eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till denne.

Paragrafen reglerar hur ansökan till ett introduktionsprogram som har utformats för en grupp elever ska gå till. Vad som menas med att en utbildning har utformats för en grupp elever förklaras i kommentaren till 4 §.

Ändringen i *första stycket* är en följd av att introduktionsprogrammet programinriktat val enligt 4 § inte bara ska kunna utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev. Ändringen innebär att endast programinriktat val som har utformats för en grupp elever omfattas av paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

14 § Den huvudman som anordnar utbildningen prövar om en sökande till programinriktat val *som har utformats för en grupp elever* eller till yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever är behörig och om den sökande ska tas emot.

I paragrafen, som bara gäller sådana utbildningar på introduktionsprogram som har utformats för en grupp elever, anges att huvudmannen prövar om en sökande uppfyller behörighetskraven för utbildningen och om den sökande ska tas emot. Vad som menas med att en utbildning har utformats för en grupp elever förklaras i kommentaren till 4 §.

Ändringen är en följd av att introduktionsprogrammet programinriktat val enligt 4 § inte bara ska kunna utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev. Ändringen innebär att endast programinriktat val som har utformats för en grupp elever omfattas av paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

14 a § *När en nyanländ elev tas emot till språkintröduktion ska elevens kunskaper bedömas, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan enligt 7 § kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen. Vad som avses med nyanländ framgår av 3 kap. 12 a §.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.

Paragrafen är ny. Den innehåller bestämmelser om bedömning av en nyanländ elevs kunskaper när eleven tas emot till introduktionsprogrammet språkintröduktion.

Paragrafen har viss motsvarighet i 3 kap. 12 c och 12 d §§, som reglerar bedömning av en nyanländ elevs kunskaper i grundskolan och motsvarande skolformer.

I *första stycket* finns bestämmelser om obligatorisk bedömning av en nyanländ elevs kunskaper när eleven tas emot till språkintröduktion. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan enligt 7 § kan upprättas inom två månader från mottagandet. Någon bedömning

behöver dock inte göras om en sådan framstår som uppenbart onödig. Elevens kunskaper kan t.ex. nyligen ha bedömts i grundskolan eller så kan det finns andra faktorer i elevens bakgrund som medför att någon bedömning inte behöver göras (jfr prop. 2014/15:45 s. 59). Sist i stycket görs en hänvisning till 3 kap. 12 a § där det finns en definition av vad som avses med nyanländ.

Till skillnad från vad som gäller för grundskolan och motsvarande skolformer enligt 3 kap. 12 c §, där det anges att rektorn ansvarar för bedömningen av en nyanländ elevs kunskaper, vilar ansvaret för att bedömningen görs i gymnasieskolan i stället på huvudmannen. Detta följer av 2 kap. 8 §.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar som avses i första stycket. Motsvarande bemyndigande för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan finns i 3 kap. 12 c § fjärde stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.

15 § En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den *utbildningsplan* som gällde när utbildningen inleddes *och den individuella studieplanen*, eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan *och en ny individuell studieplan*.

En elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan *och en ny individuell studieplan*. Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan *och en ny individuell studieplan*.

Om en elev har medgett att *den individuella studieplanen* ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

I paragrafen finns bestämmelser om rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram.

Ändringen i *första stycket* innebär att elevens rätt att fullfölja en utbildning på ett introduktionsprogram kopplas, inte bara till utbildningsplanen, utan också till elevens individuella studieplan. Det är dessa planer, som båda regleras i 7 §, som utgör ramen för elevens rätt att fullfölja utbildningen. Eleven har även rätt att fullfölja sin gymnasieutbildning på ett annat introduktionsprogram som eleven senare byter till, enligt en ny individuell studieplan.

I *andra stycket* finns bestämmelser om att en elev har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett introduktionsprogram även om eleven flyttar till en annan kommun. Ändringen innebär att för en elev som flyttar blir ramen för utbildningen inte bara den nya hemkommunens utbildningsplan utan även den nya individuella studieplan som upprättas för eleven i kommunen. Eleven har även i vissa fall rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram hos en huvudman för en

fristående gymnasieskola. Även denna rätt kopplas, förutom till utbildningsplanen, till elevens individuella studieplan.

I tredje stycket anges att om eleven har medgett att den individuella studieplanen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen. Ändringen av stycket innebär att elevens medgivande till ändring och elevens rätt att fullfölja utbildningen enligt en ändring ska avse en ändring av elevens individuella studieplan, i stället för huvudmannens utbildningsplan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.

16 § Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds *programinriktat val*, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion. *Erbjudandet om programinriktat val ska avse utbildningar som är inriktade mot ett allsidigt urval av de nationella program som kommunen anordnar eller erbjuder genom samverkansavtal.*

Utöver det som följer av första stycket ansvarar hemkommunen för att elever från grundsärskolan erbjuds yrkesintroduktion och individuellt alternativ, om de önskar sådan utbildning. Hemkommunen behöver dock inte erbjuda sådan utbildning om det med hänsyn till elevens bästa finns synnerliga skäl att inte göra det.

Hemkommunen får erbjuda språkintröduktion enligt 17 kap. 12 § till elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hemkommunens ansvar för att ungdomar erbjuds vissa introduktionsprogram.

Ändringen i första stycket innebär att introduktionsprogrammet preparandutbildning ersätts av introduktionsprogrammet *programinriktat val*. Hemkommunen ska alltså ansvara för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds *programinriktat val*. Erbjudandet ska avse olika utbildningar som är inriktade mot ett allsidigt urval av de nationella program som kommunen anordnar själv eller erbjuder genom samverkansavtal.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

17 § *Ett landsting som anordnar ett nationellt program får anordna programinriktat val som är inriktat mot det nationella programmet.*

Av paragrafen framgår att kommuner och landsting får anordna introduktionsprogrammet *programinriktat val*.

Ändringen, som bl.a. innebär att kommunerna inte nämns i paragrafen, är delvis en följd av att hemkommunen blir skyldig att erbjuda *programinriktat val* enligt 16 §. Möjligheten för ett landsting att anordna *programinriktat val* regleras dock fortfarande i paragrafen. Möjligheten är i dag knuten till att landstinget anordnar det nationella yrkesprogram som eleverna på det *programinriktade* individuella valet ska bli behöriga till (jfr prop. 2009/10:165 s. 810). Eftersom *programinriktat val* enligt en ändring i 3 § även ska kunna inriktas mot högskoleförberedande program ändras bestämmelsen på så sätt att det i paragrafen anges att ett landsting som anordnar ett nationellt program får anordna *programinriktat val* som är inriktat mot det nationella programmet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

19 § En kommun eller ett landsting som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller landstinget ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

I paragrafen finns särskilda bestämmelser om mottagande till utbildningar på introduktionsprogram som har utformats för en grupp elever vid en gymnasieskola med offentlig huvudman. Vad som menas med att en utbildning har utformats för en grupp elever förklaras i kommentaren till 4 §.

Ändringen i första stycket är en följd av att introduktionsprogrammet programinriktat val dels byter benämning till programinriktat val, dels inte bara ska kunna utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev. Ändringen innebär att endast programinriktat val som har utformats för en grupp elever som omfattas av paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

20 § Statens skolverk får för programinriktat val som har utformats för en grupp elever vid en gymnasieskola med offentlig huvudman besluta att utbildningen ska stå öppen för sökande från hela landet (riksrekrytering).

Beslut om riksrekrytering ska ange under vilken tid beslutet ska gälla och hur många platser utbildningen får omfatta.

Av paragrafen framgår att Skolverket får besluta att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val ska vara en riksrekryterande utbildning.

Eftersom programinriktat individuellt val dels byter benämning till programinriktat val, dels inte bara ska kunna utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev, preciseras i första stycket att Skolverket bara kan besluta om riksrekrytering för programinriktat val som har utformats för en grupp elever. Att en utbildning har utformats för en grupp elever innebär enligt kommentaren till 4 § att den blir vad som brukar kallas sökbar. Som framgår av kommentaren till 4 § inrättas en utbildning för en enskild elev på ett introduktionsprogram däremot inte i förväg och något ansökningsförfarande är inte aktuellt när det gäller en sådan utbildning.

Det förtydligas också att paragrafen avser programinriktat val vid en gymnasieskola med en offentlig huvudman.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

21 § En kommun som anordnar programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintröduktion får ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen.

Även ett landsting som anordnar *programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever eller individuellt alternativ får ta emot behöriga ungdomar till utbildningen oberoende av vilken kommun de kommer från.

Paragrafen innehåller bestämmelser om mottagande till utbildningar på introduktionsprogram som inte har utformats för en grupp elever vid en gymnasieskola med en offentlig huvudman. Utbildningar som har utformats för enskilda elever är, till skillnad från utbildningar som har utformats för en grupp av elever (se 19 och 20 §§), inte sökbara, se kommentaren till 4 §.

Ändringarna innebär att introduktionsprogrammet preparandutbildning tas bort och att programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever läggs till. Programinriktat val kan genom en ändring i 4 § utformas även för en enskild elev och inte bara, som tidigare, för en grupp elever.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

23 § En kommun som på programinriktat val har antagit en elev som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av dennes hemkommun (interkommunal ersättning).

Första stycket gäller även ett landsting som på programinriktat val antagit en elev som inte är hemmahörande i samverkansområdet för utbildningen.

Om inte den anordnande huvudmannen och hemkommunen kommer överens om annat, ska den interkommunala ersättningen beräknas enligt 24–27 §§.

Paragrafen reglerar den interkommunala ersättningen vid utbildning på introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val.

Ändringen är en följd av att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val byter namn till programinriktat val.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

24 § Den interkommunala ersättningen vid programinriktat val består av

1. ersättning för den del av utbildningen som motsvarar det *nationella program* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. ersättning för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *det nationella programmet*.

Ersättning enligt första stycket 2 ska lämnas under högst ett år.

I paragrafen finns närmare bestämmelser om interkommunal ersättning vid programinriktat individuellt val.

Ändringen i *första stycket* är en följd av att programinriktat individuellt val dels byter benämning till programinriktat val, dels ska syfta till att eleverna får en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program, i stället för en utbildning som är riktad mot ett yrkesprogram.

Den sista meningen i första stycket har flyttats till ett nytt *andra stycke*. Ändringen är redaktionell. Dessutom har en språklig ändring gjorts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

25 § Om hemkommunen inte erbjuder det aktuella *nationella programmet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 motsvara anordnarens självkostnad.

Om hemkommunen erbjuder det aktuella *nationella programmet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv

har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska ersättningen i stället uppgå till den lägre kostnaden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den ersättning som avses i 24 § 2.

Paragrafen handlar om storleken av den interkommunala ersättningen när det är fråga om introduktionsprogrammet programinriktat val.

Ändringarna är en följd av ändringen i 3 §, som innebär att programinriktat val ska syfta till att eleverna får en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program, i stället för en utbildning som är inriktad mot ett yrkesprogram.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

26 a § En kommun eller ett landsting som enligt 19 § andra stycket har tagit emot en elev på programinriktat val *som har utformats för en grupp elever* eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Detsamma gäller den kommun eller det landsting som enligt 21 a § har tagit emot en elev på *programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkin introduktion.

Om den anordnande huvudmannen och elevens hemkommun inte kommer överens om annat ska ersättningen för utbildningen motsvara anordnarens självkostnad.

Paragrafen innehåller bestämmelser om interkommunal ersättning för introduktionsprogram för elever som är placerade i särskilda hem för vård eller boende.

Ändringarna i paragrafen är en följd dels av att introduktionsprogrammet preparandutbildning inte längre ska anordnas, dels av att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val byter benämning till programinriktat val och inte bara ska kunna utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev (se ändringarna i bl.a. 2–4 §§).

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

28 § En fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program får anordna *programinriktat val som är inriktat mot det nationella programmet*, individuellt alternativ och språkin introduktion.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram får anordna yrkesintroduktion.

I paragrafen anges under vilka förutsättningar som en fristående skola får anordna introduktionsprogram.

Ändringarna är en följd av att introduktionsprogrammet preparandutbildning tas bort och att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val dels byter benämning till programinriktat val, dels ska syfta till att eleverna får en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program i stället för mot ett yrkesprogram (se bl.a. 2 och 3 §§).

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

29 § Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en elev till yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkin introduktion bara om

huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en elev till programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det. Bidraget ska bestämmas enligt 35 §.

Paragrafen inskränker skyldigheten enligt 15 kap. 33 § för fristående gymnasieskolor att ta emot alla behöriga sökande. Inskränkningen avser, förutom introduktionsprogrammet yrkesintroduktion, endast introduktionsprogram som inte har utformats för en grupp elever. Utbildningar som har utformats för enskilda elever är, till skillnad från utbildningar som har utformats för en grupp av elever (se 19 och 20 §§), inte sökbara, se kommentaren till 4 §.

Det nya *andra stycket* införs med anledning av att programinriktat val numera kan utformas även för en enskild elev och inte bara, som tidigare, för en grupp elever. I stycket anges att huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en elev till programinriktat val som inte har utformats för en grupp elever bara om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det. Bidraget som hemkommunen ska ge vid en sådan överenskommelse ska bestämmas på samma sätt som bidraget bestäms för programinriktat val som utformats för en grupp elever. Hur bidraget bestäms regleras i 35 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

30 § Av 15 kap. 33 § framgår när huvudmannen för en fristående skola som anordnar programinriktat val *som har utformats för en grupp elever* är skyldig att ta emot behöriga sökande till utbildningen.

Vad som gäller för urval bland mottagna sökande och antagning till utbildningen följer av 15 kap. 12–14 §§.

I paragrafen hänvisas till vad som enligt 15 kap. gäller för mottagande och antagning av sökande till introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val vid en fristående gymnasieskola samt vid urval.

Ändringen i *första stycket* är en följd dels av att introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val byter benämning till programinriktat val (se bl.a. 2 och 3 §§), dels av att programmet enligt 4 § inte längre bara ska kunna utformas för en grupp elever utan även för en enskild elev. Bestämmelser om när en huvudman för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en sökande till programinriktat val som utformas för en enskild elev finns i 29 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

35 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på programinriktat val vid skolenheten som var behörig för utbildningen vid den tidpunkt när denna påbörjades.

Bidraget består av

1. bidrag för den del av utbildningen som motsvarar det *nationella program* som det programinriktade valet är inriktat mot, och

2. bidrag för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *det nationella programmet*.

Bidrag enligt första stycket 2 ska lämnas under högst ett år.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det kommunala bidraget till en fristående gymnasieskola för introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val.

Ändringen i *första stycket* är föranledd av att programinriktat individuellt val har bytt benämning till programinriktat val.

Ändringen i *andra stycket* är en följd av ändringen i 3 §, som innebär att programinriktat val ska syfta till att eleverna får en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program, i stället för en utbildning som är riktad mot ett yrkesprogram.

Den sista meningen i andra stycket har flyttats till ett nytt *tredje stycke*. Ändringen är redaktionell. Dessutom har en språklig ändring gjorts.

Det tidigare tredje stycket blir ett nytt *fjärde stycke*.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

18 kap.

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–20 §§),
 - bestämmelser om betyg (21–26 a §§),
 - bestämmelser om gymnasiesärskola med offentlig huvudman (27–33 §§),
- och
- bestämmelser om fristående gymnasiesärskola (34–37 §§).

Paragrafen anger kapitlets innehåll. Ändringen i den andra strecksatsen föranleds av att det införs en ny bestämmelse under mellanrubriken betyg. I den tredje strecksatsen läggs det till ett parentestecken.

14 § I 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för vissa elever från grundskolan *och elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp*.

Paragrafen upplyser om att det i 17 kap., som handlar om introduktionsprogram i gymnasieskolan, finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för vissa elever från grundskolan.

Ändringen innebär att det förtydligas att de elever som de aktuella bestämmelserna i 17 kap. avser är såväl elever från grundskolan som elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.9.

16 § En elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasiesärskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

I paragrafen finns bestämmelser om en elevs närvaro i gymnasiesärskolan och om rektorns anmälningsskyldighet vid frånvaro.

Tredje stycket är nytt. Av stycket framgår att rektorn, om en elev är frånvarande upprepade gånger eller under längre tid, ska se till att frånvaron utreds. Som framgår av andra stycket har rektorn även en anmälningsskyldighet i förhållande till vårdnadshavaren vid frånvaro. Om en elev går i en skola som elevens hemkommun inte är huvudman för framgår det av 15 § att skolans huvudman snarast ska meddela hemkommunen om en elev som inte fyllt 20 år utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning. Det påpekas i lagtexten att denna skyldighet inte påverkar huvudmannens ansvar att ge stöd eller särskilt stöd till eleven. Av 26 § framgår också att elevens frånvaro kan leda till att eleven inte får något betyg.

I 12 kap. 1 och 2 §§ gymnasieförordningen (2010:2039) finns det bestämmelser som handlar om anmälningsskyldighet vid frånvaro och om ledighet. Utredningsskyldigheten enligt förevarande paragrafs tredje stycke vid upprepade eller längre frånvaro gäller oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro. Detta beror på att frånvaro, som visserligen anmäls men som egentligen borde betraktas som ogiltig, kan missas om rektorns utredningsansvar begränsas till att endast omfatta ogiltig frånvaro. En omfattande frånvaro har vidare negativ inverkan på elevens kunskapsutveckling oavsett orsak och kan ytterst leda till att eleven inte får betyg. Av lagtexten framgår dock att en utredning inte behöver göras om det är obehövt. Det kan t.ex. gälla vid en beviljad längre ledighet eller om rektorn redan har kännedom om återkommande behov av vårdbesök.

I sista meningen i tredje stycket förtydligas att om det vid utredningen av frånvaro kan konstateras att förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska rektorn besluta att även en sådan utredning ska inledas. För att dubbelarbete inte ska utföras bör utredningsarbetet i de båda utredningarna samordnas i den utsträckning som bedöms möjligt och lämpligt i det enskilda fallet.

Paragrafen behandlas avsnitt 4.6.

19 a § *Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.*

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att varje elev i gymnasiesärskolan ska ha en mentor. Motsvarande bestämmelse för gymnasieskolan finns i 15 kap. 19 a §, se kommentaren till den paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4.

22 § På de nationella programmen ska betyg sättas på varje avslutad kurs och efter genomfört gymnasiesärskolearbete.

Om en elev på ett individuellt program har läst en kurs i ett ämne enligt 19 kap. 15 §, ska betyg sättas *när kursen är avslutad*.

Om en elev har läst en kurs enligt gymnasieskolans ämnesplan ska, i stället för vad som föreskrivs i 23–26 §§, betyg sättas enligt bestämmelserna i 15 kap. 22–27 §§ om betygssättning i gymnasieskolan.

Regeringen får meddela föreskrifter om hur betygssättningen ska gå till. Föreskrifterna får innebära undantag från bestämmelsen i 3 kap. 16 § om vem som beslutar om betyg

Paragrafen innehåller bestämmelser om när betyg ska sättas. Ändringen innebär att första meningen i *andra stycket* har flyttats till en ny paragraf, 26 a §. Av stycket framgår nu att för de elever på individuellt program som har läst en kurs i ett ämne ska betyg sättas när kursen är avslutad. Bestämmelser om hur betygen sätts finns i 23–26 §§. Ändringen är redaktionell.

26 a § *Betyg ska inte sättas på ämnesområden. För ämnesområdena ska det finnas kravnivåer.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § meddela föreskrifter om kravnivåer.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om vad som gäller i fråga om betygssättning på ämnesområden.

I *första stycket* anges att betyg inte ska sättas på ämnesområden, vilket tidigare reglerades i 22 §. Andra meningen är ny och innebär att det nu i lagen anges att det för ämnesområden ska finnas kravnivåer. Begreppet förekommer redan i 1 kap. 5 a § andra stycket gymnasieförordningen (2010:2039) där det anges att det av ämnesområdesplanen ska framgå ämnesområdets kravnivåer. Enligt 19 kap. 22 § skollagen ska det för varje ämnesområde i gymnasiesärskolan finnas en ämnesområdesplan. Ändringen i förevarande paragraf har samband med att begreppet kravnivåer har förts in i 3 kap. 3, 5 a och 8 §§ vid sidan av begreppet kunskapskrav, för att tydliggöra att bestämmelserna om stöd i 3 kap. gäller även för elever på det individuella programmet i gymnasiesärskolan.

I *andra stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om kravnivåer på förordningsnivå.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

28 kap.

5 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13 eller 14 §,

2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 35 § eller 19 kap. 45 §,

3. avstängning enligt 5 kap. 17 eller 19 §,

4. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,

5. skolskjuts enligt 9 kap. 15 b § första stycket, 9 kap. 15 c § första stycket, 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,

6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 § eller 18 kap. 32 § första stycket,

7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,
8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 eller 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §,
9. bidrag enligt 25 kap. 11 §,
10. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller
11. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Paragrafen reglerar vilka beslut av en kommun eller ett landsting som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ändringen i *första stycket andra punkten* innebär att hänvisningen till 17 kap. 31 § om bidrag för preparandutbildning tas bort, eftersom paragrafen upphävs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

29 kap.

9 §

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är sysselsatta som

1. har fullgjort sin skolplikt *eller har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt*,
2. inte har fyllt 20 år,
3. inte genomfört utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning, *och*
4. *inte har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat.*

Hemkommunen ska erbjuda de ungdomar som *avses i första stycket* lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. Kommunen ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

Kommunen ska föra ett register över de ungdomar som *avses i första stycket*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den dokumentation och den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt *första–tredje styckena*.

I paragrafen finns bestämmelser om hemkommunens skyldighet att under vissa förutsättningar hålla sig informerad om vad ungdomar i kommunen som har fullgjort sin skolplikt är sysselsatta med och om åtgärder inom ramen för kommunernas s.k. aktivitetsansvar.

I *första stycket* görs såväl redaktionella ändringar som ändringar i sak.

I första stycket *första punkten* regleras ett av de kriterier som gäller för att en ungdom ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar. Det är att ungdomen har fullgjort sin skolplikt. Det förtydligas att ungdomar som inte har gjort sin skolplikt i Sverige omfattas av ansvaret om de har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt, givetvis under förutsättning att de uppfyller övriga kriterier i paragrafen. Bestämmelser om när skolplikten inträder och upphör finns i 7 kap.

Liksom tidigare gäller enligt första stycket *andra punkten* att aktivitetsansvaret omfattar ungdomar som inte har fyllt 20 år och som uppfyller övriga kriterier enligt första stycket.

Av första stycket *tredje punkten* framgår att en ungdom som i och för sig uppfyller kriterierna i första och andra punkterna ändå inte omfattas av kommunernas aktivitetsansvar om han eller hon genomför utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning. Det innebär att ungdomar som uppfyller kriterierna i första och andra punkten men som går ett introduktionsprogram i gymnasieskolan eller ett individuellt program i gymnasiesärskolan inte längre omfattas av kommunernas aktivitetsansvar, så länge de går ett sådant program.

Av *fjärde punkten* framgår att en ungdom som uppfyller kriterierna enligt första, andra och tredje punkterna inte heller ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar om han eller hon har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan med godkänt resultat. Det sistnämnda gäller t.ex. ungdomar som har avlagt International Baccalaureate (IB), har fullföljt gymnasial utbildning vid en internationell skola eller en skola utomlands och fått en examen eller motsvarande eller som efter utbildning vid en folkhögskola har fått ett intyg om grundläggande behörighet till högskola eller yrkeshögskola. Ändringarna innebär att elever som uppfyller kriterierna i första, andra och tredje punkterna och som har gått i gymnasieskolan, men har fått ett studiebevis i stället för ett examensbevis numera ska omfattas av kommunernas aktivitetsansvar. Studiebevis ska utfärdas för den som efter en eller flera kurser eller gymnasiearbetet har fått beslut om betyg som innebär att betyg inte har kunnat sättas enligt 15 kap. 27 § eller annars inte uppfyller kraven för gymnasieexamen (8 kap. 12 § gymnasieförordningen [2010:2039]).

Ändringarna i *andra-fjärde styckena* är endast följdändringar och av redaktionell karaktär.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.8.

26 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 19 kap. 45 § och 25 kap. 11 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor, fristående skolor och enskilt bedriven pedagogisk omsorg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun eller ett landsting att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

Paragrafen innehåller normgivningsbemyndiganden avseende det kommunala bidraget till fristående förskolor, fristående skolor och enskild verksamhet.

Ändringen i *första stycket* innebär att hänvisningen till 17 kap. 31 § om bidrag för preparandutbildning tas bort, eftersom paragrafen upphävs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

27 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 8 kap. 21–23 §§, 9 kap. 19–21 §§, 10 kap. 37–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, 16 kap. 52–55 §§ och 19 kap. 45–47 §§, när bidraget avser *ett barn eller* en elev som ges

utbildning till följd av 2 och 3 §§ eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för det belopp som följer av vissa bestämmelser i skolformskapitlen om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor, när det gäller vissa barn och elever.

Ändringen i *första stycket* innebär att hänvisningen till 17 kap. 31–34 §§ om bidrag för preparandutbildning tas bort, eftersom paragraferna upphävs. Dessutom förtydligas att bemyndigandet även avser bidragsbelopp för barn, och inte bara för elever. Barn används som benämning på de som deltar i förskolan medan benämningen elever används på de som deltar i övriga skolformer och i fritidshemmet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

Sammanfattning av betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

Utredningens uppdrag

Gymnasieutredningens direktiv och tilläggsdirektiv (dir. 2015:31, 2015:82 och 2015:141) är omfattande och spänner över drygt 20 olika delområden som rör gymnasieskolan. Regeringens mål enligt direktiven är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Detta har utgjort en utgångspunkt för utredningens arbete och innebär ett fokus på ungas deltagande i gymnasieutbildning och på genomströmningen i gymnasieskolan. Utredningen har utifrån ovan nämnda mål gjort en bred genomlysning av olika frågor och områden inom gymnasieskolan.

Enligt direktiven är det naturligt att gymnasieskolan behöver fortsätta utvecklas och anpassas till ett föränderligt samhälle, men det arbetet bör bygga vidare på centrala delar i den senaste gymnasieformen. Utredningen ska överväga om gymnasieskolan ska vara obligatorisk eller om andra åtgärder som ger ungdomar motivation och drivkrafter att fullfölja en gymnasieutbildning är att föredra. Utredningen har även haft i uppdrag att analysera ett antal mer specifika frågor, däribland att se över bestämmelserna om stöd, föreslå hur rätten till högskolebehörighet på yrkesprogram kan stärkas, hur introduktionsprogram kan utvecklas och att utreda möjligheterna att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Utredningen ska även föreslå om det finns anledning att göra justeringar i utbudet av nationella program och inriktningar.

Utifrån den analys som gjorts i förhållande till de olika delområdena föreslår utredningen många och varierande åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och nå målen för en gymnasieutbildning. Att föreslå åtgärder för att alla ska lyckas kan göras utifrån flera olika ambitionsnivåer. En utgångspunkt har varit att förslagen ska vara angelägna, viktiga för utveckling och samtidigt hanterbara för gymnasieskolan. Utredningen har inte anvisats något reformutrymme, utan finansieringskällor måste redovisas. Det finns vidare en brist på lärare i gymnasieskolan vilket utredningen beaktar i sina förslag. När det gäller frågan om ämnesbetyg behövs dessutom, enligt utredningens bedömning, ett flerårigt och långsiktigt perspektiv. Nedan sammanfattas utredningens problemanalys och förslag.

Deltagandet i gymnasieutbildning är högt men genomströmningen är problematisk

Deltagandet i gymnasieutbildning i Sverige är mycket högt och det är mycket få ungdomar som inte börjar i gymnasieskolan. Endast ca 0,7 procent av ungdomarna har inte påbörjat en sådan utbildning inom två år efter avslutad grundskola. Många personer i gymnasieåldern in-

vandrar också till Sverige i gymnasieåldern och påbörjar studier i gymnasieskolan, i första hand på introduktionsprogrammet språkintrödnktion.

Men även om de flesta ungdomar påbörjar en gymnasieutbildning är det inte alla som lyckas nå målen för sin utbildning. Det finns viss osäkerhet i statistiken om studieavbrott men skillnaden är stor mellan nationella program och introduktionsprogram. Av de elever som påbörjar sina gymnasiestudier på ett nationellt program är det ca 2 procent som bara går ett eller två år i gymnasieskolan. Av de elever som börjar på ett introduktionsprogram är det en större andel, ca 24 procent, som bara går ett eller två år. Sammantaget uppskattas att ca 5 procent av samtliga elever inte går i gymnasieskolan i tre år utan avregistreras från utbildning tidigare.

Majoriteten av eleverna deltar alltså i utbildning i tre år, men det är en stor andel som inte får en gymnasieexamen på den tiden, ca 35 procent. Efter fyra år minskar den andelen till ca 30 procent. En mindre andel elever på yrkesprogram får examen jämfört med elever på högskoleförberedande program. Elever som börjar sin tid i gymnasieskolan på ett introduktionsprogram behöver dessutom ofta längre tid än tre år, om syftet är att nå en gymnasieexamen.

Att en så stor andel elever inte når målen för utbildningen är en stor utmaning för gymnasieskolan och medför svårigheter för de elever som berörs. Det innebär även en ökad risk för såväl arbetslöshet som ekonomiskt och socialt utanförskap. Utredningens uppgifter visar dock att en relativt stor del av denna grupp – ca en fjärdedel av dem som inte får examen – endast saknar godkända betyg i ett fåtal kurser. Det är därför viktigt att samlat stärka förutsättningarna för elever att kunna nå målen för sin utbildning.

Många faktorer påverkar genomströmningen

Mycket i gymnasieskolan fungerar väl och många elever trivs och möts av kunniga och engagerade lärare. Utredningsarbetet innebär dock att problemområden lyfts fram och belyses i syfte att klargöra hur fler elever kan klara gymnasieskolan. Vissa av dessa områden kommenteras i det följande.

Det finns inget enkelt svar på vad som påverkar genomströmningen i gymnasieskolan. Bilden av vad som orsakar studieavbrott och brister i studieframgång är komplex och en rad områden där olika förklaringar kan finnas har belysts i utredningens arbete. Det kan handla om såväl individuella som organisatoriska faktorer. Exempelvis har utredningen belyst brister vad gäller stöd, utbildningens upplägg, introduktionsprogrammets struktur och olika tillämpning av bestämmelserna om elevers rätt till utbildning. Det handlar även om vissa problem när det gäller graden av lärarstöd i undervisningen och att elever ibland inte möts med höga förväntningar. Skolors ansvarstagande för att individanpassa undervisningen och ge elever stöd förefaller inte lika etablerat i gymnasieskolan som i grundskolan. Gymnasieskolan arbetar i vissa fall också uppdelat och fragmentariskt. Systemet med en stor mängd kurser på de nationella programmen bidrar till detta. I vissa fall brister gymnasieskolan även i att säkerställa att alla elever får tillräcklig undervisningstid.

Det finns dessutom vissa problem kring elevers förutsättningar att bedriva heltidsstudier och vad gäller utbildningens planering som en helhet. En ytterligare utmaning i gymnasieskolan är även en betydande brist på utbildade lärare. I vissa fall har dessutom olika kompetenser inom gymnasieskolan svårt att samverka och får inte tillräckligt stöd för att göra det. Elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen används inte i tillräcklig utsträckning som strategiska resurser. Många nyanlända elever har vidare kommit till Sverige i gymnasieåldern och vissa kan ha långt kvar till behörighet till ett nationellt program.

Kontext, lärarstöd och ett elevcentrerat arbetssätt – framgångsfaktorer för att förebygga studieavbrott

I den kunskapsgenomgång som utredningen gjort pekar mycket på att en sammanhållen kontext för eleven samt ett aktivt lärarstöd är centralt för att fler ska klara sina studier. Att skapa förutsättningar för delaktighet och gemenskap, liksom att verka för ett elevcentrerat arbetssätt och förebyggande elevhälsoarbete är också exempel på framgångsfaktorer. En tillräcklig och väl använd undervisningstid behövs vidare för att få fler elever att lyckas. Utredningens material visar dessutom att goda förkunskaper från grundskolan är mycket viktiga för att elever ska nå målen för ett nationellt program.

Introduktionsprogrammets utveckling hittills

Under flera år har andelen elever som inte lyckas att bli behöriga till gymnasieskolans nationella program ökat. Hösten 2015 saknade 14,4 procent av eleverna som gick ut grundskolan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Antalet ungdomar i åldersgruppen 16–18 år som invandrade till Sverige 2015 motsvarade dessutom en ökning med nästan 8 procent av denna åldersgrupp. Sammantaget gick 22,6 procent av eleverna i gymnasieskolans år 1 på ett av gymnasieskolans introduktionsprogram läsåret 2015/16. Språkintrouktion är det enskilt största programmet.

Endast en mycket liten andel av eleverna på introduktionsprogram får examen från ett nationellt program inom tre år. Programinriktat individuellt val är det introduktionsprogram där störst andel får examen; 23 procent av de elever som var nybörjare på programmet 2011 fick examen inom tre år.

Det framstår i dagsläget som att introduktionsprogrammen inte alltid är tillräckligt strukturerade och att undervisningstiden som ges eleverna varierar. Introduktionsprogrammen riskerar ibland att inte ge elever ett tillräckligt varierat utbildningsinnehåll och det finns även skillnader vad gäller hur länge elever ges möjlighet att gå på ett introduktionsprogram.

Elevers sökmönster och ungdomars etablering på arbetsmarknaden

Många ungdomar upplever arbetsmarknaden som osäker och svår att överblicka. Enligt vissa studier vill många ungdomar skjuta yrkesval på

framtiden genom att välja utbildningar som ses som generella. Vidare har en större andel av föräldrarna till dagens ungdomar eftergymnasial utbildning jämfört med tidigare, vilket sannolikt påverkar ungdomarnas syn på olika utbildningsval. Sökmönster visar att elever i allt högre utsträckning väljer högskoleförberedande program, och utbildningar med ett mer generellt innehåll har kommit att efterfrågas alltmer. Ungdomars intresse för yrkesprogram fortsätter att minska, men fortsatt väljer 25,6 procent (elever i år 1 läsåret 2015/16) en yrkesutbildning och vissa elever är tydligt intresserade av en utbildning med tonvikt på ett yrkesinnehåll. Inom flera branschområden finns också goda möjligheter till arbete direkt efter en yrkesexamen från gymnasieskolan.

Det kan finnas flera orsaker till det minskade intresset för yrkesprogram, bl.a. attityder i samhället i stort. Trenden att färre elever väljer yrkesutbildningar finns även i fler länder. Men det kan också bero på att de högskoleförberedande programmen uppfattas som mer generella och att dessa ger fler möjligheter till fortsatta studier. Vidare kan det finnas en osäkerhet bland ungdomar och deras föräldrar vad gäller i vilken mån högskolebehörighet ges inom det yrkesprogram en elev vill välja på en viss skola. Det finns i dag flera möjligheter att läsa in högskolebehörighet på yrkesprogrammen men det kräver aktiva val. Det ställer i många fall krav på att eleven får information om möjligheterna på den skola eller de skolor eleven är intresserad av att söka till.

Arbetsmarknaden är föränderlig och det finns stora behov av arbetskraft inom vissa områden medan behovet minskar inom andra. Det är av stor betydelse för individer att de är väl rustade genom en god utbildning för att kunna ställa om till ett annat jobb på samma eller högre kvalifikationsnivå. Det är också betydelsefullt att ha möjlighet att kunna gå vidare i utbildningssystemet. Unga behöver således en gymnasieutbildning som ger framtidskompetenser och som möjliggör ett livslångt lärande. Etableringsstudier visar att fullständiga studier, eller att ha deltagit tre år i gymnasieskolan, är avgörande för en god etablering på arbetsmarknaden.

Inriktning på utredningens förslag

Utredningens förslag syftar till att ge förutsättningar för att alla ungdomar ska delta i och lyckas med sin gymnasieutbildning. Med utgångspunkt i utredningens analys är förslagen inriktade mot följande.

- Gymnasieskolan ges nya pådrivande uppgifter att främja att ungdomar deltar i gymnasieutbildning, att de ges möjlighet att nå målen för sina studier och att motverka studieavbrott. Flera åtgärder ska markera att alla ungdomar förväntas gå en gymnasieutbildning.
- En helhetssyn på utbildningens upplägg betonas, t.ex. genom förslag som rör ämnesbetyg och stöd.
- Möjligheterna för elever som inte når målen att gå längre tid i gymnasieskolan ska förbättras.
- Introduktionsprogrammen utvecklas för att ge en bättre struktur och bättre stödjande övergångar till nationella program.

- Möjligheterna till ett samlat och individanpassat stöd för de elever som behöver det förbättras.
- Ett ökat fokus sätts på undervisningstiden och hur den följs upp och används.
- Elevers rätt till högskolebehörighet på yrkesprogram utan aktiva val stärks och eleverna erbjuds även möjlighet till särskild behörighet, samtidigt som yrkesinnehållet värnas.
- Antalet inriktningar på nationella program minskas och vissa program och inriktningar breddas. Ett visst närmande mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program behövs.
- Ett arbete mot ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör gå vidare. Ett utredningsunderlag ges angående förutsättningarna för ett sådant arbete.

Sammanfattning av utredningens huvudsakliga förslag

En gymnasieskola som främjar att alla ungdomar deltar i och når målen för en gymnasieutbildning

Utredningen förordar andra åtgärder framför ett formellt gymnasieobligatorium. Flera bestämmelser föreslås som markerar vikten av att alla ungdomar deltar i gymnasieutbildning. Dessa bestämmelser bedöms bli tydligt vägledande för skolan, vårdnadshavare och elever och kan ge motsvarande signaler som ett obligatorium.

Deltagandet i gymnasieutbildning är redan mycket högt, men en grupp elever gör aktiva studieavbrott vilket behöver förebyggas. Ett obligatorium upp till 18 år skulle kunna vara ett möjligt alternativ för att ytterligare öka elevernas deltagande och för att betona samhällsansvaret för elevernas gymnasieutbildning. Men ett obligatorium skulle samtidigt vara förknippat med problem som bl.a. rör behovet av vissa möjligheter till dispens för annan utbildning samt eventuella sanktioner och verktyg som behöver användas i de fall elever inte finner sig till utbildningen. Utredningen bedömer därför att andra åtgärder än att göra gymnasieskolan obligatorisk är att föredra. Sådana åtgärder kan vara tydliga och vägledande men enklare att hantera i dialog med ungdomar som av olika anledningar har svårigheter.

Även om ungdomar i gymnasieåldern inte omfattas av skolplikt är det rimligt att samhällsansvaret för att alla ungdomar ska klara en gymnasieutbildning är långtgående. Utredningen menar att alla ungdomar bör vägledas till en gymnasieutbildning och även ges stöd att återgå till sådan utbildning i de fall de avbryter sina studier. Alla elever behöver få en bra start i gymnasieskolan och ges möjlighet att nå målen för utbildningen. För att insatserna som görs ska vara verkningsfulla krävs samtidigt att gymnasieungdomar och deras vårdnadshavare engagerar sig aktivt. Utredningen föreslår därför bl.a. följande.

- Ett mål att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning förs in i skollagen.

- Hemkommunen får ett nytt uppdrag som innebär en skyldighet att aktivt verka för att ungdomar som slutar grundskolan så snart som möjligt därefter ska påbörja en gymnasieutbildning.
- Skolan ska aktivt förebygga studieavbrott. Rektor ansvarar för en dialog med den elev som vill avbryta sin utbildning, och skolan ska alltid vidta åtgärder för att denna elev ska motiveras att fullfölja sin utbildning.
- En systematisk överlämning ska ske när elever övergår från grundskolan till gymnasieskolan.
- Elevers och vårdnadshavares ansvar tydliggörs. Vårdnadshavaren ska medverka till att en ungdom påbörjar och deltar i en gymnasieutbildning.
- Det kommunala aktivitetsansvaret ska i första hand syfta till att ungdomar ska påbörja eller återgå till gymnasieutbildning.
- Nyanlända elever med uppehållstillstånd ska omfattas av aktivitetsansvaret.
- Möjligheten till fortsatt utbildning om eleven inte når målen tydliggörs. En elev som inte fått examen efter tre år ska i vissa fall ha rätt att gå längre i gymnasieskolan, t.ex. ett fjärde år.

Stöd och vissa arbetssätt behöver utvecklas

Utredningen föreslår nya bestämmelser för att öka likvärdigheten i hur gymnasieskolan arbetar med stöd och med utbildningens upplägg. Detta behövs för att möta behoven hos en allt mer heterogen elevgrupp. Eleverna behöver få ett aktivt lärarstöd och individanpassade stödåtgärder. Skolan ansvarar för att följa varje elev och behöver arbeta elevcentrerat, så att elever får möjlighet till stöttning i vardagen. Eleverna bör ges goda förutsättningar för heltidsstudier och undervisningstiden måste användas väl. Huvudmän, rektorer och lärare behöver dessutom få ett utökat stöd i sitt arbete med att utveckla kvaliteten i utbildningen. Utredningen föreslår därför bl.a. följande.

- Det stöd som behövs ska ges utifrån elevens utbildning i dess helhet och med den variation av metoder som eleverna behöver. En bredd av åtgärder ska erbjudas.
- Motsvarande reglering som finns kring strukturerad undervisning i grundskolan ska gälla även för gymnasieskolan.
- Utbildningen ska planeras med sammanhållna skoldagar och fördelas jämnt över dagarna.
- Alla elever ska ha en mentor som samlat följer elevens utveckling och studiesituation.
- En viss utökning föreslås av undervisningstiden. På sikt kan även ytterligare undervisningstid övervägas. Krav föreslås på att undervisningstiden ska följas upp och redovisas bättre.

- Kompetensutveckling behövs när det gäller gymnasieskolans arbete med ledning, stimulans, stöd och mentorskap.
- Framgångsrika exempel när det gäller samverkan kring studie- och yrkesvägledning och elevhälsa ska spridas och ge stöd för förbättringar genom en särskild satsning på kompetenssamverkan.

Introduktionsprogrammen behöver utvecklas

Utredningen gör bedömningen att introduktionsprogrammen behöver utvecklas för att få en tydligare struktur. Rätten till heltidstudier måste säkras och programmen behöver kunna erbjuda en större innehållslig bredd. Att komplettera med de grundskoleämnena som behövs är fortsatt viktigt men eleverna bör även kunna erbjudas ett mer varierat utbildningsinnehåll. Tydliggöranden krävs inte minst för språkintröduktion för att stimulera till olika utbildningsspår, t.ex. yrkesspår. Programinriktat individuellt val fokuseras som ett viktigt program för elever som har vissa godkända betyg och som på relativt kort tid har förutsättningar att ta sig vidare till ett nationellt program. De dokument som utfärdas efter introduktionsprogrammen behöver bli tydligare, dels för den enskilda eleven som ett kvitto på vad eleven uppnått, dels för att underlätta övergångar. Det behövs dessutom stöd för att fortsatt utveckla introduktionsprogrammen, såväl nationellt som lokalt. Utredningen föreslår därför bl.a. följande.

- En minsta garanterad undervisningstid ska regleras även för introduktionsprogram och rätten till tre års utbildning tydliggörs.
- Det ska vara möjligt att läsa programinriktat individuellt val mot ett högskoleförberedande program. Preparandutbildningen avvecklas.
- Justeringar görs med innebörden att eleverna ska få bättre möjligheter att läsa fler ämnen på vissa introduktionsprogram. Grunden läggs på så sätt för att språkintröduktion ska kunna innehålla olika utbildningsspår.
- Bedömning av nyanlända elevers kunskaper ska vara obligatoriskt i gymnasieskolan.
- Regleringen av dokumenten för introduktionsprogram ska tydliggöras.
- Ett nationellt utvecklingsråd för introduktionsprogram ska inrättas för att stödja nationell samverkan med relevant expertis.

Enhetliga behörighetskrav till nationella program

Betygen från grundskolan har stor betydelse för elevernas möjlighet att nå målen för en gymnasieutbildning. Bristande förkunskaper ökar risken för skolmisslyckanden, vilket i sin tur kan öka risken för studieavbrott. Fler elever måste enligt utredningens bedömning ges bättre förkunskaper, i grundskolan eller på introduktionsprogram, för att kunna fullfölja ett nationellt program.

Vissa elever på introduktionsprogrammen är dock mycket nära behörighet när åldersgränsen för att påbörja utbildning på ett nationellt program infaller det första kalenderhalvåret det år en person fyller 20 år. I vissa fall kan eleven t.ex. ha läst en stor del av utbildningen integrerat med ett nationellt program och endast sakna ett eller två ämnen för att bli behörig till programmet. Utredningen föreslår därför följande.

- Alla nationella program bör ha lika höga behörighetskrav. Tolv godkända grundskoleämnen ska gälla för både yrkesprogram och högskoleförberedande program.
- Det ska vara möjligt att göra undantag från vissa behörighetskrav för elever som är mycket nära behörighet när åldersgränsen infaller och som bedöms ha förutsättningar att klara studierna på ett nationellt program.

Yrkesprogrammen utvecklas så att de ger såväl yrkesinnehåll som högskolebehörighet

Rätten för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan bör enligt utredningens direktiv stärkas. Yrkesinnehållet i utbildningarna är dock viktigt att värna. Yrkesprogrammen bör enligt utredningens bedömning kunna ge en ökad bredd genom att kunna erbjuda såväl yrkeskunskaper och grundläggande högskolebehörighet som särskild högskolebehörighet. Utredningen föreslår därför bl.a. följande.

- De kurser som leder till grundläggande högskolebehörighet ska ingå som ett grundupplägg på alla yrkesprogram. Detta bedöms skapa en ökad tydlighet. Förslaget har utformats så att yrkesinnehållet så långt möjligt värnas och endast ett fåtal yrkesutgångar behöver justeras. De behörighetsgivande kurserna ska dock kunna väljas bort av eleven.
- Förstärkningar föreslås också genom att elever på yrkesprogram ska ges möjlighet att läsa kurser som leder till särskild högskolebehörighet inom ramen för ett utökat program. Till exempel kan utbildningar till högskoleingenjör, lärare och sjuksköterska vara möjliga vägar vidare. De elever som vill ska även kunna läsa fler yrkeskurser inom ramen för ett utökat program.

Utbudet av nationella program och inriktningar vidareutvecklas

Utredningen har gått igenom samtliga nationella program och inriktningar. Resultatet visar att dagens gymnasieskola innehåller flera studievägar med få elever eller vissa överlappningar och att en viss minskning av antalet inriktningar därför är önskvärd. Det bör högskoleförberedande program. Utredningen föreslår därför bl.a. följande.

- Antalet inriktningar minskas och vissa namnbyten görs vad gäller program.
- En inriktning med yrkesprofil mot handelsområdet införs på ekonomiprogrammet och sälj- och servicekurser införs på flera yrkesprogram.
- På den nya inriktningen på ekonomiprogrammet och på en inriktning med yrkesprofil som finns

- på teknikprogrammet – produktionsteknik – ska arbetsplatsförlagt lärande ingå.
- En undersköterskeexamen införs på vård- och omsorgsprogrammet.
- Ett nationellt programråd för högskoleförberedande program inrättas.
- En modell föreslås för regelbunden bedömning av hur program bör uppdateras och kontinuerligt förnyas.

Ett estetiskt ämne ska ingå på alla nationella program

Utredningen ska enligt direktiven föreslå hur alla nationella program i gymnasieskolan kan innefatta ett estetiskt ämne. En utgångspunkt är att yrkeskunskaper så långt möjligt ska värnas och utredningen gör bedömningen att motsvarande bör gälla även för högskoleförberedelse. Utredningen föreslår därför följande.

- Ett estetiskt ämne ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena och elever bör ges möjlighet att inom vissa ramar välja inriktning på ämnet. Förslaget medför förändringar när det gäller gymnasiearbetet som inte längre ska ge gymnasiepoäng men som fortfarande ska krävas för en gymnasieexamen.

Många åtgärder för att samlat stärka nyanlända elevers möjligheter

Utredningen lägger i huvudsak generella förslag som ska gagna alla elever. Vissa förslag avser dock särskilt utbildningen för nyanlända elever i gymnasieskolan eller kan förväntas gynna dessa elever i särskilt hög grad. Det handlar bl.a. om följande förslag.

- Rätten till heltidsstudier liksom rätten till utbildning på introduktionsprogram förtydligas.
- Innehållet i utbildningen breddas för elever på språkinträdning.
- Det ska vara obligatoriskt att bedöma nyanlända elevers kunskaper i gymnasieskolan och stödmaterial ska utvecklas som underlättar bedömning av utländska utbildningar.
- Det ska vara möjligt att göra undantag från vissa behörighetskrav för elever på introduktionsprogram som är mycket nära behörighet till ett nationellt program när åldersgränsen för att påbörja sådana studier infaller.

Ett arbete mot ämnesbetyg

Utredningen har haft i uppdrag att analysera för- och nackdelar med kursbetyg respektive ämnesbetyg och gör bedömningen att ämnesbetyg har en betydande potential att ge såväl elever som lärare bättre möjligheter. Dessutom skulle risken för tidiga studiemisslyckanden kunna minska eftersom färre avgörande betyg sätts tidigt i utbildningen. Utredningen bedömer att ett arbete mot att införa ämnesbetyg bör fortsätta och att det finns viktiga skäl för att bereda frågan vidare och ta fram nödvändiga författningsförslag. Utredningen ska vidare bedöma förutsättningar för och möjligheter att införa ämnesbetyg. Vi bedömer att följande förutsättningar är viktiga för att ämnesbetyg ska kunna införas.

- Ett utvecklingsarbete mot ämnesbetyg bör göras långsiktigt och tillräcklig tid måste avsättas för detta.
- Utredningen har analyserat dels en modell med ämnesbetyg som avgränsas till vissa ämnen, dels en modell som innebär ämnesbetyg genomgående i alla ämnen. En modell som är genomgående och gäller för alla ämnen bedömer utredningen som tydligare, mer stabil och mer likvärdig för yrkesprogram och högskoleförberedande program. *Utredningen bedömer att ett helt ämnesbetygssystem är att föredra och att det bör bygga på en ämnesutformad gymnasieskola.*
- En utredning bör tillsättas för att ta fram nödvändiga författningsförslag och belysa ytterligare konsekvenser. Skolverket bör vidare ges i uppdrag att anpassa ämnen och program.

Utredningen ska lämna förslag som kan reducera stress hos elever. Att införa ämnesbetyg är en stor omställning för gymnasieskolan, men mycket talar för att en sådan reform kan vara positiv och viktig utifrån utredningens perspektiv att alla elever ska ges möjlighet att nå målen för utbildningen. Bland annat kan fokus på ämne i stället för kurs bidra till att minska elevers stress och öka möjligheterna till fördjupning samt underlätta arbetet med att ge elever det stöd de behöver. Elever kan därmed nå längre i sin kunskapsutveckling. Ämnesbetyg kan också underlätta lärares arbete. Utredningen lämnar därutöver ytterligare förslag som kan bidra till att reducera elevers stress, exempelvis förslag om stöd, mentor och sammanhållna skoldagar.

Många förslag bör gälla även gymnasiesärskolan

Utgångspunkten för utredningens arbete med gymnasiesärskolan har varit att regleringen ska vara så enhetlig som möjligt i förhållande till gymnasieskolan. Utredningen har tagit ställning för att ett stort antal förslag som gäller gymnasieskolan bör föranleda motsvarande förändringar i gymnasiesärskolan. För vissa av utredningens frågor behövs dock en särskild översyn för att det ska vara möjligt att göra bedömningen huruvida anpassningar behöver göras även i gymnasiesärskolan.

Utöver de förslag som föreslås gälla för gymnasiesärskolan på motsvarande sätt som för gymnasieskolan föreslår utredningen följande.

- Det ska tydliggöras att alla elever i gymnasiesärskolan omfattas av skollagens bestämmelser om stöd.
- Elever ska få möjlighet att läsa grundskoleämnena i gymnasiesärskolan genom individuellt anpassat program.

Samlade åtgärdsförslag ska få fler att lyckas i gymnasieskolan

Utredningen föreslår ett antal åtgärder som tillsammans ska främja att alla ungdomar deltar i gymnasieutbildning och ges stöd för att nå målen med sina studier. Utredningens förslag kan lägga en grund till en utveckling som innebär att gymnasieskolan ger goda förutsättningar för hela sin målgrupp vad gäller stöd, undervisning, undervisningstid, program-

struktur och helhetssyn. Uppdraget har inneburit ett fokus på att alla elever ska få tillräckliga kunskaper för att nå målen för en gymnasieutbildning, men utredningen vill understryka att många av förslagen har stor betydelse även för elever som vill komma längre i sin kunskapsutveckling. Alla program ska ge stöd och stimulans åt alla elever på programmet. Därmed sätts alla elevers måluppfyllelse och kunskapsutveckling i centrum. Det ger många vinster, såväl för individen som för arbetsmarknaden och samhället i stort. Framtidens gymnasieskola ger alla elever goda förutsättningar och motivation att lyckas.

Lagförslaget i betänkandet En gymnasieutbildning för alla, i relevanta delar

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Häriigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)²²
dels att /.../17 kap. 5, 9, 22 och 31–34 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 17 kap. 31 § ska utgå,
dels att 3 kap. 5 a och 8 §§, 15 kap. /.../16 §§, /.../, 17 kap. 2–4, 6–8, 10 /.../, 15, 16, 17, 21, 24, 25, 26 a, 28 och 35 §§, 18 kap. /.../14 och 16 §§, 29 kap. 9 §, /.../och rubrikerna närmast före /.../, 17 kap. 6 § och /.../ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas /.../ nya paragrafer, 3 kap. 3 a och 9 a §§, 15 kap. /.../20 a, /.../§§, 16 kap. 32 a §, 17 kap. 14 a §, 18 kap. /.../20 a, /.../ §§, och närmast före 3 kap. 9 a §, 15 kap. /.../, 20 a /.../ §§, 17 kap. 14 a § och 18 kap. 14, /.../, 20 a /.../ §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 a §

För att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv ska grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete. En systematisk överlämning ska ske när elever övergår från grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

5 a §²³

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska stödet ges med utgångspunkt i elevens utbildning i

²² Senaste lydelse av 17 kap. 31 § 2015:73
17 kap. 34 § 2016:550.

²³ Senaste lydelse 2014:456.

dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

8 §²⁴

Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska stödet ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Bestämmelserna i första–tredje styckena och i 9–12 §§ ska inte tillämpas, om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända och andra elever vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §.

Kunskapskrav i gymnasiesärskolan

9 a §

När det i 5 a och 8 §§ anges att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås avses för gymnasiesärskolans del att det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för kurser eller de kravnivåer för ämnesområden som ska uppnås.

²⁴ Senaste lydelse 2015:246.

15 kap.

16 §

En elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

En elev i gymnasieskolan ska närvara och utifrån sina förutsättningar aktivt delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Vid upprepad eller längre ogiltig frånvaro ska rektorn se till att frånvaron utreds.

Mentor

20 a §

Varje elev ska ha en mentor som samlat ska följa elevens utveckling och studiesituation. Mentorn ska uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

Som mentor får bara den anlitas som har relevanta kunskaper och erfarenheter för uppdraget och som även i övrigt anses vara lämplig.

16 kap.

32 a §

En sökande till ett nationellt program som är elev på ett introduktionsprogram och som vid utgången av första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 19 år eller senare saknar godkänt betyg i ett eller två ämnen men uppfyller övriga behörighetskrav, ska ändå anses behörig om den sökande bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet. Utbildningen på det nationella programmet får påbörjas senast det första kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år.

Första stycket ska inte tillämpas samtidigt som 32 §.

17 kap.

2 §

Introduktionsprogrammen är
 – *preparandutbildning*,
 – programinriktat individuellt val,
 – yrkesintroduktion,
 – individuellt alternativ, och
 – språkintröduktion.

Introduktionsprogrammen är
 – programinriktat individuellt val,
 – yrkesintroduktion,
 – individuellt alternativ, och
 – språkintröduktion.

3 §²⁵

Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § är syftet med

– *preparandutbildning* att elever som fullföljt årskurs 9 i grundskolan utan att ha uppnått behörighet till ett visst nationellt program ska uppnå sådan behörighet,

– programinriktat individuellt val att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett nationellt yrkesprogram och att de så snart

– programinriktat individuellt val att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett visst nationellt program och att de så snart

²⁵ Senaste lydelse 2015:246.

som möjligt ska kunna antas till det programmet, som möjligt ska kunna antas till det programmet,

– yrkesintroduktion att elever ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram,

– individuellt alternativ att elever ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller *till* arbetsmarknaden, och

– språkintroduktion att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.

4 §

Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever. Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever *eller för en enskild elev.*

Yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev.

Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev.

Utbildningens omfattning

Utbildningens omfattning och garanterad undervisningstid

6 §

Utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning.

Utbildningen på *ett* introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. *Eleverna har rätt till minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid).*

Utbildningens omfattning får dock minskas, om en elev begär det och huvudmannen *för utbildningen* finner att det *finns särskilda skäl.*

7 §

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen.

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. *Utbildningsplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.*

För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med-

delar föreskrifter om den individuella studieplanen.

delar föreskrifter om *utbildningsplanen och den individuella studieplanen*.

8 §

Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ gäller 9–12 §§ för de olika introduktionsprogrammen.

Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ gäller 10–12 §§ för de olika introduktionsprogrammen.

10 §

Programinriktat individuellt val står öppet för ungdomar som inte har alla de godkända betyg som krävs för behörighet till ett *yrkesprogram* enligt 16 kap. 30 §, men från grundskolan har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk och

Programinriktat individuellt val står öppet för ungdomar som inte har alla de godkända betyg som krävs för behörighet till ett *nationellt program* enligt 16 kap. 31 §, men från grundskolan har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, och

- i engelska eller matematik samt i minst fyra andra ämnen, eller
- i engelska och matematik samt i minst tre andra ämnen.

Bedömning av en elevs kunskaper

14 a §

Vid mottagandet av en nyanländ elev till språkinledning ska elevens kunskaper bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Bedömningen ska göras skyndsamt så att en individuell studieplan kan upprättas för eleven inom två månader från mottagandet. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen.

Huvudmannen ansvarar för att bedömningar som avses i första stycket görs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådana bedömningar som avses i första stycket.

15 §

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att

fullfölja utbildningen *hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen, enligt 7 § första stycket, som gällde när utbildningen inleddes.*

Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

fullfölja utbildningen *enligt utbildningsplanen och den individuella studieplanen hos huvudmannen eller om eleven efter det att utbildningen påbörjats flyttar till en annan kommun, hos den nya hemkommunen. Om eleven har medgett att den individuella studieplanen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade studieplanen.*

Rätten att fullfölja utbildningen gäller i tre år från det att eleven påbörjade utbildningen. En elev har dock rätt till utbildning till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år, om det innebär en längre utbildningstid än tre år.

16 §²⁶

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds *preparandutbildning, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion.*

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds *programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion. Erbjudandet av programinriktat individuellt val ska avse utbildningar som är inriktade mot ett allsidigt urval av de nationella program som kommunen anordnar själv eller genom samverkansavtal.*

Utöver det som följer av första stycket ansvarar hemkommunen för att elever från grundsärskolan erbjuds yrkesintroduktion och individuellt alternativ, om de önskar sådan utbildning. Hemkommunen behöver dock inte erbjuda sådan utbildning om det med hänsyn till elevens bästa finns synnerliga skäl att inte göra det.

Hemkommunen får erbjuda språkintröduktion enligt 17 kap. 12 § till elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

17 §

En kommun eller ett landsting som anordnar ett yrkesprogram får anordna programinriktat individu-

ett landsting som anordnar ett nationellt program får anordna programinriktat individuellt val

²⁶ Senaste lydelse 2012:109.

ellt val som är inriktat mot *yrkesprogrammet*.

som är inriktat mot *det nationella programmet*.

21 §

En kommun som anordnar *preparandutbildning*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintroduktion får ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen.

Även ett landsting som anordnar yrkesintroduktion, som inte har utformats för en grupp elever eller individuellt alternativ, får ta emot behöriga ungdomar till utbildningen oberoende av vilken kommun de kommer från.

En kommun som anordnar *programinriktat individuellt val* eller yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintroduktion får ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen.

Även ett landsting som anordnar *programinriktat individuellt val* eller yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever eller individuellt alternativ, får ta emot behöriga ungdomar till utbildningen oberoende av vilken kommun de kommer från.

24 §

Den interkommunala ersättningen vid programinriktat individuellt val består av

1. ersättning för den del av utbildningen som motsvarar det *yrkesprogram* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. ersättning för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *yrkesprogrammet*. Ersättning enligt denna punkt ska *utgå* under högst ett år.

1. ersättning för den del av utbildningen som motsvarar det *nationella program* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. ersättning för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för det *nationella programmet*. Ersättning enligt denna punkt ska *lämnas* under högst ett år.

25 §

Om hemkommunen inte erbjuder det aktuella *yrkesprogrammet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 motsvara anordnarens självkostnad.

Om hemkommunen erbjuder det aktuella *yrkesprogrammet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska ersättningen i stället uppgå till den lägre kostnaden.

Om hemkommunen inte erbjuder det aktuella *nationella programmet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 motsvara anordnarens självkostnad.

Om hemkommunen erbjuder det aktuella *nationella programmet*, ska ersättningen enligt 24 § 1 högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska ersättningen i stället uppgå till den lägre

kostnaden.

Bilaga 2

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den ersättning som avses i 24 § 2.

26 a §²⁷

En kommun eller ett landsting som enligt 19 § andra stycket har tagit emot en elev på programinriktat individuellt val eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Det samma gäller den kommun eller det landsting som enligt 21 a § har tagit emot en elev på *preparandutbildning*, yrkesintroduktion som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintrouktion.

En kommun eller ett landsting som enligt 19 § andra stycket har tagit emot en elev på programinriktat individuellt val eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Det samma gäller den kommun eller det landsting som enligt 21 a § har tagit emot en elev på *programinriktat individuellt val eller yrkesintroduktion* som inte har utformats för en grupp elever, individuellt alternativ eller språkintrouktion.

Om den anordnande huvudmannen och elevens hemkommun inte kommer överens om annat ska ersättningen för utbildningen motsvara anordnarens självkostnad.

28 §

En fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program får anordna *preparandutbildning*, individuellt alternativ och språkintrouktion.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program får anordna *programinriktat individuellt val som är inriktat mot det nationella programmet*, individuellt alternativ och språkintrouktion.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram får anordna *programinriktat individuellt val som är inriktat mot yrkesprogrammet samt yrkesintroduktion*.

En fristående gymnasieskola som anordnar ett yrkesprogram får anordna yrkesintroduktion.

²⁷ Senaste lydelse 2015:176.

35 §²⁸

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på programinriktat individuellt val vid skolenheten som var behörig för utbildningen vid den tidpunkt när denna påbörjades.

Bidraget består av

1. bidrag för den del av utbildningen som motsvarar det *yrkesprogram* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. bidrag för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för *yrkesprogrammet*. Bidrag enligt denna punkt ska *utgå* under högst ett år.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

Bidraget består av

1. bidrag för den del av utbildningen som motsvarar det *nationella program* som det programinriktade individuella valet är inriktat mot, och

2. bidrag för den del av utbildningen som avser det stöd som eleven behöver för att uppnå behörighet för det *nationella programmet*. Bidrag enligt denna punkt ska *lämnas* under högst ett år.

18 kap.

Påbörja och fullfölja utbildning14 §²⁹

I 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för *vissa elever från grundsärskolan*.

Hemkommunen ska verka för att de ungdomar i kommunen som tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan vilkas skolplikt har upphört och som har avslutat grundsärskoleutbildning eller motsvarande utbildning så snart som möjligt därefter börjar en gymnasieutbildning.

Huvudmannen ska se till att varje elev ges möjlighet att uppnå målen för utbildningen.

I 2 kap. 8 a § och 3 kap. 3 och 5 a–9 a §§ finns bestämmelser om resursfördelning, elevers lärande och personliga utveckling, stöd i form av extra anpassningar och

²⁸ Senaste lydelse 2015:73.

²⁹ Senaste lydelse 2012:109.

särskilt stöd. I 17 kap. 16 § andra och tredje styckena finns bestämmelser om erbjudande av utbildning i gymnasieskolan för elever som tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

16 §³⁰

En elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasiesärskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Vid upprepad eller längre ogiltig frånvaro ska rektorn se till att frånvaron utreds.

Mentor

20 a §

Varje elev ska ha en mentor som samlat ska följa elevens utveckling och studiesituation. Mentorn ska uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

Som mentor får bara den anlitas som har relevanta kunskaper och erfarenheter för uppdraget och som även i övrigt anses vara lämplig.

29 kap.

9 §³¹

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är

En hemkommun ska löpande under året hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen är

³⁰ Senaste lydelse 2012:109.

³¹ Senaste lydelse 2014:1002.

sysselsatta som har fullgjort sin skolplikt men inte har fyllt 20 år och inte genomfört *eller har fullföljt utbildning på nationella program* i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning (aktivitetsansvar).

Hemkommunen har inom ramen för ansvaret uppgiften att erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en *utbildning*. Kommunen ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

sysselsatta som har fullgjort sin skolplikt *eller som har blivit folkbokförda i landet vid en tidpunkt då de inte har skolplikt*, men inte har fyllt 20 år och inte genomfört utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning *eller har en gymnasieexamen eller ett gymnasiesärskolebevis* (aktivitetsansvar).

Hemkommunen har inom ramen för ansvaret uppgiften att erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en *gymnasieutbildning*. *En förtroendefull och systematisk samverkan mellan aktivitetsansvaret och gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska eftersträvas*. Kommunen ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

Kommunen ska föra ett register över de ungdomar som omfattas av ansvaret enligt första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den dokumentation och den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt andra och tredje styckena.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Bestämmelserna i /.../, 17 kap. 2–4, 7, 8, 10 /.../, 15–17, 21, 24, 25, 26 a, 28 och 35 §§ /.../ i den nya lydelsen och i 17 kap. 14 a § tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2018.

3. Bestämmelserna i 3 kap. 5 a, 8 och 9 a §§, 15 kap. /.../ 16, 20 a /.../ §§, 17 kap. 6 § och 18 kap. /.../, 16, 20 a /.../ §§ och 29 kap. 9 § tillämpas för tid från och med den 1 juli 2018.

4. /.../.

5. För utbildning som påbörjats före den 1 juli 2018 gäller /.../, 17 kap. 2–4, 7, 8, 10 /.../, 15–17, 21, 24, 25, 26 a, 28 och 35 §§ /.../ i den äldre lydelsen och 17 kap. 5, 9, 22 och 31–34 §§.

6. Äldre bestämmelser i 3 kap. 5 a och 8 §§, 15 kap. /.../ 16 §§, 17 kap. 6 §, 18 kap. /.../, 14, och 16 §§ och 29 kap. 9 § gäller fortfarande för tid före den 1 juli 2018.

7. /.../.

/.../

Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet En gymnasieutbildning för alla

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Stockholms län, Migrationsverket, Datainspektionen, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Myndigheten för delaktighet, Barnombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Barn- och elevombudet, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Skolväsendets överklagandenämnd, Skolforskningsinstitutet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, Överklagandenämnden för högskolan, Uppsala universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Högskolan i Borås, Konstfack, Malmö högskola, Stockholms konstnärliga högskola, Centrala studiestödsnämnden, Tillväxtverket, Regelrådet, Diskrimineringsombudsmannen, Statens kulturråd, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Arvika kommun, Båstads kommun, Degerfors kommun, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Höganäs kommun, Malmö kommun, Norrköpings kommun, Norrtälje kommun, Oskarshamns kommun, Staffanstorps kommun, Stenungsunds kommun, Stockholms kommun, Strömsunds kommun, Täby kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, Varbergs kommun, Stockholms läns landsting, Örebro läns landsting, Östergötlands läns landsting, Region Värmland, Region Västerbotten, Autism- och Aspergerförbundet, Folkbildningsrådet, Friskolornas riksförbund, Frisörföretagarna, Förbundet Folkhögskollärarna, Föreningen Svensk Handel, Företagarna, Föräldralliansen Sverige, Handikappförbunden (HSO), Hörselskadades Riksförbund (HRF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Offentligägda Folkhögskolors Intresseorganisation (OFI), Riksförbundet Attention, Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning (DHB), Riksförbundet Hem och Skola, Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (ViS), Riksföreningen för skolsköterskor, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), Stiftelsen Chalmers tekniska högskola, Studieförbunden i samverkan, Svenska Kommunalarbetsförbundet, Svenska Skolläkarföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Sveriges Elevkårer, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Sveriges skolkuratorers förening, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Sveriges Vägledarförening, Särskolans och specialskolans yrkesvägledares ideella förening (SYVI), Teknikföretagen och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig: Gnosjö kommun, Jokkmokks kommun, Katrineholms kommun, Kiruna kommun, Leksands kommun, Lysekils kommun, Ronneby kommun, Sandvikens kommun, Skövde kommun, Sollefteå kommun, Timrå kommun, Tranemo kommun, Töreboda kommun, Vax-

holms kommun, Åtvidabergs kommun, Övertorneå kommun, Norrbottens läns landsting,, Skåne läns landsting, Västerbottens läns landsting, Barnplantorna - Riksförbundet för Barn med Cochleaimplantat och Barn med Hörapparat, DHR – Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet – Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Föreningen Sveriges skolchefer (FSS), Föreningen Vård- och omsorgscollege, Idéburna skolors riksförbund, Institutet för Näringslivsforskning (IFN), Internationella Engelska Skolan, Jensen Education, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Kunskapsskolan i Sverige Aktiebolag, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU), Lika Unika, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB), Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS), Svenska Downföreningen, Svenska Estetikens Yrkesförbund (SEYF), Svenska förbundet för Specialpedagogik (SFSP), Sveriges elevråd – SVEA, Sveriges Kulturskoleråd, Sveriges Kvinnolobby, Sveriges Psykologförbund och Vuxenstuderandes intresseorganisation.

Därutöver har spontana remissvar lämnats av: Handelsrådet, Energiföretagen Sverige, Helsingborgs kommun, Sveriges Hudterapeuters Riksorganisation, Folkhögskolespåret, Svenska klassikerförbundet, Stockholms universitet, Synskadades Riksförbund, Livsmedelsföretagen, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, IF Metall (gemensamt svar med Teknikföretagen), Visita Svensk Besöksnäring, Industriarbetsgivarnas kompetensråd, Trä- och Möbelföretagen, Afasiförbundet och Talknuten, Grafiska Företagen, Installatörsföretagen, Höskolan för design och konsthantverk, GS- Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch, Göteborgsregionens kommunalförbund, Sveriges Fiskevattenägareförbund, Byggnadsindustrin Yrkesnämnd, Riksidrottsförbundet, Svenska Elektrikerförbundet, Hästnäringens Yrkesnämnd, Naturbrukets Yrkesnämnd och Skogsbrukets Yrkesnämnd, Sveriges Ingenjörer, Ung Företagsamhet, Elöverkänsligas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Svensk Ventilation, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Nätverket för drama-/teaterlärare i högre utbildning och Riksorganisationen auktoriserade Dramapedagoger, Sveriges Jordägareförbund och Viltmästareförbundet, Hushållningssällskapets förbund, Transportföretagen, Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (U 2015:06), Naturvetarna, Naturbruksskolornas Förening, Torsås kommun, Djurbranschens Yrkesnämnd, Lärande i Sverige AB, Academedia AB, Sportfiskarna, Nacka kommun, Handelsanställdas förbund, Utbildningsrådet för Hotell- och Restauranger (UHR), Byggmaterialhandlarna, Nationell Estetisk Kongress, Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) och några privatpersoner.

Sammanfattning av betänkandet Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94)

I betänkandet Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (SOU 2016:94) lämnar Utredningen Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro olika förslag som syftar till att skolorna ska uppmärksamma och agera på elevers frånvaro på ett tidigare stadium än vad som sker i dag och att eleverna ska få den hjälp de behöver för att deras rätt till utbildning ska tillgodoses. Utredningens förslag syftar även till att ge hemkommunen bättre förutsättningar att aktivt agera vid problematisk frånvaro. Ytterst syftar förslagen till att bidra till en bättre skolmiljö med ökad skolnärvaro. Nedan sammanfattas utredningens förslag om en förbättrad informationsöverlämning när en elev byter skola, och som behandlas i denna lagrådsremiss.

En systematisk överlämning när en elev övergår från en skolenhet till en annan

En riskfaktor för frånvaro är skolbyten vid övergångar mellan skolenheter eller stadier. Övergången från mellanstadiet till högstadiet kan vara särskilt svår. Högstadiet innebär ofta ett större sammanhang än tidigare för eleverna, många olika lärare och fler förflyttningar. En annan förändring är att eleven förväntas ta ett större eget ansvar jämfört med vad som är fallet i de lägre årskurserna. Övergången till gymnasieskolan är generellt sett den mest komplexa. Eleverna sprids till ett stort antal skolor och antagningsprocessen pågår under lång tid. Många väljer en skola som ligger i en annan kommun än hemkommunen. För att förebygga frånvaro är det viktigt att information medföljer elever vid övergångar.

Gymnasieutredningen (SOU 2016:77) bedömer att elevers övergång från grundskolan till gymnasieskolan behöver förbättras. Gymnasieutredningen föreslår att grundskolan och gymnasieskolan ska sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete och att en systematisk överlämning ska genomföras när elever övergår från grundskolan till gymnasieskolan.

Utredningen ställer sig positiv till förslaget, men anser att det bör införas en vidare skyldighet för skolor att systematiskt överlämna relevant information som enligt utredningens mening inte endast bör omfatta övergången från grund- eller grundsärskolan till gymnasie- eller gymnasiesärskolan, utan gälla alla övergångar i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, såsom skolbyten inom en skolform eller övergång till en annan skolform. Utredningen föreslår därför att en systematisk överlämning ska ske när elever övergår från en skolenhet till en annan skolenhet. Kravet på överlämning avser relevanta uppgifter som kan behövas för att underlätta elevernas övergångar. De skolenheter som överföringen gäller ska systematiskt överföra och ta emot uppgifter om elever, men formerna för överföringen bör bestämmas lokalt.

- En systematisk överlämning ska ske när elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från en skolenhet till en annan skolenhet, inom skolformen eller mellan skolformerna. Överlämningen avser relevanta uppgifter som kan behövas för att underlätta elevernas övergångar mellan skolenheter.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)
dels att 3 kap. 3 a § /.../ ska ha följande lydelse,
/.../.

Lydelse enligt SOU 2016:77

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 a §

För att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv ska grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete. *En systematisk överlämning ska ske när elever övergår från grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan*

För att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv ska grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, *sameskolan*, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete.

En systematisk överlämning ska ske när elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från en skolenhet till en annan skolenhet inom skolformen eller mellan skolformerna.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Saknad!

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för delaktighet, Datainspektionen, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Barnombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Stadskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Barn- och elevombudet, Skolväsendets överklagandenämnd, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Statens institutionstyrelse, Skolforskningsinstitutet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Stockholms universitet, Göteborgs universitet, Malmö högskola, Umeå universitet, Gymnastik- och idrottshögskolan, Arvidsjaur kommun, Arvika kommun, Burlöv kommun, Emmaboda kommun, Fagersta kommun, Faluns kommun, Göteborgs kommun, Hallbergs kommun, Haninge kommun, Hässleholms kommun, Kinda kommun, Lidköpings kommun, Lysekils kommun, Malmö kommun, Ovanåkers kommun, Staffanstorps kommun, Stockholms kommun, Storumans kommun, Uppsala kommun, Östersunds kommun, Autism- och Aspergerförbundet, Friskolornas riksförbund, Föräldraalliansen Sverige, Handikappförbundet (HSO), Idéburna skolors riksförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Nationella Samverkan för Psykisk Hälsa, Riksförbundet Hem och Skola, Svenska Skolläkarföreningen, Sveriges akademikers Centralorganisation (Saco), Sveriges elevkårer, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Psykologiförbund, Sveriges skolkuratorers förening och Sveriges Skolledarförbund.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig: Alvesta kommun, Askersunds kommun, Borgholms kommun, Gotlands kommun, Kiruna kommun, Ljusdals kommun, Partille kommun, Smedjebackens kommun, Sorsele kommun, Åtvidabergs kommun, Älvdalens kommun, Academedia AB, BRIS – barnens rätt i samhället, Lika Unika, Kunskapsskolan, Riksföreningen för skolsköterskor, Riksidrottsförbundet, Riksorganisationen GAPF, Svenskt Näringsliv, Sveriges elevråd – SVEA och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Därutöver har spontana remissvar lämnats av: Barn i Behov, Afasiförbundet, Akademikerförbundet SSR, Synskadades Riksförbund, Forum Livskunskap, Sveriges Arbetsterapeuter, Dyslexiförbundet, Hörselskadades Riksförbund, Nacka Kommun, Västsvenska Handelskammaren, Prestationsprinsen & vänner, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, Riksförbundet Attention, Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning (DHB) och en privatperson.